6
16-d
58

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
6
12 B
56

3097.

HA VII 18

6 16 d 58

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI

Italici uetuſti ac Chriſtiani Poetæ Carminum, Libri octo.

Nunc primum typis excuſſi, & per Iac. Saluatorem Solanum Murgenſem, ab innumeris mendis, quæ erant in peruetuſto Codice manu ſcripto purgati, & in ſuam ueterem ac genuinam lectionem reſtituti.

Additi etiam ſunt eiusdem Fortunati, de uita S. Martini Lib. IIII.

De licentia Ordinarii & Priuilegio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA V. E. ...

S. PVDEN. D. DE VRBE

CALARI,

Exſcudebat Vincentius Sembeninus Salodienſis, Impreſſor R. D. Nicolai Canyelles, MDLXXIIII.

Ex Bibliotheca S.ta Pudentiana de Urbe

NICOLAVS CANYELLES CANONICVS CALLARITANVS I. V. D. Candido Lectori ſalutem.

CVm Romæ moram traherem cādide Lector, inter alia opuſcula. Quæ ad augendam pietatem & bonæ indolis iuuentutem in eccleſiaſticis poetis exercendam ex Vaticana Bibliotheca deſcribi curaueram noſtris, poſtea typis exſcudenda, erant libelli octo Elegiarum Epigramatumq. ad diuerſos, ac Hymnorum Venantii Honorii Fortunati Presbyteri Italici antiqui & Chriſtiani Poetæ. Hactenus non impreſſi nec expurgati, uerum ut erant characteribus & litteris lōgobardis exarati in quodam pergameneo exēplari uetuſto, manu ſcripto, adeoq. corroſo, ut difficile legi poterant, infinitis erroribus & mendis referti. Quos uenerando Viro noſtro amantisſimo Iacobo Saluatori Solano Murgenſi, Sacræ Theologiæ pro-

ſeſſori & Poetæ Laureato ad eos expurgãdum tradidi. Qui pro ſua urbanitate ut eſt, omni diſciplinarũ genere eruditus nobis morẽ geſsit & omni diligenti conatu illos ad ſuam priſtinam & genuinam integritatem redactos, nobis & eccleſiæ Dei reſtituit ac bonis auibus & fortuna Fortunatum reddidit. Quos modo tibi & omnibus ſtudioſis ad legendum & his fruendã in lucem mittimus in quibus non tantæ eloquentiæ quam pietatis & ſimplicitatis chriſtianæ uirtutẽ miraberis, & tamen hic præter ſimplicitatem orationis qua utitur. Inſurgit in uerſu ſæpe habetq. ſuam maieſtatem politamq. grauitatem, qua non ſemel cum antiquioribus poetis contendere uidetur, in quo doctrinam ingeniiq. acumen agnoſces, ut merito cum ipſius carmina doctisſimis uiris placuerint inter primos ſui temporis poetas connumeratus fuerit ſed hoc primis laudibus Fortunati adſcribendum eſt quod eius Hymni ab eccleſia Romana recepti ſint & probati ac, in ea canantur; quod maximum eſt ipſorum dignitatis argumẽtum, ut nullum aliud querant hi qui politiorem litteraturã in eo expoſcũnt. Addidimus etiã ut omnia huius auctoris quæ potuimus opera in unum nolumen colligeremus libros illos quatuor de uita Sancti Martinini quos ſcripſit, & Aloyſius Lippomanus Ve-

ronēſis Epiſcopus, uir diligentisſimus primum ediderat addita eſt & uita ipſius Fortunati ex diuerſis auctoribus collecta, bene Vale Calari, Nonis Decembris Milleſimi Quingenteſimi Septuageſimi Quarti.

VENANTII HONORII FORTVNATI VITA EX PETRO CRINITO LIBRO QVINTO DE POETIS LATINIS.

VENANTIVS *Honorius Fortunatus inter Chriſtianos poetas rellatus eſt, et cum ingenio, atq; moribus longe preſtaret, Rauennæ eruditus traditur, magnaq. diligentia in Latinis literis inſtitutus. De hoc Fortunato referũtur per multa apud eos auctores qui de geſtis Gallorum Annales compoſuerunt. Neq; deſunt qui ſcribant illum diu verſatũ in Gallia, et ob egregiam eruditionẽ, optimumq. ingeniũ Pontificem Pictauorũ factum. Plura, ac varia opera edidit, quibus ingenii facilitatem, minimeq. imparem doctrinam demõſtrat. Leguntur adhuc eius poemata & hymni complures, qui magnopere cõmendati ſunt a noſtris Grammaticis. Sed & libros quatuor fecit de geſtis diui Martini verſibus exametris, præfatus tali opere ſe imitari Chriſtianos poetas, vt Alchymum, Prudentium Iuuencum, Paulinum, & alios plures. Idem Fortunatus maximo affectu, ſingulariq. beneuolẽtia proſequutus eſt Gregorium Pontificem, Euphronium, atq; Fœlicem, vt alios comitamus. In peruetuſtis exemplaribus*

additum eſt nomen Clementiani, quod ab his probari poterit, qui paulo accuratius antiquitatem perſcrutari voluerint.

FORTVNATI VITA EX TRITENnio in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.

FORTVNATVS *Epiſcopus Pictauienſis natione Italus, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in ſæcularibus literis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, & nitidus, carmine & proſa excellẽs, inter cunctos ſuæ ætatis doctores non minus ſanctitate conuerſationis, quam ſcientia eruditionis clarus effulſit. Hic virtute Sancti Martini a dolore oculorum liberatus pro agenda gratiarum actione Thuronis ad eius ſepulchrum venit, & Pictauis progreſſus primo Presbyter, deinde Epiſcopus ibidem ordinatus magna doctrina & religione claruit. Scripſit eleganti carmine multa vtilia et deuota opuſcula. De quibus ego tãtũ uidi ſubiectans.*

Ad ſanctam Rhadegundem Regis Thurinorum vltimi filiam, & Regis Francorum captiuam, poſtea Pictauii Cœnobii abbatiſſam verſu exametro.

Excidium belli Thurnigorum lib. I. conditio belli triſtis.

Ad Iouinum de Rhadegunde lib. I. Aonias auido qui lamb.

Ad Iuſtinum iuniorem lib. I. Gloria ſummi patris, natiq.

Ad Sophiam Auguſtam, lib. Cui meritis compar ſui.
In perſona Rhadegundis lib. 1. Poſt patriæ cineres.
In laudẽ Martini Epiſcopi lib. 1. lumẽ Apoſtolicum.
De Leontio venerabili Epiſcopo lib. 1. Inter quos genuit.
De eiusdem laudibus lib. 1. Agnoſcat omne ſæculum.
Hymnorum Septuagintaſeptem lib. 1. Agnoſcat omne ſæculum.
De miraculis S. Martini lib. 4.
Vita Sancti Hilarii Pictauienſis lib. 1. Ad Oporicum vitæ ſuæ lib. 1.
Vita Sancti Maurilii Epiſcopi lib. 1. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1.
Carminum ad amicos lib. 1. Rex regionis apex &c.
Alia, quoq; multa compoſuit, quæ cum breuia ſint ſub librorũ nomine nolui cõſignare. Plura enim Epitaphia & verſus breues ſcripſit, quos vidi. Claruit ſub Iuſtino iuniore Auguſto Anno Domini. D. L X X.

FORTVNATI VITA EX PAVLO Forouilienſi libro tertio de Hiſtoria Longobardorum.

FORTVNATVS *natus quidẽ in loco qui Duplauenis dicitur, fuit, qui locus haud longe a Ceuitenenſi Caſtro vel Taruiſina diſtat Ciuitate. Sed tamen Rauenne nutritus, & doctus in arte Grammatica, ſiue Rhe-*

torica, ſiue etiam Metrica clariſſimus extitit. Hic cum dolorem oculorum vehementiſſimum pateretur, & nihilominus, Fœlix ipſius ſocius pari modo oculos doleret, viriq. ad Baſilicā beatorum Pauli & Ioannis, quæ intra eandem vrbem ſita eſt, perrexere in qua etiam altare in honorē beati Martini confeſſoris conſtructum propinquam habet feneſtram, in qua lucerna ad exhibendum lumen eſt conſtituta, de cuius oleo mox ſibi iſti Fortunatus & Fœlix dolentia lumina tetigerunt illico dolore fugato, ſanitatem quam optabant, adepti ſunt. Qua de cauſa Fortunatus in tantū Beatum Martinum veneratus eſt, vt relicta patria paulo antequam longobardi Italiam inuaderent Turonos ad eiusdem Beati viri ſepulchrum properaret. Qui ſibi vt in ſuis carminibus refert illuc properanti per fluenta Tiliamenti eſt & Reunam, perq. Oſupium, & Alpem Iuliam, perq. Aguntum caſtrum Drauumq. eſt. Birrum fluuios, ac Breonem, & Auguſtam Ciuitatem, quam vnido & Lycus fluentant interfuiſſe deſcribit. Qui poſtquam Turonos iuxta votū proprium aduenit Pictauis pertranſiens illic habitauit & multoties ibidem Sanctorum geſta partim proſa, partim metrali ratione conſcripſit. Nouiſſimeq. in eadem ciuitate primum presbyter, deinde Epiſcopus, ordinatus eſt, atq; in eodem loco digno tumulatus honore quieſcit. Hic beati Martini vitam quatuor libris heroico verſu intexuit, & multa alia maximeq. hymnos ſingularum feſtiuitatum, & præcipue ad ſingulos amicos verſiculos nulli poetarum ſecundus ſuaui & diſerto ſermone compo-

ſuit. Ad cuius ego tumulum, cum illuc orationis gratia aduentaſſem hoc Epitaphium rogatus ab Apro eiusdem loci Abbate ſcribendum contexui.

EPITAPHIVM.

INGENIO *clarus, ſenſu celer, ore ſuauis,*
Cuius dulce melos pagina multa canit,
Fortunatus apex, vatum, venerabilis actu,
Auſonia genitus hac tumulatur humo,
Huius ab ore ſacro ſanctorum geſta priorum.
Diſcimus, hæc monſtrant carpere lucis iter,
Fœlix quæ tantis decoraris Gallia gemmis.
Lumine de quarum nox tibi tetra fugit,
Hos modicos prompſi plebeo carmine verſus.
Ne tuus in populis Sancte lateret honor,
Redde vicem miſero, ne iudice ſpernar ab æquo.
Et nimiis meritis poſce beate precor.

Hæc paucis de tanto viro, ne eius vitã ſuis ciues funditus ignorarẽt, delibauimus. Ita Paulus Forouilienſis.

ANNONIVS MONACHVS LIBRO tertio Hiſtoriæ Francorum ita de hoc Fortunato ſcribit.

FORTVNATVS, *qui in Rhetorica Metricaq. arte famoſus habebatur, ab Heſperia in Gallias tranſiens, Pictauis Epiſcopus ordinatur. Hic multorum vitas*

paſſioneſue Sanctorum partim proſa, partim metro compoſuit, ad amicos quoq; ſingula diſticha elegans orator conſcripſit, vnde Sigiberto Regi Elegiacum miſit carmen congratulans, & in nuptiis Brumichildis. Quem cum quidam conſors librum ad diuerſos ab eo ſibi familiares conſcriptum manibus intuliſſet meis, in eo facunditatem viri dulcemq. affabilitatem ſatis admiratus ſum. Hæc Annonius.

Platina in Vita Ioannis Tertii Papæ in cuius tempora incidiſſe Fortunatum, ait ipſo Iuſtino qui Iuſtiniano ſucceſsit Imperatore ſic de Fortunato ſcribit.

Fortunatus vir ſingularis litteraturæ & eloquentiæ Gallos ad mitiorem cultum redegit ſcriptis & exemplo. Ad Sigibertum enim eorum Regem libellum de gubernando regno preſcripſit, ac beati Martini vitam eleganter compoſuit.

Gregorins Turonenſis libro Quinto Hiſtoriæ Francorum citat Fortunatum in libro de Vita Sancti Germani cuius uerba hæc ſunt.

Si quis tamen ſtrenuus virtutes illius (loquitur enim de Sancto Germano) quas in corpore geſſit, ſollicite vult inquirere, librum uitæ illius, qui a Fortunato presbytero compoſitus eſt, legens cuncta reperiet. Hæc Gregorius. Floruerunt autem in eadem ætate Grego-

rius hic, & noſter Fortunatus, & huic Gregorio Turonenſi librum ſuum dicauit.

VIRO APOSTOLICO ET PRAEdicando Papæ Gregorio, Fortunatus.

ACVMINVM ſuorum luculenta veteris ætatis ingenia, eorum qui natura feruidi, curaturi fulſidius triti auſu ſe curiore, ore freti more feſtiui præclaris operibus celebratura, poſteris ſtupore laudanda, reliquere veſtigia, certe illi inuentione prouidi, particione ſerii, diſtributione librati, epilogorum calce iucundi, ſcholæ fonte proflui, commate ſucciſo venuſti, tropis, paradigmis, periodis epicherematibus coronati, pariter & cothurnati, tale ſui canentes dederunt ſpecimen, vt adhuc noſtro tempore quaſi ſibi poſthumi viuere credantur & ſi non carne vel carmine. Quibus licet ſors finem tulerit, tamen cum dicta permanent viuacis memoriæ de mortuis aliquid mors reliquit, nec totum vſquequaq; ſepeliuit in tumulo, cui reſtat liberũ, vt vel lingua viuat in mũdo hoc, neſciens auara mors auferre cum funere quod per ora uiuentium defunctus videt currere ſine pede poemata. In hoc tamen melius ſuperata mors inuida ſi ſermone ſenſerit, & mercede bis victa eſt. Sed ſicut hi quos claræ linguæ iactitat lux illuſtres quorum fuerat aperte damnum pati, dicta cæ-

lari, qui pompoſæ facundiæ florulenta germina niſi miſiſſent in publicum, fecerant peculatum, merito famæ radios per quaqua traxerunt, vt peragrantes omnia quæcunq; magis carmine loca innoteſcerent, laus augeretur, ita fit eis conſultius, ſi occulantur taciti, qui faſtidire poterunt reuelati. Nec tantum exprobabile eſt neſciri quod horreat, quam patere quod vrat, minorisq. diſpendii cælata videatur inſcitia, quam prolata, quia illic obſtat pudor, ne prodatur noticia, hic audacia proditur, vt ingerat notam. Vnde vir Apoſtolicæ predicande Papa Gregori quia viriliter efflagitas vt quædã ex opuſculis imperitiæ meæ tibi transferenda proferrem nugarum mearum admiror te amore ſeduci. Quæ cum prolatæ fuerint, nec mirari poterunt nec amari. Præſertim quod ego imperitus de Rauenna progrediens Padum, Atheſim, Birrum, Plouem, Liquentiam, Tiliamentumq. tranans per Alpem Iuliam pendulus montanis anfractibus Drauum, Nuricenum, Breonem, Lycum, Bauariam, Danubium, Alemania, Rhenum Germania tranſiens, ac poſt Moſellam, Moſam, Axonam, & Sequanam ligerim, et Garomnam Aquitaniæ maxima fluenta tranſmittens, Pyrenæis occurrens Iulio menſe niuoſis pene aut equitando, aut dormitando conſcripſerim. Vbi inter Barbaros longo tractu gradiens, aut via feſſus, aut crapula Brumali ſub frigore Muſa hortante neſcio gelida magis an ebria nouus Orpheus Lyricus ſyluæ voces dabam, ſylua reddebat: quid inter hæc extenſa viatica

conſulte dici potuerit, cenſer ipſe menſura, vbi non vr gebat vel metus ex iudice, vel probabat vſus ex lege, nec inuitabat fauor ex commite, nec emendabat lector ex arte vbi mihi tantundem valebat raucum gemere, quod cantare apud quos nihil diſpar erat aut ſtridor auſeris, aut canor oloris, ſola ſæpe bombicans, barbaros ludos harpa relidens, vt inter illos egomet non muſicus poeta, ſed muricus de roſeo flore carminis poema non canerem, ſed garrirem quo reſidētes auditores inter acernea pocula ſalute bibentes inſania Baccho iudice debaccharent. Quid ibi affabie dictum ſit, vbi quis ſanus vix creditur niſi ſecum pariter inſanitur? quo gratulari magis eſt ſi viuere licet, poſt bibere. De quo conuiuam thyrſicum non fatidicum licet exire, ſed fatuum, cum quantum ad mei ſenſus intelligentiam pertinet quia ſe pigram nō explicat bruta anima ipſa ieiuna ſit ebria. Hinc eſt quod lateris opuſculum, & ſi minus videtur famoſum, plus eſt liberum, quia de examinatione non habet quod tam trepidet priuatum, quam publicum. Vnde neceſſarium eſt vt anguſti ſenſus ingenium ſe menſuret cenſore, quod eſt mittendum ſub iudice. Sed quoniam humilem impulſum alacriter acrius renitentem ſub teſtificatione diuini miſterii, & ſplendore virtutum Beatiſſimi Martini coniurans hortaris ſedulo vt contra pudorem meum deducar in publicum me in meis friuolis arbitro ſcabroſi operis ignorantiam confitente, quod aliis poſcentibus patefacere diſtuli obediendo cedo virtuti, hac ſaltem obtemperan

di viciſſitudine repreſſus, vt quia hæc fauore magis delectãtur, quam iudice aut tibi tantummudo innoteſcentia relegas, aut intimorum auribus amicaliter quæſo conlatura commitas.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI

LIBER PRIMVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ad Vitalem Epiſcopum Rauenſem.

ANTISTES *Domini, meritis in ſæcula viuens*
Gaudia qui Chriſti de grege paſtor habes:
Cum te vitalem voluit vocitare vetuſtas,
Nouerat æternum te meruiſſe diem
Dignus Apoſtolica præfulgens mente ſacerdos
Qui Sacer Andreæ tam pia templa locas
Quam bene pro meritis Domini cum ſedit in aula
Per quem digna Deo eſt ædificata domus.
Sumpſiſti a domino culmen, cui culmina condis,
Qui tibi digna dedit, reddis honore vicem.
Emicat aula potens ſolido perfecta metallo
Quo ſine nocte manes continuata dies
Inuitat locus ipſe Deum ſub luce perenni
Greſſibus vt placidis intret amando lares
Qui loca das populis Dominum quo ſemper adorent
Vt capiant veniam, tu facis eſſe viam.
Gratia mens, animus, bonitas, dilectio plebis

Et gradus, & pietas te dedit eſſe patrem.
Proſperitas ſe veſtra probat, quæ gaudia ſupplens
Intulit egregios ad tua vota viros,
Dux nitet hinc armis, præfectus legibus illinc,
Venerunt per quos creſcere feſta ſolent.
Ne tibi deſit honor, populum Deus auxit opimum
Qui vidit ſenſum ſic voluiſſe tuum
Myſterium fidei compleuit vota petenti
Fœlix cui Dominus, quæ cupis ipſe uehit.
Plurima diuino celebres ſolemnia dono
Atq; Dei flores templa locando colas.

De templo Sancti Andreæ quod ædificauit Vitalis Epiſcopus Rauennas.

QVISQVIS ad hæc ſancti concurris limina templi,
Si venias ſupplex hic prece ſumis opem.
Qui ſacer Antiſtes Vitalis condidit arcem
Culmine quæ cœlo eſt tempore ducta breui
Fundauit, ſtruxit, dotauit, deinde dicauit
Et meruit templi ſoluere vota ſui.
Quo veneranda pii requieſcunt viſcera Petri
Qui meruit ſolus claue ligare polos.
Paulus Apoſtolica ſimul hac retinetur in aula
Seductor quondam qui modo doctor ouat
Hanc ſacer Andreas propriam ſibi vendicat arcem
Et cum fratre pio participata regit.
Hæc tua tecta replet Laurentius igne ſereno
Cui pia flamma dedit luce perenne diem.

Vitali domus iſta placet, qui viuus arenis
Defoſſus meruit perdere mortis iter.
Sunt loca Martini, qui texit veſte tonantem,
Ne magis algeret ſe ſpoliare dedit.
En vigili hic arx eſt quem ruſtica turba perennit
Vnde mori voluit, mors magis ipſa fuget.
Incolit hæc pariter Maturius atq; ſerenis
Quos genus atq; fides & tenet vna ſalus
Sanctus Alexander, fœlixq. Cecilia pollent
Quos meritis omnes vna corona manet.
Hæc bonus Antiſtes Vitalis vrgente Ioannes
Condidit egregio viſcera ſancta loco
O nimium fœlix æternum in lumen ituræ
Cuius vita ſuo conficit iſta Deo.

De Baſilica S. Stephani.

GLORIA *celſa pios Domini circundat amicos,*
Quorum diffuſum viuit in orbe decus.
Pertulit hic Martyr pio Chriſto orientis in axe,
Ecce ſub occaſu templa beatus habet.
Fundatus virtute Dei de morte triumphans
Excepit lapides cui petra Chriſtus erat
Gens Iudæa ferox Stephanum quem perdere credis
Et ſi carne tamen neſcit honore mori.
Ille tenet palmam meritis, tu crimine pœnam
Poſſidet ille polos, tu magis ima petis.
Hæc ſacra Palladius læuitæ templa locauit
Extet vt inde ſibi non peritura domus.

De Baſilica S. Martini.

EMICAT *aula decens venerando in culmine ducta*
Nomine Martini ſanctificata Deo
Cui vitæ merito fiducia tanta coruſcat
Vt populis tribuat quod pia uota rogant.
Extulit hanc fauſtus deuoto corde ſacerdos
Reddidit & Domino proſpera dona ſuo.

In Cellulam S. Martini ubi pauperem ueſtiuit rogante Gregorio Epiſcopo.

QVI *cælare paras. iter huc deflecte viator*
Hic locus orantem cautius ire docet.
Exul enim terris, cæli incola ſæpe ſolebat
Clauſus Martinus hinc aperire polos.
Aede ſub hac habitans ſecreta tenebat Eremi
Per medios populos Anachoreta potens.
Hic ſe nudato tunica veſtiuit egenum
Dum tegit algentem, plus calet ipſe fide.
Tum vili tunica veſtitur & ipſe ſacerdos
Proceſſitq. inopi tegmine ſummus honor.
Qui tamen altaris ſacra dum myſteria tractat,
Signando calicem ſigna beata dedit.
Namq; viri ſacro de vertice flamma refulſit,
Ignis & innocui ſurgit ad aſtra globus.
Ac breuibus manicis fieret ne iniuria dextræ,
Texerunt gemmæ qua caro nuda fuit.
Brachia nobilium lapidum fulgore coruſcant

Inq. loco tunicæ pulchra ſmaragdus erat
Quam bene mercatur, qui dum veſtiuit egenum
Tegmine pro tunica brachia gemma tegit.
Tu quoq; qui cœlos habitas Martine præcator
Pro fortunato fer pia verba Deo.
Imperiis parere tuis pie chare ſacerdos
Quantum poſſe valet, plus mihi uelle placet.

De Baſilica S. Martini.

QVI cupit æterna ſociari in ſede beatus,
Hos ſibi participes per pia vota facit.
Nec patitur differre diu quod portet agendo
Cum bona quæ dederit, hæc ſua lucra patent
Condidit ergo aruis delubra leontius alma
Talibus officiis intret ut ipſe polos.
Martini meritis & nomine fulta coruſcant,
Quem certum eſt terris ſigna dediſſe poli
Qui lepræ maculas medicata per oſcula purgans
Pacis ab amplexu morbida bella tulit.
Hæc tamen ingenio ſunt ædificata perito,
Quo nil egregius gloria laudis agit
Additur ad ſpecimen locus ipſe quod eminet aruis
Elatoq. iugo colle tumente patet.
Altius educto ſub ſe tenet omnia dorſo
Et quæcumq; petit delitioſa, vident.
A longe veniens oculo vicinus habetur
Iungitur aſpectu diſſociante loco.
Quo feſſus rapitur viſu vitante viator

Si pede defecit, lumine tactus adit.
Quæ Placidina ſacris ornauit culmina velis
Atq; ſimul certant, hic facit, illa colit.

In honorem Baſilicæ S. Martini quam ædificauerunt Baſilius & Baldegundes.

DISCITE *mortales nihil eſſe quod obſtet amanti*
Cum ſacra templa Dei flumine fixa manent
Pulchra per anguſtos vt ſurgeret aula meatus
Et ſi mons vetuit, præbuit vnda locum.
Vt famularetur domui vaga limpha ſupernæ
Curſibus antiquas ars noua ſubdit aquas.
Cum Baldegundes, cum mente Baſilius vna
Hoc renouans priſcum reddit & auget opus.
Sic Martyr tuus amplus honor vbicunq; meretur
Vt loca nulla negent, quo tibi feſta ſonant.
Talibus officiis paccatus opime ſacerdos
Quorum vota vides, redde benigne necem.

De Baſilica S. Martini de Garomna.

TEMPORE *vita breuis meritis fit longior almis*
Anguſtosq. dies tendit honore fides.
Poſt finem ſine fine manet mens dedita Chriſto
Linquens turbam hominum ſtat ſociata Deo.
Hac ope ſuffultus Vincentius extat in æuum
Gloria Martyrii cuius opima viret.
Vertice ſucciſo rapiunt qui ex morte triumphum

Et noua de terris proles ad aſtra volat.
Condidit vnde necem, ſancto dedit hoſtis honorem,
Percuſſorq. magis morte perenne iacet.
Vicerat ille miſer, hunc ſi iugulare nequiſſet
Abſtulit vnde caput, contulit inde polum.
Huius amore nouo pia vota Leontius explens
Quo ſacra membra iacent, ſtagnea tecta dedit.
Et licet eniteat meritis venerabile templum
Attamen ornatum præbuit iſte ſuum.
Præmia ſuccedant operanti longa ſalutis,
Huius vt obſequiis culmina ſancta micent.

De Baſilica S. Vincentii Vernemetis.

CVLTORIS *Domini toto ſonus exiit orbe,*
Nec locus eſt vbi ſe gloria celſa neget.
Sed cuius meritum ſcimus percurrere mundum
Huius vbiq. viri ſurgere templa decet.
Ecce beata nitent Vincenti culmina ſummi
Munere Martyrii qui colit aſtra poli.
Promptus amore pio quæ Papa Leontius olim
Condidit eximio conſolidata loco.
Nomine Vernemetis voluit vocitare vetuſtas
Quod quaſi fanum ingens Gallica lingua refert;
Auſpicii premiſſa fides erat arce futura
Vt modo celſa domus ſtaret honore Dei
Hic etiam ſanctus Domini ſuffultus amore
Virtutis ſummæ ſigna tremenda dedit
Nam cum templa Dei præſul de more dicauit

Martyris aduentu Dæmonis ira fugit.
Redditur incolumis quidam de parte maligna
Cui uidiſſe pia templa, medella fuit.
Emicat aula potens diuino plena ſereno
Vt merito placeat hic habitare Deo.
Nunc ſpecie ſuadente loci hac virtutis honore
Euocat hic populos, huic decus inde ſalus.
Qui plebem accendis venerandæ conditor arcis
Talibus officiis præmia iuſta metis.

De S. Nazario.

CVLMINA *conſpicui radiant veneranda Nazarei*
Cuius membra ſolum, ſpiritus aſtra tenet.
Semine terrigeno terrenis vſibus exſors
Immortale bonum puluere natus homo.
Nil carnale volens, ſed Chriſti præmia poſcens
Sanguine de proprio victima digna Deo.
Hæc tibi templa ſacer deuo leontius offert
Maioremq. ſuam hinc ſed cupit eſſe domum
Hic prius anguſto fabricata eſt machina gyro,
Quo neq; plus poterat tunc veneranda capi.
Deiectamq; ſolo rurſus fundauit ab imo
Et dedit hæc, quæ nunc amplificata placent.

De Baſilica S. Dionisii.

QVI *cupis egregii ſtructorem noſcere templi*
Tam pia non patiar vota latere tibi.

Longius hinc olim ſacra cum delubra fuiſſet
Et plebs ob ſpatium ſæpe timeret iter.
Exiguam dederat hic præſul Amelius arcem
Chriſticolam populum nec capiente loco.
Quo vitæ claudente diem pro lege graduq;
Venit ad heredem hoc opus atq; locus.
Fundauitq; piam dehinc Papa Leontius aulam
Obtulit & Domino ſplendida dona ſuo:
Quam venerandus habet propriam Dionyſius ædem
Nomine ſub cuius ſanctificata nitet.
Qui feruente fide Chriſti ſolidatus amore
Vertice ſuppoſito colla ſecanda dedit.
Membrorum contemptor erat cupiendo coronam
Vile putans quidquid ferret amore Dei
Vt moritura caro donum immortale pararet
Vulnera dilexit ſed caritura nece.
Hoſtili occurrens gladio ſe miſit olympo
Vnde mori voluit, vota ſalutis habet.
Hæc anguſta prius ſubtraxit fana ſacerdos,
Hæc niſi perficeret quæ modo facta placent.
Aſſidue in priſco peragens cerimonia templo
Donec rite ſequens conſolidaſſet opus.

De Baſilica S. Bibiani.

DIGNA *Sacerdotis Bibiani templa coruſcant,*
Quo ſi iuſta petis, dat pia vota fides,
Quæ præſul fundauit ouans Euſebius olim
Ne tamen expleret, raptus ab orbe fuit.

Cui mox Demetrius ſucceſſit in arce ſacerdos
Sed cæptum vt strueret, ferre recuſat onus
Qui precibus commiſit opus tibi Papa Leonti
Cuius ad hoc votum iuggiter inſtat amor.
Vltro tale decus tibi ſe ſeruauit agendum
Nec niſi tu fueras qui loca ſacra dares.
O meritum iuſti manſurum in luce perenni,
Per quem ſe cupiunt templa verenda coli.
Sacra ſepulchra tegunt Bibiani argentea tecta
Vnanimis tecum quæ Placidina dedit.
Quæ ſuper effuſum rutilans intermicat aurum,
Et ſpargunt radios pura metalla ſuos
Ingenio perfecta nouo tabulata coruſcant
Artificemq. putes hic animaſſe feras.
Sed cui vos animo donaria tanta dediſtis
Hic agat vt vobis ſtet diuturna ſalus.
Ne dubitent qui digna ferunt ſibi magna rependi
Præmia dum propriis reddat opima Deus.

De Baſilica S. Eutropii.

QVANTVS amor Domini maneat tibi Papa Leonti
Quem ſibi iam ſancti templa nouare mouent.
Eutropii illa etenim venerandi antiſtitis aula
Corruat & ſenio dilacerata ſuo.
Nudatosq. trabes paries vacuatus habebat,
Pondere non tecti ſed male preſſus aquis.
Hoc te ſopore leui quodam veniente miniſtro
Inſtauratorem te docet eſſe ſuum.

Pro mercede tui meruit magis ille moueri,
O fœlix de quo ſit pia cura Deo.
Nunc meliore via viuit renouata vetuſtas,
Et laſſæ fabricæ flos rediuiuus adit.
Aetas acceſſit, tamen hæc iuueneſcit honore,
Vnde ſenex fieret, iunior inde redit.
Hic ſculptæ cameræ decus interraſile pendet.
Quos pictura ſolet, ligna dedere iocos.
Sumpſit imagineas pares imitando figuras
Quæ neq; tecta prius hæc modo picta nitent.
Vrbis ſanctonicæ primus fuit iſte ſacerdos
Et tibi qui reparas iure priora dedit.
Cum ſua templa tenet ſanctus habitando quiete
Inſtauratori reddit honore vicem.

De Calice S. Leontii Epiſcopi.

SVMMVS *in arce Dei pia dona Leontius offert.*
Votis iuncta ſacris & Placidina ſimul
Fœlices quorum eſt altaribus aptus vterq.
Tempore qui paruo non peritura ferunt.

De Leontio Epiſcopo.

INTER *quos genuit radians Aquitania ſaxis,*
Aegregii meritis culmina prima tenens.
Ciuibus ex Gallis ſupereminet alta poteſtas
Tu potior reliquis & tibi nemo prior.
Præcedis multos nulli minor atq; ſecundus

Nec ſupereſt aliquid quod dare poſſit honor.
Qui cum ſe primum veſtiuit flore iuuentus
Paruus eras annis & grauitate ſenex.
Verſus ad Hiſpanas acies cum rege ſereno
Militiæ creuit palma ſecunda tuæ.
Cuius primitiæ tanto placuere relatu,
Vt meritis eſſet debitus iſte gradus.
Nec poterant ſubito ſibi culmina celſa parari,
Hæc niſi dignatuum promeruiſſet opus.
Nobilitate potens præcellis Papa Leonti
Clarus ab antiquis ſi numerentur aui.
Nam genus & proaui uel quidquid in ordine dicam
Per proceres celſos currit origo vetus
Tempora diffugiunt & ſtat tamen aula parentum
Nec patitur lapſum te reparante, domus.
Nobilitas longos non inclinauit in annos
Cui magis aſcenſum proles opima dedit
Inclita progenies ornauit luce priores
Hæredis radio ſplendet origo patrum
De radice ſua ueſtita eſt flore vetuſtas
Quam merito veſtræ laudis obrumbat honor.
Quamuis non aliquis potior modo poſſit haberi
Tu tibi præcedis amplificando patres.
Emicat altus apex generoſa ſtemmata pandens
Cuius apud reges vnica palma patet.
Eccleſiæ nunc iura regis venerande ſacerdos
Altera nobilitas additur inde tibi.
Pontificalis apex quamuis ſit celſus in vrbe,
Poſtquam te meruit, creuit adeptus honor.

Aula Dei & paſtor vicibus ſibi præmia reddunt
Illi tu ornatum, ſpem dedit illa tibi.
Munere diuino. pariter floretis utriſq.
Tu mercede places, illa decore nitet.
Tertius à decimo tu verbi Antiſtes haberis
Sed primus meritis enumerandus eris.
Templa vetuſta Dei reuocaſti in culmine priſco
Poſtq. ſuum lapſum nunc meliora placent.
Flore iuuentutis ſenio fugiente coruſcant,
Et tibi læta fauent, quæ renouata virent.
Vt tu plus ageres incendia tecta cremarunt,
Et nunc laude tua pulchrius illa micant.
Nullaq. flammierem? ſenſerunt damna ruinæ
Quæ modo poſt ignes lumine plena nitent.
Credo quod ex ſeſe voluiſſet & ipſa cremari,
Vt labor ille tuus hæc meliora daret.
Poſt cineres conſumpta ſuos, tenuesq. fauillas
Sic ſolet & Phœnix ſe renouare ſenex.
Inſtaurata etiam ſacri eſt baptiſmatis aula
Quo maculas veteres fons lauat vnus aquis.
Ecce beatæ ſacræ fundaſti templa Mariæ
Nox vbi victa fugit ſemper habendo diem.
Lumine plena micans imitata eſt aula Mariam
Illa vtero lucem clauſit, & iſta diem.
Nec ſolum hic ſed vbiq. micant tua templa ſacerdos
Inter quæ plaudens Sanctonus illa docet.
Qui loca das populis, ubi Chriſtum iuggiter orent,
Vnde ſalus veniat tu facis eſſe viam.
Eccleſiæq. domus creſcente cacumine pollent.

Et probat eſſe tuum quod modo culta placet
Feciſti vt libeat cunctos huc currere ciues
Et domus vna vocet quidquid, in vrbe manet
Ornaſti patriam cui dona perennia præſtas
Tu quoq; dicendus Burdegalenſe decus.
Quantum inter reliquas ſupra caput extulit vrbes
Tantum pontificis vincis honore gradus.
Inferiora velut ſunt flumina cuncta Garomnæ
Non aliter vobis ſubiacet omnis apex.
Rhænus ab Alpe means neq; tantis ſpumat arenis
Fortior Hadriacas nec Padus intrat aquas.
Danubius pars eſt quia longius egerit vndas,
Hæc ego tranſcendi iudico nota mihi
Muneribusq. piis dotaſti altaria Chriſti
Cum tua uaſa ferunt viſcera ſancta Dei.
Nam cruor & corpus Domini libamina ſummi,
Rite miniſterio te tribuente venit.
O fœlix cuius ditat pia templa facultas
Cui res iſta magis non peritura manet.
Non erugo teret mordaci dente talentum
Nec contra hæc fures arma doloſa mouent.
Et data res viuit facit & bene viuere dantem.
Cum moritur terris, ducitur inde polis.
Hæc poſſeſſor habet, quidquid tranſmiſerit ante
Et quidquid reliquum nec numerare queo.
Eccleſiæ columen per tempora longa gubernans
Et mercede pia functus vbiq. mices.
Cogor amore etiam Placidinæ pauca referre
Quæ tibi tunc coniux, eſt modo chara ſoror.

Lumen ab Arcadio veniens genitore refulget
Quo manet Auguſti germine vita tui.
Imperiis factus totum qui regerat orbem
Cuius adhuc pollens iura ſenatus habet,
Humani generis ſi culmina prima requiras
Semine Cæſareo nil ſupereſſe poteſt.
Sed genus ipſa ſuum ſenſu & moderamine vicit
Cuius ab eloquio dulcia mella fluunt.
Chara, ſerena, decens, ſolers, pia, mitis, opima
Quæ bona cuncta gerit, quidquid honore placet.
Moribus ingenio meritorum luce coruſcans
Ornauit ſexum mens precioſa ſuum.
Plurima cur referam, quantis ſit prædita rebus
Quæ potuit votis nupta placere tuis?
Augeat hic vobis vitam, cui templa dediſtis
Culminibusq. tuis culmina veſtra tegat.

Hymnus de Leontio Epiſcopo.

AGNOSCAT *omne ſæculum*
Pontificem Leontium
Burdegalenſe præmium,
Dono ſuperno redditum.
Bilinguis ore callido
Crimen fouebat inuidum
Terens acerbum nuntium
Hunc iam ſepulchro conditum.
Cælare ſe non pertulit
Qui triſte funus edidit

Et ſi nocere deſiit
Inſana uota prodidit.
Deceptus arte noxia
Cauſata deflet crimina
Dum quæ putabat triſtia
Conuerſa ſunt in gaudia.
Exempla ſæua protulit
Calcanda cuncto tempore
Vt iam ſibi conſcriberet
Decreta viuo Antiſtite.
Fucata res hæc contigit
Vitanda caſto pectore
Superſtite vt præſumeret
Poſt fata quod vix debuit.
Grauat ſacerdos ordinem
Qui Epiſcopatum ſic petit
Præcepta qui complectitur
Fugit honoris ambitum.
Hoc ſic reuiſit debitum
Coactus aſcendat gradum
Non ſe petente callide
Sed dante Chriſti munere.
Ineptus eſt quis ipſe ſe
Præferre vult eccleſiæ
Nam rem ſacratam ſumere
Electio diuina ſit
Charus ſacerdos ordinem
Hilaruis non ambiit
Martinus illum & effulgit

Gregorius

Gregorius vix ſuſtulit.
Lege reſultant ambitum
Inuaſor omnis pellitur
Quod reſpuunt prætoria
Vitat nefas Eccleſia.
Maligna erant certamina
De ſede non tamen ſua
Quæ nec pati deſiderat
Non inferat mens improba.
Nec longiore tempore
Verſantur in hoc murmure
Dum cogitant ſuccedere
Redit ſacerdos qui fuit.
Orante plebe protinus
Dum nemo credit redditur
Quæ confluunt per triſtia
Maiora ſunt hæc gaudia
Plauſu fauebat ciuitas
Cum rediit fœlicitas
Orbata quem defleuerat
Patrem recepit anxia.
Quem vix putabat redditum
Præuenta voto proſpero,
Res mira quando cernitur
Solet ſtupere viſio.
Recolligit rector gregem
Errorem pellit ſemita
Paſtoris arce cognita
Gauiſa ſunt ouilia.

Sumpſitq. gradum tempore
Regreſſus in eo die
Quis non ſuperno munere
Hoc contigiſſe prædicet?
Tantum nec ante præmium
Plebi fuit, cum factus eſt
Lætata quantum tunc fuit
Quando recepit præſulem.
Venite ciues plaudite
Et vota votis addite
Quo facta ſunt miracula
Sonant eum cœleſtia.
Chriſtus ſereno lumine
Circumuolet quem reddidit
Et trina creſcat gratia
Mercede, vita, gloria.
Hymnum canendo concrepet
Quiſquis Deo non inuidet
Laus eius qui præſulem
De mortis ore retrahit.
Zelante fido pectore
Iam vera dici non pudet,
Hæc parua nobiliſſimo
Papæ damus Leontio.

Ad Placidinam matrem Leontii Epiſcopi.

M V N E R A *parua nimis pia ſuſcipe quæſo libenter,*
Quæ magis ipſa decens munus in orbe micas.

Fluctibus è mediis hæc vt daret inſula vobis
Occeanus tumidis murmure præſit aquis.
Quæ loca dum volui properans agnoſcere, Ponti
A Borea veniens reppulit vnda furens
Proſperitas vt veſtra tamen ſe plena probaret,
Obtulit in terris, quod peteretur aquis.

De Biſſono Villa Burdegalenſi.

Est locus, æſtifero quamuis ſit tempore feruor
Quo viret aſſiduo flore refectus ager
Reſpirant croceis depicta coloribus arua
Flagrat odoriferis blandior herba comis.
Incola Biſſonum vocat hunc de nomine priſco
Millia ſeptem vrbis hinc Burdegalenſis abeſt.
Quo poſſeſſor amans prætoria grata locauit
Partibus atq; tribus porticus æqua ſubit.
Strauerat ipſa ſolo ſenio rapiente vetuſtas
Perdiderat vultum forma decora ſuum.
Hunc meliore via reuocat labor ille Leonti
Quo præſente domus nulla ruina premit:
Hunc quoq; proſperius velut aula ſepulta reſurgit
Et fauet autori viuificata ſuo.
Reddidit interea priſco noua balnea cultu
Quo recreant feſſos blanda lauachra viros.
Hic referunt nutriſſe lupos deſerta tenentes
Intulit hic homines, expulit vnde feras.

De Vereginis Villa Burdegalenſi.

INTER opima ferax qua voluitur vnda Garomnæ
Vereginis ripis vernat amœnus ager.
Hic breuis aſcenſus leni ſubit aggere Cliuum
Carpit & obliqua mole viator iter
Altior à planis aruis minor eminet altis,
Nec ue humiles nimium, nec ue ſuperbit apex.
Colle ſed & medio eſt domus ædificata decenter
Cuius vtrunq; latus hinc iacet inde tumet
Machina celſa caſæ triplici ſuſpenditur arcu
Quo pelagi pictas currere credis aquas.
Exilit vnda latens viuo generata metallo
Dulcis & irriguo fonte perennis aquæ
Qua ſuper accumbens celebrat conuiuia paſtor
Incluſoq. lacu piſce natante bibit.
Nunc renouanda venit Papæ mercede Leonti
Quem Dominum longo tempore culta cupit.

De Præmiaco Villa Burdegalenſi.

QVAMVIS inflet iter retrahatq. volumine curas
Ad te pauca ferens carmina flecto viam.
Captus amore tui nunquam memoranda tacebo,
Te neq; prætercam prætereundo locum.
Qui cum digna loquar ſi ſyllaba quarta recedat,
Præmiacum pollens præmia nomen habes.
Delitiis obreſſus ager viridantibus aruis
Et naturalis gratia ruris ineſt.
Condita quam domus eſt, planus tumor exit in altum

Nec ſatis elato vertice regnat apex.
Qua ſuper incumbens locus eſt deuexus in amnem
Florea gemmato gramine prata virent.
Leniter appulſus quoties inſibilat Eurus
Flexa ſupinatis fluctuat herba comis.
Hinc alia de parte ſeges flaueſcit ariſtis,
Pinguis & altricem palmes opacat humum.
Piſcibus innumeris non deficit vnda Garomnæ
Et ſi deſit agris, fruges abundat aquis.
Sed te quærebant hæc munera tanta Leonti
Solus defueras, qui bona plena dares.
Nā quod pulchra domus, quod grata lauachra nite-
Conſolidatorem te cecinere ſuum (ſcunt
Vt tamen acquirant & adhuc fabricanda decorem,
Temporibus longis hæc tua dona regas.

De Circio flumine.

Lavs tibi forte minor fuerat generoſe Garomna
Si non exiguas alter haberet aquas.
Lubricat hic quoniam tenuato circuis hauſtu
Præfert diuitias paupere fonte tuas.
Deniq. diſſimilem ſi comparet vllus vtrunq.
Hic vbi fit riuus tu pote Nilus eris.
Te famulans intrat iura, hunc tua regna refrenat,
Gallicus Euphrates tu fluis, iſte latet.
Nam quantum occeanum tumidis tu curſibus auges
Iſte tuas tantum creſcere preſtat aquas.
Torrida præſertim cum terris incubat æſtas

Ac ſitiente ſolo triſtis anhelat ager.
Cum Titan radiis feruentibus exarat arua
Et calor ignifero vomere findit humum.
Languidus arentes fugiens vix explicat vndas
Et cum piſce ſimul palpitat ipſe ſimul.
Flumine ſubducto vacuatus lambit arenas
Sedibus in propriis exul oberrat aquis
In limo migrante lacu conſumitur amnis
Terraq. fit ſterilis, quo fuit vnda rapax.
Deficiunt vaſto ſolatio cuncta rigore
Nomine cum proprio triſtis & æger eget.
Forte viator iter gradiens non inuenit hauſtus
Vnde alios recreet, qui ſitit ipſe ſibi.
Se cupit infundi fluuius ſi porrigit vndas.
Si tamen eſt fluuius, qui madefactat humum
Gurgitis impreſſas lambens rota ſignat arenas.
Atq; refudantes orbita ſiſtit aquas.
Si venias equitando, viam ſub tempore cancri
Vix tamen inſidians vngula mergit, æqui.
Vidimus exiguum de limo ſurgere piſcem,
Qui retinente luto naufragus erat humo.
Nec fluuius, nec campus adeſt nec terra nec vnda
Piſcibus in mediis nullus arare poteſt.
Sola palude natans querulos dat rana ſuſurros
Piſcibus excluſis aduena regnat aquis.
At ſi forte fluat tenuis de nubibus himber.
Vix pluit in terris, iam tumet iſte minax.
Ingentes animos parua de nube reſumit.
Fit ſubito pelagus, qui fuit ante lacus.

Turbidus incedens vndis eget ipſe lauari
Semper inæqualis qui nihil aut ſatis eſt.
Non ripis contemptus agit compendia curſus
Quod de monte bibit per ſata plena vomit.
Vertice torrente rapitur quaſi morte Tyranni
Indignatus iter munera vaſtat agri.
Diſcurrit ſeges in fluuio ſtat piſcis in agro
Ordine peruerſo meſſe natante iacet.
Quæ fuerant ouibus donantur paſcua ramis
Prata tenent piſces, & trahit vnda pecus.
Obtinet expulſos ſtabulum campeſtre ſiluros
Plus capitur terris, quam modo piſcis aquis.
Sarcula quæ is foderent agros mala retia miſcent
Figitur hic hamus quo ſtetit ante palus.
Sors vna eſt; piſcis ſiccent, aut flumina creſcant
Nunc reſidet limo, nunc iacet exul agro.
Sed cur triſte diu loquimur de gurgite paruo
Vritur & verbis, nec recreatur aquis.
Sufficiat flagrare ſibi, cur addo vapores
Atq; bis æſtiuum creſcere tempus ago?
Vnica ſed tandem damus hæc ſolatia laudis
Quod tribuit piſces euacuatus aquis.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI LIBER SECVNDVS.

De Cruce Domini.

CRVX benedicta nitet Dominus qua carne pependit
Atq; cruore ſuo vulnera noſtra lauat
Mitis amore pio pro nobis victima factus
Traxit ab ore lupi qua ſacer agnus oues.
Transfixis palmis vbi mundum à clade redeunt
Atq; ſuo clauſit funere mortis iter.
Hic manus illa fuit clauis confixa cruentis
Quæ eripuit Paulum crimine morte, Petrum.
Fertilitate potens o dulce & nobile lignum
Quando tuis ramis tam noua poma geris.
Cuius odore nouo defuncta cadauera ſurgunt
Et redeunt vitæ qui caruere die.
Nullum vret æſtus ſub frondibus arboris huius.
Luna nec in nocte, Sol neq; meridie.
Tu plantata micas ſecus eſt vbi curſus aquarum
Spargis & ornatas flore recente comas.
Appenſa eſt vitis inter tua brachia, de qua
Dulcia ſanguineo vina rubere fluunt.

In honorem Sanctæ Crucis Hymnus.

PANGE *lingua glorioſi prælium certaminis*
Et ſuper Crucis tropheo dic triumphum nobilem
Qualiter redemptor orbis immolatus vicerit
De parentis protoplauſti fraude facta condolens
Quando pomi noxialis morſu in mortem corruit,
Ipſe lignum tum notauit damna ligni vt ſolueret.
Hoc opus noſtræ ſalutis ordo depopoſcerat
Multiformis proditoris arte vt artem falleret
Et medellam ferret inde hoſtis vnde leſerat.
Quando venit ergo ſacri plenitudo temporis
Miſſus eſt ab arce patris natus orbis conditor
Atq; ventre virginali carne factus prodiit
Vagit infans inter arcta conditus præſepia
Membra pannis inuoluta virgo Mater alligat
Et pedes manusq. crura ſtricta cingit faſcia.
Luſtra ſex qui iam peracta tempus implens corporis
Se volente natus ad hoc paſſioni deditus
Agnus in Crucis leuatur immolandus ſtipite.
Hic acetum, fel, arundo, ſputa, claui, lancea.
Mite corpus perforatur, ſanguis vnda profluit,
Terra pontus, aſtra, mundus quo lauantur flumine.
Crux fidelis inter omnes arbor vna nobilis
Nulla talem ſylua profert flore, fronde, germine.
Dulce lignum, dulces clauos, dulce pondus ſuſtinens
Flecte ramos arbor alta, tenſa laxa viſcera
Et rigor lenteſcat ille quem dedit natiuitas
Vt ſuperni membra regis miti tendas ſtipite.
Sola digna tu fuiſti ferre precium ſæculi

Atq; portum præparare nauta mundo naufrago
Quem ſacer cruor perunxit fuſus agni corpore.

In honorem Sanctæ Crucis, & oratorii domus Eccleſiæ apud Turonos.

VIRTVS celſa Crucis totum recte occupat orbem
Hæc quoniam mundi perdita cuncta redit.
Quodq. ferus ſerpens infecit felle veneni,
Chriſti ſanguis in hac dulce liquore lauat.
Quæq. lupi fuerant raptoris præda ferocis,
In Cruce reſtituit virginis agnus oues.
Tenſus in his ramis cum plantis brachia pendens
Eccleſiam ſtabilit pendulus ipſe Cruce.
Hoc pius in ligno reparans de perdita pridem
Quod vetiti ligni poma tulere boni
Addita quin etiam virtutum flamma coruſcat
Dona quod obſequiis Crux parat ipſa ſuis
Deniq. Santa Cruci hæc templa Gregorius offert
Pallia dum coperit ſigna gerendo Crucis
Dona repente dedit diuina potentia Chriſti,
Mox fuit & voti cauſa ſecuta pii.
Pallia nam meruit ſunt quæ Cruce texile pulchra
Obſequiisq. ſuis Crux habet alma Cruces.
Serica cui niueis agnata eſt blatea telis
Et textis crucibus magnificatur opus.
Sic cito Pontifici dedit hæc deuota voluntas
Atq; dicata Cruci condita vela placent.
Vnde ſalutifero ſigno tibi clare ſacerdos
Hæc tui complacuit, reddere magna valet.

Hymnus in honorem Sanctæ Crucis.

VExilla regis prodeunt
Fulget crucis myſterium
Qua carne carnis conditor
Suſpenſus eſt patibulo.
Confixa clauis viſcera
Tendens manus veſtigia
Redemptionis gratia
Hic immolata eſt hoſtia.
Quo vulneratus inſuper
Mucrone diro lanceæ
Vt nos lauaret crimine
Manauit vnda & ſanguine.
Impleta ſunt quæ concinit
Dauid fideli carmine
Dicens in nationibus
Regnauit à ligno Deus.
Arbor decora & fulgida
Ornata regis purpura
Electa digno ſtipite
Tam ſancta membra tangere.
Beata cuius brachiis
Precium pependit ſæculi
Statera facta eſt corporis
Prædam tulitq. Tartaris.
Fundis aroma cortice
Vincis ſaporem nectaris
Iucunda fructu fertili

Plaudis triumpho nobili
Salue ara, ſalue victima
De paſſionis gloria
Qua vita mortem pertulit
Et morte vitam reddidit.

De Sancto Saturnino.

IANVA *celſa poli terra pulſante pateſcit.*
Et recipit natos quos generauit humus.
Admirandæ hæc eſt occaſio facta ſalutis
Vt de morte ſua præmia lucis emat,
Saturninus enim cupiens ſe nectere Chriſto
Incarnali habitu noluit eſſe diu
Vincula corporei diſſoluere carceris optans
Plenius vt Domino ſe ſociaret homo
Tempore maturo cum iam ſpes eſſet adulta
Sumpſerunt precium vota beata ſuum.
Dumq. ſacerdotio frueretur in vrbe toloſa
Et populis Chriſtum panderet eſſe Deum.
Oſtendens verbis adiens miracula factis
Vt quod ſermo daret conſequeretur opus.
Gentiles animas rapiens de fauce Tyranni
Subdebat regi, qui dedit arma ſibi
Sed viciata malis & ples infecta venenis
Curari effugit, ægra iacere volens.
Comprehendit male ſana virum ad capitolia duxit,
Atq; ſuo medico vulnera plura dedit.
Proprietate dolum per mille venena rependens

Nec tauri indomiti ſufficit ira tibi
Naturæ rabidæ feritatem adiungere noſti
Quod per ſe neſcit te ſtimulante furit.
Turba cruenta nocens huius te vulnere perdis
Et ſi non illi, parcere diſce tibi
Huic ferus, impatiens mox curua per auia raptus
Paſſim membra pii fudit in vrbe viri
Tum mulier collegit ouans, & condidit artus
Vna ſed famula participante ſibi.
Hæc fuit inſignis rapiendæ cauſa coronæ
Gloria Martyrii ſic celebrata nitet.
Ante ſepulchra pii dantur modo dona ſalutis,
Et corpus lacerum corpora multa fouet.
Dic vbi mors inimica iaces? vbi victa recumbis?
Quando vides ſancti funere vota dari.
Quem male credebas obitu finire ſalutem
Dat vitam multis, & tenet ipſe ſuam.
Nunc captiua cubas quæ te regnare putabas
Inuadendo peris, teq. furendo necas.
Te tua pœna premit, tua te fera vincula torquent
Quos dare vis genitus, ipſa ferendo gemis
Martyr ouans cœlos retinet, tu liuida triſtis,
Mors inimica tibi tartara nigra colis
Florigera nunc ſede manet ſine fine beatus
Inter odoratos te recalente choros.
Non aliquas metuit placato iudice cauſas
Præmia ſed miles victor habenda petit.
Digna triumphantem quæ reſtat palma ſequetur,
Pro te Chriſte mori eſt gloria, vita, quies.

De Launebode qui ædificauit templum S. Saturnini.

LAVDIBVS humanis reliquorum corda reſultent
At mihi de iuſtis commemorare vacet.
Nam pietatis opus victores texere libris
Admonet ingenium res ratione duplex
Vna quod eſt habilem de magnis magna fateri,
Nam bona qui reticet, Criminis autor erit.
Altera cauſa monet, quoniam ſucceſſus amatur
Et meliora cupit, qui ſua facta legit.
Saturninus enim martyr venerabilis orbi
Nec latet egregii palma beata viri.
Qui cum Romana properaſſet ab vrbe Toloſam
Et pia Chriſticoli ſemina ferret agri
Tunc veſana cohors Domini comprehendit amicum,
Inſtituitq. pii membra terenda trahi.
Implicitus tauri pede poſteriore pependit,
Tractus in obliquum dilaceratus obit.
Hac ope de terris animam tranſmiſit Olympo,
O fœlix cuius funere mors moritur.
Sed locus ille quidem quo ſanctus vincula ſumpſit
Nullius templi fultus honore fuit.
Launebodis enim poſt ſæcula longa ducatum
Dum gerit inſtruxit culmina ſancta loci.
Quod nullus veniens Romana gente fabriuit,
Hoc vir Barbarica prole peregit opus.
Coniuge cum propria Berethrude clara decore,
Pectore quæ blando clarior ipſa nitet.

Ceu genus egregium fulget de ſtirpe potentum
Addit & ornatum vir venerando Deum.
Quæ manibus propriis alimonia digna miniſtrat
Pauperibus tribuens ſe ratione cupit.
Indefeſſa ſpem Chriſti per templa requirit,
Iuggiter excurrens ad pietatis opus.
Nudos veſte tegit ſitienti pocula profert
Se magis æterno fœmina fonte replet.
Proficit hoc etiam quidquid gerit illa marito
Anxia pro cuius vota ſalute facit.
Dux meritis in gente ſua qui pollet opimis,
Celſus vbiq. micans nobilitatis ope.
Sed quamuis altam teneat de ſtirpe cacumen
Moribus ipſe ſuos amplificauit auos.
Ergo pari voto maneant in ſæcula iuncti
Et micet ambobus conſolidatus amor.

Ad Clerum Pariſiacum.

COETVS *honorifici decus & gradus ordinis ampli*
Quos colo corde, fide, relligione patres;
Iam dudum obliti deſueto carmine plectri
Cogitis antiquam me renouare lyram.
En ſtupidis digitis ſtimulatis tangere chordas
Cum mihi non ſolito currat in arte manus.
Scabida nunc reſonat mea lingua rubigine verba
Excitat incompto raucus ab ore fragor.
Vix dabit in veteri ferugine cotis acumen,
Aut fumo infecto ſplendet in ære color.

Sed quia dulcedo pulſans quaſi malleus inſtat
Et velut incude cura relapſa terit
Pectoris atq; mei ſuccenditis igne caminum
Vnde miniſtratur cordis in arce vapor,
Obſequor hinc, quia me veluti fornace recocto
Artis ad officium veſter adegit amor.
Celſa Pariſiaci cleri reuerentia pollens,
Eccleſiæ gremium gloria, numus, honor,
Carmine Dauidico diuina poemata pangens
Curſibus aſſiduis dulce reuoluit opus.
Inde ſacerdotes, leuiticus hinc micat ordo
Illos canicies, hos ſtola pulchra tegit.
Illis pallor ineſt, rubor his in vultibus errat
Et candent rutilis lilia mixta roſis.
Illi iam ſenio, tamen hi bene veſtibus albent
Vt placeat ſummo picta corona Deo.
In medio Germanus adeſt Antiſtes honore
Qui regit hinc iuuenes, ſubrigit inde ſenes
Læuitæ præeunt ſequitur grauis ordo canentum
Hos gradiendo mouet, hos gradiendo trahit.
Ipſe tamen ſenſim incedit velut alter Aaron
Non de veſte nitens, ſed pietate placens.
Non lapides, cocus, cidarim, aurum, purpura, Biſſus
Exornant humeros, ſed micat alma fides.
Iſte ſatis melior veteri, quam lege ſacerdos
Hic quia vere colit quod prius vmbra fuit.
Magna futura putans preſentia cuncta refellens
Antea carne carens quam caro fine ruens
Sollicitus quemquam ne deuoret ira luporum.

Colligit

Colligit ad caulas paſtor opimus oues
Aſſiduis monitis ad paſcua ſalua vocatus
Grex vocem agnoſcens currit amore ſequax.
Miles ad arma celer ſignat, mox trinit in aures
Erigit excluſo membra ſopora thoro.
Aduolat ante alios myſteria ſacra requirens
Vndiq. quiſq. ſuo templa petenda loco.
Flagranti ſtudio populum domus irrigat omnem
Certatimq. monent quis prior ire valet.
Per vigiles noctes ad prima crepuſcula iugens
Conſtruit Angelicos turba verenda choros
Greſſibus exertis in opus venerabile conſtans
Vim factura polo cantibus arma mouet.
Stamina pſalterii lyrico modulamine texens
Verſibus orditum carmen amore trahit
Hinc puer exiguis attemperat organa cannis
Inde ſenis largam ructat ab ore tubam.
Cymbaliæ voces calamis miſcentur acutis
Diſparibusq. tropis fiſtula dulce ſonat.
Timpana rauca ſenum, puerilis tibia mulcet,
Atq; hominum reparant verba canora lyram
Leniter iſte trahit modulos trahit alacer ille
Sexus & ætatis ſic variatur opus.
Triticeas fruges feruens terit area Chriſti
Horrea quandoquidem conſtruitura Dei.
Voce creatoris reminiſcens eſſe beatos
Quos Dominus vigiles dum redit ipſe videt.
In quorum meritis, animo, virtute, fideq.,
Tegmine corporeo lumina quanta latent.

Pontificiis monitis clerus, plebs pſallit & infans
Vnde labore breui fruge replendus erit.
Sub duce Germano fœlix exercitus hic eſt.
Moyſes tende manus, & tua caſtra iuua.

De Eccleſia Pariſiaca.

Si Salamoniaci memoretur machina templi
Arte licet par ſit pulchrior iſta fide.
Nam quæcunq; illic veteris velamine legis
Clauſa fuere prius hinc reſerata patent.
Floruit illa quidem vario inter texta metallo
Clarius hic Chriſti ſanguine tincta nitet.
Illam aurum, lapides ornarunt cedrina ligna
Hic venerabilior de Cruce fulget honor.
Conſtitit illa vetus ruituro ſtructa talento,
Hic præcio mundi ſtat ſolidata domus.
Splendida marmoreis attollitur aula columnis,
Et quia pura manet, gratia maior ineſt
Prima capit radios vitreis oculata feneſtris
Artificisq. manu clauſit in arce diem
Curſibus amoræ vaga lux laquearia complet,
Atq; ſuis radiis & ſine ſole micat.
Hæc prius egregio Rex Childebertus amore
Dona ſuo populo non moritura dedit.
Totus in affectu diuini cultus adherens
Eccleſiæq. iuges amplificauit opes.
Melchiſedech noſter merite Rex atq; ſacerdos
Compleuit laicus relligionis opus

Puplica iura regens & celſa palatia ſeruans
Vnica Pontificum gloria norma fuit.
Hinc abiens, illic meritorum viuit honore
Hic quoq; geſtorum laude perennis erit.

De Baptiſterio Maguntiæ.

ARDVA ſacrati baptiſmatis aura coruſcat
Quo delicta. Adæ Chriſtus in amne lauat.
Hic paſtore Deo puris grex mergitur vndis
Ne maculata diu vellera geſtet ouis.
Traxit origo necem de ſemine ſed pater orbis
Purgauit medicis crimina mortis aquis,
Hanc tamen Antiſtes Sidonius extulit arcem
Qui Domini cultum templa nouando fouet.
Struxit Berthoare voto complente ſacerdos
Quæ decus Eccleſiæ cordis amore placet.
Catholicæ fidei ſplendor pietate coruſcans
Tempolrum cultrix, prodiga pauperibus.
Seminat vnde metat fruges ſpargendo recondens
Terrenis opibus non moritura parans.
Filia digna patre te Theodeberte reformans
Rexiſti patriam qui pietate patris.
Et comitante fide comitaſti ex hoſte triumphos,
Sed capti precio mox rediere tuo.
Eccleſiæ fultor, laus regni, paſtor egentum
Cura ſacerdotum, promptus ad omne bonum,
Cuius dulce iugum nullus genuiſſe fatetur
Viuis adhuc meritis Rex in amore tuis.

De Baſilica S. Georgii.

MARTIRIIS egregii pollens micat aula Georgii
Cuius in hunc mundum ſpargitur altus honor
Carcere, cede, fame, vinclis, ſiti, frigore, flammis
Confeſſus Chriſtum duxit ad aſtra caput.
Qui virtute poten: Orientis in arce ſepultus
Ecce ſub occiduo Cardine præbet opem.
Ergo memento preces, & reddere dona viator
Obtinet hic meritis, quod petit alma fides
Condidit Antiſtes Sidonius iſta decenter
Proficiant animæ quæ noua templa ſuæ.

De Oratorio Triſaurici.

LVCIDA perſpicui nituerunt limina templi
Quod capit haud dubium ſpe veneranda fides.
Hæc eſt aula Petri cœlos qui claue catenat
Subſtitit & Pelagi quo gradiente lacus
Sedibus his habitat Paulus tuba gentibus vna
Et qui predo prius, hic modo præco manet.
Martini domus eſt Chriſtum qui veſtit egentem
Regem Tyro tegens atq; homo virq. Deum.
Ecce ſacerdotii ſacri micat aula remedi
Qui tenebras mundi liquit & aſtra tenet.
Cultor opime Dei templum Triſarice locaſti
Has cui perſoluis reddit amator opes.

De Sanctis Agaunenſibus.

TVRBINE *ſub mundi cum perſequerentur iniqui*
Chriſticolaſq. daret ſæua procella neci
Frigore depulſo ſuccedens corda peregit
Rupibus in gelidis feruida bella fides.
Quo pie Maurici doctor legionis opimæ
Traxiſti fortes ſubdere colla viros.
Quos poſitis gladiis armas & dogmate Pauli
Nomine pio Chriſti dulcius eſſe mori
Pectore belligero poterant qui vincere ferro
Inuitant iugulis vulnera chara ſuis.
Hortantes ſe clade ſua ſic ire ſub aſtra
Alter in alterius cede natauit aquis
Audiuit rapidas Rhodani fons ſanguinis vndas
Tinxit & Alpinas ira cruenta niues.
Tali ſine polos fœlix exercitus intrans
Iunctus Apoſtolicis plaudit honore choris
Cingitur Angelico ſuper aſtra beata ſenatu
Mors fuit vnde prius, lux fouet inde viros.
Ecce triumphantum ductor fortiſſime tecum
Quatuor hic procerum pignora ſancta iacent.
Sub luteo tumulo latitat celeſte talentum,
Diuitiaſq. Dei vilis arena tegit.
Qui faciunt ſacrum paradiſi creſcere cenſum
Hæredes Domini luce perenne dati.
Sydereo chorus iſte throno cum carne locandus,
Cum veniat iudex arbiter orbis erit.
Sic pia turba ſimul feſtinans cernere Chriſtum

Vt cælos peteret de nece fecit iter.
Fortunatus enim per fulgida dona tonantis
Ne tenebris crucier, quæſo feratis opem.

De S. Hilario.

S I *Hilarium quæris quis ſit cognoſcere lector*
Allobroges referunt Pictauiis genitum
Cum populum regeret diuina mente ſacerdos.
Seruabat legis fœdera ſollicitus.
Improbus vt vidit plebes quod ſcinderet error
Græcorumq viros protulit in medium.
Vipereo promunt ſemper qui ex corde venena
Filius vt dicant quia eſt creatura Dei
Queis magis auxilium preſtat ſapientia mundi
De ingenito genitum quæ negat eſſe Deum.
Quam male complexus cupiens calcare prophetas
Arrius infœlix cum retinet crepuit;
Egregius doctor veterum monimenta ſecutus
Quem Stephanus vidit comprobat eſſe Deum.
Vinctus amore Dei contempto principe mundi
Intemerata fides pertulit exilium.
In patre qui omnipotens Deus eſt cognoſcere natum
Diuinis tantum vocibus inſinuat.
Perpetuum lumen Chriſtum, Dominumq. Deumq.
Biſſenis populos edocet eſſe libris.

De S. Medardo Epiſcopo.

I N T E R *Chriſticolas quos actio vexit in aſtra*
Pars tibi pro meritis magna Medarde patet.

Qui ſit vixiſti terrenis hoſpes in oris
Vt cælum patriam crederis eſſe tuam.
Exilium tibi mundus erat cænoſa cauenti
Et modo te gaudet ciuæ manente polus.
Exutus tenebris, veſtitus tegmine lucis
Poſt obitum frueris liberiore die.
De tellure ſatisfactus poſſeſſor Olympi
Et matrem linquens cum patre læta tenes.
Humani victor vitii ſuper aſtra triumphas.
Atq; cremas carnem das animæ requiem.
Te inter mundanos vepres gradiente fatemur
Calcatis ſpinis promeruiſſe roſas.
Flore refectus ager ſuaues tibi fundit odores,
Balſama, thura replent quæ paradiſus habet.
Cauta per anguſtum figens veſtigia callem
Sid dedit arcta tibi ſemita lucis iter.
Lata voluptatum via quæ ſubmergit Auerno
Dulcia carnis alens mortis amara parat.
Hoc nunquam ſacros flexiſti tramite greſſus
Nec potuere tuos praua tenere pedes.
Durum iter ad laudes, grauior te ducit in altum
Quo labor eſt potior; gloria maior erit
Quæ prius incipiam ſacri miracula facti
Cum quidquid facias, omnia prima micent.
Dum fuit ad ſuperos humano in corpore vita
Ex oculis fugiens lux tibi cordis erat.
Si cæcus venit rapuit palpando ſalutem
In mediis tenebris fulſit aperta dies
Qui voluit furti cauſas penetrare latentes

Te religante ſedet, te reſerante fugit.
Fur ſine perfecto voto deceptus inani
Omnia reſtituens crimina frauaudis habet.
Nam ſemel vt molles carpſerunt palmitis vuas
Non valuere gradus inde referre foras.
Nec potuit raptor pedibus ſubducere prædam
Raptori adduxit ſed ſua præda pedes.
Ergo ſuis laqueis cæpit miſer eſſe ligatus
Venerat vt caperet, captus at ipſe fuit.
Nec tetigit muſtum, ſed iniqua mente rotatur
Antea quam biberet, ebria turba iacet.
Incepit ſeruare magis, quam ferre racemos
Et datus eſt cuſtos, qui cupit eſſe rapax
Donec ſancte tuis verbis tu iuſſeris ire
Vt furtum impleret, doctus ab hoſte redit.
Quæ manet hæc animi pietas ſanctiſſime præſul
Ledentem auxilio qui facis ire tuo.
Trimitum rapit alter inops, magis improbus ille
Qui iumentorum colla tenere ſolet.
Abſconditq. ſinu, fœno præcludit hiatum
Et tenet ipſe manu ne manifeſtet opus.
Te veniente ſacer cauſas patefecit opertas
Trinitu incipiens iam quaſi furta loqui
Nil valet abſcondi, nil claudi, nil ue teneri
Facundo ſtrepitu prodidit omne malum.
Pandebat propriam veluti ſub iudice cauſam
Nil de fure timens liberiore ſono.
Indicat accuſat, conuincit, damnat, acerbat
Te præſente tamen non licet eſſe reum.

Abſoluis furem ſolitæ pietatis amore,
Addens & monitus cautus vt intiet iter.
Præcipiens querulam ſecum portare rapinam
Ne vacua triſtis ſpe remearet inops.
Hinc tamen vt potero cum raptus ab vrbe fuiſſes
Quæ dederit populis ſigna verenda loquar.
Cum pia compoſito veherentur membra feretro
Subtractus meruit cæcus habere diem.
Anxius ille ſacra lumen ſuſcepit ab umbra
Et tua mors illi lucis origo fuit.
Dumq. ſepulchra darent oculi rediere ſepulti
Tunc ſopor ille tuus hunc vigilare facit.
Cum fugis a mundo, datur illi lumine mundus
Te linquente dies hunc fugiunt tenebræ.
Antiqui vultus lucem ſtupuere modernam,
Et veteri fabricæ prima feneſtra venit.
Cum pedibus validis, alter manicisq. ligatus
Mox tetigit templum, ferrea vincla cadunt
Tam graue fragmentum dolor vel cernere pœnam
Pondere tot miſeros ſuſtinuiſſe pedes.
Si connexa forent, Elephantem ſoluere poſſent
Nec poterat rigidos ipſe mouere gradus.
Non minus eſt illi, quam ſubuertente procella
Littoribus Lybicis anchora fracta iacet.
Pœna quidem grauior cecidit creſcente triumpho
Vincere rem ſæuam gloria maior erat.
Non habuit tot vincla pati miſer ille ligatus
Sed tua quo virtus plus mereretur opus,
Cum ſolidarentur, non ſic ſtrepuere cathenæ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ceu tinniuerunt, cum crepuere feræ
Quæ fuit illa prius nimiis male victa cathenis
Iam tibi qui ſoluis, libera dextra iacet.
Lignea vincla gerens alter confugit ad aulam
Quæ ſimili merito ſciſſa repente cadunt
Nec mora vix tetigit ſacrati limina templi
Fit tonitrum̃ cœlis arma ferendo tibi.
Grandia diuiſi ceciderunt pondera ligni
Et qui geſſit onus corruit ipſe ſimul
Expauit ſubito de libertate recepta
Atq; magis timuit, quando ſolutus erat.
Quæ ratio fuerit cecidit cur pronus in aruis
Gaudia magna quidem ſæpe timere ſolent.
Dum ſtupet vnde ſalus laceris eſt reddita plantis
Admirante animo membra ſalute fluunt.
Vnde vetus mulier pariter naſcente periclo
Vulnera naturæ mortua membra tulit
Incluſos digitos morbo numerante tenebat,
Nec poterat ducto pollice fila dare.
Secum nata quidem, ſed non ſua dextra pependit
Corpore iuncta ſuo res aliena fuit.
Tempore ſed tardo eſt, cum iam ſpes fracta iaceret
Ante tuos tumulos viuificata manus.
Sic inopinatum commendet gratia votum
Deſperata ſalus dulcior eſſe ſolet.
Nobilis ergo venit digitis torpentibus humor
Et diſpenſatus fluxit in vngue vigor.
Arida neruorum ſeſe iunctura tetendit
Agnouitq. ſuum vena ſoluta locum.

Apta miniſteriis incepit palma moueri
Seruitium diſcens libera dextra fuit.
Nec tantum profugos pietas tua reddidit artus
Reddidit & victum penſa trahente manu
Eripuiſti aliam ſimili de peſte puellam
Membraq. reſtituens plus animæ tribuis.
Deſponſata viro mortali lege iacebat,
Nunc thalamis Chriſti virgo dicata micat.
Sponſa quidem radiat cum virginitate modeſta
Spe meliore fruens nupta tenenda polis.
Nec fructus vteri ſterilis deperdit onuſti
Flore pudicitiæ mater habenda placet.
Acquirid cunctos, natum quoq; non habet vnum
Progeniemq. ſibi gignit amore Dei.
Inde pari morbo deflenda infantia paruæ
In lucem venient membra necata trahit.
Mors & origo ſimul miſero proceſſit ab aluo
Extinctam generans mater anhela manum.
Commendata tuo rediit medicata ſepulchro
Quod de matre perit de tumido recipit.
Dum iacet alter inops viſu caligine clauſo
Cæcus nec miſero lumine lumen erat.
Longa nocte oculos quarto iam menſe premebat
In lucem obſcurio viuus imago necis
Vocibus hunc medicis monuiſti tempore ſomni
Tenderet vt velox ad tua templa gradum.
Mox veniente die ſed non ſibi forcipe preſſa
Enituit Chriſti vertice tonſa comis,
Detrahit hic crines nitidos vt haberet ocellos

Et mercante coma munera lucis emit.
Qui titubante gradu tractus peruenit ad aulam
Per biduum recumbans ante ſepulchra fuit
Tertia lux rediens nocturnas ſoluerat vmbras,
Et cæco occurrit ſic reuocata dies
Vndiq. limatæ cecidere a fronte tenebræ
Sanguinis vnda rigas luminis atra lauat.
Sicca lucerna nouo flagrante refulſit oliuo
Obtinuitq. ſuum lux peregrina locum.
Quid referam mutis qui verbo verba dediſti?
Quod grauat eiiciens, quod iuuat omne locans.
Cuncta nece numero tua me præconia vincunt
Et ſi non potui velle fuiſſe vide.
En tua templa colit nimio Sigibertus amore
Inſiſtens operi promptus amore tui
Culmine cuſtodi qui templum in culmine duxit
Protege pro meritis qui tibi tecta dedit.
Hæc pia pauca ferens ego Fortunatus amore
Auxilium poſco, da mihi vota precor.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI

LIBER TERTIVS.

Ad Euphronium Epiſcopum Turonenſem.

DOMINO SANCTO ET MERITIS Apoſtolico Domno & dulci patri Euphronio Papæ, Fortunatus.

ANTE *paucorum dierum volubilitatem tranſcurſam deferentem præſentiũ potiri rerum, venerabilis oris veſtri ſalutare recolo, quod humane cæleſti pro munere ſignifico fuiſſe perceptum, quodq. ea auiditate teſte rerum creatore complexus ſum, qua & veſtrum piiſſimum animum circa meam humilitatem iugiter approbaui profuſum, & me ſupplicem multis repletum beneficiis agnoſco deuotum. Qui quamuis in altera commorer ciuitate nouit Deus quia vobis abſens ſum tantum modo loco non animo & quocunq; fuero, intra me vos clauſos habeo. Vere dico, non eſt illud cor carneum, vbi veſtræ animæ non recipitur miranda dulcedo, ſed marmore durius, ſi tantæ charitatis non amplectitur blandimentum. Nam quis de te tam con-*

grua prædicet, quam mens vere ſancta depoſcit. Aut quis ſuo ſic ſatisfaciat animo, vt veſtrum, ſicut condecet, digne prodat affectum, qui interea ſic humilem, vt habes, erectum in cælos, & inclinantem ad infirmitatem ſubleuari facias ad excelſa, vt iam agnoſceres, qui Chriſti humilitatem libenter amplecteris, de eius munere quid habebis. Quoniam ſicut ipſius mandata ſunt, qui ſe paruulum inter homines vult videri, magnificum ſe elatumq. reſpiciet in ſupernis, vnuſquiſq; qualiter deſiderat, exponat. Ego vero gratulor in corde Domni Euphronii dilectione domni mei ſenſiſſe Martini, qua propter multiplici me prece Apoſtolatui & ſanctæ charitati veſtræ commendans, rogo per ipſum domnum Martinum, cuius frueris participatio conſortio, vt apud eum memorari præcipias me famulum & deuotum, quatenus quid apud eum meritis præuales, meæ humilitatis protectione iugiter oſtendas. Ora pro me Domne ſancte & Apoſtolicæ peculiaris domne & pater.

Domno Sancto mihiq. in Deo peculiari patrono Euphronio Papæ, Fortunatus.

COPIOSAM *& ſuper abundantem pectoris veſtri dulcedine, quam circa deuotionem perſonæ meæ veſtrā beatitudinem pater amantiſſime fateor impendiſſe, quis illam, vt dignum eſt vel corde poſſit concipere, vel ſermone valeat explicare? quæ tanto me ſibi vin-*

culo admirande charitatis adſtrinxit, vt ne vnius horæ ſpacio ab illo mihi videar ſeparari conſpectu, quem & ſi præſentem non video, attamen intra pectoris habitaculum retineo conditum et recluſum. Quis enim tuæ pietatis peculiaris non redditur, in qua tantæ bonitatis beneficia continentur, aut quem ad tuam dulcedinem non ducas inuitum cuius probauimus animum ineffabili charitate profuſam. Qua autem illud admiratione complectar, cum te ſic video cunctos diligere, ac ſi vnum quenq. de proprio viſus ſis latere generaſſe. Quis vero filiorum ſuperbus eſſe deſideret, vbi te patrem & doctorem tantæ humilitatis agnoſcit? aut quamuis ſummo nobilitatis deſcendat de culmine, cum te ſic reſpicit ſupplicē, non ſe tuis veſtigiis in terra pro uolutum extendet? Vere dico, ſi tumidum ſuperbia deiicit, vos multum eſt laudabilis humilitas quod erexit. Quis deniq. illic eſſe poſſit iracundus, aut turbidus, vbi ſacerdos et Pontifex tam placidus inuenitur! Scit enim totus ſine rapacitate grex viuere, vbi viuendi tranquillitas diſcitur a paſtore. Quid de rebus reliquis referam? in quibus te ſic impendis in ſingulis vt lauderis in cunctis. Quæ tamen & ſi inuitari non poſſumus, vel audiſſe quod imitari deceat congaudemus. Qua propter dominationi & ſanctitati veſtræ peculiariter me commēdans rogo & obteſtor, ſic ille domnus meus Martinus ſua interceſſione obtineat, vt cum ipſo iuxta merita veſtra in luce perpetua vos collocet diuina miſericordia, vt pro me humili filio eſt ſeruo veſtro ad eius beatum ſepulchrum orare digneris, & pro peccato-

rum meorum remiſſione pius interceſſor accedas. Eos vero qui veſtri ſunt omnes domnos & dulces meos reuerenter ſaluto, domnum meum per omnia dulciſſimum filium veſtrum Euentium pro me multipliciter ſupplico ſalutari. Domno meo fœlici Epiſcopo, ſi per vos venit, me benigno animo commendari depoſco. Ora pro me.

Ad eundem.

QVAMVIS *pigra mihi iaceat ſine formite lingua*
Nec valeam dignis reddere digna viris.
Attamen alme pater Chriſti venerande ſacerdos
Euphroni cupio ſoluere parua tibi.
Debeo multa quidem ſed ſuſcipe pauca libenter
Sit veniale precor, quod tuus edit amor.
Eccleſiæ lampas ſub te radiante coruſcat,
Lumine pontificis fulget vbiq. fides.
Gratia præcelleus ſyncero in pectore vernat
Quo nullus dolus eſt Iſraelita virens.
Immaculata tibi fœliciter actio currit,
Vt penetres cœlos hæc via pandit iter.
Dulcia colloquii ſine fuco dicta refundis,
Non ſic mella mihi quam tua verba placent.
Quidquid habet ſenſus hoc lingua ſerena relaxat,
Pectore ſub veſtro fraus loca nulla tenet.
Qui ſine felle manes in ſimplicitate columbe
Nec ſerpens in te dira venena fouet.
Aduena ſi veniat, patriam tu reddis amatam

Et per

Et per te proprios hic habet hoſpes opes
Siquis iniqua gemit, triſtis hinc nemo recedit.
Sed lachrimas remouens lætificare facis.
Martinus meritis hac vos in ſede locauit
Dignus eras heres, qui ſua iuſſa colis.
Ille tenet cœlum, largo dans omnia voto,
Chriſto iunctus eris hunc imitando virum.
Non perit hic veſtrum qui grex ad ouile recurrit
Candida nec ſpinis vellera perdit ouis.
Non lupus ire rapit prædam paſtore vigente,
Sed fugit excluſus non lacerando greges.
Hæc tibi lux maneat longos venerande per annos,
Atq; futura dies lucidiora ferat.

Ad Fœlicem Epiſcopum Namneticum,

DOMINO SANCTO ET APOSTOlica ſede digniſſimo Domino & Patri Fœlici Papæ, Fortunatus.

OSCITANTE *me prope finitima pelagi blandimenta naturali torpore in lato & littorali diuitius margine decubante, ſubito per vndifragos veſtri fluctus eloquii, quaſi ſcopulis incurrētibus eliſa ſalis ſpargi, nō me contigit irrorari, ſed ad primos euigilandi ſtimulos infundi poteram, non tamen excitari, qui adhuc more ſolito grauiter obdormitans, tandem aliquando inter crepitantia verborum tonitrua vix ſurrexi. Igitur*

cum conſiderarem dicta ſingula demore tubarũ clangente ſermone prolata, & ſydereo quodammodo ſplendore perfuſa, velut coruſcantium radiorum perſpicabili lumine mea viſi eſtis lumina perſtrinxiſſe, & ſopo rantes oculos quos mihi aperuiſtis, tonitruo clauſiſtis co ruſco, tãtum enim exercitati claritate colloquii veſtræ linguæ iubar effulſit, tanta ſe renidentis eloquentiæ lux vibrauit, vt conuerſo ordine mihi videretur verbis radiantibus ab occidentali parte te loquente Sol naſci. Credebam enim quaſi ſono Pindarico compactus tetras tropos pedeſtri lumine ſuggilatus, ac ſi entymema te parturiens cathenatum vinculum fœcunda fluxiſſet oratio ſpiritus intertexta ſophiſmate peregrino. Deniq. quantum ad profunditatẽ veſtræ dictionis attinet, ferretis ignorantem ſermonum compotes velut intercaute ſe inclinantem oberrare, niſi a uobis ipſis lampas viatrix itineris occuriſſet. Quod vero veſtris inſeruiſtis epiſtolis vocem meam, ne ad declamationem laudum ſuperatam in vltimo orbis angulo perſonaſſet hæc ipſa religio cœpi me mirari veſtro ſubito credidiſſe colloquio, qui fauorem proprio non mererer ornatu, gauiſus vſq; adeo affectu fautoris erigi, qui me recognoſcerem ingenii qualitate ſubſterni. O quantum charitas præualet, cum illud lingua laudantis adiicit quod laudanti vena ſubducit. Optantũ eſt ſi quidem vt deme humillimo tali credatur potius teſti quã auctori. Non enim Polydeachen ſuæ commendaſſet venæ ſalientis vbertas niſi Smyrnei fontis fatidico latice fuiſſet tactus. Illud itaq. quod dixiſtis in vltimo orbis angulo quaſi

veſtram habitare præſentiam, ſatis hoc fieri iuſtum eſt, vt de vobis mihi credatis qui de me vobis credi blandius ſuadetis. Quoniam loca quamuis regione vltima te ciue ſunt prima nam ſi perſonæ meritos vrbes ſibi vendicant principatum, nulli per vos eſt ille locus inferior, vbi quidquid de laude requiritur, Fœlix actibus pontifex aſſerit. Deniq. non cæca hyeme rabida ue aura ſitus frigoribus intertextus reſpirat, ſed per vos mutatis ſedibus aſſiduo Fauonii ſibilo modulante vernat. Hoc etiam quod ſanctitas veſtra conquirit, me inuento Turonis prolixitate potitam ſe fuiſſe colloquiis, cum me econtra pudeat in breui ſpacio prodidiſſe inſcitiam, et latere tanti gratiam Pontificis acquiſitam. Tamen ſi noſtri animi partes conſiderare velitis, quamuis protracto ſpacio aſpectu veſtro fruerer, incitari poteram, non expleri. Quis enim odore ſuauiſſimo roſarum aflatus vel ſaciatum quandoq. ſe indicet vel patiatur reddere faſtidientem? Cum ſi diuturnius fuiſſemus comminus, tãto magis dilectione ſuccenderer, quã to plus agnoſcerem quem amarem. Quod enim intuliſtis, ſi degerem vobiſcum, aſcendiſſem ſecundis fluctibus, & Namnetis occurriſſem. Noui quidem te mihi cano Bocherucis aſcerſentibus mioparonem præpetem, catum arte armeniaca tutum inter ſymphonias cantaſſe modulantem exiiſſe, & ſi res exigeret, clauſum peregiſſe cætanea Tyrincia, & cum Pindaro ſpirante pulſaſſe. Qua vero auiditate illud me creditis perlegiſſe quod vos intertexere mera charitas imperauit. Quod dixiſtis nec ſi vlciſci veniſſent, in ſolatio me vo-

bis arripere valuiſſent, credite quantum meus animus inſpicit, ipſa lex Romana tantum mihi dare ad auxilia poterant, quantum preſtitiſtis in verbo, nec apud me plus aliquid eſt factis impendere, quã vota voluntatis offerre, nũ alloquii refluẽte dulcedine nihil opus eſt plus agere. Quod vero addidiſtis, niſi ſolicitatus laudibus ruſticus calamus nõ tornaſſet, licet talis cultor Chriſticola feraciſſime vigeret, ſæpius exarauit, attamen nuper illum ideſt tuos cõfiteor ludos ita Phaliſcos Amphyonio barbito reboaſſe. Hoc quoq; quod delectabiliter adieciſtis me Domnæ meæ Rhadegũdes muro charitatis incluſum, ſcio quidem quia non ex meis meritis, ſed ex illius conſuetudine, quam circa cunctos nouit impendere colligatis. Et quantum in mea perſona Panegyricum poetice tangitis, tantũ in eius laudis hiſtoriam retuliſtis. Tamen in veſtris verbis illud relegere merui, quod in eius gratia iam percepi, ſed qui de me paruo magna depingitis, quæſo de magnis maxima prædicetis. Quapropter dominationi et ſanctitati veſtræ me humili ſupplicatione commendans deprecor per Dominum Redemptorem animarum noſtrarum qui vos prædeſtinatos ſua facturus eſt in luce conſortes, vt me in ſanctis orationibus pietatis intuitu dignemini memorare. Magnum enim erit ſpei meæ auxilium à vobis obtinere quod poſco.

Ad Fœlicem Epiſcopum Eccleſiæ Namneticæ.

SI veniant linguæ pariter Græca atq; latina
Pro meritis nequeunt ſoluere cuncta tuis.

Laudibus obſeſſus votis venerandus haberis,
Fœlix qui ſenſus luce perennis eris.

Ad Fœlicem Epiſcopum Namneticum.

FIDA ſalus patriæ Fœlix ſpe, nomine, corde,
Ordo ſacerdotum quo radiante micat,
Reſtituis terris quod publica iura petebant,
Temporibus noſtris gaudia priſca ferens.
Vox procerum, lumen generis, defenſio plebis
Naufragium prohibes hic vbi portus ades.
Autor Apoſtolicus qui iura Britannica vincens
Totius in aduerſis ſpe Crucis arma fugas.
Viue decus patriæ, fidei lux, autor honoris
Splendor pontificum, noſter & orbis amor.

Ad Fœlicem Epiſcopum, de dedicatione Eccleſiæ ſuæ.

CVM Salomon colleret generoſi Encenia templi,
Iſrael electos fecit adeſſe viros.
Leuitas, proceres, pueros, iuuenesq., ſenesq.
Vndiq. certatim regia pompa trahit.
Mactantur vituli, tauri iugulantur ad aras
Et populi in votis gaudia cædis erant.
Nunc vero adſurgit ritu placitura beato
Tempore decurſo iuſtior ara Deo.
Proſpera quæ populis Fœlix modo feſta miniſtrans
Exuperat rebus geſta priora nouis.

Conuocat egregios ſacra ad ſolennia patres
Quo ſtat vera ſalus & fugit vmbra vetus.
Docti claue Petri cælos aperire petenti,
Hac monitis Pauli noſcere clauſtra poli.
Ne lupus intret oues, nec morbus vulneret agnos
Hinc ſunt cuſtodes, inde medella gregis.
Quorum vox refluens populo de fonte ſalutis
Vt bibat aure fidem, porrigit ore ſalem.
Inter quos medios Martini cæde ſacerdos
Euphronius fulget Metropolita ſacer.
Plaudens in ſancta fratrum coeunte corona
Et ſua membra videns fortior extat apex.
Lætius inde caput, quia ſunt ſua viſcera ſecum
Eccleſiæ iuncto corpore creſcit honor.
Domitianus item, Victorius ambo columnæ
Spes in vtriſq. manens pro regionis ope.
Domnuſus hinc fulget, meritis, Macharius inde
Iure ſacerdotii cultor vterq. Dei.
En ſpectat, veniat quæ nunc memoranda per æuum
Votis plena piis fulget in orbe dies.
In qua promeruit ſua gaudia cernere paſtor,
Officioq. ſacro reddere vota Deo.
Tempore qui longo aduentu pendebat in iſto,
Deſpiciens aliud, hoc erat omnis amor,
Omnia tuta timens ſuſpecto in tramite vitæ,
Ne prius iret, iter quam daret iſta Deo.
Sæpius occultans ſuſpiria laſſa trahebat
Cederet vt Dominus hoc properare decus.
Anxius incerto curarum faſce laborans,

Dum votum ſpectat, pondera tempus erant:
Sed iam feſtus adeſt, Saluator ſarcina curæ
Lætitiæ cumulus triſte repellit onus:
Proſpera dans populis & gaudia larga per vrbem
Fœlix fœlici cum grege paſtor age.
Hinc te Pontifices circumdant, inde miniſtri,
Cingit te totum hinc honor, inde fauor.
Clerus & ecce choris reſonat, plebs inde coraulis
Quiſq. tuum votum qua valet arte canit.
Tarda fuere tibi, quia fit mora ſemper amanti,
Res ſublimis enim tarda, ſed ampla venit.
Nunc domini laudes inter tua claſſica canta
Et trinitatis opem machina trina ſonet.
Adde medullata in templis holocauſta ſacerdos
Qui diuturna vices hoſtia pura Deo.

In honorem eorum quorum ibi reliquiæ continentur, ideſt, Petri et Pauli apud Namnetas.

SIDEREI *montes, ſpecioſa cacumina Sion*
A libano gemini flore comante cedri.
Cœlorum portæ, lati duo lumina mundi,
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus.
Inter Apoſtolicas radianti luce coronas
Doctor hic monitu, celſior ille gradu.
Hunc per corda hominū reſerantur & aſtra per illum
Quos docet iſte ſtylo, ſuſcipit ille polo.
Pandit iter cœli hic cum dogmate, clauibus alter
Eſt via cui Paulus, ianua fida Petrus.

Hic petra firma manens, ille architectus habetur,
Surgit in his templum, quo placet ara Deo
Vno fonte pares medicata fluenta rigantes.
Reſtingunt auidam dulce liquore ſitim.
Fortia bella geret, quiſquis cupit aſtra tenere,
Rex dedit hos proceres militis eſſe duces.
Gallia plaude libens; mittit tibi Roma ſalutem
Fulgor Apoſtolicus viſit at Allobrogos.
A facie hoſtili duo propugnacula præſunt,
Quos fidei turres vrbs caput orbis habet.
Irradiant oculi precioſo in corpore Chriſti,
Lumine qui proprio cætera membra regunt.
Munere Fœlicis cœli cape Gallia fruges,
Pontificisq. tui vota beata cole.
Cuius caſtus amor dedit hanc in honore ſuperno
Eccleſiæ nuptæ dote perenne domum.
Vertice ſublimi patet aulæ forma triformis
Nomine Apoſtolico ſanctificata Deo.
Quantum inter Sanctos meritum ſupereminet illis
Celſius hæc tantum culmina culmen habent.
In medio turritus apex ſuper ardua tendit,
Quadratumq. leuans criſta rotundat opus.
Altius vt ſtupeas arce aſcendente per arcus
Inſtar montis agens ædis acumen habet.
Illic expoſitos fuſis animantibus artus,
Viuere picturas arte reflante putes.
Sol vagus vt dederit per ſtagnea tecta colorem
Lactea lux reſilit, cum rubor inde ferit.
Ire redire vides radio criſpante figuras

Atq; lacunar agit, quod maris vnda ſolet.
Fulgorem aſtrorum meditantur tecta metallo
Et ſplendore ſuo culmina ſydus habent.
Luna coronato quoties radiauerit ortu,
Alterum ab æde ſacra ſurgit ad aſtra iubar.
Si nocte inſpiciat hac prætereundo viator,
Et terram ſtellas credet habere ſuas.
Tota capit radios patulis oculata feneſtris,
Et quod mireris hic foris, intus habet.
Tempore quo redeunt tenebræ mihi dicere fas ſit
Mundus habet noctem detinet aula diem.
Dextera pars templi meritis præfulgat Hilari,
Cum Patre Martino conſociante gradum.
Gallia ſic proprios dum fundit vbiq; patronos,
Quos hic terra tegit lumina mundus habet.
Altera Terreoli pars eſt qui vulnere ferri
Munere Martyrii gemma ſuperba nitet.
Obtulit hic Fœlix, vt ſit magis ipſe ſacerdos
Chriſte tuum templum, qui tibi templa dedit.

Ad eundem in laudem eius & regionis Armorici.

ILLVXIT *feſtiua dies, me gaudia cogunt,*
Vt quod plebs poterat, ſolus amor loquar.
Vltima quamuis ſit regio Armoricus in orbe
Fœlicis meritis cernitur eſſe prior.
Miſerunt ſimiles Oriens & Gallia ſortes,
Ille micat radiis ſolis & iſta tuis,
Nam ſplendore nouo ſua munera quiſq; miniſtrat,

Tu fers Occeano, lumen, & ille rubro.
Deniq. ſi ſenſus clara pro lampade fulget,
Ingenium veſtrum luminis inſtar habent.
Maxima progenies titulis ornata vetuſtis,
Cuius & a proauis gloria celſa tonat.
Nam quicunq; potens Aquitanica rura ſubegit
Extitit ille tuo ſanguine luce parens.
Germinis antiqui venerabile culmen in orbe
Laudibus in cuius militat omne decus
Flos generis, tutor patriæ, correctio plebis,
Eloquii flumen, fons ſalis, vnda loquax.
Semita doctrinæ, ius cauſæ, terminus iræ,
Ingenium ad cuius huc noua Roma venit.
Illic quod per poterat plures illa docere
Te contenta ſuo Gallia cive placet.
Ornamenta geris gemino fulgentia dono
Et te concelebrant hinc opus inde genus.
Sed qui terrena de nobilitate nitebas
Eccleſiam nunc ſpe nobiliore regis.
Cuius odoratum bone cultor iuggiter inſtas
Vt iam multa Deo ſplendida dona dares
Nupſiſti Eccleſiæ, fœlicia vota iugaſti
Hanc qui matronam docte potente reples.
Cuius in amplexu ducis ſine crimine vitam
Alter nec mulier corde recepta fuit.
Hanc oculis, animo retines & corde pudico
Vnde tibi nupſit, caſtor inde manet.
Illa tibi prolem peperit ſed corpore virgo
Et populum gremio fudit armata tuo.

Ecce tuos natos diuina ex coniuge ſumptos
Et modo te gaudet quos patris vmbra tegit
Proq. ſalute gregis paſtor per compita curris
Excluſoq. lupo tota tenetur ouis.
Inſidiatores remoues vigil arte Britannos.
Nullus arma valent, quod tua lingua facit
Tu quoq; ieiunis cibus es tu panis egenis,
Quæ ſibi quiſq. cupit, hic ſua vota videt.
Diuitias proprias in pauperis ore recondis
Largas mendici ventre reponis opes.
Tempore quo veniet Chriſtus, tunc omnia vobis
Iudicis in facie ſacculus iſte feret.
Sit tibi fixa ſalus numeroſos ampla per annos
Perpetuo fœlix, nomine, mente, fide.

Ad Fœlicem Epiſcopum, de Paſchate Reſurrectionis Domini, Elegia, quæ falſo hactenus attributa eſt Lactantio Firmiano.

TEMPORA *florigero rutilant diſtincta ſereno*
Et maiore poli lumine porta patet.
Altius igniuomum ſolem cœli orbita ducit
Qua vagus Occeanus exit, & intrat aquas.
Armatus radiis elementa liquentia luſtrans,
Adhuc nocte breui tendit in orbe diem.
Splendida ſyncerum producunt æthera vultum,
Lætitiamq. ſuam ſydera clara probant.
Terra ferax vario fundit munuſcula fœtu,
Cum bene vernales reddidit annus opes

Mollia purpureum pingunt violaria campum
Prata virent herbis, & micat herba comis.
Paulatim ſubeunt, ſtellantia lumina florum
Arridentq. oculis gramina tincta ſuis
Semine depoſito lactans ſeges exilit aruis,
Spondens agricolæ vincere poſſe famem.
Caudice de ſecto lachrimat ſua gaudia palmes
Vnde merum tribuat dat modo vitis aquam
Cortice de matris tenera lanugine ſurgens
Præparat ad partum turgida gemma ſinum.
Tempore ſub hyemis foliorum crine reuulſo
Iam reparat viridans frondea tecta nemus.
Myrrha, ſalix, abres, corylus, ſiler, vlmus, acer, nux
Plaudit quæq. ſuis arbor amœna comis
Conſtructura fauos apis hinc aluearia linquens
Floribus inſtrepitans poplite mella rapit
Ad cantus reuocantur auis, quæ carmine clauſo
Pigrior hiberno frigore muta fuit.
Hinc Philomela ſuis attemperat organa cannis,
Fitq. repercuſſo dulcior aura melo.
Ecce renaſcentis teſtatur gratia mundi
Omnia cum Domino dona rediſſe ſuo.
Namq. triumphanti poſt triſtia tartara Chriſto
Vndiq. fronde nemus gramina flore fauent
Legibus inferni oppreſſis ſuper aſtra meantem,
Laudant rite Deum, lux, polus, arua, fretum.
Qui Crucifixus erat Deus ecce per omnia regnans
Dantq. creatori cuncta creata precem.
Salue feſta dies toto venerabilis æuo

Qua Deus infernum vixit & aſtra tenet.
Nobilitas anni menſum decus, alma dierum
Horarum ſplendor ſcrupula cuncta fouens.
Hinc tibi ſylua comis plaudit, hinc campus ariſtis
Hinc grates tacito palmite vitis agit.
Si tibi nunc auium reſonant virgulta ſuſurro
Has inter minimus paſſer amare cano.
Chriſte ſalus rerum, bone conditor, atq; redemptor,
Vnica progenies ex deitate patris.
Irrecitabiliter manans de corde parentis
Verbum ſubſiſtens & penetrare potens.
Aequalis, concors, ſocius, cum patre coæuus
Quo ſumpſit mundus principe principium
Athera ſuſpendis, ſola congeris, æquora fundis
Quæq; locis habitant, quo moderante vigent.
Qui genus humanum cernens merſiſſe profundo,
Vtq. hominem eriperes, es quoq; factus homo.
Nec noſtro tantum voluiſti e corpore naſci
Sed caro, quæ naſci pertulit, atq; mori.
Funeris exequias pateris vitæ autor & orbis,
Inſtar mortis iter dando ſalutis opem,
Triſtia ceſſerunt inferne vincula legis,
Expauitq. chaos luminis ore premi.
Depereunt tenebræ Chriſti fulgore fugatæ
Et tertiæ noctis pallia craſſa cadunt.
Pollicitam ſed redde fidem precor alma poteſtas
Tertia lux rediit, ſurge ſepulte meus.
Non decet vt humili tumulo tua membra tegantur,
Non precium mundi vilia ſaxa premant.

Indignum eſt, cuius clauduntur cuncta pugillo
Vt tegat incluſum rupe vetante lapis.
Lintea tolle precor, ſudaria linque ſepulchro,
Tu ſatis eſt nobis, & ſine te nihil eſt.
Solue cathenatas inferni carceris vmbras,
Et reuoca ſurſum quidquid ad ima ruit.
Redde tuam faciem, videant vt ſæcula lumen
Redde diem qui nos te moriente fugit.
Sed plane impleſti remeans pie victor ad orbem
Tartara preſſa iacent, nec ſua iura tenent.
Inferus inſaturabiliter caua guttura pandens
Qui rapuit ſemper, fit tua præda Deus.
Eripis innumerum populum de carcere mortis
Et ſequitur liber, quo ſuus auctor adit.
Euomit abſorptam trepide fera bellua plebem,
Et de fauce lupi ſubtrahit agnus oues.
Hic tumulum repetens, poſt tartara carne reſumpta
Belliger ad cœlos ampla trophea refers,
Quos habuit pœnale chaos, iam reddidit inte,
Et quos mors peteret, hos noua vita tenet.
Rex ſacer ecce tui radiat pars magna triumphi,
Cum puras animas ſacra lauacra beant.
Candidus egreditur nitidis exercitus vndis,
Atq; vetus vitium purgat in amne nouo.
Fulgentes animas veſtis quoq; candida ſignat,
Et grege de niueo gaudia paſtor habet.
Additur hac Fœlix conſors mercede ſacerdos,
Qui dare vult Domino dupla talenta ſuo.
Ad meliora trahens gentili errore vagantes,

Beſtia ne raperet munit ouile Dei.
Quos prius Eua nocens infecerat, hos modo reddit,
Eccleſiæ paſtos vbere lacte ſinu.
Mitibus alloquiis agreſtia corda colendo
Munere Fœlicis de vepre nata ſeges.
Aſper agens ſaxo, viuens quaſi more ferino,
Te medicante ſacer bellua reddit ouem.
Centeno reditu tecum manſura per æuum,
Meſſis abundantis horrea fruge reples.
Immaculata tuis plebs hæc vegetetur in vlnis
Atq; Deo purum munus ad aſtra feras.
Vna corona tibi de te tribuatur ab alto,
Altera de populo vernet adepta tuo.

De Domno Fœlice Namnetico, cum fluuium alibi detorqueret.

C AE D A V I T *antiqui quidquid meminere poetæ*
Vincuntur rebus facta vetuſta nouis.
Includi fluuios ſi tunc ſpectaſſet Homerus
Inde ſuum potius dulce repleſſet opus.
Cuncti Fœlicem legerent modo nullus Achilem
Nomine ſub cuius creſceret artis honor.
Qui probus ingenio mutans meliore rotatu
Currere priſca facis, flumina lege noua.
Aggere compoſito remouens in gurgite lapſum,
Quo natura negat cogis habere viam.
Erigis hinc vallem, ſubdens ad concaua montem,
Et vice conuerſa hic tumet illa iacet.

Alter in alterius migrauit imagine formam
Mons in valle, ſed & vallis ad alta ſubit.
Quo fuit vnda fugax, creuit pigro obice terra,
Pro rapidis vndis hic modo plauſtra meant.
Collibus aduerſis flexas ſuper inuehis vndas,
Et fluuium docilem monte vetante trabis.
Quo rapidus flueret, veniens celer amnis adhæſit
Et ſubito nato colle retorſit iter.
Quæ prius in præceps veluti ſine fruge rigebant
Ad victum plebis nunc famulantur aquæ.
Altera de fluuio metitur ſeges orta virorum
Cum pro te populo parturit vnda cibum.
Qualiter incertos hominum ſcis flectere motus
Qui rapidos ſontes ad tua fræna regis.
Stet ſine labe tibi Fœlix pia vita per æuum,
Cuius ad imperium tranſtulit vnda locum.

De Nicetio Epiſcopo, Treuerenſi.

SPLENDOR, *apex fidei, veneranda mente Niceti*
Totius orbis amor, Pontificumq. caput.
Summus Apoſtolico præcellens paſtor ouili,
Auxiſti meritis quidquid honoris habes.
Diuino inſiſtens operi terrena relinquis
Cui moritur mundus, non moriture manens.
Vita breuis cunctis, ſed non breuis illa beatis
Cum bona non pereant, iure perennis erit.
Dum tibi reſtrictus maneas & largus egenis
Quod facis in minimus te dare crede Deo.

Captiuus

Captiuus quicunq; redit ſua limina cernens
Ille lares patrios, tu capis inde polos.
Hic habet exul opem, ieiunas inuenit eſcas,
Qui venit eſuriens, hinc ſatiatus abit.
Triſtibus imponis curas purgando querellas
Et ſanas cunctos vna medella viros.
Pauperis hinc lachrimas deſiccas gaudia preſtans,
Qui prius ingenuit, vota ſalutis habet.
Te paſcente greges nunquam lupus arripit agnos,
Sunt bene ſecuri quos tua caula tegit.
Templa vetuſta Dei reuocaſti in culmine priſco,
Et floret ſenior te reparante domus.
Hinc populis longos tribuas pia vota per annos
Et maneas paſtor ne lacerentur oues.

De Caſtello eiusdem ſuper Moſellam.

MONS in præcipiti ſuſpenſa mole tumeſcit
Et leuat excelſum ſaxea ripa caput.
Rupibus expoſitis intonſa cacumina tollit
Tutus & elato vertice regnat apex,
Proficiunt colli quæ vallibus arua redeunt,
Vndiq. terra minor vergit & iſte ſubit.
Quē Moſella tumēs, Rhodanus quoq; maximus ambit
Certanturq. ſuo paſcere piſce locum.
Diripiunt dulces alibi vaga flumina fruges.
Hæc tibi parturiunt Mediolane dapes.
Quantum creſcit aqua, piſces vicinus offert,
Exhibet hinc epulas, vnde rapina venit.

Cernit frugiferos congaudens incola ſulcos
Vota ferens ſegeti fertilitate graui.
Agricolæ paſcunt oculos de meſſe futura
Ante metit viſu, quam ferat annus opem.
Ridet amœnus ager tectus viridantibus herbis
Oblectant animos mollia practa vagos.
Hæc vir Apoſtolicus Nicetius arua peragrans
Condidit optatum paſtor ouile gregi
Turribus incinxit terdenis vndiq. collem
Præbuit hic fabricam, quo nemus ante fuit.
Vertice de ſummo demit tunc brachia muri,
Dum Moſella ſuis terminus extet aquis.
Aula tamen nituit conſtructa cacumine rupis,
Et monti impoſito mons erat ipſa domus.
Complacuit latum muro concludere campum
Et prope Caſtellum hæc caſa ſola facit.
Ardua marmoreis ſuſpenditur aula columnis,
Qua ſuper æſtiuas cernit in amne rates.
Ordinibus ternis extenſis machina creuit,
Vt poſtquam aſcendas iugera, tecta putes.
Turris ab aduerſo quæ conſtitit obuia cliuo,
Sanctorum locus eſt arma tenenda viris.
Illic eſt etiam gemino balliſta volatu
Quæ poſt ſe mortem linquit & ipſa fugit
Ducitur irriguis ſinuoſa canalibus vnda
Ex qua fert populo huic mola rapta cibum.
Blandifluas ſtupidis induxit collibus vuas
Vinea culta viret, quo fuit ante frutex
Inſita pomorum paſſim plantaria ſurgunt

Et paſcunt vario floris odore locum.
Hæc tibi proficiunt quidquid laudamus in illis
Qui bona tot tribuis paſtor opime gregi.

Ad Villicum Epiſcopum Melitenſem.

GVRGITE *cæruleo pelagus Moſella relaxat,*
Et mouet ingentes molliter amnis aquas.
Lambit odoriferas vernanti gramine ripas,
Et lauat herbarum leniter vnda comas.
Hinc dextra de parte fluit, qua ſallia fertur
Flumine ſed fluctus pauperiore trahit.
Hic vbi perſpicuis Moſellam curſibus intrat;
Alterius vires implet, & ipſe perit.
Hos metis fundata locos ſpecioſa coruſcans
Piſcibus obſeſſum gaudet vtrunq; latus.
Delitioſus ager ridet vernantibus aruis,
Hinc ſata culta vides, cernis & inde roſas
Proſpicis vmbroſo veſtitos palmite colles
Certatur varia fertilitate locus.
Vrbs munita nimis, quam cingit murus & amnis,
Pontificis meritis ſtas valitura magis
Villicus æthereis qui ſic bene militat armis
Stratus humi genibus te leuat ille ſuis.
Vndo humilis terris te proiicis alme ſacerdos,
Orando hinc patriæ ducis ad aſtra caput.
Fletibus aſſiduis acquiris gaudia plebi
Paſtoris lachrimis lætificantur oues.
Ictibus inualidis quamuis minitetur iniquus,

Tu quibus es murus vulnera nulla timent.
Et licet incluſo lupus inſidietur ouili.
Te cuſtode gregis nil tibi prædo nocet.
Oblectas populos vultu ſine nube ſereno,
Cunctorumq. animos gratia blanda fouet.
Si poſcat nouus hoſpes opem, tu porrigis eſcas,
Inuenit & proprios ad tua tecta lares.
Dum ſatias querulum, magis obliuiſcitur illas
Quas habet in patriis finibus exul opes.
Qui ſua damna refert, gemitus ſubducis ab ore
Gaudia reſtituens triſtia cuncta fugas.
Protegis hinc nudos, illinc tu paſcis egentes
Nil tibi reddit inops, reddit amore Deus.
Horrea præmitis melius tua condita ſeruans
Quas ſic diffundis, dat Paradiſus opes.
Culmina templorum renouaſti Villice cultor
Cum veniet Dominus, ſtat labor ecce tuus.
Commiſſum video non ſuffodiſſe talentum
Sed magis optatum multiplicatur opus.
Longius extentos peragas tam digna per annos
Et maneat ſemper nomen opime tuum.

Ad Eundem.

PASTOR *opime gregis cunctis tua pabula proſunt*
Qui ſatias animas, quam bene membra foues.
Sic auidos nectis conuiuas nectare lactis
Vt ſcutella leuet, quod cocleare ſolet.

Ad Eundem.

CVRRIT *ouis repetens a te ſua paſcua paſtor,*
Qui cibus eſſe ſoles, da mihi panis opem.

De pictura uitis in menſa eiusdem.

VITIBVS *intextis ales ſub palmite vernat,*
Et leuiter pictas carpit ab ore dapes.
Multiplices epulas meruit conuiua tenere
Aſpicit hinc vuas, inde Talerna bibit.

De Piſcibus in menſa eiusdem.

RETIA *veſtra patent, oneroſo piſce redundant,*
Apparet & Petri vos meruiſſe vices.

Ad Charentinum Epiſcopum Coloniæ.

CHARENTINE *decus fidei deitatis amice,*
Nomine de proprio chare perennis amor.
Pontificem pollens Agripina Colonia præfert
Trugiferis agris digne colone Dei.
Si videas aliquos quacunq; ex gente creatos.
Quamuis ignotos mox facis eſſe tuos.
Quos ſemel affectu adſtringis pietate paterna
Vlterius nunquam diſſociare potes.
Nec ſubito veniens veluti fugitiua recedit,
Sed conceſſa cito gratia fixa manet.
Verba Dei complens ſicut te diligis ipſum
A te ita diligitur proximus omnis homo.

Vocis Apoſtolicæ ſectator dignus, haberis
Quæ charos animos præpoſuit fidei.
Tranquillus, placidus, mitis, ſine nube ſerenus,
Cui rabies mundi nil dominare poteſt.
Pectora cunctorum reficis dulcedine verbi
Lætificas vultu triſtia corda tuo,
Pauperibus cibus es, ſed & eſurientibus eſca
Rite pater populi dando ſalutis opem.
Aurea templa nouas, precioſo fulta decore,
Seruas vnde Dei fulget honore domus.
Maioris numen quo templa capacia conſtent
Alter in excelſo pendulus ordo datur.
Sollicitat pia cura gregis te paſtor opime
Nil lupus ab ſtabulis quo vigilante rapit.
Tempora longæuo teneas fœlicia tractu,
Et per te domini multiplicentur oues.

De Igidio Epiſcopo Remenſi.

ACTIBVS egregiis venerabile culmen Igidi
Ex cuius meritis creuit honore gradus.
Subtrahor ingenio, compellor amore parato
Laudibus in veſtris prodere pauca fouens.
Namq; reus videor tantis exiſtere cauſis
Si ſolus taceam, quidquid vbiq. ſonat.
Sed quamuis nequeam digno ſermone fateri,
Da veniam voto me voluiſſe loqui.
Exiit in mundum geſtorum fama tuorum,
Et meritis propriis ſydus in orbe micas.

Clarior effulges, quam lucifer ore ſereno
Ille ſuis radiis, tu pietate nites.
Nil lupus inſidiis cauto ſubducit ouili
Te paſtore ſacro peruigilante gregem,
Facundo Eloquio cæleſtia dogmata fundis,
Eccleſiæ creuit te monitore domus.
Pontificis ſtudio correctio plebis haberis,
Ne tenebræ noceant, ſemita lucis ades.
Cunctorum recreas animos dulcedine verbi,
Qui ſatias epulis, paſcis & ore greges.
Præcepta implentur, non ſolo pane cibamur
Delitias capimus quas tua verba ferunt.
Vt gaudet corpus cui mitior eſca paratur,
Sic animæ gaudent ſi tua lingua ſonet.
Hæreſis ira cadit forti te milite Chriſti,
Acquiris regi quæ dedit arma tibi
Qui purgas ſpinis agros ſermone colente
Et mundata Deo ſurgit vbiq. ſeges.
Qui venit huc exul, triſtis, defeſſus, egenus,
Hic recipit patriam te refouente, ſuam.
Qui doluit, tollis gemitus in gaudia vertens,
Exilium remoues reddis amore lares.
Pauper habere cibum, meruit quoq; nudus amictum
Inuenit hic ſemper quæ bona quiſq; cupit.
Conſultum tribuis generaliter omnibus vnum
Qui populi pater es, tot pia rite regis.
Hæc tibi vita diu domino tribuente ſuperſit
Atq; futura micet lucidiore die.

Ad Hilarium Epiſcopum.

Lvx Syncera animi ſemper mihi dulcis Hilari,
Quamuis abſentem quem mea cura videt.
Cuius honeſtus amor tantum mea corda repleuit
Vt ſine te nunquam mente vacante loquar:
Verſibus exiguis mandamus vota ſalutis,
Quæ dedit affectus ſint tibi grata precor.

Ad Bertechramnum Epiſcopum, cum eleuaretur in curru.

Cvrricvli genus eſt, memorat quod Gallia Rhedam,
Molliter incedens orbita ſulcat humum.
Exiliens duplici biiugo volat axe citato
Atq; mouet rapidas iuncta quadriga rotas
Huc ego dum famulans comitatu iungor eodem
Et mea membra cito dum veherentur equo.
Pontificis ſacri Bertechramni actus honore
Comprehendente manu raptus in axe leuor.
Qualiter implumes fœtus pia mater hirundo
Confouet, & placide pendula tenſa tegit.
Sic bonitate potens affectu diues opimo
In proprium paſtor molle ſedile locat.
Nec ſolum amplectens pia mens, ſed diligit omnes
Vnde magis populis vnicus extet amor.

Ad eundem de Opuſculis ſuis.

Ardva ſuſcepi miſtis epigrammata chartis,
Atq; cothurnato verba rotata ſopho.

Percurrens tumido ſpumantia carmina verſu,
Credidi in vndoſo me dare vela freto.
Plana procelloſos ructauit pagina fluctus,
Et velut Occeanus fonte refudit aquas,
Vix modo tam nitido pompoſa poemata cultu
Audit Troiano Roma verenda foro.
Quid ſi tale decus recitaſſet in aure ſenatus?
Strauiſſent plantis aurea fila tuis.
Per loca, per populos, per compita cuncta videres
Currere verſiculos plebe fauente tuos.
Sed tamen in veſtro quædam ſermone notaui,
Carmine de veteri furta nouella loqui.
Ex quibus in paucis ſuper addita ſyllaba fregit
Et pede læſa ſuo muſica clauda gemit.
Nunc venerande pater præeo voto, voce, ſalute,
Commendans animum ſupplice corde meum
Sit tua vita diu, cuius modulante camœna
Cogimur optatis reddere verba iocis.

Ad Agræcolam Epiſcopum.

PRAESVL *honoris apex, generis, fideiq. cacumen*
Cultor agri pollens, paſtor opime gregis.
Cum mea terra manu meruit genitoris arari
Reddatur nati vomere culta ſui.
Nam pater affectu dulci memorabilis orbi,
Me vobiſcum vno fouit amore duos.
Corde parens, paſtu nutrix, bonus ore Magiſter
Dilexit, coluit, rexit, honeſta dedit.

Ille pio ſtudio ſulcata noualia ſeuit
Quod pater effundit hoc mihi ſemen ale.

Ad Fœlicem Epiſcopum, Biturigenſem in turrem eius.

QVAM *bene iuncta decent, ſacrati vt corporis agni*
Margaritam ingens aurea dona ferant.
Cædant Chriſolitis Salamonia vaſa metallis,
Iſta placere magis arx facit átq; fides.
Quæ data Chriſte tibi Fœlicis munera ſic ſint,
Qualia tunc tribuit de grege paſtor Abel.
Et cuius tu corda vides pietate coæques
Vt rapto merito quæ dedit æra duo.

Domino Sancto, atq; Apoſtolicis actibus prædicando domino pio, & peculiariter dulci in Chriſto, Patri Auito Papæ, Fortunatus humilis.

OFFICIIS *intente piis pater orbis Auite*
Gloria Pontificum, noſter & altus amor.
Per quem plebs, regio, peregrinus, & hoſpes aluntur,
In quo cuncta rapit, quæ ſibi quiſq; cupit.
Ex opere in meritis meruit pia dona patroni,
Vt nunquam paſcens immemor eſſet ouis
Qui trahis ore greges æterna ad pabula Chriſti,
Qualiter hinc viuant eſt quoq; cura tua.
Semper & abſentes præſens tua protegit ala
Quo pede non curris, munere totus ades

Muneribus veſtris aut Agnes, aut Rhadegundes
Multiplici orantes ſomite vocis agunt.
In cœlos penetranda ſeris pater alte talenta
Quæ centena ſuo tempore culta metas.
Per Dominum, Regemq. bonum precor aulice præſul
Vt fortunati ſis memor alme tui.
Paruimus iuſſis ſacer ac venerande ſacerdos
Et pater imperiis dulcis Auite tuis
Garrulitate leui potius ſtudente cicuta
Quam placeat liquido noſtra camena melo
Sed tamen vt veniam tribuas pietatis amator
Intende obſequio, nec trutinato Sophum
Munere pro magno modicus hæc paruula ſoluo,
Penſetur votis eſt quia lingua rudis.

Ad Eundem.

VIRTVTVM quid celſa fides mereatur honoris
Summe ſacerdotum dulcis Auite probas
Qui nectens animos cunctorum in amore beato
Poſt te chare pater pectora capta trahis.
Sed tamen inter eos tua quos dulcedo repleuit.
Promptus in affectu portio maior agos.
Lumen dulce meum, patriæ iugor, altor egentum
Spes peregrinorum, ductor honorq. patrum.
Si mea vox iugi reſonaret acumine carmen
Laude minor loquerer maior amore pater.
Maxima ſed noſtri datur hæc occaſio voti
Vel memorare tuum nomen opime ſacrum.

Commendantur item veſtræ pietatis amori
Agnes voce humili cum Rhadegunde pari.
Larga ſalutiferos vigeat tibi vita per annos,
Nam tua quæ fuerit, ſit mea chare ſalus.

De domno Agerico Epiſcopo Vereduni.

VRBS Vereduna breui quamuis claudaris in orbe
Pontificis meritis amplificata places.
Maior in anguſto præfulget gratia gyro,
Agerice turis quam magis auxit honor.
Plurima magnarum fudiſti ſemina laudum
Quæ matura operis fertilitate metis.
Tempore præſenti victum largiris egenis
Vnde futura dies centuplicabit opes.
Dogmatis arcani reſeras penetralia paſtor,
Nec ſolum dapibus paſcis & ore greges.
Templa vetuſta nouas, precioſius & noua condis
Cultior eſt Domini te famulante domus.
Egregius fontes ſacri baptiſmatis exples
Tam pia diuino fonte repletus agis.
Candida ſyncero radiat hæc aula ſereno
Et ſi Sol fugiat, hic manet arte dies.
Ad noua templa auidæ concurrunt vndiq. plebes
Et tribuis populis plus in amore Deum
Te ſolamen inops meruit te nudus amictum,
Et ſolus cunctis potus & eſca manes
Fœlix qui meritis æternæ lucis amator
Tempore tam modico non moritura paras.

De Agerico Epiſcopo Vereduni.

PHOEBVS *vt elatum ſuſpendit in æthera currum*
Purus & igniferum ſpargit vbiq. iubar
Effuſis radiis totum ſibi vendicat orbem
Montes plana replens ima vel alta tenet.
Sic præſul ſplendore animi cum Sole coruſcas
Ille ſuis radiis fulget, & ipſe tuis.
Agerice ſacer cuius ſermone colente
Eccleſiæ ſegetis fertilitate placent.
Terrenis ſterilis rebus, fæcunde ſupernis
Humani ſpernens, diues iture polos.
Illecebris mundi mundus laſciua repellens
Nil cui ſurripuit carnis amarus amor
Lubrica culpa perit, neq; mors de crimine gaudet
Cum tua delictis libera membra vides.
In templis habitando piis ſic purus haberis,
Vt tua corda pater ſint pia templa Dei.
Eligit in tali Chriſtus ſe vaſe recondi
Quam ſibi purgauit, poſſidet ipſe domum.
Non dolus in labiis nec ſunt fera nubila mentis
Synceris animis vernat in ore dies.
Doctiloquum flumen ſalienti fonte refundis
Et ſenſus ſteriles voce rigante foues.
Ardua cælorum pandis myſteria terris
Per quem plus Dominum ſcit, timet, orat, amat.
Dogmate diuino præſul facunde triumphas,
Dans paſtor monitus ne premat, error oues.

Deliciis reficis quas, cœlum, arua, vnda miniſtrat
Et ſatiat populos hinc cibus inde fides.
Sunt pauper opem, triſtis ſpem, nudus amictum
Omnia quicquid habes omnibus eſſe facis.
Hic tibi longa ſalus maneat licet inde futura
Atq; diu paſtor pro grege vota feras.

Ad uirum uenerabilem Amphionem præsbiterum.

VIR pietate calens, blanda dulcedine vernans
Cuius in aſpectu mens precioſa micat
Amphion mihi chare Pater, venerande ſacerdos
Atq; meo ſemper corde tenendus amor.
Quem prius vt meruit cognoſcere lumine vultus
Conſpexi ſenſus lumen in eſſe tibi.
Qui quemcunq; nouum uideas, facis eſſe propinquum,
Si genus ignores ſit tibi mente parens.
Prouocat alloquium cunctos iucunda voluptas
Cogis & vnanimes iugiter eſſe tuos.
Ingenio viuax, ſenſus moderamine firmus
Pondere conſilii fixus vbiq. manens.
Qui bene cauta geris maturæ fræna ſenectæ,
Cui quem præſtet honor, ſcis moderare gradum.
Promptus ad omne decus larga bonitate redundas,
Cui ſe coniungit quisquis in orbe venit.
Profluis humane, frugem venientibus offers
Et tua ſit populis omnibus vna domus
Verbis quippe ſuis quem Papa Leontius effert
Iudicio tanti credimus iſta viri.

Ad paternum Abbatem, de Codicis emendatione.

PARVIMVS *tandem iuſſis venerande ſacerdos*
Nominis officium iure paterne regis
Qui propriis meritis ornans altaria Chriſti
Tam præce quam voto das placitura Deo.
Supplico cede tamen ſi quid me forte feſellit
Nam ſolet iſte meas error habere manus
Obtineat ſupplex modo pagina miſſa ſalutem
Hæc quoq; cum relegis me memorare velis.

Ad Druconem Diaconum.

ALTARIS *Domini pollens bone Drucco miniſter*
Hinc tibi feſtinus mando ſalutis opus
Nos maris Oceani tumidum circumfluit æquor
Te quoq; Pariſius chare ſodalis habet.
Sequana te retinet nos vnda Britannica cingit
Diuiſos terris alligat vnus amor.
Non furor hic pelagi, vultum mihi ſubtrahit illum
Nec Boreas aufert nomen amice tuum.
Pectore ſub noſtro tam ſæpe recurris amator
Tempore ſub hyemis quam ſolet vnda maris
Vt quatitur pelagus quoties proflauerit Eurus
Stat neq; ſic animus te ſine chare meus.
Blanda ſerenato tempeſtas tempore feruet
Atq; ad te varia mobilitate trahit.

Sed memor eſto mei, votumq. repende petenti
Vt pariter paribus det ſua dona Deus
Humanam mentem Chriſti quo gratia ditet
Ac Domino noſtro ſenſus & ora vacent.

Ad Archidiaconum Meldenſem.

S I *mihi vel veſtros licuiſſet cenere vultus*
Munere pro tanto plurima verba darem.
Direxit nobis muſtum tua chara voluntas
Et dulces animos dulcia dona probant
Quem non vidiſti promptus ſatiare paraſti
Quid facias illi, qui tibi notus adeſt.
Det tibi larga Deus qui curam mente fideli
De grege Pontificis magne miniſter habes.

Ad Ioannem Diaconum.

P I G N V S *amicitiæ ſemper memorabile noſtræ*
Verſibus exiguis Chare Ioannes habe.
Vt cum me rapiunt loca nunc incognita forſan
Non animo videar dulcis abeſſe tuo.
Anthemium patrem per te venerande ſaluto
Cuius in affectu conſolidatus agor.
Hilarium pariter nobis in amore tenacem
Inſero carminibus, quem mea corda colunt.
Perpetuo maneas meritis fœlicibus æuo
Hæc quoq; cum relegis me memorare velis.

Ad Anthe-

Ad Anthemium Diaconum.

SVSCIPE *verſiculos Anthemi pignus amantis*
Quos tibi ſyncero pectore fudit amor
Cum tua blanditus retineret lumina ſomnus
Laſſaq. feciſſet membra iacere thoro
Dum dubito, pecco, nollens vexare quietem
Sic mea culpa tui cauſa ſoporis erit.
Diſcedo tacitus veluti fur indice nullo
Nec dixi amplectens frater amate, vale
Non licuit mandata animo comittere charo
Nec tenuit verbis hora vel vna tuis.
Teſtificor Dominum mihi fortiter eſſe moleſtum.
Quod ſic diſcedo, nec tua dicta fero.
Sed cui plura volens poteram tunc dicere præſens.

Deſunt nonnulla quæ etiam deerant in Codice Vaticano; tum eorum quæ ad Anthemium ſcribuntur, tum etiam eorum quæ ad Sindulfum Diaconum, ut ſimili modo conſtat ex indice per uetuſti illius Codicis.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI LIBER QVARTVS.

Epitaphium Euemeri Epiſcopi Ciuitatis Namneticæ.

QVAMVIS cuncta auido rapiantur ab orbe volatu
Attamē extendit vita beata diem
Nec damnum de fine capit, cui gloria viuit.
Aeternumq. locum, miſſus ad aſtra tenet.
Hoc igitur tumulo requieſcit Euemerus almo
Per quem Pontificum ſurgit opimus honor.
Stemmate deductum fulgens ab origine culmen
Et meritis priſcos creſcere fecit auos.
Emicuit populis geminum memorabile donum
Inde gradu, iudex hinc pietate pater.
Dulcis in eloquio, placidus moderamine ſacro
In cuius ſenſu perdidit ira locum.
Alterius motus patienti pectore vicit,
Vt leuitas læſit, hoc grauitate tulit
Si quis ab externis properauit ſedibus hoſpes
Mox apud hunc proprios ſenſit habere lares

Hic habitare volens patriis rudis exul ab oris
Oblitus veterem huius amore patrem
Gaudens arriſit probris, ſe cernere flentem
Alterius lachrimas mox facit eſſe ſuas.
Partitus cum ventre vices pietate magiſtra
Vnde tulit luctus, mox ibi vota dedit.
Pauperibus diues cenſum transfudit egenis,
Ante bonus tribuit, quam paterentur opem.
Semina iactauit centeno pinguia fructu
Cui modo de reditu meſſis adulta placet.
Vnica cura fuit cunctos vt viſeret ægros
Ipſe quibus medicis vixit & ipſe cibus.
Extulit Eccleſiæ culmen, quod reddidit vnum
Venit ad heredem quod cumularet opus
Fœlix ille abiit, fœlicem in ſede reliquit
Heredis meritis viuit in orbe pater.

Epitaphium Domni Gregorii Epiſcopi Ciuitatis Lingonicæ.

POST *quam ſydereis diſrupit Tartara princeps*
Sub pedibus iuſti mors inimica iaces.
Hoc veneranda ſacri teſtatur vita Gregori
Qui modo poſt tumulos intiat honore polos
Nobilis antiqua decurrens prole parentum
Nobilior geſtis nunc ſuper aſtra manet
Arbiter ante feror, dehinc pius ipſe ſacerdos
Quos domuit iudex fouit amore patris
Triginta & geminos direxit ouile per annos

Et grege de Chriſti gaudia paſtor habet.
Si quæras meritum produnt miracula rerum,
Per quem debilibus fertur amica ſalus.

Epitaphium Domni Tetrici Epiſcopi Ciuitatis Lingonicæ.

PALMA *ſacerdotii venerando Tetrice cultu*
Te patriæ ſedes, nos peregrina tenet
Te cuſtode pio nunquam lupus abſtulit agnum
Nec de fine timens paſcua carpſit ouis;
Sex quaſi luſtra gerens & per tres inſuper annos
Rexiſti placido paſtor amore gregem
Nam vt condirentur diuino corda ſapore,
Fudiſti dulcem iugiter ore ſalem
Summus amor regum populi decus arma parentum
Eccleſiæ cultor nobilitatis honor
Aeſca inopum tutor viduarum, cura minorum;
Omnibus officiis omnia paſtor eras.
Sed cui præbebat varie tua cura medellam
Funere rectoris plebs modo triſte gemit
Hoc tamen alme pater ſperamus dignus in aſtris
Qualis honore nites, hic pietate probes.

Epitaphium Domni Galli Epiſcopi Ciuitatis Auernæ.

HOSTIS *inique Adam Paradiſo fraude repellis*
Ecce Deus famulos præſtat adire polos.
Inuide ſic tua mors homini meliora parauit,

Tu expellis terris, hic dat & aſtra ſuis.
Teſtis & Antiſtes Gallus probat iſte Beatus
Nobilis in terris diues eundo polos.
Qui Chriſti auxilio fultus nec adultus in annis
Se maiore petens odit amare lares.
Effugit amplexus patrios matremq. reliquit
Qui monachum regeret, quæritur abba parens.
Illic tyro rudis generoſo cœpit ab æuo
Militiæ Domini belliger arma pati.
Quintiano demum Sancto erudiante magiſtro
Pulchrius eſt auro corde probatus homo.
Inde palatinam regis translatus in aulam
Theodorice tuo vixit amore pio.
Mox vbi deſtituens terras petit aſtra magiſter
Ceſſit diſcipulo cura tenenda gregis.
Pontificatus enim moderans ita rexit habenas
Paſtor vt officiis eſſet amore pater.
Manſuetus, patiens, bonus, æquus, amatus, amandus
Non erat offenſæ, ſed locus hic veniæ.
Si qua ſuperuenit facta eſt iniuria virtus,
Vnde furor poterat inde triumphus erat.
Plebem voce fouens quaſi natos vbere nutrix
Dulcia condito cum ſale mella rigans.
Hoc opus exercens præſenſit dona futuri,
Se & paſtor nihil poſſe perire gregi.
Sic pater Eccleſiam regit in quinquennia quinq;
Biſterdena tamen luſtra ſuperſtes agens.
Hic meliore via ſanctum ad cœleſtia vectum
Non premet vrna regi ſed tenet vlna Dei.

Epitaphium Roritii Epiſcopi Ciuitatis Lemouicinæ.

INVIDA mors rapido quamuis miniteris hiatu
Non tamen in ſanctos iura tenere vales
Nam poſtquã remeans domuit fera Tartara Chriſtus.
Iuſtorum meritis ſub pede vita iaces.
Hic ſacra Pontificum toto radiantia mundo
Membra ſepulchra tegunt, ſpiritus aſtra colit.
Ruricii gemini flores quibus Annitiorum,
Iuncta parentali culmine Roma fuit
Accumulante gradus prænomine ſanguine nexi
Exultant pariter huic auus inde nepos
Tempore quiſq. ſuo fundans pia templa patroni
Iſte Auguſtini, condidit ille Petri.
Hic probus, ille prius, hic ſeruis ille ſerenus
Certantes pariter quis ſibi maior erit.
Plurima pauperibus tribuentes diuite cenſu
Miſerunt cælos, quas ſequerentur opes.
Quos ſpargente manu redimentes crimina mundi
Inter Apoſtolicos credimus eſſe choros.
Fœlices qui ſic de nobilitate fugaci
Mercati in cælis iura ſenatus habent.

Epitaphium Exocii Epiſcopi Ciuitatis Lemouicinæ.

QVAMVIS Põtificẽ premerent tremebunda ſenatus
Attamen hæc voluit plebs ſupereſſe patrem

Aut ſi naturæ mutari debita poſſent
Pro paſtore ſuo grex properaſſet iter
Sed quia non licuit populum ſpes conſulat illa,
Hunc quod pro meritis vexit ad aſtra fides.
Immaculata Deo conſeruans membra pudore,
Exotius meruit iam ſine fine diem
Pectore ſub cuius regnans patientia victrix
Fluctibus in tantis anchora ſenſus erat.
Felle carens, animo placidus, dulcedine paſtus
Neſcit in offenſis ira referre vices
Templorum cultor recreans modulamine ciues.
Vulneribus patriæ fida medella fuit
Qui tua luſtra gerens in Pontificatus honore,
Pergit ad antiquos plebe gemente patres
Non decet hunc igitur vacuis de flere querellis
Poſt tenebras mundi quem tenet aula Poli.

Epitaphium Chalacterici Epiſcopi Ciuitatis Carnotenſis.

ILLACHRIMANT oculi, quatiuntur viſcera fletu,
Nec tremuli digiti ſcribere dura valent
Dum modò quæ volui viuo dabo verba ſepulto
Carmine vel dulci cogor amara loqui.
Digne tuis meritis Chalacterice ſacerdos.
Tarde note mihi quam cito chare fugis
Tu patriam repetis nos triſte ſub vrbe relinquis
Te tenet aula nitens, nos lachrimoſa dies
Ecce ſub hoc tumulo pietatis membra quieſcunt.

Dulcior in tumulo lingua ſepulta iacet.
Forma venuſta decens animus ſine fine benignus
Vox ſuauis legem præmediata Dei.
Spes cleri, tutor viduarum, panis egentum
Cura propinquorum totus ad omne bonum.
Organa pſalterii cecinit modulamine dulci
Et tetigit laudans plectra beata Dei
Cautere eloquii purgando vulnere morbi
Quo paſcente fuit fida medella gregi.
Sex qui luſtra gerens octo bonus inſuper annos
Ereptus terra iuſtus ad aſtra redis
Ad paradiſiacas epulas te ciue reducto.
Vnde gemit mundus, gaudet honore polus.
Et quia non dubito quanta eſt tibi gloria laudum
Nec debes fleri talis amice Dei.
Hæc qui ſancte pater pro magnis parua ſuſurro
Pro fortunato quæſo precare tuo.

Epitaphium Chronopii Epiſcopi Petrocorienſis.

SI terrena ſacer quondam tibi cura fuiſti
Carmine plus lachrimas, quã modo verba darem.
Sed quia tu mundus, nec ſunt tibi crimina mundi
Nos gaudere mones, qui ſine morte manes.
Antiſtes pietate calens venerande Chronopii
Membra ſepulchra tegunt, ſpiritus aſtra tenet.
Ordo ſacerdotum cui fluxit vtroq. parente
Venit ad hæredem Pontificalis apex.

Hunc tibi iure gradum ſucceſſio ſancta parauit,
Vt quaſi iam merito debitus eſſet honor.
Nobilis antiquo veniens de germine patrum.
Sed magis in Chriſto nobilior merito.
Sic vultu ſemper placidus, ſeu mente ſerenus
Pectore ſyncero fons ſine nube fuit.
Cuius ab eloquio nectar per verba fluebat
Vinceret vt dulces ore rigante fauos.
Nudorum tu veſtis eras, algentis amictus,
Qui ad tua tecta fuit, tectus & ipſe redit
Diuitias omnes inopum ſub ventre locaſti
Vnde tibi ſemper viua talenta manent.
Eſuriens epulas ſitiens te ſumere potum
Cernere te meruit triſtis & exul opem.
Impleſti propriis viduatam ciuibus vrbem
Videruntq. ſuos te redimente lares.
Quem lupus ab ſtabulis tulerat frendente rapina
Te paſtore gregis reddita plaudit ouis.
Templa exuſta celer reuocaſti in culmine priſco
Hinc tua ſed cœlis ſtat ſine labe domus.
Ipſe biſoctono vixiſti in corpore luſtro
Nunc tibi pro meritis ſtet ſine fine dies.

Epitaphium Hilarii Presbiteri.

OMNES *vna manet ſors irreparabilis horæ*
Cum venit extremus lege trahente dies.
Sic fugit hora, dies, nec mortem vita fefellit
Puluere facta caro non niſi puluis erit.

Hæc tamen inſignes animas ſpes opima paſcit
Quod qui digna gerit de nece nulla timet.
Hoc iacet in tumulo venerandus Hilarius, actu
Corpore qui terras, & tenet aſtra fide.
Vir bonus egregia de nobilitate refulgens
Inter honoratos germinis altus apex.
Connubio iunctus ſimili, ſed coniuge rapta
Stans in amore Dei non fuit alter amor.
Vtilis in propriis, doctus moderamine legis
Cuius iudicium pondere libra fuit.
Iuſtitiam tribuens populis examine recto,
Vendita res precio non fuit illa ſuo.
Funeris officio lachrimas Euentia charo
Contulit hæc genero membra ſepulta ſuo.

Epitaphium Boboleni Diaconi.

INNVMERIS *hominum ſubiecta eſt victa periclis,*
Caſibus & variis ſors inimica premit.
Nam recubando thoro Bobolenus dignus honore,
Dum fruitur ſomno mors rapit inde virum.
Hoſtiis in inſidiis ſecura ſede ſecuris
Percutiens cerebrum fecit obire dolo.
Dic tibi quid prodeſt ſcelus hoc peragendo nefande
Ille Deo viuit, tu moriture peris.
Martyris ille decus meruit tu damna latronis
Hinc ſibi palma placet, ſed tibi pœna manet.

Epitaphium Attici.

Qvamvis longa ſeni ducatur in ordine vita
Cum venit extremum, nil valet eſſe diu.
Sed quia nemo fugit, niſi terram terra recondit,
Lege ſub hac cunctos ſors rapit vna viros.
Celſus in hoc humili tumulo iacet Atticus, ille
Qui dabat eloquio dulcia mella ſuo.
Impendens placidam ſuaui modulamine linguam,
Pacificusq. ſuus ſermo medella fuit.
Cuius abundantem venerata eſt Gallia ſenſum,
Exoluitq. ſenem ſemper honore patrem.
Clarus ab antiquis, ſpes nobilitatis opimæ
Sufficiens propriis nulla rapina fuit.
Dogmata corde tenens, plenus velut arca libellis
Quiſquis quod voluit fonte fluente bibit.
Conſilio ſapiens, animo pius, ore ſerenus,
Omnibus vt populis eſſet amore parens.
Sic venerabilibus templis, ſic fauit egenis
Mitteret vt cœlis quas ſequeretur opes.

Epitaphium Archarii.

Partv terra ſuo fraudem non ſuſtinet vllam,
Quæ dedit hæc recipit debita membra luto.
Hic vergente ſuo ſitus eſt Archarius æuo.
Sex qui luſtra gerens raptus ab orbe fuit.
Ipſe palatina fulſit bene clarus in aula,
Et placito meruit regis amore coli.

Omnia reſtituit mundo quæ ſumpſit ab ipſo
Sola tamen pro ſe quæ bene geſſit, habet.

Epitaphium Brumachii.

QVISQVIS *in hoc tumulo cineres vis noſſe ſepulti*
Brumachius quondam fulſit in orbe potens.
Quem ſenſu, eloquio, legati munere functum
Dum remeat patriam, ſors inimca tulit.
Finibus Italiæ raptus, ſed frigida coniux
Detulit huc chari funus amore viri.
Ceu viuum coluit, cui grata eſt vmbra mariti
Coniugibus caſtris ipſa fauilla placet.
Ipſe quaterdenos permanſit in orbe per annos
Mox obit, & magnum parua ſepulchra tegunt.

Epitaphium Auoli.

IRRIGVIS *Auolum lacbrimis ne flete ſepultum*
Qui propriis meritis gaudia lucis habet.
Nam ſi penſetur morum pia geſta ſuorum
Fœlix poſt tumulos poſſidet ille polos.
Templa Dei coluit, latitans ſatiauit egentem
Plenus illa metit quæ ſine teſte dedit.
Nobilitate potens animo probus, ore ſerenus,
Plebis amore placens, fundere promptus opes.
Non vſuræ auidus, licet eſſet munere largus.
Plus nihil expetiit quam numerando dedit.
Nil mercedis egens merces fuit vna ſalutis,

Quo minus eſt precio, proficit hoc merito.
Luce perenne fruens fœlix cui mortua mors eſt
Quem non pœna premit, vita ſuperna manet.

Epitaphium Innocentium.

Hoc iacet in tumulo non flenda infantia fratrum
Quos tulit innocuos vita beata viros.
Vno vtero geniti ſimili ſunt ſorte ſepulti
Et pariter natos lux tenet vna duos.
Lotus fronte ſacro prior ille receſſit in aluo.
Iſte gerens luſtrum ducitur ante Deum.
Nomine ſed primus vocitatus rite Ioannis
Alter patricius munere maior erat.
De cuius merito ſic plurima ſigna dederunt
Fœlices animæ quæ pia vota colunt.
Hic etiam fœlix genitrix requieſcit eorum
Quæ meruit partu lumina ferre ſuo.

Epitaphium Orientii.

Non hic noſtra diu fugienti tempore vita,
Quæ ſub fine breui vix venit, vnde redit.
Ecce caduca volant præſentia ſæcula mundi.
Sola fides meriti neſcit honore mori.
Clauditur hic pollens Orientius ille ſepultus
Cui Palatina manſit aperta domus.
Conſiliis habilis, regaliq. intimus aulæ
Obtinuit celſum dignus in arce locum.

Vir ſapiens, iuſtus, moderatus, honeſtus, amatus,
Hoc rapuit mundo, quod bene geſſit homo.
Sexaginta annis vix implens tempora lucis,
Coniuge Nicaſia qui tumulante cubat
Cuius caſtus amor colit ipſa ſepulchra mariti,
Nec placitura homini, ſed dedit eſſe diu.

Epitaphium Theodechildis Reginæ.

QVAMVIS ætatis ſenio iam flecteret annos,
Multorum tandem ſpes cito rapta fuit.
Si precibus poſſent naturæ debita flecti
Plebs ageret lachrimis hanc ſupereſſe ſibi.
Gaudia quanta inopum tumulo ſunt clauſa ſub iſto
Votaq. quot populis abſtulit vna dies.
Inclita nobilitas genitali luce coruſcans
Hic properante die Theodechilda iacet.
Cui frater, genitor, coniux, auus, atq; priores
Culmine ſucciduo regius ordo fuit.
Orphanus, exul, egens, viduæ nudiq; iacentes
Matrem æſcam, tegmen hic ſepelliſſe dolent
Vnica res placuit cumulo mercedis opimæ
Antea cuncta dedit quam peterent ſibi opem.
Occultans ſua dona ſuis ne forte vetarent
Sed quæ clauſa dedit iudice teſte docet.
Templorum Domini cultrix pia munera præbens
Hoc proprium reputans quidquid habebat inops.
Vna mori ſors eſt, & terræ reddere terram
Fœlix cui meritis ſtat ſine fine dies.

Actibus his inſtans terrena in luce relata
Terquino luſtro vixit in orbe decus.

Epitaphium Viulichildes.

OMNE *bonum velox, fugitiuaq. gaudia mundi*
Monſtrantur terris, & cito lapſa ruunt.
Vt dolor acquirat vires, cum perdet amantem,
Ante placere facit, durius inde premit.
Heu lachrimæ rerum, heu ſors inimica virorum
Cur placitura facis quæ dolitura rapis?
Corpore iuncta thoro plus pectore nexa marito
Lucis in occaſu vincula rupit amor
Tempora cui poterant & adhuc in flore manere
Principio vitæ finis acerbus habet.
Sanguine nobilium generata Pariſius vrbe
Romana ſtudio, Barbara prole fuit.
Ingenium mite torua de gente trahebat
Vincere naturam gloria maior erat.
Nunquã mæſta manens, vultu noua gaudia portans
Nubila fronte fugans, corde ſerena fuit.
Fudit ab ore iubar ſpecies redimita decore
Protulit & radios forma venuſta ſuos.
Stirpe ſua reliquas ſuperauit pulchra puellas
Et crocea facie lactea colla tulit.
Splendida conſpectu meliori pectore fulſit.
Digna micans animo nec pietate minor.
Quæ quamuis nullis hac in regione propinquis
Obſequio facta eſt omnibus vna parens.

Diuinis intenta bonis alimenta miniſtrans
Qua mercede magis ſe ſatiaſſe videt.
Hæc data poſt obitum faciunt quoq; viuere functam
Forma perit hominum ſed benefacta manent.
Corpora puluis erunt, & mens pia floret in æuo.
Omnia prætereunt præter amare Deum.
Orphana tunc auia, ſtudiis adoleuit opimis
Inq. loco natæ neptis adulta fuit.
Tertius a decimo primum hanc acceperat annus
Traditor optato conſociata viro.
Nobilitas in gente ſua cui celſa refulſit
Atq; ſuis meritis additur alter honor.
Dulcis ouans, alacris ſtudiis, ornata iuuentus.
Quod natura nequit, littera prompta dedit.
Tres meruere tamen iunctos ſupereſſe per annos
Coniugioq. ſuo corde ligante frui.
Ambo pares animo, voto, ſpe, moribus, actu,
Certantesq. ſibi mente, decore, fide.
Tempore iam certo eſt enixa puerpera prolem,
Damno effecta ſuo quæ pariendo perit.
Arripuit teneram ſubito mors inuida formam
Annos quippe duo luſtra gerendo tria
Sic animans generans anima ſpoliatur & ipſa
Spem peperit luci luce negante ſibi.
Exemplum ſed triſte redit fœtura parenti
Vnde redire ſolet deficit inde genus.
Tertius eſſe pater cupiens, heu ſolus habetur,
Creſcere quo numerus debuit, ipſe cadit.
Nam partus cum matre perit naſcendo ſepultus,

Nil vitale

Nil vitale trahens natus in ore necis.
Plus fuerant ſoli, ſi tunc ſine prole fuiſſent,
Addita poſteritas abſtulit id quod erat.
In fauſtis votis genitus de funere matris
Et genitrix nato mortis origo fuit.
Alter in alterius lætali ſorte pependit
Inq. vicem ſibi mox ambo dedere necem.
Sed ſenſit grauiora dolens pater atq; maritus
Qui gemit vno obitu ſe ſepeliſſe duos.
Pro vix dum genito lachrymas iam ſoluit humato
Vidit quod fleret, non quod haberet amor.
Triſtitiæ cumulum tribuit cui rapta iugalis,
Dans longas lachrymas tempore nupta breui.
Conſultum tamen illud habet de coniuge coniux,
Huic quia mercedis non vacuatur opus.
Nam quod ad ornatum potuit muliebre videri,
Eccleſiis prompte, pauperibusq. dedit.
Hic nulla ex illis rebus peritura reliquit,
Vt modo premiſſas diues haberet opes.
Quam bene diſtribuens, ſine ſe ſua noluit eſſe,
Nam quæ larga dedit, hæc modo plena metit
Condidit ergo ſibi quidquid porrexit egenti
Et quos ſumpſit inops, hos habet illa cibos.
Fœlices quos nulla grauant de morte ſecunda
Nec faciunt pœnis ſubdita membra feris,
Dulcibus illecebris qui non ſibi condit Auernum
Nec per carnem anima vult ſepelire ſuam.
Sed caſta pietate manens ſine crimine vitæ
Illius in luce hæc præmia lucis emit.

Tempore quam paruo lachrymas aut colligit amplas
Aut cui vita nitet, gaudia longa capit.
Hic de morte leuis dolor eſt, nam durius illud
Hic quem viuentem Tartara nigra tenent.
Infœlix quiſquis maculoſis actibus vſis
Ante Redemptorem ſe laqueaſſet videt.
Nubibus iunctus cum venerit arbiter orbis
Et tuba terribilis mouerit arma polis.
His venit Helias, illis incurribus Enoch
Ante viando ſuos, hinc Petrus, hinc Stephanus.
Flore puellarum roſea eſt ſtipante corona
Inter Virgineos prima Maria choros
Hinc Martha, hinc ſpõſa Agnes, Tecla dulcis Agatha
Et quæcunq; Deo virginitate placet,
Tunc ibi quis terror Cœli aſſiſtente ſenatu?
Quid dicturæ animæ iudicis in faciem?
Mox vt pœna manet miſeros ſic palma beatos
Quiſq; ſuæ vitæ ſemina iacta metit.
Sunt dicturi alii, cade mons & comprime corpus:
Sed iuſſi colles ferre ſepulchra negant,
Cogentur nimium quadrantem ſoluere numum
Nemo pedem remouet, quo ſua culpa trahit
Spe vacui, paleæ ſimiles mittentur in ignes
Paſcendis flammis fit caro noſtra cibus
Ibunt ad pœnas æterno ardente camino
Vt cruciet grauius mors mala non moriens.
Ne feſſi recreent animas longo igne crematas
Porriget heu nullas flammiger amnis aquas.
Parte alia meritis fœlicibus acta tenentes

Fulgebunt iuſti Sol velut arce poli.
Digni lumen habent, damnati incendia deflent
Illos ſplendor alit, hos vapor igne coquit.
Res eſt vna quidem, duplici ſed finditur actu
Nam cremat indignos, quo probat igne pios.
Aeterna radiant Paradiſi in luce beati
Cum facie Chriſti regna tenendo ſui
Gratia quanta manet vultus qui aſperit illos
Quantus honos hominum poſſe videre Deum.
Si nimis erigitur fragilem qui cernit amicum
Qualiter exultet, qui videt ora Dei
Lilia, Narciſſus, Violæ, Roſa; Nardus, Amomus
Quidquid odorifero germine mittit Arabs,
Iudicis in vultu florentia lumina vernant
Sed ſuper hæc Domini ſuauior efflat odor.
Nam quantum obſcæno melior lux aurea plumbo
Tantum thura Deo, cedit & omnis odor
Quantum nocte dies diſtat, Sol lampadæ Lunæ
Factori cedunt ſic ſua facta ſuo.
Cum vero iuſti tanto ſplendore fruantur
Congaudent nimium ſe caruiſſe mori.
De tenebris migraſſe fauent in luce perenni
Et magis ad bona tot tardius iſſe dolent
Tu quoq; ne lachrimis vras tua fata iugalis,
Cui modo creduntur nunc meliora dari.
Nam ſi deplores meritis quæ viuit opimis,
Coniugis ipſe bonis inuidioſus eris.
Præſertim quam ſenſu animo tibi corpore iuncta,
Cum Chriſto ſemper corde fuiſſe refers.

Poſt Domini vultus ad ſe ſi iuſſa rediret
Fleret in hunc mundum ſe reuocaſſe gradum.
Charius illa diem retinet quem perdere neſcit,
Hunc quam quem timuit fine ſequente ſibi
Ne graue funus agas, cunctis natura quod offert,
Quod cum principibus participabit inops.
Nullum paupertas, non eripit ampla facultas
Hoc commune ſimul diues egenus habet.
Nam puer, atq; ſenex, niger, albus, turpis, honeſtus,
Debilis, & fortis mitis & aſper obit.
Huc ſapiens, ſtolidus, huc & probus improbus omnis
Plenus & exiguus, paruus, & altus adit.
Tarduis, aut citius, currit ſors iſta per omnes
Diſſimili merito mors trahit vna viros.
Non decet ergo graues pro coniuge ſumere fletus
De cuius meritis te dubitare negas.
Fœlices nimium hic hi qui ſine crimine præſunt,
Qui melius diſcunt viuere poſt obitum.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI LIBER QVINTVS.

Ad Martinum Epiſcopum Galliciæ.

LVMEN Apoſtolicum cum ſpargeret vna triados
Exciperetq. nouum mundus honore diem,
Vt tenebras animæ lux cœli clara fugaret
Et claram audiret mens quoq; culta fidem
Redditur auulſis ſpinis vrbs Romula princeps
Principis egregi vomere culta Petri.
Paulus ad Illiricos Scythicas penetrando primas
Dogmate feruenti frigora ſoluit humi.
Matthæus Aethiopes attemperat ore vapores
Viuaq. in exuſto flumina fudit agro
Bellica Perſidis Thomæ ſubiecta vigori
Fortior efficitur victa tyara Deo.
Lurida perſpicuo datur India Bartholomæo
Andreæ monitis extat Achaia ſeges.
Ne morer accelerans, Martini Gallia priſci
Excellente fide luminis arma capit.
Martino ſeruata nouo Gallicia plaude,

Sortis Apoſtolicæ vir tuus iſte fuit.
Qui virtute Petrum, præbet tibi dogmate Paulum,
Hinc Iacobi tribuens, inde Ioannis opem.
Pannoniæ vt perhibent, veniens e parte Quiritum,
Eſt magis effectus Gallica vera ſalus.
In ſulcum ſterilem vitæ plantaria ſæuit.
Quo matura ſeges fertilitate placet
Heliæ meritis alter redit hymber ariſtis
Munera roris habens ne præmat arua ſitis.
Neu iaceant ſtupidis arentia iugere ſulcis
Influit irriguo fonte perennis aquæ.
In ramis hæreſis fidei pia germina fixit,
Quodq. Oleaſter erat, pinguis oliua viret.
Quæ ſtetit exilis viduatis frondibus arbor
Iam paritura cibum floret honore nouo.
Imponenda focis ſine quo ficulnea triſtis
Præparat ad fructum ſtercore culta ſinum.
Palmitis vua tumens auium laceranda rapinis
Hoc cuſtode bono non peritura latet.
Rebus Apoſtolicis orantes viuere monſtrat
Arua ligone mouens, falce flagella præmens.
Ex agro Domini lappas excidit inertes,
Atq; racemus adeſt, quo fuit ante frutex.
De Sacione Dei zizania vulſit amara,
Surgit & æqualis lætificata ſeges.
Martino ſeruata nouo Gallica plaude,
Sortis Apoſtolicæ vir tuus iſte fuit.
Paſtoris ſtudio circum ſua ſepta recurrens
Ne lupus intiet oues, ſeruat amore greges.

Et portante manu trahit ipſe ad pabula Chriſti
Montibus inſtabilem ne voret error ouem.
Cuius vox refluens plebi de fonte ſalubri
Vt bibat aure fidem, porrigit ore ſalem.
Hoſti damna quidem Domino pia vota parauit
Et commiſſa ſibi dupla talenta refert.
Vocem euangelicam ſpectans operarius almus.
Vt ſibi dicatur, Seruule perge bone.
Quando fidelis enim mihi ſupra pauca fuiſti
Supra multa nimis conſtituendus eris.
Ecce tui Domini modo gaudia lætior intra
Proq. labore breui magna parata tibi
Auditurus enim vocem Martine beatam,
Sed fortunati ſis memor ipſe tui.
Quæſo precare pater vide iam tua gaudia tecum
Sic placeas Regi, poſtulet ante Petrus.
Cum Radegunde humili ſupplex pia poſtulat Agnes
Vt commendatæ ſint tibi ſancte pater.
Et creſcente choro per carmina ſancta ſoror
Complaceat Domino te duce mitte ſuo.
Atq; adſcita ſibi ſeruetur in vrbe geneſis
Regula Cæſarii præſulis alma pii.
Qui fuit Antiſtes Arelas de ſorte Lyrini,
Et manſit monachus Pontificale decus
Sedulitate patris proprias tuearis alumnas
Vt tibi proficiant hæc bona ſiqua gerant.
Vnde illuſtre caput cingas diademate pulchro
Et grates dignas pro grege paſtor agas.

Ad ciues Turonicos de Gregorio Epiſcopo Turonenſi.

PLAVDITE fœlices populi noua vota tenentes
Præſulis aduentu reddite vota Deo.
Hoc puer exortus celebret, hoc curua ſenectus
Hoc commune bonum prædicet omnis homo.
Spes gregis ecce venit, plebis pater, vrbis amator,
Munere paſtoris lætificentur oues.
Sollicitis oculis quem proſpera vota petebant
Veniſſe adſpiciant, gaudia feſta colant.
Iura Sacerdotis merito reuerenter adeptus
Nomine Gregorius paſtor in vrbe gregis,
Martino proprium mittit Iulianus alumnum,
Et fratri præbet, quod ſibi dulce fuit.
Quem patris Egidii Domino manus alma ſacrauit
Vt populum recreet, quem Radegundis amet.
Huic Sigibertus ouans fauet, & Brumichildis honori
Indio regis nobile culmen adeſt.
Quo paſcente greges per paſcua ſancta regantur,
Et Paradyſiaco germine dona metant.
Immaculata pii qui ſeruet ouilia Chriſti,
Ne pateant rapidis dilaceranda lupis.
Peruigili cura, ſtabulum ſine labe gubernet
Commiſſumq. gregem nulla rapina grauet.
Muniat incluſos precioſi velleris agnos
Et quos ſeruatos protegat ipſe vigil.
Florida diuino pingueſcat vinea cultu
Et matura ſuo ſit ſpecioſa botio.

Fructibus æternus vt compleat horrea cœli
Vnde animæ viuo fonte fluenta bibant.
Ne ſitis excutiet, digito quo Lazarus vdo
Ignem & leniret, nonne petebat opem?
Sed magis in gremio Abrahæ venerante locandas
Paſtor oues placido ducat ad aſtra ſinu,
Vt bene commiſſo ſeſe duplicante talento
Introeant Domini gaudia vera ſui.
Lætus agat ſub claue Petri, ſub dogmate Pauli
Inter ſydereos luce micante choros.
Fortis Athanaſius, qua clarus Hilarius adſtant
Diues Martinus, ſuauis & Ambroſius.
Gregorius radiat, ſacer Auguſtinus inundat
Baſilius rutilat Cæſariusq. micat.
Quorum geſta ſequens, & dicta fideliter implens
Perpetuæ vitæ participatus ouet,
Atq; coronatus digna mercede laborum
Obtineat miles regis in arce locum.

In Natalicium Gregorii Epiſcopi, cum Antiphona dicere rogaretur, in Miſſa dictum.

MARTINI *meritis per tempora longa Gregori*
Turnicium faueas paſtor in vrbe gregi.
Conſiliis ſacris ſis norma & vita piorum
Exemploq. tuo creſcat adeptus honor.
Lumen Apoſtolicum populis tua lingua miniſtret
Et cœli donum te radiante micet.

Ad eundem, de Iudæis conuerſis per Auitum Epiſcopum Aruernæ.

DOMINO SANCTO ET MERITIS Apoſtolicis prædicando Domino, & in Chriſto Patri Gregorio Papæ, Fortunatus.

INSTIGAS pater opime ſeria curioſitate, ſyncera tamen dulcedine carmine eligem pro loqui, & currere pigrum verſu pedeſtri atq; de laude laudabilis, & Apoſtolici viri Domni Auiti Pontificis ex euentu occaſionis illatæ, & ſi nõ aliqua compte comiter prælibare. Cum in me non inueneris quod dictionis luculentia diligas, ſed deleas, & vt ipſe mei ſum conſcius, habeas apud nos non quod tam probes, quam quod reprobes. Præſertim cum inſtat petitor per verba ſigillatim bianti fauce cadentia quaſi grauis exactor non in me tam funera ſoluere cogeret, quam impenſaret. Sub quo licet illum præceps iter impingeret, mihi in itinere anhelanti vix licuerit reſpirare, tamen præceptis veſtris licet implicitus expeditis paremus deuoti potius quam placemus. Vobis reputabitur neſcio magis an tempori, quod illi hoc iniungitur, qui non habebat apud ſe nec modum, nec ſpacium: Sed obſequimur morigeri ſeruituti deuoti quod a vobis in laudem prædicti pontificis amore præcipitur, honore cantetur.

INVENERABILIBVS *famulis operetur opimer*
Condecet, vt ſemper laus tua Chriſte ſonet.
Inſpirans animum, votum, effectumq. miniſtrans
Et ſine quo nullum preualet eſſe bonum.
Lumine perſpicuo fæcundans pectora vatum
Vt populis generent viſcera ſancta fidem
Supra candelabrum poſiti quorum ore coruſco
Dogmatis igne micans luceat alma domus.
Et velut eſt oculos capitis qui dirigit artus
Sic pia paſtoris cura gubernet oues.
Pectora pontificum ditans virtute ſuperna
Tu Deus omnipotens ſumme perennis apex
Spiritus alme ſacri labiis infuſus Auiti
Per famulum loqueris creſcat vt ordo gregi
Qui non contentus numero quem accepit ab illo
Villicus hic domini dupla talenta refert
Plebs Aruerna etenim bifido diſciſſa tumultu
Vrbe manens vna non erat vna fide.
Chriſticolis Iudæus odor reſidebat amarus
Obſtabatq. piis impia turba ſacris.
Extollens ceruix Domini iuga ferre recuſans
Sic tumidis animis turget inane cutis.
Quos in amore Dei monitabat ſæpe Sacerdos,
Vt de conuerſis iret ad aſtra ſeges
Sed caligoſi recubans velaminis vmbra,
Pectora tetra premens cernere clara vetat
Venerat ergo dies dominus qua eſt redditus aſtris
Ac homo ſydereum pendulus iuit iter,
Plebs animante fide Iudaica templa reuellit

Et campus patuit quo Synagoga fuit.
Tempore quo Chriſti repedauit ad alta poteſtas
Ille quod aſcendit gens inimica ruit.
Hic tamen Antiſtes Moyſis qui lege rebelles
Alloquitur blande quos dabat ira truces.
Quid facis o Iudæa cohors, nec docta vetuſtas
Vt vitam renoues credere diſce ſeni.
Lactea canities ſapiat maiora iuuentæ,
Senſum pone grauem quo puer ille fuit
Non pudeat meliora ſequi vel tarda, veternus
Corpore deficiens creſcat honore ſenex.
Eſt Deus alta fides, vnus trinus, & trinus vnus;
Perſonis propriis ſtat tribus vnus apex.
Nam pater & genitus quoq; ſanctus ſpiritus idem
Sic tribus eſt vnum ius, opus, ordo, trinus.
Legifer hoc reboat Patriarcha hoc reddit Abraham,
Hinc pater eſt nobis, eſt quia noſtra fides.
Tres videt æquales, vnum veneratus adorat,
Vnum voce rogat tres quoq; pelue lauat,
Sic patribus ſimilis Loth ſuſcipit hoſpes euntes
Quos cibat in Sodomis, hi rapuere Segor,
Cum a Domino Dominus pluit igni triſte Gomorræ
Filius & pater eſt a Domino Dominus.
Qui tuus ipſe meus ſtat conditor atq; creator
Huius plaſma ſumus qui eſt trinitate Deus.
Vnius eſtis oues, heu cur non vnicus actus?
Sit rogo grex vnus paſtor, & vnus apex.
Renuis an recolis quod canna dauidica pangit
Quodq; prophetali Virgine lætus agit.

In Cruce tranſfixus palmis, pedibusq. pependit
Sed corrupta caro non ruit ex tumulo.
Poſt triduum remeans ſanat nos vulnere longo,
Quod rediit cœlis teſtis & iſta dies.
Crede meis, aut crede tuis conuicta ſenectus
Si fugis ac trepidas, negligis iſta legens.
Protrahimus verbum breuitatis tempore longum,
Aut admitte preces, aut rogo cede loco.
Vis hic nulla præmit, quouis te collige liber
Aut meus eſto ſequax, aut tuus ito fugax.
Redde colone locum, tua duc contagia tecum
Aut ea ſit ſedes, ſi tenet vna fides
Hæc pia verba viris miti dedit ore Sacerdos
Vt ſibi quo libeat, ſemita cordis eat.
At Iudæa manus ſtimulante furore rebellis,
Colligitur, rapitur, conditur inde domo.
Chriſticolæ vt cernunt tunc agmina maxima iungi.
Protinus inſiliunt qua latet ille dolus.
Si fremerent gladus ſentirent iuſta cadentes
Viuere quo poſſent, aut daret arma fides.
Legati occurrunt vati mandata ferentes:
Nos Iudæa manus iam tua caula ſumus.
Ne pereant acquire Deo, qui viuere poſſunt,
Si mora fit morimur, & tua lucra cadunt,
Tende celer greſſum, properes niſi cum prece curſum
Funera natorum ſunt tibi flenda pater.
Flectibus hic victus, rapitur miſerando Sacerdos
Vt ferat afflictis rite ſalutis opem.
Perueniunt quo clauſa loco fera turba latebat.

Quæ occurrens lachrymis ingerit ore preces.
Mens eſt tarda bono Iudaica iura tenenti
Lucem ſero videt prætereunte die.
Sic oculos cordis velamen origine tenſum
Cæcus vt ignoret qua via recta iubet.
Sed tandem ſequimur paſtor quo ſæpe mouebas,
Qui ſale tam dulci corpore cogis oues.
Credere iam volumus, patimur nec fallere falſis
Nos lauachrum petimus ſic tibi preſto laues.
Senſimus effectu quod agebat rite precando
Id quod per te hominem nos Deus ipſe monet,
Hinc trahit ad lucem, quos texerat vmbra negantes,
Militiæq. nouæ Rex aperibat iter.
Agmina conueniunt quondam diuerſa ſub vno
Partibus & geminis fit Deus vnus amor.
Hinc oleari ouium perfunditur vnguine vellus,
Aſperſuq. ſacro fit Deus alter odor
Ecce dies aderat qua ſpiritus almus ab alto
Miſſus Apoſtolicis fluxit in ora viris.
Res ſacra ruricolas vrbanosq. excitat omnes,
Certatimq. aditus ad pia feſta ferunt.
Abluitur Iudæus odor baptiſmate diuo,
Et noua progenies reddita ſurgit aquis.
Vincens Ambroſius ſuaui ſpiramine rores
Vertice perfuſo Chriſmatis efflat odor
Ingenti numero celebratur paſcha nouellum
Ac de ſtirpe lupi progenerantur oues.
Excepit populus populum, plebs altera plebem
Germine qui non eſt fit tibi fonte parens.

Vndiq. rapta manu lux certa prouocat aſtra
Credas vt ſtella ſe retrahendo micat.
Lacteus hinc veſtri color eſt hinc lampade fulgor
Ducitur & vario lumine picta dies.
Nec feſtiua minus quam tunc fuit illa coruſcans
Diuerſis linguis quæ dedit vna loqui
Quis rogo Pontificis fuit illic ſenſus Auiti?
Quam validus feruor cum daret iſta Deo?
Inter candelabros radiabat & ipſe Sacerdos
Diffuſo interius ſpiritus igne micans
Dum ſibi qualis erat tam vera holocauſta ferendo
Cum viuum libat hoſtia viua Deum.
Si patriarcha placet, quoniam natum obtulit vnum
Qui tantos offert quam placiturus erit.
Moyſes non valuit fidei quos ſubdere noſtræ,
Qui Chriſto acquirit quod ſibi munus erit,
Fudit aromaticum Domini libamen ad aram,
Incenſumq. nouum miſit ad aſtra Deo.
Obtinuit votum quia iungit ouile ſub vno
Et grege de niueo gaudia paſtor habet.
Hæc inculta tibi reputa pater alme Gregori
Qui Fortunato non valitura iubes.
Adde quod exiguum me portitor impulit inſtans
Et datur in ſpacis vix geminata dies.
Nouimus affectum potius quod diligis illum
Hunc quem corde vides, ſemper & ore tenes.
Hoc tibi nec ſatis eſt, huius quod es ipſe relator
Compellis reliquos plaudere voce ſibi.
Non fuit in vacuum, quod te prouexit alumnum

Si cui mente fidem, reddis amore vicem.
Annuat omnipotens, longo numerabitur æuo
Vt tu laus illi, laus ſit & ille tibi.
Me quoq; vos humilem pariter numeretis vtriq.
Et pro ſpe veniæ voce feratis opem.

Ad Fœlicem Epiſcopum Namneticum.

SENTIO *ſumme pater, lumen venerabile cunctis*
Orbis dulce caput mihi nomen amabile fœlix
Amplectens quem corde gero pietatis in vlnis
Põdus ſuaue meũ, nec onus grauat iſtud amantem,
Cur humilem me ſumme vocas loca celſa ſubire,
Quæ te chare tenent, tecum modularer in illis
Qua tua rura lauat vitrea liger algidus vnda
Cariaci ſpecioſus ager deuexus in amnem
Hinc vbi flumẽ aquis recreat, hinc pampinus vmbris.
Et crepitans Boreas tot prata comata flagellat
Vber nempe ſolum, & pulchrum ſaliente colono
Sed Fortunatum facies tua reddit amænum.

Ad Gregorium Epiſcopum Turonenſem poſt itinera.

CVLMEN *honoratum, decus almum, lumen opimum*
Paſtor Apoſtolicæ ſedis amore placens,
Amplectende mihi ſemper ſacer arce Gregori
Nec diuulſæ animo vir venerande meo.
Gaudeo quod redit Antiſtes Turonis honore

Lætificorq.

Lætificorq. mihi te remeaſſe patrem.
Plaudimus inſtanter communia vota tenere
Ciuibus & patriæ te reuocaſſe diem.
Præſentem famulum mecum commendo Sacerdos
Optando longe vos moderare gregem.

Ad Eundem.

OFFICIIS *generoſe piis pater alme Gregori*
Mente ſalutifera qui petis aſtra poli.
Et quicunq; tuis monitis animatur in ermis
Militiæ ſacræ victor habebit opem.
Commendans humilem famulum me ſoluo ſalutans
Semper amate pio vir benedicte Deo.
Pagina ſi breuis eſt, non eſt breuis ardor amantis
Nam plus corda colunt, quam mea verba canunt.

Ad eundem, pro libro præſtito.

CARMINA *diua legens, proprioq. & pectore cōdens*
Participans aliis ſit tibi palma parens.
Hæc quoq; quæ pridem tribuiſti paſtor ouili.
Grates perſoluens debita laudo libens.
Vos tamen hinc maneant donaria celſa tonantis,
Qui ſacras inopi diſtribuiſtis opes.
Qui cum pro cunctis nequeam, pro munere tanto
Tunc magis ore meo gratia veſtra ſonet.
Præſentem famulum pro munere ſume Sacerdos
Commendo ſupplex, duc in amore pater.

Cui ſua concedas iuſtæ moderamina libræ
Creſcat honore Dei palma futura tibi.

Ad eundem, pro inuitatione.

INVITAS *pietate patris ſacer ire Gregori*
Quam domini Toronis paſcis honore greges.
Quo ſacer Antiſtes meritis Martinus opimis
Quas prius obtinuit, has tibi credit oues.
Nunc quoq; per caulas & florida paſcua Chriſti
Rite gubernantes ducitis ambo greges.
Sed mihi vim faciens veteri modo frater honore
Ad vos ne properem, nempe retorſit iter.
Sæpe rogans voto mandatum & miſſile verbo,
Et coniuratus ſum tibi pollicitus.
Vir bonitate placens & paſtor paſcis amator,
Fœderis ob ſtudium ſis venerande precor
Vos quoq; ſed geniti proprie venerando ſalutant
Aſt ego commendor quæſo beate pater.

Ad eundem, pro commendatione mulieris.

SVMME *pater patriæ, ſpecimen pietatis opimer,*
Dulce caput Toronis, relligionis apex.
Iugiter alta ſequens Clementi corde Gregori
Vnde animæ decus eſt hac ratione parens.
Quam commendaſti venientem celſe Sacerdos
Hanc redeuntem ad te ſuſcipe more patris
Sis quoq; longæuus cunctorum viuere curſu
Et nihil vel reliquis ſit tua vita ſequax,

Ad Eundem, de itinere ſuo.

IVGITER *opto libens ſacer amplectende Gregori*
Cernere vos oculis quærere litterulis,
Dulce videre mihi ac ſi deſit copia cerni
Spes erit oranti vel dare verba patri
Nuper ab aſpectu decedens conſcite veſtro
Per glaciem vitreas me loquor iſſe vias.
Sed Crucis auxilio Martino operante patrono
Perueni ad matres Saluus opime pater.
Quæ vos multiplici venerantur, honore ſalutant.
Aſt ego pro reditu vota ſalutis ago.

Ad eundem, Salutatoria.

SVMME *Sacerdotum, bonitatis opima facultas*
Culmen honore tuo lumen amore meo.
Officiis venerande ſacris pietatis alumne
Pignore amicitiæ corde tenente meæ.
Florens in ſtudiis, & ſacra in lege fidelis,
Semper agens animæ dona futura tuæ.
Te pater ergo precans terram, freta, ſydera teſtor
Vt velis ore ſacro tu memor eſſe mei.

Ad Eundem, pro pomis & graffiolis.

OFFICIIS *generoſe piis ſacer alme Gregori*
Abſens ſis præſens munere ſumme pater.

Qui mihi tranſmittis propria cum prole parentes
Inſita cum fructu fercula poma ſimul.
Det Deus omnipotens meritorum fruge repletus
Mala legas auide quæ Paradiſus habet.

Ad eundem, pro commendatione puellæ.

Cvm *graderer feſtinus iter pater alme Gregori*
Qua præceſſoris ſunt pia ſigna tui.
Qua fertur conuulſa iacens radicitus arbor
Martini ante preces exiluiſſe comis.
Quæ fidei merito nunc ſtat ſpargendo medellas,
Corpora multa medens, cortice nuda manens.
Flectibus huc venit genitor, genitrixq. puellæ
Voce implendo auras & lachrimando genas.
Figo pedem, ſuſpendo aurem, mihi panditur hæc res
Vix per ſingultus vendita nata ſuos.
Quæro & adhuc quæſtus perhibet nullo indice furto
Hanc furtiuo obitu ſed pater ire iugo
Se voluiſſe dare & iurantes ordine teſtes
Nomine quemq; tenens, nec potuiſſet egens.
Non aderat iudex, erat accuſator adurgens,
Hic ego quid facerem poſſe vetante ſacro?
Si pius hic, dixi, preſens Martinus adeſſet
Non permiſiſſet perdere paſtor ouem.
Sed tamen inualui recolens te ſumme Sacerdos
Spem præceſſoris qui pietate refers.
Diſcute, diſtingue, ac ſi ſit ſecus eripe dulcis
Et pater adde gregi hanc vel quoq; redde patri.

Me ſimul officio famulum tibi chare ſubactum
Protege perfugio paſtor opime pio.

Ad eundem pro commendatione peregrini.

VIR bone pro meritis adipiſcens culmen honoris
Nobile præſidium, pontificale caput.
Quem gradus & genium fructu pietatis opimo
Dignus attollunt amplificante Deo.
Vt tibi ſit famulus memoratus amore benigno
Fortunato humilis te pater orat apex.
Hic peregrinus item lætetur ſumme Sacerdos
Paſtorem & patriam te meruiſſe ſuam.

Ad Eundem.

PASTOR honoris apex venerabilis arce Sacerdos
Et decus alme patrum relligionis amor.
Gloria pontificum, meriti pia palma Gregori
Aſſurgente gradu nobile iure caput:
Fortunatus opem tribui qui poſcit Olimpi
Per te chare pater quo mereatur age.

Ad Eundem.

VISITET a vobis dignatur epiſtola currens
Me Sacer Antiſtes vir pietate pater.
Hanc auidus capiens oculis, animoq; recurro,
Soſpite te gaudens quod referebat apex.

Longius hæc veſtro ſub nomine Papa Gregori
Pagina me recreat miſſa ſalutis ope.

De Armentaria matre Gregori Turonenſis Epiſcopi.

FOELIX *bis meritis ſibi Maccabæa, vel orbi*
Nobilitas generis nobilior genitis.
Quæ ſeptem palmas Cœlo tranſmiſſit ab alueo
Martyriiq. decus protulit ille vterus.
Tu quoq; prole potens recte Armentaria fœlix,
Nec minor ex partu, quam prior illa ſinu.
Illa, vetus numero maior, tu maxima loco,
Quod poterant plures, vnicus hicce tuus.
Fœtu clara tuo geniti circundata fructu
Eſt tibi Gregorius palma corona nouus.

Dominis Sanctis atq; Apoſtolicis in Chriſto patribus Eccleſiæ Pontificibus pro commendatione peregrini Fortunatus.

GLORIA *Pontificum, venerato Chriſticolarum*
Norma Sacerdotum, culmen & orbis honor.
Qui loca perſpicitis propriæ mercedis honore
Succurendo viris veſter vt extet apex.
Ecce venit præſens Italus peregrinus eſt hoſpes
Cernens paſtores ne precor erret ouis.
Qualiter ad patriam properet ſolatia poſcit
Inueniat munus, vos vagus, exul inops.

Me Fortunatum proprium pietate parentum,
Conciliate polo, quæſo precando Deum.

Ad Aredium Abbatem.

OPTO *benigne pater verbo tibi ferre ſalutem*
Si minus hic oculo cernere te valeo.
Eſt etenim veſtri tantus mihi cultus honoris
Vt pro me occurrat hinc tibi miſſus apex.
Quæſo beate tamen per dulcia pabula Chriſti
Me quoq; commemores, cum dabis ore preces.
Munera credo Dei tribui mihi paſtor Aredi
Si Fortunati ſis memor alme tui.
Pro me etiam Sanctam genitricem chare ſalutans
Cum redit iſte puer, redde loquentis opem.
Vos itidem genitæ propriæ pater ample ſalutans
Agnes amore pio cum Radegunde ſimul.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI

LIBER SEXTVS.

De Domno Sigiberto Regi.

VERE nouo tellus fuerit cum exuta primis
Se picturato gramine ueſtit ager
Longius extendunt frondoſa cacumina montes,
Et renouat uirides arbor opaca comas.
Promittens grauidas ramis genitalibus uuas,
Palmite gemmato uitis amæna tumet.
Præmittens flores gracili blandita ſuſurro
Delitioſa fauis mella recondit apes.
Progeniem reparans caſto fæcunda cubili
Artificis natas gignere flore cupit.
Nexibus acta ſuis pro poſteritatis amore
Ad fœtus properans garrula currit auis.
Semine quiſq; ſuo ſenio iuueneſcit in ipſo,
Omnia dum redeunt gaudia mundus habet.
Sic modo cuncta fauent dum proſperitate ſuperna
Regia Cæſareo proficit aula iugo.
Ordine multiplici fœlicem in ſæcula Regem

Vndiq. cinxerunt lumina tanta ducum.
Culmina tot procerum concurrunt culmen ad vnum
Mars habet ecce duces, pax habet ecce decus.
Cunctorum aduentu feſtiua palatia feruent
Coniugio Regis gens ſua vota videt.
Vos quoq; quos fons irriguus meat, vnde fauente
Iudicio veſtro creſcere magna ſolent.

De nuptiis Sigiberti Regis, & Brumichildis Reginæ.

FOELICEM *Sol pande diem, radiisq. ſerenis*
Sparge comas thalamos ſyncero lumine complens:
Sigibertus ouans ad gaudia noſtra creatus
Vota facit, qui nunc alieno liber amore
Vincula chara ſubit, cuius moderante iuncta;
Connubium mens caſta petit, laſciua retundens
Ad iuga confugit, cui nil ſua ſurripit ætas
Corda pudicus agens rector tot gentibus vnus,
Et ſibi fræna dedit, ſed quod natura requirit
Lege maritali amplexu eſt contentus in vno
Quo non peccat amor, ſed caſta cubilia ſeruans
Inſtaurat de prole lares, vbi lux erit heres
Torſit amore feras arcu ſtudente ſagittis
Forte cupido volans; terris genus omne percurrit,
Nec pelagus defendit aquas, mox vilia corda
Subdit vulgus iners, tandem de hinc ſenſus opimis
Regis anhelantem placidis bibit oſſibus ignem,
Molliter incumbens & inhæſit flamma medullis

Regalis ferucbat apex, nec nocte ſopora
Cordis erat requies oculis, animoq. recurrens
Ad vultus quos pinxit amor, mentemq. fatigans
Sæpe per amplexum falſa ſub imagine luſit.
Mox vbi conſpexit telo ſuperante cupido
Virginea mitem toneri lampade Regem,
Lætus ait veneri: mater mea bella peregi,
Pectore flagranti mihi vincitur alter Achillles,
Sigibertus amans Brumichildis carpitur igne
Quæ placet apta thoro maturis nubilis annis
Virginitas in flore tumens complexa maritum
Primitiis placitura ſuis nec damna pudoris
Suſtinet, vnde magis pollens Regina vocatur.
Hoc quoq; virgo cupit, quamuis verecundia ſexus.
Obſtet, amata viri dextra leuiore repellit,
Ignoſcitq. ſibi culpas quas intulit ignis.
Sed modo læta venit, nite ſua vota requirit.
Mox venus Ambroſio violas admiſcet amomo,
Demit & vngue roſas, gremioq. recondit auaro
Et pariter leuibus fregerunt nubila primis,
Et venere ſimul thalamos ornare ſuperbos
Hinc Venus egregiam præponere cæpit alumnam,
Inde Cupido virum, nubentibus ambo fauentes
Han litem fecere piam: ſic deinde Cupido
Matri pauca refert tibi quem promiſimus hic eſt
Sigibertus amor populi, lux nata parentum
Qui genus a proauis longo tenet ordine Regum.
Et Reges geniturus erit, ſpes gentis opimæ
Quo creuit natale decus generoſa propago

Ac melior de ſtirpe redit, famamq. priorum
Poſteritas excelſa fouet. hic nomen auorum
Extendit bellante manu, cui de parte virtus,
Quam Nabis ecce probat Thoringia victa fatetur
Perficiens vnum gemina de gente triumphum.
Nec Bertolini pietas venialia pendit,
Reddidit iſte duos, pro ambobus ſufficit vnus
Cardinis occidui, dominans in flore iuuentæ.
Iam grauitate ſenis teneros ſuper niuebit annos,
Legem naturæ meruit præcedere factis.
Quamuis parua tamen, nulli minor impetit ætas
Quos in ſe matura regit, generoſior huc eſt
Quiſquis in Auguſto fuerit moderatior, omnis
Sic fouet hic populus ipſis intrantibus amnis
Et pater, & Rex ſit, nulli graue fecerit, omni
Nulla dies ſine fruge venit, niſi congrua præſit.
Perdere velle putat ſi non conceſſerit ampla,
Gaudia diffundit radianti lumine vultus.
Nubila nulla grauant populum ſub Rege ſereno
Pectore maturo culpas indulget acerbas.
Vnde alii peccant, ignoſcendo iſte triumphat,
Doctus enim; quoniam primum eſt in principe iuſto
Eſſe pium, quia, ſemper habet, qui parcere nouit
Corrigit ipſe prius; quod poſcit corrigat alter.
Qui ſibi cenſura eſt, reliquos bene lege cohercet
In quo digna manent quæcunq; a Rege requiras
Solus amat cunctos, & amatur ab omnibus vnus
Incipit inde Venus laudes memorare puellæ
O virgo miranda meo placitura iugali.

Clarior Aeterea Brumichildes lampade fulgens
Lumina gemmarum ſuperaſti lumine vultus.
Altera nata Venus regno dotata decoris,
Nullaq. Nereidum de gurgite talis Hibero
Occeani ſub fonte natat, & nulla Anaphæa
Pulchrior, ipſa ſuas ſubdunt tibi flumina nymphas
Lactea cui facies incocta rubore coruſcat.
Lilia mixta roſis, aurum ſimiter micet oſtro,
Decertata tuis nunquam ſe vultibus æquant
Saphirus, alba Adamas, Criſtalla, Smaragdus, Iaſpis.
Cedant cuncta, nouam genuit Hiſpania gemmam,
Digna fuit ſpecies, potuit quæ flectere regem.
Per gentes validas niuibus Alpem, atq; Pyrenem,
Perq. truces populos vecta eſt duce rege ſereno
Terreni regis natis ſuper ardua montis,
Planum carpis iter: nihil obſtat amantibus vnquam
Quos iungi diuina volunt, quis crederet audi
Hiſpanam tibi met Dominam Germania naſci,
Quæ duo regna iugo precio connexuit vno?
Non labor humanus potuit tam mira parare,
Nam res difficilis diuinis vtitur armis.
Longa retro ſeries quæ Regi hoc contulit vlli.
Difficile ortarum peragentur maxima rerum.
Nobilitas excelſa nitet, genus Atanagildi
Longius extremo regno quod porrigit orbi.
Diues opum quas mundus habet, populumq. gubernat
Hiſpanium ſub iure tuo pietate canenda.
Cur tamen egregii genitoris regna renarrem,
Quando tuis meritis videas creuiſſe parentes?

Tantum virgo micans turbas ſuperare videris
Fœmineas, quantum tu Sigiberte maritos.
Ite diu iuncti membris, & corde iugati,
Ambo pares genio, meritis & moribus ambo,
Sexum quiſq; ſuum præcioſis actibus ornans
Cuius in amplexu collo connexa ſub vno,
Et totos placidis peragatis luſibus annos
Hoc velit alteruter, quicquid dilexerit alter;
Aequa ſalus, ambobus eat, duo pectora ſeruet,
Vnus amor viuo ſolidamine iunctus aleſcat
Auſpiciis veſtris cunctorum gaudia ſurgant.
Pacem mundus amet, victrix concordia regnet,
Sic iterum natis celebretis vota parentum
Et de natorum teneatis prole nepotes.

De Sigiberto Rege, & Brumichilde Regina.

*V*ICTOR *ab occaſu quem laus extendit in ortus*
Et facit egregium principis eſſe caput.
Quis tibi digna ferant? nam me vel dicere pauca
Mens trahit in iterum, ſed tuus vrget amor,
Si nunc Virgilius, ſi forſitan eſſet Homerus
Nomine de veſtro iam legeretur opus.
Sigiberte potens generoſis clare triumphis
Hinc noua te virtus prædicat, inde genus.
Cuius rapta ſemel ſumpſit victoria pennas,
Et tua vulgando proſpera facta, volat.
Saxone Thurnigi reſonat ſua damna mouentes,
Vnius ad laudes tot cecidiſſe viros.
Quod tunc ante habeas pedibus prior omnibus iſtis,

Hinc modo te reges, vnde ſequatur habes.
Proſperitate noua pacem tua bella dederunt,
Et pepcrere gradus gaudia certa tuos.
Plus tamen vt placeas, cum ſit victoria conſtans
Tu magis vnde ſubis, mitior inde manes.
Et tibi ſummus honor, ſed mens præceſſit honorem
Moribus vt veſtris debitor extet apex.
Iuſtitiæ cultor pietatis amore coruſcas
Quod te plus habeat, certat vtrunq; bonum.
Lingua, decus, virtus, bonitas, mens, gratia pollent
Ornarent cunctos ſingula veſtra viros.
Cunctorum cauſas intia tua pectora condis.
Pro populi requie te pia cura tenet.
Omnibus vna ſalus datus es, quali ordine ſacro
Tempore præſenti gaudia priſca refers.
Catholico cultu decorata eſt opima coniux
Eccleſia creuit te faciente domos.
Reginam meritis Brunichildem Chriſtus amore
Tunc ſibi coniunxit, hanc tibi quando dedit.
Altera vota coles melius qua munere Chriſti,
Pectore iuncta prius plus modo lege placet
Rex pie Reginæ tanto de lumine gaude,
Acquiſita bis eſt quæ tibi nupta ſemel.
Pulchra, modeſta, decens, ſolers, & grata benigna,
Ingenio, vultu, nobilitate potens.
Sed quamuis tantum meruiſſet ſola decorem,
Ante tamen homini, nunc placet ecce Deo.
Sæcula longa micans chara cum coniuge ducas
Quam tibi diuinus conſociauit amor.

De Chariberto Rege.

INCLITA *magnorum proceſſit gloria regum*
Et de Rege pio ſpargit vbiq. decus.
Quem grauitate, animo, ſenſu, moderamine legum
Prædicat occiduus, Sol Oriensq. virum.
Qui quadripertitis mundi ſub partibus amplis
Fructificante fide ſemina laudis habet.
Hinc cui barbaries, illinc Germania plaudit,
Diuerſis linguis laus ſonat vna viri
Dilige regnantem celſa Pariſius arce
Et cole tutorem qui tibi præbet opem
Hunc modo læta, fauens auidis amplectere palmis
Qui iure eſt Dominus, ſed pietate pater.
De Childeberto veteres compeſce dolores,
Rex placidus rediit, qui tua vota fouet
Ille fuit mitis, ſapiens, bonus, omnibus æquus
Non cecidit patruus, dum ſtat in vrbe nepos.
Dignus erat hæres eius ſibi ſummere regnum
Qui non eſt illo laude loquente minor
Charibertus adeſt, qui publica iura gubernans
Tempore præſenti gaudia priſca refert.
In tantum patrui ſe prodidit eſſe ſequacem
Vt modo ſit tutor coniugis iſte nepos.
Qui Childeberti retinens dulcedine nomen
Eius natarum eſt frater, & ipſe pater.
Quæ bene defenſæ placido moderamine regis
In conſobrino ſpem genitoris habent.

Maxima progenies generoſa luce coruſcans
Cuius ab excelſis gloria currit auis.
Nam quoſcunq; velim veterũ memorare parentum.
Stirpis honorificæ Regius ordo fluit.
Cuius celſa fides eduxit ad aſtra cacumen,
Atq; ſuper gentes intulit illa pedes.
Hoſtes calcauit tumidos, erexit amicos
Floruit ſubiectos, continuitq. feros.
Cur tamen hic repetam præconia celſa priorum.
Cum potius tua laus ornet honore genus?
Illi auxere armis patriam, ſed Sanguine fuſo
Tu plus acquiris, qui ſine clade regis,
Quos prius infeſtis laſſarunt bella periclis
Hos modo ſecuros pauis amore foues.
Omnia læta canens fœlicia tempora regis
Cuius in auſpiciis floret opima quies.
Per quem tranquillæ terrarum fruges abundant,
Deuotis populis eſt tua tuta ſeges.
Cum te naſcentem meruerunt ſæcula regem.
Lumine maiori fulſit in orbe dies.
Poſteritate noua tandem ſua gaudia cernens
Creſcere ſe dixit prolis honore pater.
Qui quamuis eſſet ſublimi vertice rector,
Altius erexit te veniente caput.
Lætus in heredis gremio vota reclinans
Floruit inde magis ſpe meliore ſenis.
Ante alios fratres regali germine natus,
Ordine qui ſenior, ſic pietate prior.
Prædicat hinc bonitas, illinc ſapientia plaudit,

Inter

Inter vtrunq; decus te ſibi quiſq; rapit
Dum patrum pietas, & de patre fulget acumen,
Vnus in vultu viuit vterq. parens.
Quas habuere ambo laudes, tu colligis omnes,
Et reparas ſolus lege fauente duos.
Semita iuſticiæ, grauitatis norma refulges,
Et ſpeculum vitæ dat precioſa fides.
Tranquillis animis moderatio fixa tenetur,
Quo portum in proprio pectore ſemper habes.
Tempeſtas nullo penetrat tua corda tumultu
Ne ſenſu titubes, anchora mentis adeſt.
Conſtantes animo non ventilat aura ſuſurrans,
Nec leuiter facili mobilitate trahit.
Hinc bene diſpoſito comitatur gloria curſu
Quod ſe maturæ mens moderata gerit.
Conſilium vigilans alternis dicere tractas,
Et res clauſa aliis eſt manifeſta tibi
Publica cura mouens proceres ſi congreget omnes
Spes eſt conſilii te monitore ſequi.
Hinc quoties fœlix legato deniq. pergit,
Ingreditur caute quam tua lingua regit,
Quod tam mirifice floret patientia vultu,
Eſt tibi Dauidicæ manſuetudo lyræ.
Iuſtitiæ rector, venerandi iuris amator
Iudicium ſapiens de Salomone trahis
Tu melior fidei merito, nam principis ampli
Traiani ingenium de pietate rege.
Quid repetam maturum animum, qui tempore noſtro
Antiquis fautor de grauitate places.

Si veniant aliquæ variato murmure cauſæ,
Pondera mox legum regis ab ore fluunt.
Quamuis confuſas referant certamina voces,
Nodoſæ litis ſoluere fila potes.
Obtinet adueniens fructum, cui iuſta petuntur,
Quem ſua cauſa fouet, præmia victor habet.
Cuius clara fides valida radice tenetur,
Antea mons migrat, quam tua verba cadant.
Stat ſpes promiſſa nullo mutabilis actu,
Pollicitaq. ſemel; perpetuata manent.
Illa domus propria re & pondere tuta tenetur,
Quæ fundamento ſtat benefixa ſuo.
Cum ſis progenitus clara de gente Giberti,
Floret in eloquio lingua latina tuo.
Qualis es in propria docto ſermone loquella
Qui nos Romano vincis in eloquio.
Splendet in ore dies deterſa fronte ſerenus,
Synceros animos nubila nulla premunt.
Blanda ſerenatum circundat gaudia vultum,
Lætitiam populus regis ab ore capit.
Muneribus largis replet tua gratia cunctos.
Vt mea dicta probes, plebs mihi teſtis adeſt.
O bonitas immenſa Dei quæ diuite cenſu
Quod famulis tribuit, hoc putat eſſe ſuum.
Erigis abiectos, erectos lege tueris
Omnibus in totum factus es omne bonum.
Protegat omnipotens pietatis munere Regem
Et Dominum ſeruet, quem dedit eſſe patrem.
Ciues te cupiant; tu gaudia ciuibus addas,

Plebs placeat famulans, Rex pietate regat.

De Theodechilde Regina.

INCLITA *progenies regali ſtirpe coruſcans*
Cui celſum a proauis nomen origo dedit.
Currit in vrbe volans generis noua gratia veſtri,
Et ſimul hinc frater perſonat; inde pater.
Sed quamuis niteat generoſa propago parentum,
Moribus ex veſtris multiplicatur honor
Cernimus in vobis quicquid laudatur in illis,
Ornari antiquum Theodechilda genus.
Mens veneranda, decens, ſolers, pia, chara, benigna
Cum ſis prole potens, gratia maior adeſt
Eructans odii cauſas micat ampla poteſtas;
Quæ terrore minus, plus in amore venit.
Mitis ab ore ſonus ſuauiſſima dicta reſoluit,
Verbaq colloquii ſunt quaſi mella faui.
Fœmineum ſexum quantum præcedis honore
Tantum alias ſuperas & pietatis ope.
Si nouus adueniat, recipis ſic mente benigna,
Ac ſi ſeruiret, dum placuiſſet auis.
Pauperibus feſſis tua dextera ſeminat æſcas
Vt ſegetes fructu fertiliore metas.
Vnde foues inopes, ſemper ſatiata manebis,
Quemq. feris genti, fit tuus ille cibus.
Peruenit ad Chriſtum, quicquid largiris egeno,
Et ſi nemo videt, non peritura manent.
Cum venit extremus finis concludere mundum

Omnia dum pereunt, tu meliore petis.
Eccleſiæ ſacræ te diſpenſante nouantur,
Ipſa domum Chriſti condis, & illæ tuam.
Tu fabricas illi terris, dabit ille ſupernis,
Commutas melius ſic habitura polos.
Stat ſine fraude tuum quod mittis ad aſtra talentum
Quas bene diſpergis, has tibi condis opes.
Quæ Domino viuis, ſummos non perdis honores,
Regnando terris regna tenendo polis
Si modo longa ſalus pro munere plebis in vrbe
Fœilx quæ meritis luce perennis eris.

De Berechilde.

MENS deuota Deo Berechilde corde coruſcans
Pectore ſub cuius Chriſtus amore manet,
Deſpiciens mortale malum, mortalia ſeruans
Vnde frugis terras, hinc petis aſtra magis
Immaculata micans neſcis contagia mundi
Sordibus humanis libera membra geris
Digna pudicitiæ debentur præmia ſacræ,
Virgo dicata Deo te rapiente polo.
Ille tenet cœlos, quem tu complexa videris
Quo tuus eſt ſponſus, hoc eris ipſa ſimul.
Non cupis auro humerū nec collum pingere membr
Sed melius caſto pectore pura micas.
Mutaſti veſtem, mutaſti gentis honorem
Cum thalamis Domini ſponſa iuganda venis
Quam meliore via meruiſti vota tenere,

Quando creatori forma creata places.
Pauperibus largas das eſurientibus æſcas
Neſcit habere famem qui tua tecta petit.
Qui ſine veſte iacet, tegmen pietate miniſtras
Vnde calet nudus frigora nulla timens.
Te redimente pia captiui vincula laxant,
Quæ ſoluis vinctos libera ſemper eris.
Diſtribuis cenſum nulli ſua vota negando
Diuitiasq. tuas omnibus eſſe facis.
Colligis in cœlis, quicquid diſpergis in aruis
Semina nunc fundens poſt meliora metens.
Quicquid mundus agit fugitiuo tramite tranſit
Tempore tu modico ſemper habenda facis.
Hic tibi longæuis ſit vita ſuperſtes in amnis
Rurſus in æternum ſit tibi vera ſalus.

De Geleſiuntha.

CASIBVS *incertis rerum fortuna rotatur*
Nec figit ſtabilem pendula vita pedem.
Semper in ambiguo ſecum rota lubrica voluit,
Et fragili glacie lapſibus itur iter.
Nulli certa dies, nulli eſt ſua certior hora
Si ſumus in ſtatu debiliore vitro.
Dum greſſu ancipiti trahit ignorantia fallens
Huc latet ars foueæ, quo putat eſſe viæ.
Neſcia mens hominum quid ſit necis atq; ſalutis
Lucifer an vita, mors ſibi veſper erit

His præmimur tenebris ignari ſorte futuri,
Et vaga tam fragile hæc tempora tempus habent.
Toletus geminas miſit tibi Gallia turres,
Prima ſtante quidem fracta ſecunda iacet.
Alta ſuper colles ſpecioſa cacumine pulchro
Flatibus infeſtis culmine lapſa ruit.
Sedibus in patriæ ſua fundamenta relinquens,
Cardine mota ſuo non ſtetit vna diu.
De proprio migrata ſolo noua merſit arena
Exul & his terris heu peregrina iacet.
Quis valet ordiri tanti præſagia luctus
Stamine quo cœpit texere flenda dolor?
Cum primum algentes iungi peteretur ad arctos
Regia regali Geleſiuntha Thoro.
Fixa cupidineis caperet vt frigora flammes
Viueret, & gelida ſub regione calens
Hoc vbi virgo metu audituq. ex territa ſenſit
Currit ad amplexus Geleſiuntha tuos.
Tunc matris collecta ſinu male ſana reclinans
Nec diuellatur ſe tenet vngue, manu.
Brachia confringens nectit ſine fine cathenam
Et matrem amplexu per ſua membra ligat,
Illis viſceribus retineri filia poſcens
Ex quibus ante ſibi lucis origo fuit.
Committens ſecura eius ſe faſce leuari
Cuius clauſa vteri pignore tuta fuit.
Tum gemitu ſit mœſta domus, ſtrepit aula tumultu
Reginæ flectu plorat & omnis homo
In populi facie lacbrymarum flumina ſordent

Infans qui affectum neſcit, & ipſe gemit.
Inſtant legati germani regna requiri
Narrantes longæ tempora tarda viæ.
Sed matris moti gemitu ſuauiſſima ſoluunt
Et qui compellunt, diſſimulare volunt.
Dum natæ amplexu genitrix nodata tenetur
Prætereunt duplices tertia quarta dies
Inſtant legati nota regione reuerti:
Quos his alloquitur Geleſiuntha gemens.
Si feritate truci premerer captiua Geloni,
Forſan ad has lachrymas & pius hoſtis erat.
Si nec corde pius, cupidus mihi cederet hoſtis
Vt natam ad præcium barbara præda daret
Si neq; ſic animum velit inclinare cruentum
Matri præſtaret quo ſimul iret iter.
Nunc mora nulla datur, præcio neq; fletimur vllo
Qui nihil indulget ſeuius hoſte nocet.
Poſt vteri gemitus, poſt multa pericula partus,
Poſq. laboris onus quod graue fœta tuli.
Quæ genui, natæ matrem me non licet eſſe,
Ipſaq. naturæ lex mihi tota perit.
Affectu ieiuna meo lachrymoſa refellor,
Nec pietas aditum; nec dat origo locum:
Quid rapitis, differte dies, dum diſco labores
Solamenq. mali ſit mora nulla mei.
Quādo iterū videā quōniā hæc mihi lumina laudant,
Quando iterum natæ per pia colla cadam.
Vnde precor teneræ greſſum ſpectabo puellæ
Oblectet ne animos matris & ipſe iocus?

Poſt cauſas quas regna gereunt, vbi meſta reclinem
Quis colat affectu, lambat & ore caput?
Extenſis palmis quis currat ad oſcula vel quæ
Ceruici inſiliant pendula membra meæ?
Quæ teneam gremio blando te faſce laborans,
Aut leuiore manu verberer ipſa ioco.
Nec te ferre ſinu quamquam ſis adulta grauarer
Quæ mihi dulce nimis & leue pondus eras.
Cur noua rura petas, illic vbi non ero mater?
An regio forſan non capit vna duas?
Quæ genuere ergo lacerentur viſcera luctu
Grandia cui pereunt tempora flectus erunt.
Plorans perdam occulos, ducent mea lumina tecum
Si tota ire vetor, pars mea te ſequitur
Tum proceres famuli, domus, vrbs, Rex ipſe remugit
Quæq. petiſſet, iter, vox grauis vna gemit.
Progrediere foras tandem ſed turba moroſa,
Soluere dum properat, ſe properando ligat.
Hinc tenet affectus, rapit inde tumultus euntes,
Si per vtraſq. vices flebile feruet opus.
Alter abire monet, rogat altera more redire
Sic variante fide hic nunc trahit ille tenet.
Diuiditur populus per regna nouella vetuſtas
Stat pater, it genitus, ſtat ſocer, itq. gener.
Qui vidit ſtrepitum, patriam migrare putaret,
Et quaſi captiuum crederet ire ſolum
Procedunt portis terra cum ponte retenta,
Protulit hoc flectu Geleſiuntha caput.
Sic gremio Tolete tuo nutribor vt ægra?

Excludar portis triſtis alumna tuis?
Quodq. magis crucier, prodens mea vulnera luctu,
Infœlix regio cur ego præda trabor?
Ante hic clauſa fui, modo te conſydero totam
Nunc mihi nota prius, quando recedo ferox
Hinc te de numero currens per culmina viſu
En ego de numero non ero ſola tuo.
Crudelis portæ quæ me laxaſtis euntem
Clauibus oppoſitis nec vetuiſtis iter.
Ante atauos geminos Adamas petra vna ligaſſet.
Quam daret huc vllam ianua tenſa viam.
Vrbs pia plus fueras, ſi murus tota fuiſſes,
Si me ire hinc ſineres, cingeret alta ſilex.
Pergo ignota locis trepidans quid nam ante adiſcam,
Quos mores, animos, oppida, rura, nemus.
Quem precor inueniam peregrinus aduena terris
Quo mihi nemo venis, diues, amice parens?
Dic ſi blanda poteſt nutrix aliena placere,
Quæ lauet ora manu, vel caput ornet acu,
Nulla puella choro neq; collactanea ludat
Hic mea blanditics, hic mea cura iaces.
Si me non aliter vel vnda ſepulchra tenerent
Viuere non licet hic, hic mihi dulce mori.
Non fruor, amplexuq., & viſu plena recedo
Quæ me dimittis dura Tolete, vale.
Sic accenſi animi lachrymarum flumina rumpunt
Fixus & irriguas parturit ignis aquas.
Hinc iter arripiunt genitrix, nata agmina flentum
Nec piget obſequium mater anhela ſequi.

Deducit dulcem per amara viatica natam
Implentur valles fletibus, alta tremunt.
Frangitur, & denſus vacuis vlulatibus aer,
Ipſa repercuſo murmure ſylua gemit.
Dat cauſas ſpaciis genitrix vt longius iret,
Sed fuit optanti tempus, iterq. breue:
Peruenit quo mater ait ſeſe inde reuerti
Sed quod velle prius, poſtea nolle fuit.
Rurſus adire cupit, via qua fert niuia matrem
Quam proceres retinent, ne teneretur iter
Hærebant in ſe amplexæ pariterq. replexæ
Incipit hic genitu Geleſiuntha fero:
Ciuibus ampla tuis, anguſta Hiſpania matri
Et regio ſoli tam cito clauſa mihi.
Quæ licet a Zephiro calidum percurris in Eurum,
Et de ſtirpe noti tendis ad Occeanum.
Sufficiens populis quamuis regionibus amplis
Qua eſt mea nata abſens, terra mihi breuis es.
Nec minus hic ſine te errans & peregrina videbor
Inq. loco proprio, cuius, & exul ero.
Quæſo quem inſpiciant oculi, quem nata requirant.
Quæ mea nunc tecum lumina ducis amor?
Tu dolor vnus eris quiſquis mihi luſerit infans,
Amplexu alterius tu mihi pondus eris.
Currat, ſlet, ſedat, fleat, intiet, & exeat alter,
Sola meis oculis dulcis imago redis.
Te fugiente errans aliena per oſcula curram,
[illegible]
De facie infantum plorantia lumina lambam,

Et teneas lacbrymas inſatiata bibam.
Tali potu vtinam vel parte refrigerer vlla,
Aut plorata auide mitiget vnda ſitim.
Quicquid erit crucior nulla hic medicamina proſunt
Vulnere diſtillo Geleſiuntha tuo.
Qua rogo nata manu chara hæc coma pexa nitebat;
Quis ſine me placidas lambet & ore genas?
Quis gremio foueat, genibus vehat, ambiat vlna?
Sed tibi præter me non ibi mater erit,
Quod ſupereſt timebundus amor hoc mandat eunti,
Sed precor o fœlix; ſed caue, valde, vale.
Mitte auidæ matri vel per vaga flabra ſalutem
Si venit, ipſa mihi nunciet aura boni.
Filia tum validis genitricis onuſta querellis
Triſtis, inops animi, nec valitura loqui.
Clauſa voce diu vix fauce ſolubile fandi.
Pauca refert cordis vulnere lingua grauis.
Maieſtas ſic celſa Dei mihi tempora vellet
Nunc dare plus vitæ non daret iſta viæ.
Vltima ſed quoniam ſors irreuocabilis inſtat
Vadam, nemo vetat, qua trahit ira, ſequar.
Hæc extrema tamen loquar & memoranda dolori
Hæc tua non tua ſunt Geleſiuntha vale.
Oſcula ſic rumpunt, & fixa oracula pellunt
Dum ſe non poſſunt, aera lambit amor.
Hinc Pilente petens loca Gallica Geleſiuntha
Stabat fixa oculis triſtis eunte rota
Econtra genitrix poſt natam lumina tendens,
Vno ſtante loco pergit & ipſa ſimul.

Tota tremens agiles raperet ne mula quadrigas,
Aut equus impatiens verteret axe rotas.
Sollicitis oculis circumuolitabat amantem,
Illuc mente ſequens qua via flectit iter.
Sæpe loquebatur quaſi ſecum nata ſederet,
Abſentemq. manum viſa tenere ſinu.
Pendere ſe credens in ventos brachia iactat
Nec natam recipit, ſed vaga flabra ferit,
Inter tot comites vnam ſpectabat euntem,
Sola videbatur, qua ſuus ibat amor.
Plus genitrix ſuſpenſa animo, quam filia currit
Hæc titubans votis ibat, & illa rotis.
Donec longe oculo, ſpacioq. euanuit amplo,
Nec viſum attingit, dum tegit vmbra diem.
Ipſa putat dubios natæ ſe cernere vultus,
Et cum forma fugit, dulcis imago redit.
O nomen pietate calens, o cura fidelis,
Quamuis abſenti quid niſi mater eras?
Flectibus ora rigans, lamentis ſydera pulſans
Singula commemorans dulcia, dura, pia.
Nobilis, impatiens, metuens, flens, anxia, mater,
Quid ſequeris lachrymis, augurat altus amor.
Illa tamen pergit, qua trita viam orbita ſulcat,
Quiſq. ſuis vacuos flectibus implet agros.
Inde Pyrenæas per nubes tranſilit Alpes
Quaq. pruinoſis Iulius alget aquis.
Quam niue canentes fugiunt ad ſydera montes.
Atq; ſuper pluuias exit acutus apex.
Excipit hinc Narbo, qua littora plana remordens

Mitis Atax Rhodani molliter intiat aquas.
Poſt aliquas vrbes Pictauas attigit arces,
Regali pompa prætereundo viam
Inclitus ille quibus vere amplexus Hilarius oris
Et ſatus, & ſitus eſt ore tonante loquax
Traxit tecta aliis Indus, Geta, Perſa, Crebennus.
Huius in eloquio ſpem bibit, alma capit.
Sol radio, hic verbo generalia lumina fundunt
Montibus ille diem, mentibus iſte fidem.
Hanc ego nempe nouus conſpexi prætereuntem
Molliter argenti turre rotante vehi.
Materno voluit pia quam Radegundis amore
Cernere feruentem ſi daret vllus opem.
Sæpe tamen mitis, dulcis ibi dulcis adhæſit,
Et placide coluit, quod modo triſte dolet.
Toronicas terras Martini ad ſydera noctu.
Inde petit longo continuante gradu.
Vingennæ volucer tranſmittitur alueus alno
Turba comis rapidis, alueus exit aquis.
Excipit inde repens vitrea liger algidus vnda
Quo neq; vel piſcem lenis arena tegit.
Peruenit qua ſe piſcoſo Sequana fluctu
In mare fert iuncto Rotbomagentoſe ſinu.
Iungitur ergo thoro regali culmine virgo,
Et magno meruit plebis amore coli.
Hos quoq; muneribus, permulcens vocibus illos,
Et licet ignotos ſic facit eſſe ſuos.
Vtq. fidelis ei ſit gens armata per arma,
Iurat, iure ſuo ſe quoq; lege ligat.

Regnabat placido componens tramite vitam,
Pauperibus tribuens aduena mater erat.
Quoq; magis poſſit regno ſupereſſe perenni
Catholicæ fidei conciliata placet.
O dolor inſignes quid differs tempora fletus,
Lugubresq. vices plura loquendo taces?
Improba ſors hominum quæ improuiſo abdita lapſu
Tot bona tam ſubito ſorte volante voras.
Nam breue tempus habens conſorti nexa iugali
Principio vitæ funere rapta fuit.
Præcipiti caſu volucri præuenta ſub ictu
Deficit, & verſo lumine lumen obit.
Infœlix nutrix audito funere alumnæ
Examium ad corpus vix animata volat.
Ipſa inter famulas incumbens prima fidelis
Hæc tandem potuit clauſa dolore loqui.
Sic placidæ matri promiſſi peſſima nutrix
Te longe incolumem Gelcſiuntha fore.
Sic extincta meum mea cernunt lumina lumen,
Pallida fit facies, qua rubor ante fuit
Dic aliquid miſerans miſeræ mihi redde loquellas
Quid reſeram ad matrem ſi remeare licet?
Hoc ſupra tantos peregrina ſecuta labores
Pro vice tale mihi munus alumna refers?
Optabas pariter nobis vitam atq; ſepulchra
Quæ tecum vixi, me ſine paſſa mori?
Ordo vtinam vitæ iuuenæq. ſeniq. fuiſſet.
Teſtante incolumi me prius ire neci.
Vix paucas profert, vocem rapit alter ab ore

Nec valet vna loqui quod videt aula gemit.
Interea vehitur triſti lachrymoſa feretro,
Soluit & exequias obſequalis amor.
Ducitur, ornatur, deponitur, vndiq. fletur
Et repletus abit, qui tua tecta petit.
Si venis in campos ibi plebs paſcenda recurrit
Conſequiturq. ſuas te comitante dapes.
Vota feras cunctis per ſæcula longa ſuperſtes,
Et maneas populi ſemper in ore potens.

De Horto Vltrogothonis Reginæ.

HIC ver purpureum viridantia gramina gignit,
Et paradiſiacas ſpargit odore roſas.
Hic tener æſtiuas defendit Pampinus vmbras
Præbet & vniferis frondea tecta comis.
Pinxeruntq. locum variato germine flores,
Pomaq; veſtiuit candor & inde rubor.
Mitior hic æſtas vbi molli blanda ſuſurro
Aura leuis ſemper pendula mala quatit.
Hæc magno inſeruit Rex Childebertus amore,
Charuis iſta placent quæ manus illa dedit.
De cultore trahit mellitum planta ſaporem
Forſan & hic tacitos miſcuit ille fauos.
Regis honore nouis duplicata eſt gratia pomis
Suauis odor nare, dulcis in ore ſapor
Qualiter ille hominum potuit prodeſſe ſaluti,
Cuius & in pomis tactus odore placet
Fœlix perpetua generetur ab arbore fructus

Vt de rege pio ſit memor omnis homo.
Hinc iter eius erat, cum limina Sancta petebat,
Quæ modo pro meritis incolit ille magis.
Antea nam vicibus loca ſacra petebat amatus
Nunc tamen aſſiduæ templa beata tenet.
Poſſideas fœlix hæc Vltrogotha per æuum
Cum geminis natis tertia mater ouans.

Ad Cantum Blandum, Villam de Roma dictum.

VENIMVS ad Cantum fœlici tramite Blandum
Aredium lætor quo reperiſſe patrem.
Quod petit inſtigans auido gula noſtra barathro
Excipiunt oculos aurea poma meos
Vndiq. concurrunt variato mala colore
Credas vt pictas me tetigiſſe dapes.
Vix digitis tetigi, fauce aſſurgente voraui,
Migrauitq. alio præda citata loco.
Nam ſapor ante placet, quam traxit naris odorem
Sic vincente gula naris odore caret.

De Coco qui ipſam nauem tulerat & iniuriam fecerat.

CVR mihi tam validas amiectis cura querellas?
Heu mea vel tarde deſere corda dolor.
Quid reuocas caſus? iam me mea ſarcina laſſat
Quod iactare puto, cur duplicatur onus?
Triſtius

Triſtius ero nimis patriis vagus exul ab oris
Quam ſit Apolloniis naufragus hoſpes aquis.
Venimus vt meſti locus illic regius inſtans
Abſenti nautas abſtulit atq; ratem.
De flammis ardente manu qui diripit æſcas,
Ille rati neſcit parcere tutus aquis.
Corde niger fumo paſtus fuligine tinctus
Et cuius facies cacabus alter adeſt.
Cui ſua ſordentem pinxerunt arma colorem,
Luxuriæ cucumen ſcafa patella tripes.
Indignus verſu potuis carbone notetur
Et piceum referat turpis imago virum.
Res indigna nimis, grauis eſt iniuria facti,
Plus iuſcella coci, quam mea iura valent
Nec tantum codix, quantum ſe cacabus effert,
Vt mea nec mihi ſit participata ratis,
Sed tamen auxilium ſolito porrexit amore,
Qui Domini paſcens villicus auget oues.
Preſtitit, & gracili, placidus cum lintre cucurrit,
Imbre, Euro, fluuio ſed madefactus ego.
Iactaui reliquos, ſequerentur vt inde pedeſtres
Nam ſi nemo foris, nemo nec intus erat.
Mergere mos habuit cunctos rapiente periclo,
Naufragii teſtis nemo ſuperſtes erat.
Sic vicinus erat, poſtquam iactauimus omnes,
Ictibus vt crebris lamberet vnda pedes.
Obſequium dixere moue, modo nolo lauari,
Sed tamen iſtabat Lympha rigare pedes.
Nauita cum veniens refero mea triſtia regi,

Riſit & ore pio iuſſit adeſſe ratem.
Quærunt, nec poterant aliquam reperire carinam
Donec cuncta cohors regia fluxit aquis.
Reſtitit hic ſolus præſtans ſolatia Gogo
Quod tribuit cunctis, non negat ille ſuis.
Dulcius alloquitur comitem qui populus extat,
Vt quamcunq; mihi redderet ipſe ratem;
Omnia perluſtrans vidit ſub littore lintrem
Nec tamen hic poterat ſarcina noſtra capi.
Nauita cum interea fecit me ſtare parumper
Ordinat & ſumptus, quos locus ipſe dedit.
Quamuis parua ferat, ſatis eſt, ſibi ſola voluntas,
Eſt nec parua quidem, quam dat amator opem
Addidit & comes o mihi pocula gratus amicus
In quantum poterat rura parare merum.
Sic mihi iucundam direxti popule proram
Fœlix viue, vale dulcis amice, comes.

Ad Dynamium Maſſilienſem.

EXPECTO *te noſter amor venerande Dynami,*
Quamuis abſentem, quem mea cura videt.
Quæ loca te teneant, venientia flabra requiro,
Si fugias oculos, non fugis hinc animos.
Maſſiliæ tibi regna placent Germania nobis
Aſpectu auulſus, pectore vinctus ades.
Quo in te tua pars hucusq; oblita remanſit,
Nec reuocas animo membra relicta tuo.
Si ſopor obrepſit, tibi me vel ſomnia narrent,

Nam ſolet vnamines ipſa videre quies.
Si vigilas, fateor, veniam tibi culpa negabit,
Nil vnde excuſes deſidioſus, habes.
Altera ſigniferi reuolutis meſſibus anni
Solis anhelantes orbita laſſat equos.
Cum mea diſcedens rapuiſti lumina tecum.
Et modo nil ſine te cerno patente die.
Vel mihi verba dares de fonte refuſa loquaci,
Vt faceret tecum pagina miſſa loqui.
Sed tamen vt tandem venias huc, charius hortor,
Vt reuoces oculis lumen amice meis.

Ad Dynamium.

TEMPORA *præcipitem quibus inuidiſtis amorem,*
Officium voti quæ vetuiſtis agi
Per Lyricos modulos, & fila loquacia plectris
Cum Cytharis Erato dulce relidit ebur.
Ecce vaporiferum ſitiens canis egerit aſtrum
Et per hiulcatos feruor anhelat agros
Hinc metuens ſaniem, ne quo iacularer ab igne
Sanguine laxato brachia nexa gero.
Labitur inde cruor, nodo manus inde tenetur.
Et dextram innocuam vena ſoluta ligat.
Vt ſine temperie validis ſitis vrat amoris,
Cauſa meis votis obſtitit iſta grauis.
Neſcio quam proſit ratio perfuncta medellæ
Me tamen inde nocet, quod reticere facit.
Scribere ſi digitis ſine ſe ſatis illa fuiſſet,

Nunc mihi prima tui cura, ſecunda mei.
Ex ſtudio ſtudiis retrahor ſilet vnda camœnæ
Carne fluit ſanies, ne riget ore latex.
Muſicus ignis abeſt, algent in fonte ſorores,
Nam ſanguis latices hinc gerit, vnde rigat,
Si qua calens animo recitata poemata pangam,
Sors ipſe hoc ſtudium quam grauet arte labor
Nam cruor abluctus magis ocia lenta requirit,
Quo neq; frigus hiat, nec vapor vſtus erat.
Secretumq. petit, ne flabilis aura flagellet
Quo recreans animum, ſtat vigor, adſtat odor.
Aſt ego poſt habeo affectu mea ſeria veſtro,
Cura tui faciem nam mea terga tenet.
Poſt ſudorem habui modo nam dare membra quieti
Ordine poſtpoſito tempora rumpit amor.
Dico parum propria tibi dum volo ferre ſalutem
Sed mea proſpicio cum tua vota colo.
Nunc cape parue caue & pollens dic Lance Dynami
Clare decore tuo, chare fauore meo.
Partibus Italiæ aduecto mihi Rhenus, & Iſter
Quem cecinere prius quam daret ipſe locus.
Inſignem ſpecie, celſum laxe lege, ſagacem,
Omnibus æqualem ſpes ale pace, fide.
Incidit vnde mihi fateor te ſorte videndi,
Authoris gelida eſt ſub regione calidor
Plusq. libens vultus efferueo totus in illos
Ad patriæ reditus quam peregrina cohors
Viſibus atq; tuis iſſem velocius, ac ſi
Ad patris amplexus de Thelamone ſatus.

Vix quoq; tam cupidus vario libamine ſulcat
Ruſticus arte ſolum, nauita pluſtre fretum.
Ex illo celebrande cliens ſtat pars mea tecum
Et venis huc animæ pars mediata meæ.
Antea corde mihi, notus, quam lumine viſus
Quem mente adſtringo, te ſine tango manu.
Brachia qui nec dum circum tua colla tenebam
Quod digiti nequeunt, alligat illud amor.
Longius inde abſens ibi ſed pertingo quod opto,
Quo pede non venio pectore totus eo.
Nos licet obſtet Arax, Rhodanusq. natamus amore.
Nec vetat ire animum, qui vetat ire gradum.
Legi etiam miſſos alieno nomine verſus
Quod quaſi per ſpeculum reddit imago virum.
Fonte tamen aliquo tranato ſpargeris orbe,
Ad loca quæ neſcis, duceris orbis aquis.
Hinc quoq; non aliquo nobis abolende recedis
Quo fixus ſcriptis noſceris eſſe tuis.
Interiora mei penetrans poſſeſſor agelli
Perpetuo tandem dulcis amice vale.
Spectans oris opem, melioraq. ſyderis optans
Currat vt afflatus, ſtet tibi longa ſalus.
Sacris Theodori primo lare ſedis aplaudo
Fœlicem egregium quem dedit orbis honor.
Albino eximio, Heliæ, claroq. Iouino
Pro Fortunato redde ſalutis opus.
Hæc tibi noſtri Elegi modulantur ſimplice Cantu
Sed tonat Archetypo barbitos inde Sopho.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI
LIBER SEPTIMVS.

Ad Gogonem.

ORPHEVS *orditas mouit dum pollice chordas,*
Verbaq. percuſſo pectine fila darent.
Mox reſonante lyra tetigit dulcedine ſyluas
Ad Cytharæ cantus traxit amore feras.
Vndiq. miſerunt vacuata cubilia Damas,
Depoſita rabie tygris & ipſa venit.
Sollicitante melo nimio Philomela volatu
Pignora contemnens feſſa cucurrit auis.
Sed quamuis longo ſpacio laſſauerat alas
Ad votum veniens ſe recreauit auis.
Sic ſtimulante tua captus dulcedine Gogo.
Longa peregrinus regna viator adit.
Vndiq. feſtini veniant vt promptus omnes
Sic tua lingua trahit, ſic trahit ille lyra.
Ipſe fatigatus huc poſtquam venerit exul,
Antea quo doluit te medicante caret.
Erius afflictis gemitus, & gaudia plantas,

Nec tamen areſcant oris ab hımbre foues.
Aedificas ſermone fauos noua mella miniſtrans
Dulcis & eloquii nectare vincis apes.
Vbere fonte rigat labiorum gratia pollens,
Cuius ab arcano vox epulanda fluit.
Peruigili ſenſu diues prudentia regnat
Fomite condito cui ſalus vnda natat
Qui fulgore animi radioſe pectore vibras,
Et micat interior lux imitata diem.
Sed vicibus mundum modo, ſed modo nubila complent
At tua ſemper habent corda ſerena diem.
Viſceribus promptis templum pietatis haberis,
Muneribusq. ſacris effabricata domus.
Forma venuſta tibi proprio ſplendore coruſcat
Vt virtus habitum mentis & ipſa probet.
Omne genus laudum ſpecie concludis in vna
Ne plus eſt aliquid quam tua forma gerit.
Principis arbitrio Sigiberti magnus haberis,
Iudicium regis fallere nemo poteſt.
Elegit ſapiens ſapientem, & amator amantem
Ac veluti flores docta ſequeſtrat apes.
Illius ex merito didiciſti talis haberi
Et domini mores Serue benigne refers.
Nuper ab Hiſpanis per multa pericula terris
Egregio Regi gaudia ſumma vehis.
Diligis hunc tantum, quantum meliora paraſti,
Nemo armis potuit quod tua lingua dedit.
Hæc bona ſi taceam, te noſtra ſilentia laudent
Teſte loquor populo, crimine liber ero.

Hæc tibi longinquos laus ardua ſurgat in annos,
Hæc te vita diu ſeruet, & illa colat.

Ad eundem, cum rogaretur ad Cœnam.

NECTAR, vina, cibus, veſtis, doctrina, facultas
Muneribus largis, tu mihi Gogo ſat es.
Tu refluus Cicero, tu noſter Apicius extas
Hinc ſatias verbis, paſcis & inde cibis.
Sed modo da veniam, boue tum turgente quieſco,
Nam fit lis vteri, ſi caro mixta fremat.
Hic vbi bos recubat, fugiet puto pullus, & anſer,
Cornibus & pennis non furor æquus erit.
Et modo iam ſomno languentia lumina claudo
Nam dormire meum carmina læta probant.

Ad Eundem.

QVAS mihi porrexit modo pagina miſſa querellas
Immunem culpæ me loquor eſſe tuæ.
Nam cauſam remur tua plus præſentia læſit
Quod tu peccaſti crimine, culpor ego.
Non tamen ex tali titulo dulcedo peribit
Fructus amicitiæ corde colente manet.

Ad Eundem.

NVBILA quæ rapido perflante Aquilone ventis
Pendula ſydereo qua mouet axe rota.

Ducile quamue agitet charus mihi Gogo ſalutem,
Quid placidis rebus mente ſerenus agat
Si prope fluctiuagi remoratur littora Rheni.
Vt Salmonis adeps rete trahatur aquis.
Aut ſuper vniferi Moſellæ obambulat amnem,
Quod leuis ardentem temperet aura diem.
Pampinus & fluuius medios vbi mitigat æſtus
Vitibus vmbra rigens, fluctibus vnda recens.
Aut Moſa dulce ſonās quo grus tanta, anſer, olorq. eſt
Triplice merce ferax, alite, piſce, rate.
An tenet herboſis qua frangitur Axona ripis
Cuius aluntur aquis paſcua, prata, greges;
Eſera, ſeu Rāchares, Scaldes, Sates, Ormena, Sura,
Seu qui mitis adit de ſale nomen habens?
Aut æſtiua magis nemorum, ſaltusq. per errans
Cuſpide, recte feras hinc ligat, inde necat?
Ardennæ an Voſag, Cerui, Capræ, Hælicis Vrſi
Cæde ſagittifera ſylua fragore ſonat?
Seu validi bufali ferit inter cornua campum,
Nec mortem differt viſus, onager, aper?
An ſua rura colens exuſta noualia ſulcat,
Et rude ceruici taurus aratra gemit?
Sine palatina reſidet modo lætus in aula,
Cui ſchola congrediens plaudit amore ſequax
An cum dulce lupo pietatis iura retractat
Conſilioq. pari mitia mella creat?
Quo paſcatur inops, viduæ ſolatia preſtent
Paruus tutorem ſumat egenus opem.
Quicquid agunt pariter fœlicia vota ſecundent

Et valeant Chriſti regis amore frui.
Vos precor, o venti qui curritis atq; reditis
Pro Fortunato nuncia ferte ſuo.

De Bodegiſilo Duce.

PECTORE *ſi terras vt flumina larga rigarem*
Non te ſufficerem dux Bodegisle loqui.
Inuaſit noſtram ſubito tua gratia mentem
Vt modo plus veſter quem meus eſſe velim.
Cum primum placidos merui cognoſcere vultus.
Oris ab vnguento membra refecta gero.
Colloquio dulci ſatiaſti pectus amantis
Nam mihi deuoto dant tua verba cibum.
Diſtribuunt epulas, aliis quoq; corpora ſupplent
Vnde animum ſaties das magis ipſe dapes.
Non ſic afficiunt placidiſſima mella falernum
Ceu tuus obdulcat pectora noſtra ſapor.
Qualiter oblectas quos ſemper amare videris,
Horæ qui ſpacio me facis eſſe tuum.
Quæ tibi ſit virtus, ſi poſſem prodere vellem
Sed paruo ingenio parua referre vetor.
Exiguus titubo tantarum pondere laudum,
Sed melius gradior, qua tua facta regunt,
Maſſiliæ ductor fœlicia vota dediſti,
Rectoremq. ſuum laude perenne refert.
Hic tibi conſimili merito Germania plaudit
Ad cuius laudem certat vterq. locus.
De bonitate tua lis eſt regionis vtræq.

Te petit illa ſibi, te hæc retinere cupit.
Iuſticiam pauper nunquam te iudice perdit
Nec poterit præcio vertere vera potens.
Non ligat immunem, non ſoluit pœna nocentem,
Nil perſona capit, ſi ſua cauſa neget.
Lumina cordis habes animi radiante lucerna,
Et tuus æterna luce coruſcat apex.
Ingenio torrente loquax de fonte ſalubri
Diuitiasq. pias ore fluente rigas.
Si videas aliquem defectum forte labare,
Nilus vt Aegyptum ſic tua lingua fouet.
Qui patrias, leges, intra tua pectora condens
Implicitæ cauſæ ſoluere fila potes.
Aſſiduis epulis ſaturas venerande cateruas
Et Domini ſummi qua caro carne venit.
Spiritus intactum venerabilis attigit aluum
Virgineam cupiens hanc habitare domum.
Hanc Deus ingrediens hominis quæ neſciit vſum
Sola ſuo nato conſcia virgo viro
Concipiente fide nullo ſe ſemine læſit
Et quo factus homo eſt non fuit alter homo
Virginitas fœlix quæ partu eſt digna tonantis
Quæ meruit Dominum pro generare ſuum.
Templa creatoris ſunt membra pudica puellæ
Atq; habitat proprius tale cubile Deus.
Quantum ſponſa poteſt de virginitate placere
Ipſa Dei genitrix non niſi virgo placet.
Sarra, Rebecca, Rachel, Eſther, Iudith, Anna, Noemi
Quamuis præcipue culmen ad aſtra leuent:

Nulla tamen meruit mundi generare parentem
Quæ Dominum peperit, clauſa Maria manet.
Intemerata Deum ſuſpendit ab vbere natum,
Et panem cœli munere lactis alit.
Hoc ergo in ſponſæ nunc viſcere diligit ipſe,
Quod prius in matre legit honore ſacer.
Pectora liberius penetrat ſibi cognita ſoli,
Et quo nemo fuit lætior intrat iter.
Hæc ſua membra putans quæ nulla iniuria fuſcat
Quæ neq; ſunt alio participata viro.
Mittes in affectu pectus complectitur illud,
Promptus amore colens quo alter amator abeſt.
Cum ſua regna Deus pariter velit omnibus eſſe
Hoc commune tamen Chriſtus habere fugit,
Per paradyſiacas epulas cupit eſſe cohærens,
Virgineam ſolus vult habitare domum.
Caſtra pudicitiæ melius Rex ipſe tuetur,
Si ſibi non violet turba dicata fidem.
Ipſe voluntatem ſi viderit eſſe fidelem,
Proq. ſuis famulis & Deus arma tenet.
Lorica, clypeo galea præmunit amantem
Et ſolidum ponit mentis in arce gradum.
Baliſta iaculans pro te mox exit in hoſtem
Perdat vt aduerſos, qui tibi bella mouent,
Currit ad amplexus poſt prælia geſta triumphans
Inſignens labiis oſcula caſta ſacris.
Blanditur., refouet, veneratur, honorat, obumbrat
Et locat in thalamo membra pudica ſuo.
Syderei proceres ad regia vota frequentes

Certatim veniunt adglomerando chorum
Quos præter Cherubin, Seraphin reliquosq. beatos
Aligeros comites quos tegit vmbra Dei
Bis duodena ſenum concurſat gloria vatum
Attonito ſenſu plaudere, voce, manu.
His venit Helias, illis in curribus Enoch
Et nati dono virgo Maria prior.
Iuris conſulti Pauli comitante volatu
Princeps Romana currit ab arce Petrus.
Conueniunt ad feſta ſimul ſua dona ferentes
Hi quorum cineres vrbs caput orbis habet,
Culmen Apoſtolicum radianti eſt luce coruſcum
Nobilis Andream mittit Achaia ſuum.
Præcipuum meritis Epheſus veneranda Ioannem,
Dirigit & Iacobum terra Beata ſacrum
Læta ſuis votis Hierapolis alma Philippum
Producens Thomam munus Edeſſa pium.
Inde triumphantem fert India Bartholomæum,
Matthæum eximium Naddaueratta virum.
Hinc Symeonem & Iudam lumen perfida gemellum
Læta & laxato mittit ad aſtra ſinu.
Et ſine rore ferax Aegyptus torrida Marcum
Luce Euangelica participante tuba.
Africa Cyprianum dat ſiſtia clara Quirinum,
Vincenti Hiſpana ſurgit ab arce decus.
Egregium Albanum fœcunda Britannia profert
Maſſilia victor martyr ab vrbe venit.
Porrigit ipſa decens Arelas pia dona Geneſi,
Aſtris Cæſareo concomitante ſuo.

Ipſe Pariſiaca properat Dyoniſius vrbe
Auguſtoduno Symphoriane venis.
Priuatum Gabalus, Iulianum, Aruernus, Abundum
Ferreolum pariter pulchra Vienna gerit.
Hinc ſimul Hilarium, Martinum Gallia mittit
Te quoq; Laurenti Roma beate mihi.
Fœlicem meritis Vincentia læta refundit,
Et Fortunatum fert Aquileia ſuum.
Vitalem ac reliquos tot chara Rauenna ſepultat,
Geruaſium, Ambroſium, Mediolana meum.
Iuſtinam Pataui, Euphemiamq. hinc Chalcedon offert
Eulalia, Emerita tollit ab vrbe caput.
Cæciliam Sicula profert, Seleucia Teclam,
Fœliciam regio Cauninenſis habet.
Europæ atq; Aſiæ quis lumina tanta recurrat?
Vel tua quis poſſit Pignora Roma loqui?
Vndiq. collectos diuerſis partibus orbis
Agminibus iunctis regia pompa trahit.
Intrant ſydereo vernantes lumine portas,
Excipit hos proceres vrbs patefacta poli.
Intedit ſenſim tunc prætextata poteſtas,
Ordine patricio ſic potitura loco.
Nobilitas cœli diues Cruce ſanguine Chriſti
Feſtinat feſtos concelbrare choros.
Pauperitas terræ cenſu cœleſte redundans.
Conſulibus tantis regia vota colit.
Vndiq. diſtincta numerata ſedilia complent,
Attonitiq. ſilent rege loquente patres.
Maieſtas arcana Dei tum pondere fixo

Alloquitur proceres, quos ſua dextra regit.
Hæc mihi pollicitum ſeruauit virgo pudorem,
Nec voluit placitam dilacerare fidem.
Sollicitis animis ſponſi veſtigia ſectans,
Et mea vota petens inuiolata venit.
Per tribulos gradens ſpinæ caue fecit acumen
Sentibus in mediis neſcia ferre vepres.
Vipera, Seps, Iaculus, Baſiliſcus, Emorrois, Aſpis,
Faucibus horrificis ſibila torſit iners.
Inde ſagitta volans, hinc terruit arcus euntem
Docta ſed inſidiis cautius ire ſuis.
Inter tot hoſtes nulli ſe ſubdidit inſons,
Vulnera ſuſcepit, ſed tolerando fugit.
Per tela, & gladios tenuit mora nulla ſequentem
Sed tam dura nimis non niſi ferret amor.
Ad me aures, oculos, animos ſuſpenſa tetendit,
Cum terris iacuit, iam ſuper aſtra fuit.
Singultus, gemitus, curas, ſuſpiria fletus.
Sæpius audiui non abolenda mihi.
Abſcondens aliis nulli confeſſa doloris
Intellecta mihi murmura clauſa dedit.
Vidit forte meum quoties in imagine vultum
Oſcula dans labiis lumine fudit aquas.
Peruigil incubuit ſi forte aliunde venirem
Marmore iam tepido frigida membra premens.
Hæc gelu facta meum ſeruauit in oſſibus ignem
Viſceribus rigidis pectus amore calet.
Corpore deſpecto recubabat in aggere nudo
Seq. oblita iacens immemor ipſa fuit,

Flectibus aſſiduis exhauſto humore genarum
Siccatis oculis terra natabat aquis.
Et quia me viuens carnali lumine quondam
Cernere non potuit miſit amata precem.
Nam mihi ſollicito nocturnis ſæpius horis.
Scripta ſuis lachrymis pagina lecta fuit.
Plena quidem variis tremulo ſermone querellis
Quod ſine me ſolo mæſta iaceret humo
Cuius ab ore fluens natiuo gutta liquorem,
Hæc dedit in tremulis ſigna referta notis.
Strata ſolo recubo lachrymans neq; cerno quod opto
Triſtis in amplexu pectore ſaxa premo.
Sponſo abſente manens tam dura cubilia ſeruo
Nec mea quem cupiunt membra tenere queunt.

De Palatina filia Galli Magni Epiſcopi uxore Godegiſili ducis.

LVCIFER *vt nitidos producit in æthere vultus,*
Clarior & læto nuntiat ore diem,
Ornat eundo polum, terris quoq; lampada mittit
Atq; inter ſtellas lumina regna tenet.
Sic tu diffundens formoſo lumina vultu
Fœmineos vincis pulchrior ore choros.
Et tibi ſic cedit muliebris turba decore,
Vt ſolis radiis lumine Luna minor.
Clara ſerenatos permutat forma colores.
Lilia nunc reparans, nunc verecunda roſas.
Credite nam ſi quis vultus conſpexerit illos

Hic legit

Hic legit flores, quos dare verna ſolent.
Pingere non poſſunt, precioſam verba figuram,
Nec valet eloquium mira referre meum.
Gratior inceſu, ſenſu reuerenda pudico,
Talis in ingenio, qualis in ore nitor.
Blandior alloquio placidis ſuauiſſima verbis,
Deſpiciamq. lyram, ſi tua lingua ſonat.
Pectore perſpicuo ſapientia prouide fulget
Ornatur ſexus te radiante tuus.
Coniuge peruigili nituit magis aula mariti,
Floret & egregia diſpoſitrice domus.
Iure quidem magna eſt quæ eſt Galli filia magni
Sed merito natæ creuit honore pater.
Non aliter poterat niſi munere clarior eſſe
Quæ meruit celſo digna placere viro.
Eligit e multis quam charus amaret amantem,
Et iudex patriæ iudicat ipſe ſibi.
Ambo pares iuncti longos maneatis in annos
Et quæcunq; volunt gaudia veſtra, ferant.

De Lupo Duce.

ANTIQVI proceres & nomina celſa priorum
Cædant cuncta lupi munera victa ducis
Scipio quod ſapiens, Cato quod maturus agebat
Pompeius, fœlix omnia ſolus habes.
Illis conſulibus Romana potentia fulſit
Te duce ſed nobis hic modo Roma redit.
Te tribuente aditum cunctis fiducia ſurgit,

Libertatis opem libera lingua dedit.
Mæſtitiam ſis quis confuſo in pectore geſſit,
Poſtquam te vidit ſpe meliore manet.
Fundatus grauitate, animi quoq; corde profundus
Tranquilli Pelagi fundit ab ore ſalem.
Sed fœcunda magis plebi tua munera proſunt
Tu condis cenſu quos ſalis vnda cibos.
Conſilii radix fœcundi vena ſaporis,
Ingenio viuax, ore rotante loquax
Qui geminis rebus fulges in vtroq. paratus,
Quicquid corde capis, prodere lingua poteſt.
Pectore ſub cuius firmantur pondera Regis,
Pollet & auxilio publica cura tuo.
Subdis amore nouo tua membra laboribus amplis,
Pro requie regis dulce putatur onus.
O fœlix animus patrie qui conſule tactus
Et viuit cunctis mens generoſa viris.
Legati adueniunt, te reſpondente ligantur.
Et iaculo verbi mox iacuere tui.
Lancea ſermo fuit quoq; vox animata loquentis,
Auſpicium palmæ te Sigibertus habet.
Reſponſum gentis ſenſu profertur ab illo,
Et votum populi vox valet vna loqui
Cuius ab ingenio ſortita eſt cauſa triumphum
Aſſertoris ope iuſtior illa fuit.
Nullus enim poterit proprias ita pandere cauſas
Ceu tua pro cunctis inclyta lingua tonat.
Nilus vt Aegyptum recreat dum plenus inundat
Sic tu colloquii flumine cuncta foues.

Iuſticia florente, fauente, & iudice lex es
Cauſarumq. æquo pondere libra manes.
Ad te confugiunt, te ſingula velſa requirunt
Nec petis, vtq. habeas te petit omnis honor.
In cuius gremio nutritur adepta poteſtas
Quo rectore datus creſcere nouit apex.
Quam merito retinet conceſſos ſemper honores
Per quem digna magis culmina culmen habent
Antiquos animos Romanæ ſtirpis adeptus
Bella moues armis iura quiete regis
Fultus vtriſq. bonis hinc armis, legibus illinc
Quam bene ſit primus, cui fauet omne decus.
Quæ tibi ſit virtus cum proſperitate ſuperna,
Saxonus, & Rodani genſcito victa probat.
Bordæ qua fluuius ſinuoſo gurgite currit
Hic aduerſa acies te duce ceſa ruit.
Dimidium veſtris iuſſis tunc paruit agmen
Quam merito vincit, qui tua iura facit.
Ferrato atq; vno ſudaſti pondere victor
Et ſub puluerea nube coruſcus eras.
Tamq. diu pugnax acie fugiente ſecutus
Lingona dum vitreis terminus eſſet aquis.
Qui fugiebat iners animis dedit ille ſepulchrum
Pro duce fœlici flumina bella gerunt.
Inter concíues meruit te Gallia lumen
Lampade qui cordis ſplendor vbiq. micas.
Sunt quos forma potens, ſunt quos ſapientia profert
Singula ſunt aliis ſed bona plura tibi.
Occurrens Dominis veneranda palatia complens

Et tecum ingrediens multiplicatur honor.
Te veniente nouo domus emicat alma ſereno,
Et reparant genium Regia tecta ſuum,
Nempe oculos recipit, cum te videt aula venire
Quem commune ducum lumina lumen habent
Principis auxilium, patriæ decus, arma parentum
Conſultum reliquis, omnibus vnus amor.
Admiranda etiam quid de dulcedine dicam
Nectare qui plenos conſtruis ore fauos.
Chara ſerenatum comitatur gratia vultum
Fulget & interius perpetuata dies.
Qui ſatias æſcis, reficis ſermone benignus
Sepoſitis epulis ſunt tua verba dapes.
Quis tibi digna loqui valeat, quem voce patente
Rex pius ornatum prædicat eſſe ſuum?
Sit tibi ſummus apex illo regnante per æuum
Vitaq. ſit præſens, atq; futura colat.

Ad Eundem.

AESTIFER ignitas cum Iulius vrit arenas,
Siccaq. puluereo margine terra ſitit
Languidior placidas vix pampinus explicat vndas
Mollior & glaucas contrahit herba comas.
Summiſſis foliis Phœbi regnante vapore,
Vix tua defendit frigida tecta nemus.
Pabula faſtidiens fugit æſtus bucula ſaltus,
Ipſe nec afflictis paſcitur orbis aquis:
Longius expoſitam linguam canis ore flagellat,

Ilia laſſa trahens triſtis anhelat ouis.
Forte viator iter gradiens feruentibus horis
Vritur accenſis ſole premente comis.
Qui creſcente ſolo modico recreatus vt hauſtu,
Sæpius irriguas anxius optat aquas
Arboris aut tremulæ viridante cacumine fuſo
Frondibus oppoſitis temperat vmbra ſitim.
Proſperitate noua valles prope Lucus opacat
Et vitrei fontis ſibilat vnda recens,
Huc properans placidus homo lætus ſternitur aruis
Voluit in herboſos & ſua membra thoros
Vota ſecunda tenens gemino refouetur amœno
Hinc leuat vmbra diem, hinc fugat vmbra ſitim
Carmina ſiqua tenet cantu modulante recurrit
Prouocat & placidos blandior aura ſonos.
Si ſibi forte fuit bene notus Homerus Athenis
Aut Maro Troiano lectus in vrbe foro.
Vel ſi Dauidico didicit Sacra dogmata pletro
Pſallit honorificum fauce rotante melum.
Tangitur aut digito lyra, vel tibi fiſtula Canna
Quiſq. ſuis Muſis carmine mulcet aues.
Sic ego curarum valido defeſſus ab æſtu.
Noſcens te ſaluum fonte refectus agor.
O nomen mihi dulce lupi replicabile ſemper
Quodq. & ſic ſcriptum pagina cordis habet.
Quem ſemel incluſum tabulis dulcedinis intus
Non abolenda virum pectoris arca tenet.
Theſauros pietatis habens præciſſa voluntas
Producens animo pura talenta ſuo.

Diuitias quas mundus habet, mens aurea vincit,
Gemmarumq. decus corde micante refert.
Senſus aromaticus ſuaues diffundit odores
Hoc tribuens animæ quod bene thura ſolent.
Melle ſaporatum refluens a pectore verbum,
Et ſale conditum reddis ab ore ſophum.
Poſt tenebras noctis ſtellarum lumina ſubdens
Lucifer vt radiis ſic mihi mente nites.
Vt recreat mundum veniens lux ſolis ab ortu
Illuſtrat animum ſic tua verba meum.
Cum peregrina meos tenuit germania viſus,
Tu pater & patriæ conſulturus eras.
Quando merebar ouans placidos intendere vultus,
Mox geminata mihi fulſit in orbe dies
Conſerui quoties veſtro ſermone loquellas
Credidi in Ambroſiis me recubare roſis.
Omnibus vna manens ſed plus tua gratia nobis.
Vinxit in affectu me properante ſuo
Nunc quoq; pro magnis quis digna rependat honoris
Materia vincor, eſt quia lingua minor.
Siq. per aſcenſum culmen ſupereminet altum
Hinc meus vrget amor hinc tuus obſtat honor.
Sed pro me reliqui laudes tibi reddere certent
Et qua quiſq; valet te prece voce ſonet.
Romanusq. lyra plaudat tibi Barbarus harpa
Græcus & Iliaca, tota Britanna canat.
Illi te fortem referant in iure potentem,
Ille armis agilem, prædicet iſte libris.
Et quia rite regis quod pax eſt bella requirunt

Iudicis ille decus concinat iſte ducis.
Nos tibi verſiculos, dent barbara carmina ludos,
Sic variante tropo laus ſonet vna viro.
Hi celebrem memorent, illi te lege ſagacem
Aſt ego te dulcem ſemper habebo Lupe.

Ad Lupum Ducem.

OFFICIIS *intente piis memoraris amantis*
Prompte per affectum conſuliture tuum.
Charius abſentis nimium miſeratus amici
Quando latente loco ſigna requirit amor
Vnde meis meritis datur hoc vt protinus eſſet
Spes Fortunati cura benigna Lupi.
Exul ab Italia nono puto voluor in anno
Littoris Occeani continuante ſale.
Tempora tot fugiunt, & adhuc preſcripta parentum,
Nullus ab excluſis me recreauit apex.
Quod pater, aut genitrix, frater, ſoror, ordo nepotum
Quod poterat regio ſoluis amore pio.
Pagina blanda tuo ſub nomine miſſa benigno
Nectarei fontis me recreauit aquis.
Nec ſolum a vobis me dulcis epiſtola fouit
Miſſus adhuc in rem portitor inde venit.
Munera quis poterit rogo tot memorata referre?
Affectum dulcem pandere lingua nequit.
Sed ubi reſtituat Rex cuncta ſupernus ab alto,
Quodq; nimis fiat, qui docet eſſe ſuum,

Ad Magnulfum fratrem Lupi.

QVAM cito fama volat pernicibus excita primis
Et loca cuncta ſuis actibus aucta replet.
Nã tibi cum Rhenus, mihi ſit Liger ecce propinquus
Hinc Magnulfe decens magnus honore places.
Sic tuba præconis Sigiſmundi miſſa cucurrit
Vt tua diffuſo ſint bona nota loco
Quod tamen in breuibus vix ſignat epiſtola verbis,
Non quia cuncta canit, nec reticere cupit.
Iuridico imprimis pollens torpente relatu
Sic regis, vt reuoces facta vetuſta nouis.
Cuius in officiis æqui cultoris aratrum
Semine iuſtitiæ plebs ſua vota metit.
Nemo caret propriis, alternis nemo recumbit
Sic facis vt populum non vacet eſſe reum.
Sollicitudo tua reliquis fert dona ſalutis
Et labor vnius ſit populoſa quies.
Aequalis concors vt ab omnibus alme voceris,
Legibus hinc iudex, hinc bonitate parens.
Da paucis veniam quoniam mihi portitor inſtat
Nam de fratre Lupi res monet ampla loqui.
Sic tribuat Dominus meritis reparetis vt illum
Quem pariter tecum cordis amore colo.

Ad Iouinum Rectorem Prouinciæ.

PROSAICO quoties direxi ſcripta relatu,
Nullaq. de veſtro pocula fonte bibo.

Qui prius irrigua recreatur dicitur vnda,
Nec modo Caſthaliis redditur hauſtus aquis.
Si meæ cura minor veſtri tenuiſſet amoris
Iam fuerat lucrum ſtringere colla manu.
Nunc magis, inde minus capio, quia diligo maius
Et cum plus cupiam vota negata geram.
Quis tibi transfudit mea pectora pectore tuto,
Cur rogo non pariter lumina lumen habent.
Vel quod amice licet ſcriptis fero chare ſalutem,
Sed mihi qua releuer pagina reddat opus.

Ad Eundem.

TEMPORA *lapſa volant, fugitiuis fallimur horis,*
Ducit & inſenium lubrica vita viros.
Fine trahit celeri ſine fune volubilis axis
Nec retinet rapidas ad ſua frena rotas.
Cuncta mouens ſecum momenta & pondera rerum,
Donec meta auidos ſiſtere cogat equos
Sic quoq; diſſimiles ad finem tendimus omnes.
Nemo pedem retrahit quo ſibi lines erit
Imperiale caput Regnum trahit, atq; ſenatum,
Nec ſpectante die cum venit hora rapit.
Quid ſunt arma viris? cadit Hectore cultor Achilles
Aiax in Clypeo murus Acheus obit.
Quid ſatis eſt cupido gremio quod condit auarus?
Delius reſoluis, at telus auctus abeſt.
Quis non verſutus recubat dum fine ſupremo
Priamide armipotens ars in Vlyſſe perit.

L 2

Forma venuſta fluit, cecidit pulcherrimus Aſtur
Occubat Hypolitus, nec ſuperextat Adon.
Non agiles fugiunt quo terminus inſtat eundum,
Nam cum fratre celer ſorte Quirinus obit.
Quid rogo cantus agit modulis blanditus acutis?
Orphæus, & Cytharæ vox animata iacet.
Docta receſſuris quid prodeſt lingua Sophiſtis,
Qui voluere loqui curua, rotunda poli?
Architasq., Catoq., Plato, Chryſippus, Aratus,
Turba Cleantarum ſtulta fauila cubat.
Quidue poeta poteſt Maro, & ipſe Menander, Home-
Quorum nudata membra ſepulchra tegunt? (rus
Cum venit extremum, neq; Muſis carmina proſunt
Nec iuuat eloquio detinuiſſe melos,
Sic dum cuncta cadunt, fugiunt præſentia rerum,
Et vitæ tabulam teſſera rapta leuat.
Eſt tamen vna ſalus, pia, maxima, dulcis, & ampla
Perpetuo trino poſſe placere Deo.
Hoc valet, atq; viget, manet, & neq; fuit peribit,
Hinc quoq; poſt tumulum naſcitur almus honor
Quod ſupereſt habito meritorum flore beato,
Suauis iuſtorum flagrat odor tumulo.
Gratis aura fluens quod ſpirat aroma Sabæum,
Vincensq. & pinguis balſama ſylua reflat.
Cinnama, Caltha, Crocus, Violæ, Roſa, Lilia cedunt,
Vt ſimilis nullus nare bibatur odor.
Quid? quod morte magis virtus generatur in illis
Dumq. ſepulchra tenent languida membra fouent.
Multorum dubiam ſolidant pia funera vitam,

Et redit ex tumulo virificatus homo.
Nobilis vrna tegit precioſa talenta tonantis
Ac terris recubat quod ſuper aſtra volat.
Qui ſub amore Dei ſacro moderamine viuens
Fit peregrinus humi ciuis eundo poli.
Deniq. poſt illos qui fundamenta coruſcant,
Poſtq. Petri ac Pauli lumina prima fide.
Quis numerus radiat Sanctorum ſparſus in orbe
Quanta columnar gratia fuſa viget?
Per loca, per populos mundo ſuo ſydera præſunt
Quicquid ab Occeanis circulus ambit aquis.
Arctos, Meridies, Oriens, Occaſus honorat
Lumina muneribus clarificata ſuis.
De reliquo nihil eſt quodcunq; videtur in orbe
Nam tumor hic totus fumus & vmbra ſumus
Cur igitur metuens trahitur data vita ſuſurro,
Nec Fortunato pauca lobine refers?
Tempora lapſa vides, neq; longa ſilentia rumpis,
Me quoq; ne recrees ad mea damna taces.
Non ita rebar ouans, poſt quam Germania noſtros
Contulerat viſus, vt reſileret amor.
Credideram potius quantum ſe tenderet ætas,
Vt veſtri affectus ſe duplicaret opus
Hæu magis vt video, vota in contraria currunt
Tempora longantur, ſed breuiatur amor.
An quantum ex oculo, tantum tibi corde recedo?
Et tam longe animo, quam ſumus ambo loco?
Non ego ſic refero, quoniam tibi pectore nector,
Prædicat hoc alter, mens vbi dulce ſonat.

Nam cui chara fides animum ſociabat amice,
Quod minus eſt oculis flagrat amore magis.
Et licet abſentem paries, locus, aula retentet,
Corde ſuo illic eſt, eſt vbi forma placens.
Proſpicit affectu, quem vultu non videt ipſo,
Et vox longinqua de regione ſonat:
Quid gerit, aut vbi, ſit tacito dare verba videtur.
Intra ſe loquitur pectore clauſus amor.
Si volat aura leuis, putat inde venire ſalutes,
Quod fragor aure refert, hoc homo mente gerit.
Hinc tuus ergo cliens ego chare colende requiro
Abſentem faciunt quem loca non animos:
Qui ſemper noſtro memoratus haberis in ore
Scribimus atq; hæc dum non ſine te loquimur.
Affectu, ſtudio, voto tua brachia cingo,
Atq; per amplexum pectora colla ligo.
Ingrederis mecum pariterq. moueris amator,
Et quaſi blanda loquens, oſcula libo labris.
Ante oculos habeo, ſed chara refugit imago
Hunc quoq; quem hic habeo non retinere queo.
Alternis vicibus modo vadis & inde recurris,
Vix fugis ex oculis, ecce figura redis.
Et cum terga dabis, facies mihi cernitur inſons,
Si pede conuerſus, fronte regreſſus ades.
Sæpe etiam videor dare te pia dicta relatu,
Illic forte taces, hic mihi verba refers.
Hoc de te minus eſt, quia præſens non potes abſens
Nam velut illic es totus & hic meus es.
Qualiter ambo ſimul paucis habitauimus horis

Non fugit ex oculis dum manet iſta dies.
Miſimus ah quoties timidis epigrammata chartis
Et tua ne recreer pagina muta ſilet.
Quis rogo reddat eas taciti quas perdimus horas?
Tempora non reuocat lux leuis, atq; fugax.
Dic homo non ne times? quid agis? quid amice recurris?
Si tua rura colis, Cur mea vota neges?
Scribe vacans animo, refer alta poemata verſu,
Et quaſi ruris agrum me cole voce, melo.
Perthoraca meum ducas per corporis artus,
Et linguæ cultu ſint tua noſtra tuo,
Pectoris vnde ſeges grauidis animetur ariſtis,
Pullulet & noſtrum farra noualle ferax.
Nam mihi ſi loqueris bone vir pietatis opimæ
Exuperas labiis dulcia mella fauis.
Plusq. liquore placet, quam ſuccus fertilis agro,
Suauius & recreat, quam quod aroma reflat.
Cum Aſpaſio pariter charo patre, fratre, Leone
Longa ſtante die dulcis amice vale.

Ad Fœlicem Socerum eius.

ARDVA pierio cui conſtant culmina faſtu,
Vix humili valeo tangere clauſtra manu
Sed quoniam patriæ fuit aula ſodalibus vna
Affectu fidens pulſo benigne fores.

De Mumuleno.

DVM mihi feſſus iter gradior prope noctis in vmbra
Solis in occaſu iam fugiente die.

Cum ſuper vndarum viridantes gramine ripas
Paſcua conſpexi paſtus & ipſe fui.
Huc oculis captus voto ducente trahebar,
Deflectensq. viam, proſperiora peto
Nummolenus enim qui celſa palatia regis
Altis conſiliis creſcere rite facit.
Inter conciues merito qui clarior extat
Quemq. ſuper proceres vnica palma leuat.
Nobilitate potens, animo bonus, ore ſerenus,
Ingenio ſolers, & probitate ſagax
Cui genus a proauis radianti luce coruſcat
Moribus ipſe tamen vicit honore patres.
Huc ego adueniens epulis expletus opimis,
Quem vidiſſe mihi conſtitit eſſe cibum.
Fercula magna quidem dapibus cumulata benignus
Ac ſi colle tumens diſcus onuſtus erat.
Vndiq. montis opus medium quaſi vallis habebat
Quo meliore via piſcis agebat iter.
Ille natans oleum pro vndis, pro ceſpite diſcum
Incoluit, cui pro gurgite menſa fuit.
Attamen ante aliud data ſunt mihi mitia poma,
Perſica quæ vulgi nomine dicta ſonant.
Laſſauit dando, ſed non ego laſſor edendo,
Vocibus hinc cogens, hinc tribuendo dapes.
Mox quaſi parturiens ſubito me ventre tetendi
Admirans vterum ſic tumuiſſe meum.
Intus enim tonitrum vario de more fremebat,
Viſcera conturbans Eurus, & Auſter erat.
Non ſic Cæruleis turbatur arena procellis;

Nec vaga per pelagus puppis adacta tremit.
Nec ſi inflantur ventorum turbine folles
Malleolis famulo quos faber vſtus habet.
Alter in alternis ructabat valle ſuſurros,
Et ſine me mecum pugna ſuperba fuit.
Sit tibi longa ſalus celſa cum coniuge rector
Et de natorum prole voceris auus.
Laudis honore potens fœlicia tempora cernes,
Et valeas dulces concelebrare iocos.

De Berulfo Comite.

DELICIAS Berulfe tuas ſpectando libenter
Me fateor duplicem ſuſtinuiſſe famem.
Sic ego credebam quarta ſociarer vt hora
Me nec ad octauam menſa benigna vocat,
Per veſtras epulas didici ieiunia geſtans
Litania fuit prandia veſtra magis.
Det tibi læta Deus, per quem modo leta notamus
Hæc quoq; dum ſcribo, plus ſatiatus agor.

De Condane Domeſtico.

TEMPORIBVS longis regalis diues in aula
Emicuit meritis gloria conda tuis.
Nam ſemel vt iuuenem vigili te pectore vidit,
Elegit ſecum ſemper habere ſenem.
Quis fuit ille animus? vel quæ moderatio ſenſus,
Cum fueris tantis regibus vnus amor.

Mens generoſa tibi precioſo lumine fulget
Quæ meritis propriis amplificauit auos.
Floret poſteritas, per quam ſua creſcit origo,
Et facit antiquos ſurgere laude patres.
Nam ſi præfertur generis qui ſeruat honorem
Quanta magis laus eſt nobilitare genus.
Qui cupit ergo ſuum geſtis attollere nomen,
Ille tuum velox præmeditetur opus.
A paruo incipiens exiſti ſemper in altum,
Perq. gradus omnes culmina celſa tenes.
Theodericus ouans ornauit honore tribunum,
Surgendi auſpicium iam fuit inde tuum.
Theodebertus enim comitiue præmia ceſſit,
Auxit & obſequiis cingula digna tuis.
Vidit vt egregius animus meliora mereri,
Mox voluit meritos amplificare gradus.
Inſtituit cupiens, vt deinde domeſticus eſſes,
Creuiſti ſubito, creuit & aula ſimul.
Florebant pariter veneranda palatia tecum,
Plaudebat vigili diſpoſitore domus,
Theodoualdi etiam cum parua infantia vixit,
Huius in auxilium maxima cura fuit.
Actibus eximiis ſic publica iura fouebas,
Vt iuuenem regem redderet eſſe ſenem.
Ipſe gubernabas, veluti ſi tutor adeſſes,
Commiſſumq. tibi proficiebat opus.
Glotarii rurſus magna dominatus in aula,
Quiq. domum ſimili iuſſit amore regi.
Mutati reges, vos non mutaſtis honores,
Succeſſorq.

Succeſſorq. tuus tu tibi dignus eras.
Tantus amor populi, ſolertia tanta regendi
Hoc vt nemo volens ſurripuiſſet onus.
Nunc etiam placidi Sigibertis Regis amore,
Sunt data ſeruitiis libera dona tuis
Iuſſit & egregios inter reſidere potentes
Conuiuam reddens proficiente gradu.
Rex potior reliquis merito meliora parauit,
Et quod maius habet, hoc tua cauſa docet.
Sic tuus ordo fuit ſemper maiora mereri,
Vitaq. quam ſenior, tam tibi creuit honor.
Quæ fuerit virtus, triſtis Saxonia cantat,
Laus eſt arma truci non timuiſſe ſeni.
Pro patriæ votis & magno Regis amore
Quo duo natorum funera tuta iacent
Nec grauiter doleas cecidiſſe viriliter ambos,
Nam pro laude mori, viuere ſemper erit.
Lætitiam vultus Hilari diffundit ab ore
Et ſine nube animi gaudia fida gerit.
Munificus cunctis, largiris multa benignus
Et facis adſtrictos per tua dona viros.
Sit tibi longa ſalus placidis fœlicior amnis,
Atq; ſinum reparet proles opima patrem.

Ad Gundouarium.

Si prodi verbis affectus poſſet amantis
Carmina plura tibi pagina noſtra daret.
Sed quod ab ore loqui nequeo quod pectore ſeruo

Sit ſatis ex multis vel modo pauca dari.
Nam ſi reſpicias votum per verba canentis,
Malueram maius qui tibi parua fero
Aſpicimus ſenſum totum in dulcedine fuſum
Quo ſine nube doli corda ſerena micant.
Puro fonte rigans, nec tarde fauce redundat,
Cuius verba libens, pectore, corde bibo.
Prouidus, exertus, vigilans, moderatus, honeſtus,
Condimentum animæ mens tua ſemper habet.
Reginæ egregiæ patrimonia celſa gubernas,
Quæ tibi comiſit, ſenſit vbiq. fidem.
Nemo piæ poterat Reginæ charior eſſe
Quam qui pro meritis talis & ipſe foret.
Gundouari longo vigeas placiturus in æuo,
Coniuge cum propria luce perenne manens.

Ad Flauum.

AD charum toties mea pergit epiſtola Flauum,
Sic monet officiis ſedula cura loqui.
Nunc quoq; proſaico modo mittens carmina verſu
Blandior effectu debita ſoluit amor.
Quin tibi pauca ferat, qui vult iter ire viator
Nemo hominum tacite prætereundus habet.
Fœtus amicitiæ te vt pagina ſæpe requirit
Et ſi vir deſit portitor, aura placet.
Attonitis animis ego per vaga nubila pendo
Nullaq. ſuſcipio ſigna relata manu.
An tibi charta parum peregrina merce rotatur

Non amor extorquet, quod neq; tempus habet.
Scribere quo poſſis, diſcingat faſcia fagum
Cortice dicta legi, ſit mihi dulce tui.
Antea Romuleum faſtidit lingua ſuſurum,
Quæſo vel hebraicis reddito verba notis.
Doctus & hæmoniis quæ vis perſcribito ſignis,
Aut magis Argolico pange canora ſopho.
Barbara fraxineis pingatur rana tabellis,
Quodq; papyrus agit, virgula plana valet.
Pagina vel redat perſcripta dolatile charta,
Quod relegi poterit, fructus amantis erit.

Ad Flauum & Euodium.

QVAM bene conueniunt genitor quos ſuſtulit vnus
Si ſimul hos vnum pectus vtroſq. tenet.
Viſceribus iisdem genitos Flauum Euodiumq.
Prorſus amore vno viſcera noſtra tegunt.
Alter in alterius mihi viſu viſus habetur
Et fratris ſpeciem fratris imago dedit.
Vnius ex facie facies mihi nota ſecundi,
Sic ſpeculo ſimilem forma repreſſa refert
Ergo pari voto paribus dans vota ſalutis,
Ambos inter ego tertius alter ero.
Hoc cupiens, vt quos charis amplexibus idem
Tres amor vnus habet, nos quoq; charta ligat.

Chariſsimo eſt omni gratia prædicando Sigiſmundo.

FORTVNATVS, SALVTEM.

FIXVS amore tuo votis inhiantibus, adſtans,
Quæ tibi chare ſalus ſæpe requiro viros.
Iusq. viator adeſt properans Aquilonis ab axe
Quàmuis Fortunam ſollicitudo moror.
Seu priuata virum, ſeu publica cura citabit
Hunc miſi perconter, nullus abibit iter.
Quam vegetum membris quæ te loca chare cohercent
Ordine diſpoſito cuncta requirit amor.
Si grauis arma tenens Italas terit hoſpes arenas
Aut quæ Francus habet, pagina pandat, age.
Qui geris, ora refer, tamen vt queo longius opto,
Viuas pars animæ dimidiata meæ.

Ad Sigiſmundum & Aregiſilum.

NOMINA amicorum mihi dulcis epiſtola pandit
Hinc Sigiſmunde nitens, hic Aregisle decens.
Proſperitas fœlix ventorum flamina fudit
Quando mihi charos nunciat aura viros.
Teſtor vtrunq; caput, tantum mea vota iuuantur,
Quantum fit florens læta ſub hymbre ſeges.
Ne ſinu iam rapidis æſtiuo tempore flammis
Nectarei fontis me recreaſtis aquis.
Poſt Italas terras mittis mihi Rhene parentes

Aduentu fratrum non peregrinus ero
Tempore belligero pacis noua gaudia ſurgunt
Hic quia venerunt quos meus optat amor.
Qui mihi feſtiuæ lucis duplicatis honorem
Sic veſter creſcat munere Regis honor.

Ad Boſonem Referendarium.

SIC *tegat omnipotens radiantia culmina regis*
Atq; eius cauſas arma ſuperna regant.
Sic dominum ac ſeruos diuina potentia ſeruet,
Et patriæ maneat hoc dominante ſalus.
Sic placido regi ſummus pius auctor ab alto
Qui dedit ante Petro, porrigat ipſe manum.
Sic te longæui comitetur gratia Regis
Et florente illo gaudia fixa metas.
Hoc rogo quam citius veniat quicunq; iubetur.
Ne grauet vltra animos hic mora tarda meos.
Nam feſtinet iter, ſtatuit quod certa voluntas
Si votum accelleret, dulcius eſſe ſolet,
Illud enim nimium per verba precantia poſco,
Commendor domino te memorante meo.
Actibus excellens maneas per ſæcula fœlix
Et memor ipſe mei dulcis amice vale.

Ad Paternum.

NOMINIS *auſpicio fulgent tua facta paterne,*
Munere qui proprio te facis eſſe patrem.

Seruitii noſtri non immemor omnia preſtas
Et tibi deuotis das pia vota libens.
Vt bona diſtribuas, modo qui tam promptus haberis
Vnde magis preſtes, amplificentur opes.

Verſus in Cauatis.

QVI legis in pulchro circundata verba metallo
Si purus venias, hoc imitaris opus.
Nam velut argentum calida fornace probatur,
Sic ſe purgato pectore prodit homo.

Ad Conuiuam.

QVI venis ad charos Conuiua fidelis amicos
Quod minus eſt epulis, plus in amore capis.
Non te per pelagum peregrinus detulit hoſpes,
Sume liberos patrii quod genuere lares.

Ad Eundem.

QVAMVIS docta loquax cœnantem cura fatiget,
Huc veniens feſtos mitte poeta iocos.
Sic tamen vt propriam rationem ſeruet honeſtis,
Nam ſolet incautus ſermo mouere magis.

De breuitate uitæ.

VITA breuis hominum, fugiunt præſentia rerum
Tu cole quæ potius non moritura manent,

Elige iuſticiam, tene pacem, dilige Chriſtum,
Expete delitias, quas ſine fine geras.

Ad Eundem.

PELLE Palatinas poſt multa negocia rixas
Viuere iocunde menſa benigna monet.
Cauſæ iræ, ſtrepitus, ſileant fora, iurgia leges
Hic placeat requies, quam dat amica dies.

Ad Conuiuam.

QVEM rogo pacificos ad prandia deffer amicos
Hoſtem quære alibi, ſi tibi pugna placet:
Delitiis mediis lites agitare recuſes
Arma tibi campus, menſa miniſtret olus.

Ad Eundem.

SI tibi magnanimus rigida virtute videris
Secures ad calices fortia bella refer.
Qui venit huc epulas noſtræ cognoſcere menſæ
Commendet poſitos gratia ſola cibos.

Ad Galactorium Comitem.

SAEPIVS optaram fieri me remige nautam,
Curſibus vndifragis vt ratis iret aquis,
Flatibus aut rapidis per dorſa Garomnica ferrer,
Burdegalenſe petens vt celer actus iter.
Velaq. fluctiuagum traherent Aquilone ſecundo,

Me quoq; littoreo redderet aura ſinu,
Qua pius Antiſtes Sacra Gundegiſilus offert,
Culmine pro populi qua micat ara Dei.
Tu quoq; qui reſides meritis comes ample ſerenis,
Curre Galactori ſedula cura mihi.
Currat & excellens Rex Guntheramus honores
Magnos debet adhuc, qui tibi magna dedit.
Cum tamen hoc vellem, timor obſtitit vltimus, ille
Qui cumulo rapide mons fremit albus aquæ.
Dulcedo inuitat, ciuilis & vnda repugnat,
Sic vocat atq; vetat hinc amor, inde paucor.
Plane hoc quod ſupereſt tua ſoluet epiſtola currens
Littera quod facerem reddat amore vicem.
Maximem nunc legeris, te dulcis amice ſaluto,
Sperans a Domino te ſupereſſe diu,
Cumq. domo, ſociis Antiſtite, coniuge, natis,
Viue comis cui ſint iura regenda ducis:
Pontifici ſummo commender opime precatu
Sic tua pars meritis ſit data dextra polis.
Si ſupereſt aliquid, quod forte tributa redundant
Qui modo mitto apices, te rogo mitte pices.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI

LIBER OCTAVVS.

De nomine ſuo ad diuerſos.

AONIAS *auido qui lambitis ore camœnas,*
Caſthaliusq. quibus ſumitur arte loquor.
Quos bene frugiferi Demoſthenis horre ditant
Largiris & irriguis implet Homerus aquis.
Fercula ſine quibus fert diues vterq. miniſter
Tullius ore cibum, pocula fonte Maro.
Vos quoq; qui nunquam morituras carpitis æſcas,
Quas Paradiſiaco germine Chriſtus habet.
Facundo monitu penetrant qua qui retinentur
Nunc monitis Pauli, poſtea claue Petri.
Fortunatus ego hinc humili prece voce ſaluto,
Italiæ genitum Gallica rura tenent.
Pictauis reſidens qua Sanctus Hilarius olim
Natus in vrbe fuit notus in orbe pater.
Eloquii currente rota penetrauit ad Indos.
Ingeniumq. potens vltima Thyle colit,
Perfundens cunctas vice ſolis lumine terras

Cuius dona fauens Perſa Britannus habet.
Chriſticolo Scythicas laxauit amore primas
Dogmate feruenti frigida corda calent.
Martinum cupiens voto Rhadegundis adhæſit,
Quam gerunt cœlo terra Toringa ſacro.
Germine regali pia neptis Hermine fredi,
Cui de fratre patris Hamalafredus adeſt.
Mens ornata bonis fugitiuos ſpernit honores
Siſtens in ſolo firma manere Deo.
Regia Luctiſono commutans pallia cultu
Vilior Ancillæ veſtis amata tegit.
Splendida Sarraco quondam ſubuecta ſuperbo
Nunc terit obſequio planta modeſta lutum
Quæ prius inſertis onerata eſt dextra ſmaragdis
Seruit inops famulis ſedulitate ſuis.
Aulæ celſa regens quondam modo iuſſa miniſtrat
Quæ dominando prius, nunc famulando placet.
Paupertate potens, & ſolo libera voto,
Clarius abiecto ſtat radiata loco.
Aurea fulchra tenens iam tum ſibi vilis honore
Effugit extructum puluere fuſa thorum.
Si contemnatur, tunc nobilis eſſe fatetur,
Et putat eſſe minor, ſi datur vllus honor.
Parca cibo Euſtochiam ſuperans, abſtemia Paulam,
Vulnera quo curet dum fauilla monet.
Melaniam ſtudio reparans, pietate, Bleſyllam
Marcellam votis æqui parare valens.
Obſequiis Martham renouat, lachrymisq. Mariam,
Peruigil Eugeniam vult patiendo Teclam.

Senſibus iſta gerit, quicquid laudatur in illis
Signa recognoſco quæ prius acta lego.
Omnia deſpiciens, & adbuc in corpore conſtans
Spiritus hic viuit ſed caro functa iacet.
Terram habitans cœlos intrat bene libera ſenſu,
Atq; homines inter iam ſuper aſtra petit.
Cuius ſunt epulæ, quicquid pia regula pangit,
Quicquid Gregorius, Baſiliusq. docent.
Acer Athanaſius, quod lenis Hilarius edunt,
Quos cauſæ ſocios lux tenet vna duos.
Quod tonat Ambroſius Hieronymus atq; coruſcat
Siue Auguſtinus fonte fluente rigat.
Sedulius dulcis, quod Oroſius edit acutus,
Regula Cæſarii linea nata ſibi eſt.
His aliter ieiuna cibis palpata nec vnquam
Fit caro, ſit niſi iam ſpiritus ante ſatur.
Cætera nunc taceam, melius quia teſte tonante
Iudicioq. Dei glorificata manent.
Cui ſua quiſq; poteſt Sanctorum carmina vatum
Mittat iu exiguis munera larga libris.
Se putet inde Dei doctare manentia templa,
Quiſquis ei votis ſcripta beata ferat.
Hæc quoq; qui legitis rogo reddite verba ſalutis
Nam mihi charta leuis pondus amoris erit.

De itinere ſuo cum ad Domnum Germanum ire deberet, & a domna Rhadegunde teneretur.

EMICAT *ecce dies, nobis iter inſtat agendum,*

Debita perſoluens emicat ecce dies.
Me vocat inde pater radians Germanus in vrbe,
Hinc retinet mater, me vocat inde pater.
Dulcis vterq. mihi voto amplectente cohæſit,
Plenus amore Dei dulcis vterq. mihi
Charior hæc animo quamquam ſit & ille beato
Charior ille gradu, charior hæc animo.
Mens tenet vna duos æquali luce viantes
Ad pia tendentes mens tenet vna duos.
Proficit alterutro, quicquid bene geſſerit alter
Vnius omne bonum proficit alterutro.
Sunt quia corde pares iuſſus non ire recurro
Obſequar ambobus ſunt quia corde pares
Nec tamen hinc abeo, quamuis noua tecta videbo
Corpore diſcedo, nec tamen hinc abeo.
Hic ego totus ero nec corde ac mente reuellor
Sic quoq; dum ſedeo, hic ego totus ero.
Porrigat arma mihi cœleſtia mater eunti
Illa vt plus habeat, porrigat arma mihi.

Hymnus de natiuitate Domini.

AGNOSCAT *omne ſæculum*
Veniſſe vitæ præmium,
Poſt hoſtis aſperi iugum,
Apparuit redemptio.

Iſaias quæ concinit
Completa ſunt in Virgine

Annuntiauit Angelus
Sanctus repleuit Spiritus.

Maria ventre concipit
Verbi fideli ſemine
Quem totus mundus non capit,
Portant puellæ viſcera.

Radix ieſſe floruit
Et virga fructum edidit,
Fœcunda partum protulit
Et virgo mater permanet.

Adam vetus quod polluit
Adam nouus hoc abluit
Tumens quod ille deiicit
Humillimus hic erigit.

Iam nata lux eſt & ſalus,
Fugata nox & vita mors
Venite gentes credite
Deum Maria protulit.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti & Dominæ meæ Mariæ matris eius, De Virginitate.

CVLMINA *multa polos radianti lumine complent*
Lætanturq. piis agmina ſancta choris.

Carmina Dauidico plaudentia brachia texunt
Creditur & ſacro tripudiare gradu.
Cœtibus Angelicis hominum ſociata propago
Reddit honorificum laudis amore ſonum,
Alternis vicibus diuina poemata pſallunt
Atq; creatori myſtica verba canunt.
Lucida ſydereo cœli ſtrepit aula tumultu.
Laudibus & Domini concutit aſtra fragor.
Hinc Patriarcharum reſonant modulamina vocum,
Inter quos Abrahæ eſt maxima cura fides.
A quo acceperunt reddunt dehinc verba Prophetæ
Moyſes ante alios dux mare teſte viros.
Inde fauent fratres & celſa caterua piorum,
Lumen Apoſtolicum præmediante Petro.
Qui valet ex meritis cineres animare ſepultos
Et reuocare diem voce iubente poteſt.
Hinc mercede pari ſequitur pius ordo ſenatum,
In quibus eſt Stephanus victor honore prior.
Quos ſaxiis, gladiisq., fame & cum frigore flammis
Ereptos terris iungit in aſtra fides.
Caſibus heu variis quos ſit tulit ira furentis,
Et ſi mors diſpar, lux tamen vna tenet.
Inde Dei genitrix pia Virgo Maria coruſcat.
Virgineasq; agni de grege ducit oues.
Ipſa puellari medio circundata cœtu
Luce pudicitiæ ſplendida caſtra trahit.
Per Paradyſiacas epulas ſua vota canentes
Iſta legit Violas; carpit & illa Roſas.
Prac̄torum gemmas, ac Lilia pollice rumpunt,

Et quod odoratum eſt flore comante metunt.
Illic Euſemia, pariter quoq; plaudit Agathæ,
Et Iuſtina ſimul conſotiante Tecla.
Hic paulina, Agnes, Bleſilla, Eugenia regnant
Et quaſcunq; ſacer vexit ad aſtra pudor.
Fœlices quarum triſtes contingit amore
Viuere perpetuo nomina fixa libro.
Has inter comites coniuncta Cæſaria fulget
Temporibus noſtris Arelatenſe decus.
Cæſarii monitis luci ſociaia perenni,
Si non Martyrii, virginitatis ope.
Lilia quos referunt æqualis moribus ambos
Et clarum hæredem proxima palma manet.
Et quæcunq; ſuos vigilans meditabitur actus,
Hic erit egregio participanda gradu.
Concipiente fide Chriſti Radegundis amore
Cæſarii lambit regula quicquid habet.
Cuius Pontificis refluentia pectore mella
Colligit, & riuos inſaliata bibit.
Quantum fonte trahit, tantum ſitis arida creſcit
Et de rore Dei plus madefacta calet.
Nec ſibi ſed cunctis generaliter vnica viuens
Fœlix anguſtam pandit ad aſtra viam.
Sed tibi piæ reliquis mater pia charior inſtat
Eligit excelſo conſociare choro.
Res probat ipſa tamen, quoniam veriſſima conſtat,
Te matrem votis optat habere ſuam,
Quamq. ſuis genibus charam nutriuit alumnam
Perficit ecce ſuo conſtituenda loco.

Et quæ te ſemper baculi moderamine rexit
Prompta ſub imperio vult magis eſſe tuo.
Præficit illa ſibi, cum tu præponeris illi,
Illa ſubit vota te potiente gradus.
Ecce diem feſtum tandem pietate tonantes
Quam precibus genitrix ſæpe rogabat habet
Cuius reſpirant tacito præcordia pulſu
Anguſtusq. animus gaudia larga capit
Expectata nimis oculos ad tempora tendens
Semine lætitiæ dona ſuperna metit.
Obſtat adhuc ſupplex vnum quod reſtat honoris
Vt placeas Chriſti conſocianda polo
Qualiter hæc capias labor eſſe videtur agentis,
Sed labor iſte breuis fruge replendus erit.
Seruitio Domini ſubdenda eſt ad iuga ceruix
Nec graue ſed leue ſit quicquid amore feros.
Non aliunde petas, in matre exempla require
Aſpicis ante oculos quod mediteris opus,
Cum qua feſtiuas ſimul eſſe in luce perenni
Condecet hic ſimili currere lege viam.
Dulce decus vbi ſit veneranda Cæſaria præſens
Præſule Cæſareo non caritura tuo.
Illos corde ſequens, mandata & corpore complens,
Vt teneas flores, has imiteris apes.
Reſpice qui voluit naſci ſe è ventre puellæ
Conditur & tumulo ſic peregrina ſuo.
Naſcitur hic ſubito rerum mirabile ſignum
Cum pendens venit Lichnus ad obſequium.
Decidit in lapidem, nec vergit, & integer arſit.

Nec vitrum

Nec vitrum ſaxis, nec perit ignis aquis.
Fama recens reſidens Germanæ perculit aures
Affectusq. pio ſic mouet ora ſoror.
Hanc rogo Germanæ mandaſti chara ſalutem
Scripta tuis digitis hæc mihi cartha refert
Sollicitis oculis ſic ſpectabam vnde venires,
Quale precata fui non agis illud iter.
Optaui Gallis vt te huc Hiſpania ferret
Non te hic clara ſoror, non ibi mater habet
Extremo obſequio non huc Brumichildis adiui,
Si tibi nil viduæ mortis honore darem.
Cum peregrina tuos non clauſi dulcis ocellos?
Auribus aut auidis vltima verba tibi?
Officium triſti nullum impendi ipſa ſorori,
Membra, manus, faciem nec manus iſta tegit.
Non licuit fundi lachrimas nec ab ore reſorbi
Frigida nec tepido viſcera fonte lauo.
Nutritas pariter vinctas regionibus iisdem
Cur ad mortis iter diuidis alte dolor?
Sicq. relicta ſoror caſu laceratur adempto
Hæc vocat illa iacet, nec repetita redit
Germanæ validos audit Germania fletus
Quaq. recurrit iter quæſtibus aſtra ferit.
Nomine ſæpe vocans te Geleſiuntha ſororem
Hoc fontes, ſyluæ, flumina, rura ſonant.
Geleſiuntha taces, reſponde vt muta ſorori
Reſpondent lapides, mons, nemus, vnda, polus
Anxia, ſollicitans ipſæ vt ſint arrogat auras
Redde & Germanæ, cuncta ſalute ſilent.

N

Nuntius hic ſubito fluuios tranſcendit, & Alpes
Mœrorisq. grauis tam cito prima volat.
Optandum fuerat, poſtquam loca cuncta repleuit,
Tardius ad matrem hic vt dolor iret iter.
Sed quod fama refert, qui plus amat & prius audit
Ac dubium credit dante timore fidem.
Mox igitur matris iaculans dolor attigit aures,
Anxia ſucciſo poplite lapſa fuit.
Audita de morte vna mors altera pulſat
Et pene incolumi corpore funus erat.
Pallida ſuffuſo tunc Geleſiuntha rubore
Molliter hæc anima vix redeunte refert.
Siccine me tenero natæ ſolabor amore
Vt mea nunc grauius viſcera vulnus aret?
Si noſtrum iam lumen obit, ſi nata receſſit,
Me quid ad has lachrymas inuida vita tenes?
Erras dure timor nimium cum tollere matrem
Funere debueris, ſors tibi nata fuit.
O vtinam merſis creuiſſent flumina ripis,
Naufraga ſeu fuſis terra nataſſet aquis
Alta Pirenæi tetigiſſent ſydera montes,
Aut vitrea glacie ſe ſolidaſſet iter.
Hoc ergo illud erat, quod mens præſaga timebat,
Non poſſe amplexu vellere renata meo.
Paruimus votis alienis iuſſa ſequentes,
Vt nec rheda notis non æquus iſſet aquis.
Quando relaxaui te Geleſiuntha ſub Arcto
Promiſſa exiſti non reditura mihi.
Hoc erat altus amor placida dulcedine natæ

Quod teneris labiis vbera preſſa dedi.
Cur hinc lactis opem produxit vena mamillæ?
Cur alimenta dedi, nec habitura fui?
Sæpe ſoporantem furtiua per oſcula Suxi,
Vt leue dormires viſcera ſuppoſui.
Optaſſe extremum de te quid profuit illud,
Luderet vt gremio paruula neptis aui
Nec Fœlix vota, aut infœlix funera vidi,
Perdidit hoc nimius hoc labor illud amor.
Partitis lachrymis ſoror hinc, hinc anxia mater
Vocibus hæc Rhænum pulſat & illa Tagum.
Condolet hinc Batauus, gemit illinc Bæthicus axis,
Perſtrepit hoc Vachalus, illud Hiberus aquis.
Tot lachrymas, ſtellasq. ſata eſt ſed ab himbre vaporis
Non releuando ſitim gutta miniſtret opem.
Affectus ſi forte poteſt miteſcere, dicam
Non ea flenda iacet, quæ loca læta tenet.
Dicite ſiquidei nocuit quam tempore lapſu
Mortis iter rapuit, vita perennis alit.
Quæ modo cum Stephano cœleſti conſule pergit,
Floret Apoſtolico principe clara Petro.
Matre ſimul Domini plaudens radiante Maria
Rege ſub æterno militat illa Deo.
Conciliata placet precioſo funere fulget,
Depoſita veteri nunc Stola pulchra tegit.
Atq; vtinam nobis illos accedere vultus
Cedat amore Deus per mare, per gladios.
Vitæ ſigna tenet vitreo cum vaſe cadente
Non aqua reſtrinxit, nec petra fregit humi

Tu quoq; mater habes conſultum lege tonantis,
De nata & genero, nepte, nepote, viro.
Credite Chriſticolæ viuam, quia credidit illa
Non hanc flere decet, quam Paradyſus habet.

Finis Libri Octaui.

Deſunt tam multa, quæ etiam deerant in ipſo Codice Vaticano, vt ex Indice librorum Fortunati, quem in fine apponemus conſtabit, ex eodem decerpto Codice nam hunc eundemIndicem in librorum ordine di gerendo ſemper ſumus ſequuti.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI, DEINDE EPISCOPI PICTAVIENSIS DE VITA SANCTI MARTINI, LIBRI QVATVOR.

Prologus Fortunati Presbyteri in uitam Sancti Martini.

DOMINO SANCTO, ATQVE Apoſtolico piiſſimo in Chriſto & peculiari patri Gregorio Papæ, Fortunatus.

CVM iuſſeris, vt opus illud Chriſto preſtāte interceſſionibus Diui Martini quod de ſuis virtutibus explicuiſti verſibus debeat digeri, id age vt ipſum mihi relatū iubeatis trāſmitti. Nam pietate Domini concedente, quod de vita eius vir diſertus Dominus Sulpitius ſub vno libello proſa deſcripſit, et reliquum, quod Dialogi more ſubnectit primum quidem opus duobus libellis, & dialogum ſubſequentem aliis duobus libellis, complexus ſum breuiſſime, & iuxta modulum paupertatis noſtræ in quatuor libellos redegi totum illud opus verſu, inter hoc bimeſtre ſpacium, audax

magis quam eloquens, aut effridax, vtpote curſim & impolite inter friuolas occupationes, quos libellos Domino meo pio Domino Martino dicatos, ipſo commeatum concedente in quaternionibus quos direxiſti, ipſe per vos oblatos confeſtim tranſcribendos curabo, illud certe poſtulans, vt eius a nobis pietas impetrata pro nobis humilibus, & ſuis peculiaribus intercedere non deſiſtat. Da pater dulcis veniam, quia lituram tantam meſſe ſcribenti pluuia ſuper lapſa ſuffudit. Ora pro me Domine Sancte & mihi dulcis pater.

Præfatio in eosdem libros.

NAVTA rudis tumido cum vult dare vela profundo
Atq; procelloſas neſcius intrat aquas.
Rauciſono latrante ſalo cum perſtrepit æquor,
Et vaga terrifico murmurat vnda freto.
Exiliens pelagus colles vbi voluit aquoſos,
Planaq; dorſa maris mobile rupe timet.
Naufragii cumulos capiens per confraga, Pontus,
Qua crepitat rapidus monte natante liquor.
Certatim implicita quatiunt vada Cærula Cymba
Cum liquidi campi penſile tranſit iter:
Si fera creſcat hyems vt ſpumis verberet auras
Et mare Cæruleum tollat ad aſtra chaos.
Fluctibus excuſſus per nubila nauita currit,
Intrat & aerias pendula prora vias.
Pars ſubit vna ratis, pars altera vergit arenis,
Et natat in dubio lubrica libra freto.

Nunc ſurſum inſpicitur pelagi furibunda ruina
Pontus & iratas deſuper armat aquas.
Nunc quoq; proſiliens Zephiri, pelagiq. repulſu
Fluctibus eximiis euolat acta ratis.
Afficitur tremulis temerarius arbiter vndis,
Et ſtupet implicitas quas petat arte vias.
Attonitus, ſtrepidus, hebetans, vagus, anxius, anceps
Confuſo ingenio mox ope nauta caret.
Tamq. gubernandum amittens ratione gerendum,
Pondere vinctus aquæ neſcius arte iacet.
Sic ego de modicis minimus venerabilis agnis,
Cum Radegunde ſacra quam collo ſorte pia
Tendere pollicitum quia cogor ad ardua greſſum.
Imperiis tantis viribus impar agor.
Fluctuat ingenium cui non natat vnda camenæ
Muſarum cuius non rigat ora lacus.
Nam celſum meritis Martinum ad ſydera notum
Cum ſunt vota, mihi non valet arca loqui.
Poſcendum eſt vobis ne naufraga prora laboret,
Flactibus ille ſuis ſed mea vela iuuet
Credere tunc potero ad portum mea carbaſa ferri
Aſpirante fide ſi ſua labra fauent.
Ferte precanter opem, & de verbo poſcite verba
Si fons ille rigat, riuulus iſte meat.
Vos date quod vobis cum fœnore reddat alumnus,
Addam vt theſauris parua talenta ſuis.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI DE VITA SANCTI MARTINI, LIBER PRIMVS.

ALTITHRONVS *poſtquam repedauit ad æthera Chriſtus,*
Carne triumphali vitricia ſigna reportans,
Inclytus inferni ſpoliato carcere diues,
Tartarei reprimens feralia iura Tyranni,
Et ſtygis omnipotens adamantina clauſtra reuellit,
Sede fera populi longa caligine tecti
Captiuum retrahens portis bipatentibus agmen
Millibus exceptis ergo eſt vt redditus aſtris
Et patris in ſolio ſedit ſua dextera dextræ,
Quæ conuerſatus dedit hæc miracula terris,
Multa Euangelici reſerante volumine libri,
Hæbraicus cecinit ſtylus Atticus, atq; Latinus,
Proſaico digeſta ſitu commune rotatu.
Primus enim docili diſtinguens ordine carmen
Maieſtatis opus metri canit arte Iuuencus
Hinc quoq; conſpicui radiauit lingua Seduli,
Paucaq. perſtrinxit florente Orontius ore,
Martyribusq. piis ſacra hæc donaria mittens,
Prudens, prudenter, Prudentius immolat actus

Stemmate, corde, fide, pollens Paulinus & arte
Verſibus explicuit Martini dogma magiſtri,
Sortis Apoſtolicæ quæ geſta vocantur & actus
Facundo eloquio vates ſulcauit arator
Quo' ſacra explicuit ſerie gene alogus olim
Alchimus egregio digeſſit acumine preſul.
Aſt ego mentis inops Italæ quota portio linguæ,
Fece grauis, ſermone leuis, ratione pigreſcens,
Mente, hebesarte carens, vſu rudis, ore nec expers,
Paruula Grammaticæ lambens refluamina guttæ,
Rhetoricæ exiguum prolibans gurgitis hauſtum
Cote ex iuridica, cui vix rubigo receſſit,
Quæ prius addidici dediſcens plurima, cuiq.
Artibus ex illis odor eſt in naribus iſtis.
Non prætexta mibi rutilat toga, penula nulla,
Famaue nuda fames ſupereſt de paupere lingua
Scilicet inter tot Sanctorum culmina vatum
Culmina doctorum, & gemmantia prata loquentum,
Nullo flore virens ego tendam texere ſertum
Irriguo melli hæc auſtera abſinthia miſcens?
Quod tamen vt facerem, fieri res illa coegit
Quo minus ipſe reus pro crimine redderet amplo,
Conuenienter enim ratio quia vera popoſcit
Huius Pontificis ſolui præconia verbis
Cuius cauſa fuit hac me regione venire
Cum vndas fortis hyems fræno glacieq. ligaſſet,
Et vaga libertas fluuiorum incluſa lateret
Aſperioſa gelu de ſe ſibi vincula nectens
Plus aqua frigidior tunica veſtita rigoris

Occurrenti igitur portæ Ambianenſis egeno
Qui ſibi reſtiterat, Clamydis partitur amictum,
Et feruente fide membris algentibus offert.
Frigoris iſte capit, partem capit ille temporis
Inter vtroſq. inopes partitur feruor & algor
Et noua mercandi fit mundina frigus & æſtus
Vnaq. paupertas ſatis eſt diuiſa duobus
Hac ſe veſte tamen tectum obtulit ipſe creator
Martiniq. clamys texit velamine Chriſtum
Nulla Auguſtorum meruit hunc veſtis honorem
Militis alba clamys plus eſt quam purpura regis
Prima hæc virtutum fuit arrha & pignus amoris
Poſt fera barbaries peteret cum Gallica clauſtra
Ac prope Vuangionum premeret loca feruidus hoſtis
Militiæ Sanctus cuncta emolumenta recuſat.
Hinc ſibi Cæſareas fremuit Iulianus in iras,
Imperat vt clauſum teneat cuſtodia iuſtum
Ac veniente die primus properaret in agmen.
Quo tamen ante aciem Sacer ire fatetur inermis
Venerat ergo dies belli pacem expetit hoſtis,
Atq; orante vno cecidit furor omnibus armis
Innumeraſq. acies ſolus ſine ſanguine vicit.
Hinc loca latronum incedens ratus ire per Alpes
Vinclis poſt tergum manibus deductus ab vno
Tempore ſub mortis hoſtis compendia tractans,
Credit latro Deum, dum prædicat iſte, colendum;
Et dare qui voluit mortem capit ore ſalutem.
Ducitur ille ferox a religione ligatus
Atq; ſuus prædo Martini præda fit vltro

Quam bonus ille iſti, ſed plus pius hic fuit illi
Seruantur ſimul, ille fide, aſt hic corpore viuens
Ambo valent, dum nemo cadit, ſi vicit vterq.
Hinc loca prӕteriens pulcherrima Mediolani,
Forte viamq. terens per amena vireta viator,
Obuius occurrit, vetus, & temerarius hoſtis,
Mentitus ſpeciem humanam ſub imagine formӕ,
Falſiloquax pereunte fide, male doctus in arte
Quo peteretur iter, quӕrit. Cui comminus ille
Huc properare refert qua ſe Deus ire vocaret.
Cui ferus hoſtis ait. Quacunq; accedere tentes
Tecum pergo nocens, vota incontraria currens.
Voce prophetali Sanctus cui protinus inſit
Eſt meus adiutor Dominus mala nulla verebor,
Ne timeam trimidum timor eſt Deus arma timentum,
Tutus in aduerſis gradior rectore ſuperno,
Inſidiis via nulla patet ſub tegmine diuo
Hӕc ait & validi transfixus cuſpide verbi
Dӕmō abeſt ſic vmbra fugit quam Chriſtus obumbrat
Interea matrem gentili errore reſoluens
Iſta iſtum mundo, hic illam generauit Olympo,
Decrepitamq. ſenem Sancto facit amne renaſci
Et meliore ſinu vegetant ſua viſcera matrem
Dogmaq. Sacrilego quod fuderat Arrius ore:
Tempeſtate graui totum populauerat orbem,
Perq. mare Illyricum male naufraga lingua natabat
Hinc quoq; cœperunt naſci noua prӕlia iuſto,
Fortior vt fieret reparatis belliger armis
Ad virtutis opus per multa pericula creſcens

Vir pius ergo ſagax, fideiq. fidelis Athleta
Sparſa venena hereſis reprimens dum dimicat hoſtis,
Suppliciis lacerus, flagris datus, vrbe repulſus,
Nam patris ac geniti æqualem vel flaminis almi
Vim genus, & ſpecimen, virtutem lumen honorem,
Vnum velle trium ſua per tormenta fatetur.
Dulcia membra viri per amara flagella cauantur,
Et Chriſti iuuenem veterata piacula torquent
Sed grauis hæc fit pœna leuis per nomen amantis
Et quia ſummus apex fidei virtutis honoris,
Hilarius famæ radios iaculabat in orbem
Rite Sacerdotis penetralia iura gubernans,
Buccina terribilis, tuba legis, præco tonantis,
Pulchrior electro, ter certo ardentior auro,
Largior Eridano, Rhodano torrentior amplo.
Vberior Nilo, generoſo ſparſior Hiſtro.
Cordis inundantis docilis ructare fluenta
Fontibus ingenii ſitientia pectora rorans
Mens Euangelii bis bini plena libelli
Quatuor ore ſuo manans noua flumina mundo
Ornatum Eccleſiæ pollens diadema coruſcum
In membris Chriſti capitis velut infula fulgens
Pectore belligerens, adamantinus arte topazos
Ad virtutis opus mens in concuſſa paleſtris,
Gemmifer eloquiis, radiantior ore lapillis.
Doctor Apoſtolicus vacuans ratione Sophiſtas
Dogmate, luce, fide, informans virtute ſequaces
Hoſtibus hic quoniam grauis inſuperabilis eſſet,
Ducitur exilio quia longa ſilentia tendit,

Regis & auxilio petit hic ſua præmia miles.
Cuius in abſceſſu errori vaga Gallia cedit,
Et regio titubat tanta ſe turre mouente.
At vbi per propere hoc Martinus comperit, inde
Conſtituit cellam ſub vertice Mediolani
Expulit vnde virum tum Auxentius auctor iniquus.
Hinc prius exul adit, qua Gallinaria turget
Inſula, frugis inops, paſcens radicibus herbæ
Ergo venenatum elleborum mox ſumpſit ab ore
Incipit inde mori queis viuere credidit eſcis
sed graue virus agens oratio ſola fugauit
Et viuente viro intra ſe ſua mortua mors eſt.
Rurſus vt Hilario redeundi eſt facta facultas,
Excurrit properus ſua per veſtigia iuſtus
Excipit hic cupidum cupiens & amator amantem,
Fitq. monaſterium Pictaua comminus vrbe
Iungitur inde ſacro cathecumenus ore docendus,
Atq; abſente viro rapuit graue funus amicum.
En ſubito Martinus adeſt qui defuit abſens
Ecce redit pietas, redit & ſimul arca ſalutis
Ergo vbi conſpexit gelidum de febre cadauer
Flet, gemit, accurit, dolet, eiulat, vritur, angit
Conſpiciensq. fidem cella omnes iuſſit abire
Excluſitq. foras foribus ſine teſte relictus
Tunc ſuper algentis corpus proſternitur ardens
Iudicis exactor, reuomant vt Tartara functum
Interea geminis ſpacio remorante ſub horis
Ecce redit facies, ſaliunt per membra vapores,
Stat rubor inde genis, oculos pupilla repingit,

Rurſus & inſertus renouat ſpecularia viſus,
Vena tumet riuis animante fonte cruoris
Paulatim aſſurgit fabrica titubante columna.
Erigiturq. iacens pariter domus & ſuus hoſpes,
Ipſe iterum poſt ſe viuens idem auctor & hæres
Qui Rediuiuus ait ſe iudicis ante tribunal,
Ductum damnandum, Martino rante reductum.
• Lupicini demum celerans dum præterit agrum
Comperit heu famulum crudeli funere raptum
Elidendo ſuum fera per ſuſpendia collum
Acceſſitq. vbi ſic mala pendula præda iacebat
Expulit hinc cunctos ſolus ſolita arma requirens:
Incubuit ſuper exanimis pallentia membra
Et premit arca Sacri, ne hunc deprimat arca ſepulchri
Mox tamen ore precem vt viuentis miſit in aurem
Mors pede verſa retro prædam fugitiua reliquit,
Euomuitq. vorax auida de fauce rapinam
Protinus exiliit lento conamine functi
Iam leuior ſe terra mouens animata calore,
Languida colla leuans, oculoſq. ex morte ſoporos
Vix reſerans grauido vigilantia lumina viſu
Mortis odore & adhuc remanente in naribus illis
Sed præſtante manu totos ſimul erigit artus
Et ſtetit intrepidis membrorum machina plantis
Viuificatus enim greſſum meditando rediſcens
Reddidit obſequium vitæ pro munere Sancto,
Vſq; ad veſtibulumq. domi illum ducere tendens
Defunctum eripuit ſubito qui ex limine mortis
Pro mercede manens hæc compenſatio iuſto

Gloria Chriſte tibi, facis hæc qui mira per orbem
Accidit vt Turonum præſul peteretur ad vrbem
Nec tamen educi poſſet de limine cellæ
Ruritius quidam ſimulata febre iugalis
Obtinet egreſſum Sancti ad veſtigia ſupplex
Vrbibus ex reliquis noua conciliabula currunt
Lætificata ſimul Sanctam ſe ferre rapinam
Ne tamen effugiat, iuſtum cuſtodia vallat
Interea paucis tunc obſiſtentibus, inſons
Eligitur, trahitur, ſacratur, & arce locatur
Aemulus vnus erat defenſor Epiſcopus obſtans
Ne Martinus oues paſtor curaret alendas.
Nec mora iudicio Domini lectore canente
Verſiculo pſalmi defenſor ſponte notatur
Ex ore infantum & lactentem perfice laudem,
Nunc defenſorem qui ſic bene deſtrius, inquit
Mox fragor aſtra petit, clamor vagus atria complet
Et docet ille fauor de defenſore reatum,
Addictusq. vir eſt ſe iudice teſte propheta.
Inde monaſterium ſibi condit rupe ſub alta
Protinus exiluit lento conamine functi
Vir monachus præſtans in pontificatus honore
Plurima conueniunt vbi Sancta examina fratrum
Ergo aderat proprius locus & celeberrimus olim
Ampla vetuſtatis cum tempora tranſiluiſſent
Martyris eſſe pium ſpargebat opinio cultum
Quo Sacer exorans tumulo Salit vmbra ſepulchri
Læua ex parte loquens meritis res ipſa ſiniſtra
Imperat vt nomen fateatur imago vel actum

Latronem ſe voce refert pro crimine cæſum
Nil cum Martyribus ſe participare beatis
His qua palma manet, nam ſe male pœna teneret
Omnibus auditur, Martino cernitur vni
Iſta ſuperſtitio tali ſub ſorte vetatur
Sic altare ſimul remouetur larua fugatur.
Poſt iter arripiens comitatu relligioſo
Exequiis ſubito gentilibus obuius exit
Dum putat inde vrbi cultu Simulachra prophano
Pingit in aduerſos ſignum Crucis, illa cucurrit
Ante virum ſua bella gerens pietatis amica.
Obuia turba riget, greſſuq. extorpuit ægra
Atq; immota gradu vertigine rapta rotatur.
Additur illud onus deponunt colla cadauer
Nec iam fere valent, & mors in pondere creſcit,
Tunc ſacer inſpiciens opus hoc eſſe exequiarum
Iuſſit abire procul digitis Crucis arma repingens
Vnde ligauit iter miſeratus & inde reſoluit
Vna eademq. manu mandata per aera mittens,
Hoc mirum faciens de ſuſpitione Sacerdos.
Protinus antiquum cupiens exurere Phanum
Iuſſit & accliuem propius ſuccidere primum.
Obuia congreditur cui ruſtica concio pugnax
Nec ſuccidatur res nata & debita flammis
Proinde paciſcuntur hac lege excidere pinum.
Si Martinus eam valeat retinere ruentem.
Annuit hoc populus, hoc ſpondet ſponte Sacerdos
Mollia ſubduntur rigido ſub ſtipite membra
Et ſuſpectatur pini peritura ruina,

Interea

Interea rapidis ſonat icta bipennibus arbor,
Atq; ſub increpitans caſura cacumine nutat,
Paulatim inclinans iam victa ſecure ruebat
Turbati monachi ſpectant extrema magiſtri
Credentes ramis transfigere viſcera iuſti
Vir tamen intrepidus perſtat pinoq. cadenti
Obtulit arma Crucis, cumulans ſua bella triumphis
Extimuit fugitiua virum repedabilis arbor
Et ruitura procol ſuſpendit in aera lapſum
Excutiens retro verſa, comas, ſine more caducum
Continuit ſaltum, ſeſe per inania librans
Contra naturam ſucciſſa & curua repugnans
Mox petit illud iter, qua non ſua pondera torquent
Hinc ad Ruricolas vertigo infeſta rotatur,
In montem exiliens vindex vt puniat hoſtes,
Resq. parata neci fuit vltro facta ſaluti,
Fit fragor in parses, monachi per gaudia deflent
Gentiles ſtupidi noua per miracula pallent
Inditio ligni eſt hominum mollita voluntas
Expetit arma Crucis conuerſa errore relicto
Et timor hic pini Martinum fecit amari
Maiorem generans fructum, cum decidit arbor,
Hinc iubet alterius ſuccendere culmina phani
Vicinamq. domum cum flamea ligna voraret
Viribus ardor agens totis laxatus habenis
Obuius ipſe volat, qua tunc globus igneus ibat
Scandens tecta domus, huic verba precantia mittit
Mox tota inuentos reuoluta incendia feruent
Et contra Boream Vulcanius ardor anhelat.

Seditione mouent elementa domeſtica rixas
Aduerſis Zephiris videas pugnare fauillas,
Hinc furor Auſtralis premit, hinc velocibus alis
Flamma volant Borinas mordebat in aera pennas
Obluctata diu tandemq. euicta per auras.
Quas armare ſolent fugiebant flamina flammas
Conditione noua, ſatis hæc res mira per orbem
Flabra timent ignem, timet ignis ligna vorare
Atq; auidæ flammæ ſua nutrimenta paueſcunt
Paulatimq. fori ſe languida lingua reſorbet
Vrere qui ſolet a ſe ipſo conſumitur ignis
Martiniq. fides ſine nubibus intulit himbres
Rurſus vt hinc aliud cuperet ſubuertere templum
Ruſtica turba vetat diuelli phana prophana
Vnde repulſus adit loca proxima ſed biduano
Contectus cinere, & ſetis ieiunia ducens,
Numinis auxilium ad templa imminuenda precatur
Militiæ Angelicæ coram duo protinus adſunt
Syderei proceres haſtas & ſcuta tenentes
Comminus his Sanctum compelant vocibus vltro
Præſidiis Martine tuis delabimur aſtris.
Squallidus ipſe ſedes ſed fit tua cura tonantis
Suffragiisq. tuis cœli fremit arduus axis
Belliger & totis conſpirat Olympus in armis
Vt cœpta efficias per nos tibi militat æther
Mittimur a Domino gemini tua caſtra regentes
Hac pro parte duces melior qua cauſa laborat
Nunc age rumpe moras, neu ruſtica turba rebellet
Arma miniſtra vides, noſtrum eſt ſuperare ſuperbos

Irrue, ne trepides ope noſtra ad templa ruenda
Nec titubare decet, fauor eſt tibi numinis almi
Tunc ſacer aggrediens properus diſſoluere templum
Idola extinxit, phana exuit, obruit aras
Totaq ſublimis iacuit ſub puluere moles
Ruſticitas inimica prius fauet ipſa ruinæ
Inſtat & excidio quæ defendebat iniquum
Idola eiiciens, numen confeſſa tonantis
Vno eodemq. ictu hoc reſpuit eligit illud
Poſt Heduorum dum templum diuellere tentat
Obſtant inculti cultores ruricolares,
Ne colerent melius, ſua ſi cultura periret
Ex quibus audaci nixu male fortior vnus
Aggreditur gladio caput obtruncare ſacratum
Cui nuda ceruice pater ſeſe obtulit vltro
Aſt vbi mente ferox totas collegerat iras,
Exacuens rabiem, ſed cordis acumine tonſus
Acrius inſiliens totos ſuſpenderat artus
Bis furor armatus iuguli ruicturus in ictum
Iam grauius feriens quantum alte educitur enſis
Aſtrictis capulo digitis dum temperat vngues,
Noxius horrifica meditatus vulnera dextra
Mortis amicus, amans facinus, crudeliter auſus
Iam ferro incumbens capiti mucrone reducto
Sternitur ipſe ſolo, qui ſic pendebat in ictum
Ac reſupinus humi qui pronior ibat in auſum
Mittit & ore precem cum membra ſuperba iacerent
Iuſto ſtante cadens, quo credit ſtare cadente,.
Dum vice diuerſa ſtat inops ruit ille ſuperbus

Rurſus opus peragens idola euertit, & ecce
Vir quidam tractans Martini de nece, cultrum,
Dum rapit, eripitur rapienda rapina rapaci,
Excuſſumq. fugit ſine more volutile ferrum
Iam leuiore via, neq; poſt comparuit vſquam.
Sic cultro abblato, manibus latro extitit inſons
Redditur & mitis, poſtquam fit nudus ab armis
Nec furor ante animi periens niſi tela periſſent
Inuita hæc pietas quæ perdidit vnde noceret.
Sæpe beatus item contradicentibus ipſis
Agricolis preſtante fide ſe orante iubebat
Vt male culta ſuis caderent fera phana miniſtris
Si quoq; pontificem ſoliti impugnare rebelles
Dum templa euertunt ipſi ſunt arma beato
Hoſtiliq. manu Martini bella geruntur
Partibus atq; ſuis alieno milite vincit
Tunc etiam fuerit curatio quanta patrono
Quanta medelifero manauit gratia tactu
Laudibus in tantis, muta eſt facundia mundi
Quem cunctis vidiſſe fuit meruiſſe ſalutem
Eſt ſatis ipſe ſuus generoſus teſtis & auctor.
Qui quondam ingrediens treuirorum mœnia mitis
Qua reſoluta diu per viſcera fluxa, rigebat
Tabida paralyſis gelido languore puella
Flatibus extremis quaſi iam de funere viuens.
Cuius erant oculi vigilis cuſtodia mortis,
Funeris exequias reddentia lumina membris
Soluere feſtinans animatæ vincula carnis
Spiritus arcano vix mobilis ibat anhelo

Fine trahens dubio perituram naribus auram.
Pes, manus, ora, genæ recubabat imago ſepultæ
Nec tumulata quidem, ſed porcio tota ſepulchri.
Cuius amore pio patris exanimata ſenectus
Dilacerata genis, niueis male compta capillis,
Cum impatiens ageret, nec adeſſet cura medellæ
Comperit vt ſanctum aduectum dignanter ad vrbem,
Aduolat inde ſenex vetulis iuueniliter armis
Impiger exiliens, curſu ſua tempora vincens
Pontificum vallante choro, populoq. frequente
Irruit in medios clamoribus inuerecundus,
Nam dolor inſignis non reſpicit arma pudoris
Corruit ergo ſenex Sancti ad veſtigia pronus
Genua, manus, plantasq. per oſcula mollia lambens
Vix gemitu laxante, loqui ſic incipit æger
Vir Martine Dei populari nate ſaluti
Vir cunctis bonitate parens, tibi ſuggero luctus
Ne miſeri pereant lachrymæ pietatis amice.
Quem mea cauſa trahit loca tam longinqua venire
Vt labor iſte vitæ tribuat compendia vitæ
Eſt mihi nata domi decumbens vulnere morbi
Exequiis vicina ſuis ſine ſortæ medellæ
Quæ quondam incolumis ſtabat mea ſola voluptas
Obſequiis intenta piis, placabilis in qua
Vita meam hæc mihi dulcis erat ſolando ſenectam
Ecce perit ſecumq. trahit mea viſcera læto,
Caniciemq. patris miſeranda in Tartara ducit
Ire ſed ipſe prior cuperem ſi forte liceret
Quæ nam vita ſeni, vel quo mihi vita parenti

Spe pereunte patris cum nomine prolis ademptæ?
Qua nubente viro per dona futura nepotum
Aridus in ramis poteram reuireſcere prolis,
Cum magis hæc reputem præſentis damna ſalutis
Me ſpectante rapi natam mea lumine luci,
Ordine depoſito melius cui cauſa placeret,
Vt ſenis illa patris oculorum clauderet orbes
Vnde ſacer dignare auidam ſuſpendere mortem,
Atq; miniſter opis rapiendæ occurre puellæ,
Si mora ſit, mea cauſa perit, ſuccure duobus
Nam me cura necat, ſi illi curatio ceſſat
Quã ſacer erubuit confuſus voce Sacerdos,
Indignum ſeſe tali virtute miniſtrum
Sed pater inſtabat compellens vocibus iiſdem
Debitus inſanis medicus venis exere curas,
Sentiat aduentum medici purgatio morbi
His impulſus adit qua laſſa puella iacebat
Turba aſtante foris faceret quid paſtor ouili
Hinc ſua bella gerens orator ad arma recurrit
Sternens membra ſolo, ſenſu ſuper aſtra reducto
Hinc vbi conſurgens faciem reſpexit alumnæ
Illico vox rediit, peregrinis ædibus hoſpes.
Et Rediuina ſuæ cecinerunt organa linguæ
Paulatimq. artus liquor vt penetrauit Oliuæ
Viuificata pedum geminis ſtetit arca columnis
Et fundata ſuo viguerunt culmina greſſu.
Poſt quoq; Tetradii famulus pro conſulis expes
Mancipium alterius ſub hoſpite dæmone factus
Dentibus vt rabies alienis frenderet armis,

Nec ſua ſed hoſtis fieret ſe milite pugna
Quem Dominus famulum ſupplex purgare precatur,
Sed duci ad ſanctum vetuit ferus hoſpes & hoſtis,
Tetradius rurſus iuſti veſtigia lambens.
Supplicat vt pergant vbi ſæuus latro latebat,
Sed ſacer ipſe domum gentilis adire recuſat
Spondet Tetradius humilis cum faſtibus altis
Eripiat ſi hoſti famulum ſe credere Chriſto
Impoſita ergo manu puero fera larua recedit,
Et mala iucundum paſtorem beſtia fugit.
Tetradius pariter Catechumenus eſſe meretur,
Atq; ſalutiferi baptiſmatis amne nouatur,
Sic puer & Dominus maculis purgantur ademptis
Iſte hoſtis laqueis, erroribus ille ſolutis
Ille carens animæ pœnis hic carnis erumnis
Liber vterq. manens gemino micuere triumpho
Conditio famuli libertas facta patroni
Accipit iſte fidem cum de illo perfidus exit.
Nec longo ſpacio ſub eodem tempore ſanctus
Forte domum ingrediens in limine ſubſtitit ipſo
Terribilem referens ſe cernere dæmonis vmbram
Arreptoq. coco vexat fera bellua prædam
Dentibus armatis lacerans ſe ſiue ſodales
Terga dabant ſocii, nec quiſquam ire obuius audet
Vix loca tuta fuge cupientes præpete ſaltu
Hoc ſatis eſſe ſuum vel ſe ſubducere morſu.
Martius ergo chalibs Martinus belliger armis
Nec pede diffudit, nec ſinit abire fugacem
Peſtem ſtare iubens, acuit qui fauce molares.

Cui digitos vir Sanctus in os cum mitteret infit,
Si potes, ecce vora oblatam lupe noxit prædam
Quam peteres alibi datur vltro dentibus eſca
Quo dicto fauces gemine reuocantur vtrinq;
Ne violet digitos ſuſpendit bellua rictus,
Et manibus tangi timuit, qui dente voraret
Qui dum intra obſceſſum pœnis ageretur acerbis
Nec tamen obdigitos exire per ora liceret
Fœda miniſterii fœdus veſtigia linquens
Sordibus egreditur, qua ſordibus eſt via fluxu
Tale iter arreptum ſic te decet ire viator.
Hinc cum barbariem ſparſiſſet fama per vrbem
Prouentumq. trucem crudelia ſemina ferrent.
Paſtor adeſſe iubet quendam ex grege dæmonis illi
Imperat, vt prodat ſi nuncia vera vagarent
Tortus vt ore reus veluti ſub iudice miſſus
Greſſibus humanis adductus larua fatetur
Hanc famam in populos bisquino dæmone fuſam
Vt cogente metu Martinus abiret ab vrbe
Barbara tempeſtas tranquilla lege quieſcit
Formidanda tibi nulla eſt irruptio gentis,
Nec cauſam armorum verearis paſcis amator.
Martino præſente aditum fallacia perdit,
Mendax vera refert, & certum nuntiat error
Inſatiata malis quæ ſic fremit ore cruento
Beſtia bella mouens reuocauit munera pacis.
Inde Pariſiacam ſacer intians concite portam
Obuiat in faciem leproſum verſus euntem
Qui ſibi diſpar erat, nec iam a ſe cognitus ibat.

Vir maculis variis, cute nudus vulnere tactus
Tabe fluens, greſſu æger, inops viſu, aſper amictu
Mente hebes, ore putris, lacerus pede, voce refrictus
Induerat miſerum, peregrino tegmine pallor.
Improuiſus enim hunc ſanctus ſua ad oſcula traxit
Aſtringensq. virum fuſo medicamine laxat
Nam ſimul vt tetigit benedictas ore ſaliuas
Effugit vnguiferum langoris ſarcina tactum
Merſa figura redit, faciem cutis aduena veſtit,
Ad ſpeculum remeat peregrina fronte character,
Et deleta diu deſcribitur oris imago,
Virtutum quam celſa fides vbi concite ſancti
Pacis ab officio perierunt prælia morbi
Complexu res dira fuit languoris iniqui
Peſte cadente nouam geſſerunt oſcula pugnam
Inclyta religio Martini cuius honore
Fædere fida fides formam dat fæda fidelis
Fœlix religio ſancti pede, lumine, tactu,
Illuſtris luſtrante viro loca luſtra liguſtra
Vrbes, rora, domos, templa, oppida, mœnia, villas
Quæq; viri inſignis tam inſignia ſigna mereris,
Cuius ab ore ſacro magnalia cætera vincens,
Leproſi ad curam Iordanis in oſcula fluxit
Et fontem fluuidæ maculæ lauat vnda ſaliuæ.

Finis Libri Primi.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI, DEINDE EPISCOPI PICTAVIENSIS DE VITA SANCTI MARTINI,

LIBER SECVNDVS.

PENDVLA iam dudum laxaui carbaſa pinu
Dum pelagus componit iter, dum nauta reſumit;
Et reſtricta ſemel leuius ſe ſarcina ducit
Me quoq; iam primi finita parte libelli
Ad curſum leuis aura vocat, paro lintea ventis
Spiritus alteuolans imple mea vela ſecundans
Ne trepidam claſſem contraria flabra flagellent
Martinum mea prora vehat, Sancta emptica nautæ
Dulcis apex, ſpes fida ratis, leue pondus amantis
Mercis onus ſuaue eſt, & ſiue erretur in vlnis
Qui tetigit quodcunq; manu, vel tactus ab illo eſt
A digitis ſalit alta ſalus; fluit vnguem ab vngue
Fimbria quin etiam quod nobilis attigit vnquam
Sparſit abundantem modica de veſte ſalutem
Fontis & huius aquæ reſtricta eſt vnda cruoris,
Siccauitq; ſuo refluamina fluxa fluento
Sumens æger opem per furta ſalubria multum

Dum neſcit medicus, confert huic ipſe iuuamen
Arbiter arborius vir præfectorius idem
Quartano genitam grauiter cruaciante camino
Plurima dum faceret neq; cura mederet alumnæ
Miſſa beata viri reſtrinxit epiſtola febrem
Quæ ſuper impoſita charta recubante puella,
Mox ſudoris aquas vbi littera ſicca rigauit
Febris ab internis extracta eſt arida membris,
Axe ſerenato madidans ſine vellere nimbi,
Rore atramenti reſtincta eſt flamma camini
Iſraelitarum veluti Moyſiticus alter
Ne vapor excutiet protendit pagina nubem.
Quam mirum artificem dantem per ſcripta ſalutem,
Sic operabatur præſens vbi nouerat ipſe
Quæ patre ab Arborio Martino offertur opimo
Conſideranda manu qua ſaluificata ſit ipſa
Quam bene bis ſanam cum virginitate puellam
Reddidit ipſe patri proprio pater ille ſuperno
Sic meruit geminam ſolo curante medellam
Dum charam ſobolem morti ſubduxit vtriq.
Paulíniq. oculum tetra caligine merſum
Impoſitis manibus radius penetrauit acutus
Atq; ſerena dies deterſa nube refulſit
Lumen & emicuit facies non luſca gemellum
Martini digitis oleo manante lucernæ
Cuncta ſalutifero ſuperans colliria tactu.
Ipſe etiam caſu ſcalarum vertice lapſus
Dinumeranſq. cadendo gradus, capite, ore, reliſus,
Attritus membris deſcedens ſaltibus amplis

Multorum medicus quamplurima vulnera portans,
Dum cellæ recubat grauiter ſub nocte ſopora
Peruigilis Domini venit Angelus aere fuſus
Vlcera quæq. viri tractans dum ſingula palpat
Tangens membra manu, ſolidat veſtigia greſſu
Excutiturq. lues fugitiuo tabida ſaltu,
Et ſudibus laceros rediit cutis vna per artus.
Craſtinus incolumi proceſſit corpore comptus
Angelicamq. fidem teſtes præſentia fecit.
Nec perferre pium longinqua flagella decebat
Quando flagellari grauiter non pertulit ullum.
Prætereunda mihi neq; ſunt hæc maxima rerum
Maximus Auguſtus nece Regis maximus armis
Imperium nactus ciuili clade ſuperbos
Dum regit inſolitas frænorum in frænus habenas
Pontificum cui tunc adulatro laxa fauebat
Principis & nutu cleri tunc circulus ibat;
Martino veniente tamen Rex ipſe precatus,
Vt Sanctum ad menſam habeat qui ſæpe repulſus
Tandem promeruit fieri conuiua beati
Imperio plaudente ſimul ſedet vrbe fauente,
Conuiuam cœli quod terrena excipit aula,
Conueniunt proceres, præfectus, conſul, honores,
Certatim acciti regalia feſta colentes,
Principe poſtpoſito miraturi acta ſacrati
Auguſti obſequiis fremit vndiq. concitas orbis
Diuitias pariter producens delitiaſq.,
Quas habet Indus, Arabs, Geta trux Perſa, Apher,
Quod fert meridies, arctos occaſus, & ortus (Hiberus

Quod Boreas, Aquilo, Libs, Circius, Auſter, & Eurus
Quod Geon & Phiſon, Tigris Euphrateſq. redundāt;
Rhenus, Atax, Rhodanus, Tybris, Padus, Hiſter, Oron
Quod mare, terra, polus, piſce alite fruge miniſtrat (tes
Emblema, gemma lapis, toreumata, thura Falerna
Gazaq. Creta, Samos, Cyprus, Colophona, Seraptis
Lucida perſpicuis certantia vina libellis,
Vix diſcernendis Criſtalina pocula potis
Inde calix niueus variat per vina colores,
Hinc mentita bibunt patera fucante Falerna,
Hinc abacum picto bombicina flore decorans
Arte laborata, & vel qualia penſat Aragus,
Serica purpureis ſternuntur vellera villis
Totaq. permixtis radiant velamina gemmis
Inde pari pariter rutilant ætate miniſtri
In cunctis varius habitus nitor omnibus vnus,
Quod valet ore loqui potuit ſub principe ferri
Ordine Cæſareo Martino hæc pompa paratur
Qui modicis contentus erat ſatiandus in vno
Accubat interea princeps ſimul ordo ſenatus
Presbyter inde toro veneranda accliuis in vlna
At iuxta regem ſella ſacer aſſidet alta
Porrigit hinc regi mox pocula prima miniſter
Qui Sancto iubet ante dari quo poſſit ab ipſo
Auguſtus calicem accipere & potare ſecundus
Martinus patera oblata vt bibit ore parumper
Diuino ſitiens potius ſe fonte rigari
Principe poſtpoſito partem libaminis vnam,
Presbytero tribuit noſcens quod dignior eſſe

Miratur princeps, proceres conuiua miniſtri,
Iuditioq. ſuo ſe penſauere minores
Illico percurrit res geſta palatia complens
Hoc quod apud Sanctum fuit ordine presbyterali.
Auguſtus conuiua minor vox vna per vrbem
Martinum feciſſe canit ſub principis ora
Iudicis in minimi menſa quod nemo valeret
Erubuitq aliud hinc dicere turba ſatellis
Si quid enim voluit pro ſupplice forte precari
Induperatori Martinus & imperat ipſi
Qui tamen Auguſto prædixit forte futura
Proſpera quæ meteret quæ mox contraria ferret
Motibus Italiæ pugnante Valentiniano
Maximus vt cecidit poſt bella ſecunda tyrannus
Qui graue ſuccubuit Aquileia protinus vrbe;
Martini dictis & verbo libra pependit
Cœtibus Angelicis viſus ſæpe atq; locutus
Miſcuit humanas turmis cœleſtibus aures,
Voce ſalutatus vel nutibus ipſe ſalutans
Aligeros proceres tenuata per aera lapſos
Mitibus alloquiis ageret quid ſæpe mouerent
Quid cœlo expeterent terrena ſede parentem
Et conſaguineum quaſi longa in ſæcula ciuem
Voce requirentes, iunctiq. & amore perenni,
(Quid faceret terris anima hæc tam libera culpis?)
Vt ſubeat cœlis peregrinus & hoſpes ab aruis
Dæmonicas etiam ſpecies, falſasq. figuras
Quaslibet in formas ſe verteret inficiator
Perſpicuas habuit penetralis acumine viſus

Martinıq. oculos neq; falſa fefellit imago
Nam quamuis varia tegeretur larua figura
Sancto nuda fuit cum non ſe abſconderet vmbra
Cumq. malignantis illuſio nulla valebat
Prenſus in arte ferox iaculabat probra beato
Et cum fraus ceſſat hoſtis conuitia iactat
Tempore nam quodam cornu bouis enſe cruento
Ipſe cruentus habens infert ad tecta beati
Irruit in cellam, cauſamq. exponit iniquam
Quo virtus Martıne tua eſt. Hoc aſpicis, inquit,
Vnum namq. tuum nuper hac cæde peremi
Et mihi præda iacet pecorali capta miniſtro
Iniunctumq. nefas ſceleris bos armiger implet
Damno Creſco tuo congaudens vbere fletu,
Protinus his dictis fratres ſacer aduocat omnes.
Et pater ore refert quicquid ferus indicat hoſtis
Sollicitus ne quid Lupus abripuiſſet ouili
Perquirunt ſocios monachi numerumq. recenſent
Sed grege de niueo modicus neq; defuit agnus
Conductus mercede tamen deeſt ruſticus vnus
Ligna trahenda focis nemorum vectore bubulco
Quo propero iubet ire gradu, cauſamq. requirit
Semi animum inueniunt miſſi ſuprema gementem,
Indicat atq; necem, dum adhuc ſuper halitus errat
Quod ſua laxato Taurus forat inguina cornu
Explicitaq. fide vitam cum voce reliquit,
Nec Sanctum hoc errare facit quod fecerat error.
Additur hinc etiam rerum mirabilis ordo
Mille nocendi artes, dum perfidus exerit hoſtis,

Nunc Iouis in faciem, nunc ſe mentitus Anubem
Sæpe habitu Veneris, ſæpiſſime fronte Mineruæ
Sedulus inſidiis ſancto ſua ſeria rumpens
Diuerſis formis, vt terror creſceret, offert,
Et varius generet ſpecie variante timorem,
Qui virtute nequit ſuperatus vt arte rebellet
Sed tamen intrepidus perſiſtit inania temnens,
Semper in aduerſis iaculans Crucis arma beatus,
Belliger hoc Clypeo hoſtilia tela relidens
Qua penetrante acie ſe machina falſa reſoluit
Sæpe etiam in ſanctum vacuos acuere tumultus
Inficiatores falſo minitante flagello
Sed fremitus fragilis per inania Cymbala tinnit
Oppoſitisq. minis interritus ipſe reſiſtit
Nec fundata decet contra euacuata moueri,
Hinc quoq; lætiferi ſuffuſus felle veneni
Perfidus, horribilis, trux, lubricus, inuidus, anguis,
Ore cruentatus Martinum prouocat armis
Cur habeat monachos oneroſo crimine preſſos
Cur maculoſa cohors habitet pia ſepta magiſtri
Ne rea turba malis violet conſortia iuſti
Morbida neu reliquos vitii contagia fœdent,
Qui male polluerint lauachri venerabilis vndam
At ſua perdiderint baptiſmata crimine merſi,
Nec via ſit veniæ periit quibus orbita lapſis
Cum ſemel in foueam vix eſt reuocare ruentem
Ac neq; reſtitui vaſtato in corpore florem
Nec redeat miſeris vltra indulgentia Chriſti
Tunc Martinus ait hæc contra dæmonis iram.

Perfide decipiens quia non tua commoda cernis
Hoſtis inique tibi, tibi noxie, te præeunte
Si nunc pœniteas ſi nunc reſipiſcere velles
Præcipitare animas vt iam per crimina nolles
Nec tua ſæuirent alienæ tela ruinæ
Erroresq. tuos damnares vltime iudex
De pietate Dei fidens promittere poſſim
Vt tibi tam miſero miſereri Chriſtus haberet
Et cito donaret ſcelerata piacula culpæ
Ob hoc arce poli deſcendit ad arua Redemptor
Perdita vt eriperet, peritura nec ipſa perirent,
Immaculatus enim maculas detergere venit
Vulneribusq. ſuis, curaret vt vlcera mundi
Funeris ordo ſui noſtræ fuit arca ſalutis
Sputa, flagella, chlamis, fel, acetum, lancea, claui,
Crux pia, mors, tumulus, lapis, inferus, vmbra tyrãnus
Victa ſimul triduo premit & redit auctor ad aſtra,
Deſcenſusq. ſuus meus eſt aſcenſus in altum
Nec peccatoris mortem magis eligit vltor,
Quando ſuis pœnis nobis dedit arma ſalutis
Sic pius indomitam peſtem manſueſcere tentat
Promiſitq. Lupo bona paſtor ouilia reddi
Quanto magis homini reſerari præmia Chriſti,
Propter quem ipſe Deus homo fit, iacet atq; reſurgit
O pietas & celſa fides, præſumptio dulcis.
Quæ promittit opem deceptori & perituro
Explicuit votum, ſi non valet ire iuuandum,
Cui minus in poſſe eſt, ſatis eſt oſtendere vele,
Nam totum impendit qui non abſcondit amorem

Huic Clarus placidus adoleſcens moribus expers.
Martinũ amplectens patrẽ & ſua cuncta relinquens,
Tempore quiq. breui micuit virtute, fideq.
Cum prope pontificem habitacula conſtituiſſet,
Ac ſua complures peterent conſortia fratres,
Huic ſe tunc monachus ſocians Anatolius addit.
In commune prius humilis cenſura, ſodalis,
Qui rudis ingenii verſuto illuſus ab hoſte,
Poſt ait, ad ſeſe quo cælitus Angelus iret,
Ac reſerare ſibi myſteria clauſa tonantis,
Et cito ſyderea volitent ſua nuncia penna,
Atq; remiſſa viri reſponſio nubila tangat,
Inter ſe et Dominum memorans iter eſſe propinquum,
Ac ſibi contigui iactat confinia cœli,
Et ſecreta Dei noſcendo iam eſſe prophetam,
Sed clarum vt credat, nec opimo falſa mouebat,
Tunc ſine more furens Anatolius aſſerit audax,
Quo ſibi de cœlo Dominus tranſmittat amictum,
Induat ac veſtem delatam nocte ſilenti,
Vt ſignis ſtupeant cuius modo verba cauilant,
Eleuat huic varium monachorum turba tumultum,
Et ſuſpenſa tenet ſpectatio vana ſodales,
Interea medias quaſi nox tranſcurrerat horas,
Et rota flexa æquo girabat cardine metam,
Fit ſubito ſtrepitus, quatitur locus, arma mouentur,
Et concuſſa ſimul vario fremit aula ſuſurro,
Murmure raucisono frangente lepore loquelas,
Credas pugnaces volitare per aſtra phalanges,
Et videas rapidas diſcurrere turbine turmas,

Hic vbi concuſſis redierunt ocia turbis,
Motaq. tempeſtas tranquilla ſilentia ſumpſit,
Aduocat & monachis confeſtim Anatolius vnum,
Cominus & tunicam oſtentat iactantior albam,
Qui vacuo tumidus falſo vmbrabatur honore,
Candidus exuuiis, ſed nigri dæmonis arte,
Inde ciet reliquos, occurrit clarus & ipſe,
Palpat mollitiem veſtis candore niuali,
Serica confingunt tenuato ſtamine filo,
Nec contacta manu diſſolui vellera poſſunt,
Ducitur interea monachis nox peruigil hymnis,
Et compacta choris Dauidica canna reſultat,
Vt coram Altithronus velamina viſa reuelet,
Et iam ſpumat equis amoræ auriga rubores,
Sol quoq; lucifluas circumflectebat habenas,
Atq; renata dies reuocabat in arua labores,
Mox clarus monachum Martino oſtendere tendit,
Noſcens Pontificem phantaſmata nulla latere
Cum Sancti ante oculos vario fuit vna figura,
Decipulamq. ſuam deceptor perdit in illum
Cœperat his demens Anatolius ergo reniti,
Inter dicta ſibi Martini occurrere ouili,
Dum tamen inuitis trahetur paſſibus hærens,
Tegmina falſiloqui vaneſcunt alba nigelli,
Et male deſtituunt monachum vaga pallia nudum,
Nec ſtat imagineis ſimulatilis vmbra figuris,
Territa Martini ſic nomine larua refugit.
Hoſtis iners maiora ſuis dehinc viribus audens,
Perfidus & totiens eliſus nec ſibi credens,

Debilis arma mouens, & degner ardua tentans,
Vt ſua laus fieret vel ſollicitaſſe potentem,
Creſceret & titulis fortem pulſaſſe ſagittis,
Deniq. cum ſanctus recubaret in aggere fuſus,
Inſinuando preces Domino pro plebe Sacerdos,
Conſtitit ante oculos deformis forma rebellis,
Sulphurea ſub luce micans radiantius vmbra,
Lumine mentito tenebroſos, & atra vorago,
Fulgidus exuuiis regali veſte ſatellis,
Tectus bracteolis vacuo diademate pulcher,
Ordine gemmarum memoroſa luce coruſcus,
Falſa veſte potens, cui calceus illitus auro,
Latior, & tumido iactans ſe pompa triumpho,
Cuius ad aſpectum Sanctus habet ore repreſſo,
Mutuaq. ambo diu tenuere ſilentia faſtu,
Mirans ille virum dum deſpicit iſte ſuperbum.
Quem prior alloquitur reus, & temerarius hoſtis,
Quæ dudum, Martine, cupis penetrante precatu,
Iam pia vota tenes, ego ſum tua gloria Chriſtus,
Exigis vt veniam validos recreare labores,
Et ſudata tuis vt ſoler bella triumphis,
Debita militiæ dare oportet munera Regem,
Deſcenſurus enim ad terras huc dirigo greſſum,
Vt tua ſollicitis requieſcant pectora curis.
His ſacer intrepidus nolens reſponſa referre,
Deſpicit, & reticet, tractat, neq; verba relaxat,
Mens ſolidata manes, rimans alta, atq; profunda,
Cardine nec tremulo, vento neq; flante rotatur;
Lubricus hinc repetit mordacia ſibila ſerpens:

Credere quid dubitas proprio quod lumine cernas,
En ego ſum Chriſtus, tecum qui confero voces,
Et loquor hæc ſecreta palam dignando futura,
Nec deme trepides teſtis mihi fulgida lux eſt,
Spiritus vt verax Martini igniuit acumen,
Ac patefecit iter nec clauſa venena laterent,
Hoſtis & anguinei poſſet diſcernere fraudem,
Libertate potens ſanctis ſermonibus, inquit,
Non ita ſe dominus venturum dixit in orbem,
Se neq; purpureum, nec ſic diademate fultum,
Pandit Apoſtolicis voce inſinuante columnis,
Cum ſua carnalis raperetur ad aſtra figura,
Atq; piis plantis ſtrauerunt flamina pennas,
Cum pede preſſa ſacro ſeruirent aera Regi,
Angelicis vectus manibus celer æthera calcans,
Ingrediens teneras, neq; frangens greſſibus auras,
Pendula planta volans cum nubila ſinderet intrans,
Remige pernigero qua non facit ala ſigillum,
Cum Galilæis tunc ſpectantibus Angelus aſtans,
Sic ait Altithronum rediturum qualiter iret,
Vnde probanda probo, reprobo, reprobantia probra,
Non ſunt ſigna mei Regis ſed caſtra tyranni,
Aſt ego transfixas clauis niſi videro palmas,
Atq; beata Crucis tum ſtigmata carne gerentem,
Ac latus & foſſos truculenta a milite coſtas,
Vnde cruentati pariunt baptiſmata riui,
Et ſacra purpureo maculas lauat vnda fluento,
Quæ dedit in precio generoſa talenta Redemptor,
Inque Crucis trutina precij nummiſmata penſans,

Totum auctor redimens theſauro corporis orbem,
Cum gemma vna fuit quæ cuncta in vaſa valeret;
Hac niſi veſte tegi, videam qua pertulit author,
Indicio ſine hoc Chriſtum veniſſe negabo,
Nam decet vt victor doceat per ſigna triumphum,
Plagaq. fixa poteſt laude acumulare trophæi,
Mox inimicus iners vibratus verbere vitæ,
Peſtifer aerius tenuata per aera lapſus,
In propriam ſpeciem rediens ad inane ſolutus,
Effugit ex oculis liquidas quaſi fumus in auras,
Et leuis vmbriferæ volitauit imago figuræ,
Viſibus excluſus cellam fedore repleuit,
Agnitus indiciis ſua per veſtigia ſordens,
Et fætore ſibi comitante ſatellite fugit,
Martiniq. fidem nec fulgida forma feſellit,
Nec radium mentis deluſit ſplendor inanis,
Luce ſuperfuſa qua ſe nox tetra tegebat,
Nunquid non poterat humilis ſuperare ſuperbum,
Aut non deiiceret tam mente benignus iniquum,
Pacificis armis doctus domitare rebelles,
Cuius dulcis erat fauor & honor altus amoris,
Non ſolum abluere alterius, ſed lambere plantas,
Hoſpitis atq; noui veſtigia tergere lingua,
Semper aquam manibus tribuens venientibus ipſe,
Cœleſtis cupiens homini ſeruire miniſter,
Et manus alma pedes de corpore ſæpe luebat,
Cum ſua porrigeret vel fimbria tacta ſalutem,
Qui illecebras mundi fugiendas inſtituebat,
Et ſeclo ſua lucra dari nil quærere terris,

Vt cenſum fugeret qui aſcendere vellet olympum,
Vt graue pondus agri, vel numi nullus haberet,
Nec retineret opes qui cœlo occurreret hæres,
Namq. onus aſcenſum vertat, & deſcendere præſtat,
Imum verſa trahunt, nec in altum pondera ducunt,
In montem gradiens titubat ſub faſce columna,
Deficit & fragilis valido ſub pondere planta,
Mergit in vndoſum cumulatam ſarcina proram,
Vt petat ad portum rerum facit emptica iactum,
Qui pater illuſtris Paulini geſta beabat,
Floruit Italiæ quo poſt Antiſtite nola,
Qua Regio Campana ſedet rectore ſupremo,
Diues agris opulans famulis locuplex & aceruis,
Vir cenſu vaſtus, lare celſus, & ore rotundus,
Dictior ipſe fide pro Chrſto fit ſibi pauper,
Et dedit in numeros redimentes crimina nummos,
Cuius ſparſa ſolo migrauit ad aſtra facultas,
Fecit & in cælum pigras aſcendere terras,
Vno dando loco, & dant bruta ad ſydera ſaltum,
Ergo Euangelicum Paulino implente relatum,
Martinus monitat cunctis talem eſſe ſequendum,
Tramite difficili potuit qui pergere diues,
Depoſitoq. onere aſcendit qui liber in arcem,
Exemploq. mouens vocat altius ire ſequaces,
Iam quæ Martini ſapientia fluxerit ore,
Quæ grauitas fuerit, quam acer de lege diſertus,
Quæſtio nec latuit cœleſti iure perito,
Vir reſerare valens quodcunq; ænigma negaret,
Ingenii dulcis prudentia larga redundans,

Fonte perenne bibens quod riuulus ille rigaret,
Sermo pius,promptus,placidus,catus,aptus,amãdus,
In tantis animis cæli poſſeſſor in armis,
Peruigil orator mandando negotia Chriſto,
Iudicis in vultus inopum querimonia pandens,
Doctus in arte ſacra miſerorum exponere cauſas,
Aſſertor validus ſuperans fora, iura, togatos,
Nullius aſtructor facundus concionator,
Qui prece profuſa Domini vadimonia placans,
Quantum voce valens viduis atq; orphana trophis,
Cuius & ipſa polum taciturna ſilentia pulſant,
Mens fundata Deo, ſine fuco proxima cælo,
Otia nulla terens, & nulla negocia carnis,
Quicquid agendum eſſet, totum velociter implens,
Sed mora Chriſtus erat famulans ſibi nocte dieq.,
Nam cibus & ſomnus niſi quod natura neceſſet
Tardus edax, velox, vigilans, ſopor eſca ſub ictu,
Nec faceret niſi quod ſine his caro viuere neſcit,
Tempus vtrumq; dicans, cauſis repetendo duabus,
Lectio nunc reſonans ſibi nunc oratio currens,
Cuius erat requies tantum mutare labores,
Si foris iſſet, erat homo iugiter, intimus orans,
Cælo nunc carnis nunc tendens lumina cordis,
Nec dolus incluſus latuit, nec ab ore refluxit,
Vir ſine mundanis Domini poſſeſſio munda,
Nullum iudicio damnans mala nulla repenſans,
Hæc ſua namq. fuit ſi facta iniuria fratri eſt,
A minimis læſo nonnunquam erat vltio dulcis,
Deq. gradu proprio neq; repulit officialem,

Carus & aduerſis, pius æquis, blandus iniquis,
Ira, tumor, riſus mœror ſtetit exul ab illo,
Non in fronte tenens nubem nec in ore cachinum,
Idem ſemper erat facie, cute, corde, colore,
Nec variabat opus vir adhuc in corpore conſtans,
Immortale aliquid mortali ab imagine premens,
Ora Deus, ſenſum pietas, pax corda tenebat,
Pro ſe parua gerens aliena miſertus agebat,
Naturæ vt ſeriem poſtponens Angelus eſſet,
Alta ſupergrediens, mente vltra nubila tendens,
Liber ab humanis intrabat ſydera curis,
Inclita ſigna gerens, & multa futura prophetans,
Stabat adhuc terris, cœleſtibus intimus hæres,
Noſcens clauſa Dei quaſi conciliator amici,
Cum ſua participat caro ſecreta clienti,
Vir cui Chriſtus amor, Chriſtus honor, omnia Chriſtus,
Flos, odor, æſca, ſapor, fons, lux & gloria Chriſtus,
Huius in affectu inſertus, ſolidatus adultus,
Ac velut arbor agri, ſecus eſt vbi curſus aquarum,
Floricomis foliis, & fluctu perpete gaudens;
Ornata æternæ fert poma perennia vitæ,
Inter Apoſtolicas acies, ſacrosq. prophetas,
Martyriiq. choros, atq; agmina fulgida cœli,
Rege ſub inuicto qua exercitus ille coruſcat,
Per turmas, proceres, legiones, atq; cohortes,
Milite, ſeu comite, & gradibus duce conſule creſcens,
Lacteus iſte toga, rutilus micat ille corona,
Hunc prætexta nitens, illum diadema facetat,
Hos chlamiis, aſt illos armilla topara decorat,

Balteus huic radiat, huic infuſa crine coruſcat,
Alter palmata, trabeæ nitet alter honore,
Pingit & ornatum gemma, aurum, purpura, byſſus,
Nec videt hoc oculus, quod habet ſuper aſtra ſenatus,
His frueris, Martine, bonis ſub principe cœli,
Cœtibus Angelicis ſociabilis, & Patriarchis,
Compar Apoſtolicis, meritis æquande Prophetis,
Addite Martyribus, queis rubricat vnda cruoris,
Fulgide confeſſor candentia Lilia vincens,
Lumine purpureo redimite decore coruſce,
Liberius gradiens per celſa palatia Regis.
Vir tranſcripte potens, æterna in ſæcula cuius,
Signifer arma Crucis fers nobilitate triumphis,
Dulcis adorande, & mihi pectore, voce, colende,
Cuius proſaicus cecinit prius acta ſeuerus,
Verſibus intonuit Paulinus deinde beatus,
Aequiparare valens illuſtris vterq. relator,
Materia victi, ſed & ipſi carmine cedunt,
Luminibus tantis ego nubilus miſeror audax,
De minimis minimus, de magnis maxima tentans,
Qui pede ſub titubo, balbutio fauce & anhelo,
Et rudis eloquio carpo quod condere certo,
Da veniam, quia te cecinit rea lingua relatu,
Fer pietatis opem miſero miſeranda miſertor,
Rector in Altithrono cum venerit arbiter orbis,
Tum memor obtineas delicti obliuia noſtri:
Inter me ac Dominum mediator adeſte benigne,
Quem ſua culpa ligat tua vt interuentio ſoluat,
Spes Fortunati ſit fida ſalutis egeni,

Suppliciter humilem tibi ſe ſtrauiſſe patrone,
Qui lepræ maculas medicata per oſcula purgas,
Mortis & extremæ reuocas in origine finem,
Carnis adhuc fragilis quondam ſub imagine conſtans,
Nunc opus vt mites pietas tua commodet aures,
Nam preſſe poſſe vales apud illum cuius haberis,
Quod peto tu poteris quia totum præſtat amicis,
Sic tibi quæq. petis tribuat præſentia Regis.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI, DEINDE EPISCOPI PICTAVIENSIS DE VITA SANCTI MARTINI, LIBER TERTIVS.

HACTENVS *in bibulis fixa ſtetit anchora terris*
Ocia lenta trahens, & inerti dente quieſcens,
Leniter alludens dum ſibilat aura ſoporem
Et noctem vmbra tenet viridante trepidine ripæ,
Ecce ſerena dies rutilata crepuſcula profert
Et pelagus rate nauta petit, iam ſoluo rudentes,
Littus arundineum linquens leuo carbaſa ventis
Ante per Adriacas ſpumas dare vela videbar
Turbine raptus aquæ per murmura rauca fragoris
Cura duce ſulpitio, bene cuius ab ore venuſto,
Martini ſacros dulcis Stylus edidit actus,
Quos ego ſub geminis claudo pede curro libellis
Infimus egregii contexens geſta patroni
Rurſus in Occeani videor mihi tendere fluctus
Nauis iter gradiens, vbi iam vada glauca relidunt
Et creſcit terrore timor rate, nube, profundo.
Dum tamen alta peto, reſonet mihi Gallus in aure.

Geſta beata viri, qua contigit vnda tumorem,
Et ſermone viam releuet ſale fabula dulcis,
Deferor ecce freto, fugiunt & littora viſum,
Remiget hic Gallus, Martinus vela gubernet,
Flamina Chriſtus agat portum quibus vnda reducat,
Nunc quoq; geſta ſacri, dum nauigo nauta loquatur.
Menſibus hibernis dum Boſphorus alligat vndas,
Et liquidos campos vetat imber arare carinis,
Oceanusq. negat commertia ferre Britannis.
Cum ſata ſub rigido ſua germina frigore celant,
Ac penetrante gelu riget vnda, & herba liqueſcit,
Aſtitit ante fores orans veſtem æger egenus,
Lingua ligata gelu net ſolueret ore loquelas,
Vt tegeretur inops, ſacer imperat ergo miniſtro,
Ipſe remota petens populi caret arte tumultu,
Comperit vt Sanctus nihil accepiſſe trementem,
Exuitur tunica, algentemq. obtexit amictu,
Quam ſine teſte dedit latitans, & abire coegit,
Ecce miniſter adeſt rogitans procedere Sanctum,
Sed ſacer ante monet veſtiri tegmine nudum,
Hoc memorante pio ſtupidus hebet Archidiacon,
Quid faceret, nudum dum non ibi cerneret vllum,
Noſcere nec poterat reſidente Antiſtite nudum,
Qui tunicæ interius non aſpiciebat amictum,
Amphibali exterius dum membra obtecta laterent,
Angit & ancipitem quod hoc ænigma beati,
Quæſtio tanta ligat, neq; problema ſoluat egeni,
Tunc ait ipſe ſacer, mihi thegmen defer amice,
Nec pauper deſit, qui veſtibus indiget illis,

Succenſus grauiter tegmen fert vile miniſter,
Ante pedes iactans, ait, en ſine paupere veſtem,
Induitur Sancto hirſuta bigerrica palla,
Vix cui digna foret Stola lactea, & aurea fulua,
Proceſſit ſic ſummus honor, ſed pauper amictu,
Deſpectus tunica cœleſti in ſede ſenator,
Interea populis cerimonia Sancta retractans,
Cum holocauſta ſacræ manibus benediceret aræ,
Protinus a capite emicuit globus ignis amici,
Lambens colla, comas, & flamma benigna volabat,
Tactu mollis, honore potens, ſplendore coruſcans,
Crinem ornans, meritum prodens, pro tegmine fulgens,
Præbuit obſequium minus impendente miniſtro,
Geſta occulta index in lucem lumine mittens,
O diues pauper tunica contente nec vna,
Qui nec habes aliam, neq; vis retinere vel ipſam,
Dum ſupereſſe putas veſtitum ſimplicis vſus,
Cui grauis eſt vel pulla leuis dum clamat egenus,
Tegmine pro nudi cupiens procedere nudus,
Nec partiris opem ſed totum cedis egenti,
Hæc tua ſola putans ne pauca petita negares,
Vt magis eſſet inops inopi dum cuncta dediſſes,
Nec puduit verecunde pater ſine veſte ſedentem,
Sed nihil erubuit pietas impenſa fidelis,
Nec minimam retinens fieret quo maior honore,
Eſt mihi velle loqui ſpecioſa negocia nudi,
Sed rapiunt auidum reliquarum inſignia rerum.
Dum recubaret homo fluitans Euantius æger,
Feſſus & extremus cum iam ſuper halitus iret,

Pontificem precibus celer euocat vt properaret,
Et via cœpta ſacri fieret ſibi vita reducti,
Nec cunctatur iter Martinus adire viator,
Vix medio ſpacio emenſus gradiente ſenecta,
Ante ſalutis opem miſit dum vita maneret,
Atq; medela ægro data nunciat ire beatum,
Significans etiam curſor medicina ſequentem,
Dum pede tardat hæros, præceſſit cura volatu,
Aduentusq. pii fert aura ſalubris odorem,
Vt cito ſuccurrant vnguenta per aera fumant,
Sol veluti radiis dat longius ore colores,
Sic Martinus opem & quod non eſt exhibet ante,
Admiranda nimis res eſt vbi peſte fugata,
Antea quam medicus pulſum tenet, exilit æger,
Obuius occurrens Sancto, obſequiumq. rependit,
Duxit & ipſe domo, qui ſe ſibi luce reduxit,
Nunc alacer ſaltu, recubans paulo ante grabato,
Interea miris Euantius actibus expers,
Supplicat incolumis, Domini vt mora craſtina tardet,
Hoſpitis & tanti tenet vna diecula vultum,
Sed mora nunc fuit hæc occaſio danda ſalutis,
Illico percutitur puer atro dente chelydri,
Membraq. percuſſi diſtenderat ira veneni,
Cum ſpatium vitæ mors importuna negaret,
Flebile & in toto regnaret corpore virus,
Expoſuit puerum ante pedes Euantius almi,
Omnia confiſus Martinum poſſe mereri,
Sanctus enim tactu mox ſingula membra pererrat,
Atq; manu medica morientia viſcera palpat,

Inde ſuper vulnus, qua beſtia fixerat ictum
Vt poſuit digitum, fluit vndiq. vena veneni
Et repedauit iter dederat qua vipera virus
Hinc ſacer inſpiciens collecta tabe tumorem
Pollice ſubducto, quam ſuderat vlcere ſerpens
Cuncta veneni vis per hiatum vulneris exit
Sanguine concreto ſtyllans velut vbere capræ
Turgida plaga necem vomuit de vulnere filans
Concretam ſaniem vena ſaliente relaxans,
Effert virus iners refluente canale liquorem,
Et data læticerum reuocat retro fiſtula rimum
Expugnante fide morſus vim perdidit anguis
Et quia non perimunt perierunt arma veneni.
Stat puer incolumis remanet neq; pallor in ore
Miratur famulum dominus, ſtupet & domus omnis
Currere ſeruitio, quem crederet ire ſepulchro.
Hinc pius Antiſtes loca ſingula more requirens,
Hiſpidus occurrit rhedæ fiſcalis amictu,
Quo Iumenta, ſacri dum pallia pendula cernunt,
Feruida ſubductum rapuere per inania currum,
Demiſſis auriga rotis, & miles habenis,
Martinum flagris, & fuſtibus vrget iniquis,
Sed de cæde viri pecudis datur vltro triſtis,
Ipſe tamen patiens iaculorum grandine preſſus,
Atq; flagellantum dum debachatur er inys,
Vulnera nulla refert manibus, nec ab ore ſuſurros,
Hinc grauius cruciat cædente ignobilis ira,
Hic quia dum tolerat, ſe irrideri putat alter,
Et magis iſte furit, dum ſuſtinet ille libenter,

Interea

Interea ad rhedam redeunt craſſante querela,
Dum ſatiat vindictam famem typhatilis iræ,
Mulas ire mouent qua publicus aduocat agger,
Voce premunt & fuiſſe dolant, lacerantq. flagello,
Sed neq; compulſæ rapiunt iuga lora quadriger,
Fixa manent, nec feſſa mouent velut aera ſigna,
Ceu liquefacta nouo ſe glutine terra ligaſſet,
A putre vt credas animalia puluere nexa,
Agnouere viri ſe numinis arte teneri,
Accurrunt celeres, inquirunt nomen euntis,
Martinum inueniunt à ſe crudeliter actum,
Confuſe flentes rubricante pudore recliui,
Ante pedes ſancti ſternuntur & ore precantur,
Vt veniam errori, tribuat ſinat ire ligatos,
Quos tamen ante ſacer prædixerat eſſe retentos
Rem probat, vlcus amat, veniam dat, abire perorat,
Quos virtus vixit, pietas mollita reſoluit,
Ore pependit iter, verba arctant, verba relaxant;
Et iuga, fræna, rotas, mulas, auriga recepit.
Camotis hic etiam dum prætereunda veniret,
Ethnica per campos paſſim obuia turba fluebat,
Excita amore ſacri, licet hoc non crederet ipſi,
Ad ſpeculare nouum concurrens vndiq. viſum,
Cum nec dum his Chriſti radiaret honore character,
Nec ſacra verbigenæ flueret ſuper vnda tonantis,
At Martinus ouans, Domino reſerante profunda,
Senſit adeſſe locum quo fertile ſurgeret aruum,
Incipit alloquiis fera pectora cultor arare,
Ore ſacer nitido dumoſa noualia purgans,

Sæpius atq; iterans bis terq. quaterq. reſulcans,
Paulatim ad fructus ſtupidos animauerat agros,
Hinc rudibus populis Chriſti noua ſemina iactat,
Senſibus humanis lactantia ſemina ſurgunt,
Leniter & rigidis coaleſcunt gramina ſulcis,
Quid faceret Sanctus turbis coeuntibus amplis,
Meſſe in tam multa veniens operarius vnus,
Excolit, includit, ſerit, inſerit, alligat, ambit,
Interea mulier defuncto pendula nato,
Brachia diſtendens offert ante ora cadauer,
Funeris increpitans miſero fera Cantica planctum,
Dum dolor ad lachrymas ait hæc vix explicat ore;
Fortis amice Dei toto venerabilis orbe,
Quem ſemper lamenta mouent pietate propinqua,
Ardens quid cupiam, corpus tibi nunciet algens,
Ecce obiit miſeræ mihi filius vbere raptus,
In quo mater eram, nec ſpes neq; reſtitit hæres;
Occubuit genitus, cecidit domus & mihi fructus,
Nulla remanſerunt vteri ſolatia duri,
Nec ſupereſt quod dulce vocem, quo feſſa recliuem,
Vbere quod recreem, totus perit ordo parentis,
Qui reſtas precor, affer opem medicamine verbi,
Redde genus, nec ſit matris mihi nomen inane,
Ni ſoboles redeat, ſecum mea funera ducat,
Adiuuat hanc populus clamas ſacer annue votis;
In cunctis vox vna tonat miſerere precanti,
Tunc pius Antiſtes genibus profuſus in aruis,
Sternitur ante oculos Domini pro plebe precatus,
Vt mereretur ouem, per quam grex plurimus eſſet,

Annuit omnipotens famulo dans culmen honorum,
Mox bonus ore preces orator miſit in aures,
Ordine depoſito poſtquam ſe oratio complet,
Erigitur ſenior, ſimul infans viuificatur,
Porrigiturq. ſuæ populo ſub teſte mamillæ,
Fit fragor & populi noua pectore vota volutant,
Mirantes hominem læte mutaſſe vigorem,
Et qui in morte manet morti ſua iura tuliſſe,
Inde cateruatim Chriſtum Dominumq. Deumq.,
Confeſſi exorant fieri ſe lege beatos,
Fit ſubito incampos populus cathecuminus omnis,
Non templa ſpectans, nec clauſtra dicata ſacelli,
Eccleſiæq. typum campus generoſior explet,
Quodq. ſolet tectis, pratis adhibetur apertis,
Vnica mors pueri ſic vitæ parturit agmen,
Dumq. vnus terræ rediit plebs aſtra recepit,
Sub duce Martino fœlix exercitus hic eſt,
Dum regeret princeps data iura Valentinianus,
Romuleis opibus mundo famulante ſuperbus,
Forte ad ſe ſacrum comitatum comperit ire,
Quem quia præſenſit ſe poſci talia Cæſar,
Quæ nollet præſtare, viro iubet arce repelli,
Hinc aula excluſus redit arma domeſtica ſumens,
Contegitur, ſetis, reſpergitur atq; fauillis,
Ordine miles agens, remouet potumq. cibumq.,
Nocte dieq. vacans orandi iugiter vſu,
Septimus ergo dies aderat quo Sanctus amore,
Fortia caſtra mouens his deſudabat in armis,
Quo Angelus aſſiſtens iubet ire palatia iuſtum,

Fretus in auxilio Martinus pergit ad arcem,
Limine nullus obeſt, ad principis ora perintrat,
Qui Sanctum inſpiciens quod adeſſet, frenduit ore,
Atq; aſtante pio ſolio neq; ſurgit ab alto,
Regalem ſellam mox ignibus ardor oberrat,
Et vaga flamma natat, qua molle ſedile coruſcat,
Vndiq. fuſa furens, ſed culpæ Cæſaris vltrix,
Ceruicis duræ ſoluens ardore rigorem,
Inde flagella coquunt, hinc Regem incendia cædunt,
Vapulat & rapidis flammis anguſta poteſtas,
Hinc celer exiliit rapiens ſe Cæſar, & ardens,
Martini genua amplectens, pedibusq. voluptans,
Sicq. ſuperbum hominem ſe agnoſcere pœna coegit,
Vilia regna probans, & celſa cacumina curuans,
Imperiale caput Sancti ad veſtigia ſubdens,
Nec ſpectare preces patitur reuerentia Iuſti,
Præſtitit ante tumens quam ſupplex danda rogaſſet,
Regia rite parans conuiuia ſæpe beato,
Obtulit inde fauens obeunti munera princeps,
Paupertate potens ſed repulit omnia Sanctus,
Donaq. deſpiciens meruit plus principe ab ipſo,
Tanto maius habens, quantum minus ambit auarus,
Omnia ſunt ſoli qui nulla requirit habendi,
Hinc quoq; Romuleam regeret cum maximus arcem,
Vir capiens apicem per publica geſta triumphis,
Sæpius hic Sanctum per celſa palatia duxit,
Hoc toto ſermone loquens de luce futura,
Quis ſit honor iuſtis, laus, gloria, palma, corona,
Nec Regina pedes ceſſat lachrymoſa rigare,

Sternens membra ſolo ſuſpendans gaudia voto;
Inde precatur ouans conuiuia vt ipſa pararet,
Obtinet hoc bonitas quod non valet alta poteſtas,
Ipſa manu ſellam poſuit menſamq. parauit,
Dans manibus Lymphans, rurſus Regina miniſtrat,
Læta modeſta ſuis palmis quas coxerat eſcas,
Quo reſidente ſacro ſtetit illa immobilis atq;
Fercula ſubducens, & pocula porrigit ipſa,
Vna miniſtra viro ſuffecit ad omnia ſoli,
Cænula finitur, ſed adhuc Regina ſategit,
Fragmina, reliquias, cruſtas, & fruſtra recondens,
Omnia præponens hæc imperialibus eſcis,
Hoc Martinus agit, quo clauſos carcere laxet,
Exilio ductos laribusq. reducat auitis,
Sed tibi, Sancte pater, minus eſt auguſta quod explet,
Hoc magis obſequio creuit Regina peracto.
Eſt locus in Turonum fine & confine Biturgum,
Incola quem vicum vocitauit claudio magum,
Manſio forte fuit Martino prætereunti,
Eccleſiæ Domini qua Secretaria pollent;
Virgineiq. chori Sancto abſcedente requirunt,
Quo ſtetit, aut ſedit, iacuit genua, atq; reflexit,
Lambunt cuncta ſimul vel ad oſcula ſingula ducunt,
Diuiſere ſui veneranda ſtramina lecti,
Atq; leues paleas virtutis pondere penſant,
Quam tetigit ſtipulam Sanctus non ibat inanis.
Deniq. poſt fragilis confregit fortia culmus,
Nam grauiter quendam rabies inuaſerat hoſtis,
Et truculentus agens erroris ſpiritus iret,

Dum rapiendo rotat veſano cardine prædam,
Hunc ſuſpenſa viri collo feſtuca fugauit,
Immanemq. hoſtem palearis ariſta remouit,
Tibia fruge ferax laruam iaculata, ſagittat,
Et ſtipula exilis quaſi dura phalarica fixit,
Nec ſic vllius ferri expauiſſet acumen,
Spicula nec tantum timuiſſet miſſa per arcum,
Lubrica pennigero venientia tela volatu,
Parthica ſeu timidum ſi transfodiſſet arundo,
Plaga vt vicino grauius laceraſſet ab ictu,
Stramina ſic metuit trepidans adamantinus hoſtis,
Ac velut ex ſtipulis coqueret ſe flamma Camini,
Vir ſtetit incolumis fugiente volucriter vmbra,
Deſerit & prædam lupus egens, & leo frendens.
Inde reuertenti Treuirorum ex vrbe beato,
Obuia forte datur medio fera buccula campo,
Quam dæmon dorſo incumbens agitabat anhelo,
Pendulus aerio quatiens auriga flagello,
Peſtifer arte noua curſu boue nempe veredo,
Cornigeri pecudis propulſor mulio triſtis,
Exagitatur iners, reſidens per terga bubulcus,
Hic vbi millimodas animalis adegerat iras,
Ibat vbiq. ferus furibunda iuuenca miniſtro,
Sub tortore graui per curua, per inuia curſans,
Acceſſit propius Sancto furiatile cornu,
Elataq. manu pecudem conſiſtere mandat,
Quæ ſtetit affixo minus improba buccula greſſu,
Quem ſacer inſtãtem vt mox vidit, comminus inquit,
Perge ferox, fuge ſæue, redi male, cæde cruente,

Innocuum pecudem deſiſte agitare nocuae,
Tunc animalis enim linquit fera bellua tergum,
Et recipit proprium mitiſſima buccula ſenſum,
Sternitur ante pedes Sancti veneranter adorans,
Flexit & ipſa genu quae non habet intellectum,
Contra naturam diſcernens geſta beati,
Obſequiumq. dedit meriti quae neſcit honorem,
Inde magis humilis, quia libera colla gerebat,
Ante ligata tumens, a peſte ſaluta recliuis,
Quae ſtetit ore fremens, cecidit poſt vincula ſupplex,
Et ſine voce fauet armo iactata priore,
Tum ſacer Antiſtes pecudem praecepit abire,
Moxq. gregem repetit paſtoris voce reuincta,
Id geſtum eſt illo ſub tempore quando beati,
Per medias flammas nec fimbria ſenſerat ignis,
De minimis etiam referantur maxima rerum,
Tempore nam quodam dum vicos ambulat almus,
Obuia venandi ſtudio volat agmen equorum,
Nare ſagace canum fit praeda reperta frutetis,
Tranſiliunt campos equites & voce ſequuntur,
Intendunt leporem fugitiuum agitare moloſſi,
Saltibus excuſſi, latractu & dente minaci,
Diffuſi excurrunt celeres in amore rapinae,
Alter in alterius miſcent veſtigia ſaltus,
Iſte ſequax tacitus, petit hic clamoribus auras,
Hic frutice in vacuo deluſus odore rotatur,
Motibus arboreis ſaltu ſuſpenditur alter,
Captu ex vnius cunctorum frendet hiatus,
Saepe ſuper leporem morſu deceptus inani,

Vnguibus iniectis dum præda volubilis exit,
Ac ſe turba premit, ſic lubrica biſcula fugit,
Non erat interea quo Calle lepuſculus iret,
Mons, vallis, petra, ſylua, frutex defecerat omnis,
Per patulos campos fugienti tegmine nudo,
Poplite defecto, pede laſſo, nare recliua,
Totus ab orbe canis per ſingula murmura pendens,
Senſit adeſſe tamen Martini ſigna beati,
Flexit iter trepidus hirſutas fraude per herbas,
Auribus accliuis, vagus, exagitatus, anhelus,
Corruit ante pedes titubans lepus aduena ſupplex,
Si non voce poteſt, flatu pro voce precatur,
Sic fera parua iacet Martini tegmine tuta,
Et recubat dulci defenſa ſub arboris vmbra,
Tunc ſacer ex ſolito miſeratus more ſalubri,
Imperat vt catuli ceſſet, ab eunte fugace,
At ſacer ille canum mox ſermo recurrit in aures,
Torpeſcunt habiles verbo figente Lyciſcæ,
Greſſibus inſtabiles pendentes ſaltibus ipſis,
Et rediere canes quaſi per veſtigia cancri,
Effugit incolumis per aperta lepuſculus arua,
Et cane ſepoſito tutus terit alta viator,
Hic fugit, ille redit, nullus perit ecce ſalutem,
Sic quoq; beſtiolis pacem ſacer intulit ipſis,
Debilitasq. canum facta eſt pietatis imago,
Qui potius vertito didicerunt parcere morſu,
Et quia defuerant homines, vbi mira faceſſit,
Nil de laude perit, miracula beſtia ſenſit,
Quanta etiam ſancti ſermonis gratia fulſit,

Qui cum nuper ouem vidiſſet vellere tonſam,
Hæc Euangelii dicens mandata peregit,
Namq. duas tunicas geſtans vnam obtulit infans,
Et nudata ſuo de tegmine texit egentem.
Inſpiciens itidem Sanctus per rura ſubulcum,
Nudum pellicea tantum ſub veſte trementem,
Ecce Adam quondam Paradiſi ſede repulſus,
Exul ab Eliſio paſcit gregis ora ſuilli,
Depoſito veteris Adam carnalis amictu,
Adam nempe noui nos induere inſtar oportet.
Hinc iterum cernens vernantia prata beatus,
Pars paſtus, pars foſſus erat pars gramine florens,
Sed ſue confoſſus, boue paſtus, flore comatus,
Comparat ergo tribus Sanctus tria nomina rebus,
Turpis adulterii ſpecies eſt foſſa carectis,
Herbaq. coniugii retinet detonſa figuram,
Eſt par Virginibus violis quæ vernat imago,
Herbis luxurians, fœno apto, & flore decoro,
Digna Deo, gemmis grata, & radiantior auro.
Miles item monachum profeſſus ſingula linquens,
Coniuge cum propria cuperet quia degere vitam,
Mutauit meliore via tranſcurrere metam,
Iure Sacerdotii monitor hoc ordine diſcens,
Belligeratori valeat ne fœmina iungi,
Sola aciem melius componit maſcula virtus,
Debilior teneat murorum clauſtra caterua,
Et ſexus fragilis ſeſe intra ſepta recondat,
Hoc ſatis vt mulier, timeat res ipſa timori,
Miles ad arma potens pergat galeatus in agmen,

Loricæ triplicis lama radiante coruſcus,
Thoraca ex humeris indutus, nixus in haſta,
Aſſuetus clypeo tranſmittens vulnus ab arcu,
Hinc capulum vibrans, hinc torquens miſſile telum,
Ferratæ tunicæ riuos ſub pondere ſudans,
His dictis mulcens iuuenem reſipiſcere cogit,
Coniuge poſtpoſita & repetit heremita coronam.
Iugiter interea quia ſalſa, & Sancta canebat,
Nec ſerie recipi, neq; poſſunt ſcripta teneri,
Quæ nam vita ſacri fuerit, quis ſingula currat,
Quanta fides animi, quam celſa & pura voluntas,
Ad quem non ſolum homines longo orbe venirent,
Verum etiam cœleſtis honor viſebat amanter,
Angelicusq. chorus properabat ad ora frequenter,
Colloquiis placidis vt feſſum animaret amicum,
Et quaſi complexum recreet per verba parentem,
Res probat iſta ſequens quæ geſta priora renarrat,
Concilium allectum fuerat ſynodale Nemauſum,
Quo ſacer Antiſtes mediator adeſſe recuſat,
Ergo ratem ſcandens celerem parat ire per amnem,
Cœtibus in mediis habitans eremita remotus,
Ipſe in puppe ſedens cunctos ſua prora ſequeſtrat,
Angelus ecce tamen Domini venit aliger alto,
Ipſa nempe die qua ſe conuentus abegit,
Quicquid Pontifices celebrabant ordine narrans,
Pro vice Martini peragens ſynodalia præſens,
Atq; ſui cura longinqua per aera tranat,
Quem pendente via nec in aera penna fatigat,
Sed nata ala celer donec noua nuncia portet,

Quæ mandat Dominus nihil abſconſurus amico,
Vtq. prius retulit ſacer hæc poſt cuncta probauit,
Nec frangunt prædicta fidem, neq; prodita fallunt.
Accidit hinc demum foribus ſedente ſeuero,
Comparare cum Gallo, doctis & amore miniſtris,
Murmure multiuago completur cella beati,
Oſtia clauſa die retinens geminante ſub hora,
Audiuere loqui, ſed quid neſcire fatentur,
Senſerunt ſtrepitum, neq; verba loquacia norunt,
Pars fuit hæc meriti, vel ſic ſenſiſſe ſuperna,
Agnita ſi non ſunt ſatis eſt audita mereri,
Poſt ſacer egrediens cellam maiore ſeuero,
Sulpitio poſcente diu quæ geſta fuiſſent,
Vix motus precibus tandem rem ex ordine pandit,
Indicat hic Agnem, Theclam, Mariamq. locutam,
Sanctarum exponens vultus, habitumq. beatus,
Quæ facies, oculi, gena, pes, manus, archa figura,
Lumine tam puro vidit ſæpe ora ſororum,
Quis color atq; decus, quæ forma & gratia quanta,
Et ſermone pari placidam dixiſſe ſalutem,
Hic petit ad fratres, ille petiere ſorores,
Sed redit iſte gradu, illæ nam rediere volatu,
Culmen Apoſtolicum, celſas & honore columnas,
Sæpe Petrum meruit, Paulumq. videre licenter,
Dæmonicas etiam tolerans ſæpiſſime pugnas,
Nomine quemq. ſuo increpitans cogebat abire,
Maxime Mercurium infeſtum referebat adeſſe,
Brutũ namq. Iouem, & hebetem memorabat haberi,
O ſinceri oculi nulla caligine preſſi,

Mens radiata Sopho, retinens ſine nube ſerenum,
Inſpicis aeriam carnali lumine Theclam;
Atq; vides Agnem redimitam fronte coronam,
Cernis & egregiam precioſa luce Mariam,
Vidiſti templum Domini Diademate fultum,
Vidiſti thalamum ſponſi ſuper omnia pulchri,
Compoſitum gemmis, auroq. oſtroq. decorum,
Qualis iaſpis erat pedibus lateriq. topaſſus,
Qui digitis anuli viridi fulgore venuſti,
Qualis armillæ dextra adiacente hiacyntho,
Quanta Zona de lapidum radiebat honore,
Cycladis aut qualis chataclyſis effora raſis,
Quæ palla ex humeris mixto Chriſophaſe berillis,
Quodue monile decens collo rutilabat in illo,
Forſan erat niueis aptiſſima vita capillis,
Sculpilis impreſſis & in auribus aura ſigillis,
Luminis ac varios ſpargens diademate virores,
Quæ frons, ora, oculi, facies, gena pes, manus, vlna,
Inde repercuſſis florebant gramina gemmis,
Sic bone paſtor oui quæ fabula veſtra cucurrit,
Quid rogo quãdo Petrũ et Paulũ tam ſæpe videbas,
Prima miniſterii radiantia vaſa ſuperni,
Aurea pulchra nimis geminata, venuſta, coruſca,
Illa putas quanto radiebant ora ſereno,
Dogmata quæ Chriſti totum ſparſere per orbem,
Quæ dixere prius tu es Chriſtus filius almi,
Altithroniq. Dei Dominantis & omnipotentis,
Ac ſuper hac petra fundata eccleſia regnat,
Quam nec flabra mouent, neq; vertit turbo procellæ,

Nec trahit vndiuagam pluuialibus imber arenam,
Hæc quia viua tenet petra fundamenta ſalutis,
Contra quam portæ inferni nunquam arma valebunt,
Quid ſacer ille ſimul Paulus tuba gentibus ampla,
Per mare per terras Chriſti præconia fundens,
Europam atq; Aſiam, Libya ſale dogmate complens,
Et qua ſol radiis tendit, ſtylus ille cucurrit,
Arctos meridies, hinc plenus Veſper & ortus,
Tranſit & Oceanum, vel qua facit inſula portum,
Quaſq. Britannus habet terras, atq; vltima Thyle,
Buccina concrepuit regiones vna per omnes,
Dogmate tantorum Chriſti data munera pangit,
Hæbreus, Græcus, Romanus, Barbarus, Indus
Iſraelita canit ſimul Atticus atq; Quiritis,
Principibus geminis fidei ſub principe Roma,
Carnis Apoſtolicæ quo ſunt duo celſa ſepulchra,
Prima tenet terris, & vtriq. priora ſupernis,
Dogmatis ore pares, & ſedis honore curiles,
Ambo triumphantes ſpargunt noua dona per orbem,
Vna nempe die quo paſſio Sancta beauit,
Et Sacra ſic geminus ſignauit tempora conſul,
Queis ſplendor paribus rutilabat ab ore coruſcus,
Lucifer in radiis premeretur vultibus illis,
Quippe nec ipſa micat tantum Rota fulgida ſolis.
O dulces oculi facies cernendo beatas,
Vidiſtis Syon ſpecioſas ordine portas?
Vidiſtis Syon ternas quater ordine portas?
Quas amat omnipotens vltra omnia culmina Iacob,
Gemmarum vario redimitas lumine caluas,

Sculptas bracteolis inſcriptas arte ſmaragdis,
Chryſolitis rutilas, niueas ſtillantibus albis,
Quicquid amor potuit, quo totum gratia fudit,
Omnicolorq. decens & in omnibus vna topazus,
Per quas huic populi genus illud nobile Regni,
Intrat ſydeream meritorum greſſibus vrbem,
Et ſine fine manent conſcripti in ſæcula ciues,
Inter quos proceres, & culmina celſa potentum,
Patriciis mixtus generoſis, conſulibusq.,
Proximus Regi reſides Martine ſenator,
Cui dedit arma fides, & cui fiducia Rex eſt,
Miles amore cliens, & factus honores coheres,
Qui potes ore mei veniam depoſſe reatus,
Et viciata tibi quod lingua remurmurat, audi,
Et de fonte pio fluat indulgentia læſo,
Ac te orante ſacer redeat medicata cicatrix.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBYTERI ITALICI, DEINDE EPISCOPI PICTAVIENSIS DE VITA SANCTI MARTINI,

LIBER QVARTVS.

POST mare fluctiuagum repeten ad littora portum,
Floribus albicomis dum lilia pollice carpo,
Vngue recido roſas, & per violaria curro,
Ruris ameniferi varios ſitus inter odores,
Obripit inde ſopor, feſſus quoq; colla reclino,
Fultaq. gramineo iacuerunt membra grabato,
Sed redit ecce dies, & iam luceſſit eundum eſt,
Dum matutino nos ore ſalutat hirundo,
Ac ſe nocte breui celerata crepuſcula rumpunt,
Quo torpore natent, quamuis mea lumina ſurgam,
Euigilansq. oculis detergam pollice ſomnum,
Et quod iter repeti Gallus vocat ibo ſodales,
Fluctibus interfidis ignarus nauta libellis,
Ac velut ambiguas inter ſymplegadis vndas,
In mari ſægei Maleæq. ſequace procella,
Me tamen imbibulis ne mergeret Auſter harenis,

Summa gubernauit Martini vita patroni,
Quam nitor ſcabridis indignus carpere verbis,
Ruſticus arte rudis, tentans formare monile,
Quod nec lima polit, nec malleus addit acumen,
Non incudo terit, fornaxq. examinat igne,
Nec mordax gemino forceps trutinauit obunco,
Sed magis incomptum profert mea lingua metallum,
Res tamen illa iuuat ſine qualibet vllius arte,
Quod per ſe pulchram præfert ſua gratia gemmam,
Attamen officii quæ reſtant debita ſoluant,
Et cui magna nimis modo debeo parua rependo,
Carnotis interea genitam pater anxius ægram,
Ex vtero mutam profert ſacro ore medendam,
Sex geminos grauiter hebetem ſine voce per annos,
Nec differt Martinus opem pietatis amicam,
Sternitur ergo ſolo, tacitus prece ſydera pulſans,
Corpore fuſſus humi volitans ſuper æthera ſenſu,
Senſit vt effectum fidei meruiſſe precatu,
Sanctificaturum ferri ſibi poſcit oliuum,
Infuditq. bona benedictum fruge licorem,
Atq; tenens digito linguam miſerando puellæ,
Ipſe patris nomen geniale requirit alumnæ;
Mox reſoluta mouet faucis lyra inutile plectrum,
Atq; inſueta canit camerati concha palati,
Dente reliſa cano producens verba fritilo,
Reſponditq. patris nomen pia filia dulce,
Ventre prius genita, hic viſa eſt quaſi voce renata,
Reddit adulta vetus lactantes ore ſuſurros,
Incipiens tenero proſcindere verba rotatu,
Motu pigra

Motu pigra rudi decurrens lingua gradatim,
Implicito ſonitu rauca nouitate cicuta,
Donec plena ſuo cecinit ſymphonia flatu,
Tum genitor gemia amplectens veneranda beati,
Vociferans & voce data ſua gaudia plorans,
Lætitiæ voto reboat præconia Chriſto,
Iudicis inde feri coniux ægra Auitiani,
Dirigit ad Sanctum morbi ſperando medellam,
Vas olei vitreum lance æqua dimidiatum,
Vnde ſalutifero depelleret vnguine morbum,
Mox ſuper ampullam fecit crucis ipſe ſigillum,
Surgit ad ora liquor ſpumansq. ex æſtuat vnguem,
Vbertate noua vitrea ſub cortice obortum,
Et vaſe in ſicco generoſis naſcitur humor,
Currit in aſcenſum qui vergere nouit ad imum,
Fluxibus & liquidis olei petit alueus altum,
Sed quem non genuit radix oleagina ſuccum,
Nec Syra bracha dedit merito virtutis adulto,
Creſcit & ad ſummum patulo qua clauditur ore,
Nec contentus agit liquor vt vas expleat illud,
Nam cumulata olei mox defluit vnda ſuperne,
Nec ſeſe vrna capit tanta eſt benedictio dextræ,
Exundansq. omnes pueri & madefecit amictus,
Et digiti de fonte rigans manauit oliuum,
Ac poſtquam irrigue fluuiali more cucurrit,
Vas plena fidei merito matrona recepit.
Nec minus inde ſubit rerum admiratio facti,
Idem vas vitreum benedictum nobile reddens,
Cum puer incautus poſuiſſet in ore feneſtræ,

Vtpote carbaſco venerans velamine tectam,
Lintea dum retrahit fluitantia neſcius alter,
Lapſa pauimento ampulla ſtat marmore tenſo,
Sed nec ſaxa vitrum perdunt, nec vaſa liquorem,
Integra ſeruatur volitans quaſi penſile pluma,
Aut ſubiecta leuis geminis diſcenderet alis,
Nullaq. rima patet, nec facta in vaſe cicatrix,
Sic liquor interius facit exteriora tueri,
Et quem tutari decuit ſua tegmina texit,
Ne vitra depereant, oleum cuſtodia ſeruat,
Incluſusq. humor proprium defendit amictum,
Ac fragmen fragile ſtatuit benedicio forte,
Cuius diſcipuli pariter dum comminus irent,
Et canis horrificus latratu inſiſteret amplo,
Vnus amore pio Martini in nomine, dicit,
Præcipio taceas, nec nos clamore fatiges,
Mox præciſa canis rabidi vox ore pependit,
Clamoremq. vagum media de fauce reſorbet,
Et fragor ille ferox auido ſub gutture obhæſit,
Stans rictu ſtupido frenata voce moloſſus,
Cum furor vrgeret, quia ſe nec hiare liceret,
Sic redit incluſo tremula ſine voce ſuſurro,
Profuit & nomen Sancti quo defuit ore.
Ergo iter inceptum lento pede pergere tendam,
Dum licet ire viam dum me vocat aura ſalubris,
Et trahit hora dies veſtigia tarda mouentem;
Moribus vt tumidus comes Auicianus agebat,
Terribili officio Turonis ſuffultus adiuit,
Agmina conueniunt, & longa cathena reorum,

Accreſcente coma quorum caro tota fluebat,
Et conſumpta arectum laxabat brachia ferrum,
Confecta macie vix declarante figuram,
Pœnarum genus ipſe iubet plus more parari,
Deflentem videas populum ſpaciáre per vrbem,
Indixitq. nephas proceſſu ad triſte tribunal,
Vnde truces oculi ſpectarent membra cremari,
Comperit vt Sanctus feralia iuſſa tyranni,
Tempore ſub noctis ſæua ad prætoria tendit,
Et pietatis iter ſolus parat ire viator,
Peruenit vt ſenior greſſu miſeranter anhelo,
Sternitur ante fores per limina dira benignus,
Qua recubat iudex torpente ſopore ſepultus,
Angelus interea penetrat mox aliger aulam,
Intonat & comiti dormitanti ore minaci,
Te ſopor hic retinet, Martinus ſtat foriś, inquit,
Tu requie frueris, & ſuſtinet ille labores,
Molliter ipſe thoro, iacet ille in marmore diro,
Excutitur trepidus mox ex ſomno Auicianus,
Martinum exclamans foribus recubare ſacratum,
Imperat & famulis reſerent vt clauſtra beato,
Nec ſeruum Chriſti venerandum iniuria vexet,
Hinc famulo illudunt Domino crepitante cachino,
Dicentes ſtupidi ſe ſomnia vana videre,
Pro foribus nullum reſidere vel eſſe virorum,
Rurſus præcipiti premitur ſomno Auicianus,
Angelus inde virum violentior excitat vrgens,
Concutit & grauiter ne cederet ipſe ſopori,
Territus hinc iudex vltra neq; credulus vlli,

Poſtpoſitis famulis celer ad ſua lumina pergit,
Atq; ibi Martinum reperit ſeu ſenſerat olim,
Tunc ſerus alloquitur Sanctum his vocibus vltro,
Quid Martine mihi facis hoc venerande Sacerdos?
Non mecum æquali fateor certamine pugnas,
Abſoluendo reos venia, & me verbere torques,
An me pro cunctis pœnas abſoluere mauis,
Eligis aut facinus mea per tormenta paciſci?
Sub tortore nouo mutantur tempora cædis,
Pœna diurna reos cruciat me note fatigas,
Serue Dei patuit quam ſit tibi celſa poteſtas,
Quando flagellatur grauiter te iudice iudex,
Hinc tamen ipſe probas mecum ſit qualiter actum,
Cum per me venio, nec amicum nec rogo ſeruum,
Non patitur differre moras quem pœna coercet,
Nil opus eſt verbis, tacito te noſco quod optas,
Cede precor, diſcede loco, concede quod oro,
Nec tua me grauiter cito puniat vltro vindex,
Hæc ait, & propero pede diſcedente patrono,
Auicianus inops animi vocat officiales,
Et reſerare iubet, tormenta, & gaſtula, clauſtra,
Cumq. relaxaſſet procul ipſe receſſit ab vrbe,
Et grauis ira fugit, ſibi fit timor ipſe timori,
Ordine peruerſo & pacem fuga iudicis auget,
Ac ſine cæde lupum ſaluo grege paſtor abegit.
Quiq. monaſterio quotiens properaret ad vrbem,
Siue pedem cellæ foris adueniendo tuliſſet,
Agmina laruarum trepidabant ore rotatu,
Et cum neſcirent populi aduentare patronum,

Deſignabatur gemitu quoq; dæmoniorum;
Propitiante ſacro pendentia membra videres,
In ſublime procul ſublata per aera duci,
Aſt alios pedibus ſuperactis vertit in altum,
Et caput inferius veluti de nube ruentes,
Nec tamen his veſtes fluerent verecunda tegentes,
Crimina vel merita edentes ſub iudice miſſi,
Et ſua præcipites examine facta fatentes;
Ille Iouem ſtolidum hic ſe fateatur Anubem,
Vaſa miniſterii ſe dæmonis eſſe nephandi,
Sed tortore pio feritas cruciata fugatur,
Nunc etiam Senonum pago quid geſſerit, edam,
Cum compacta gelu premeret ſata grando quotannis,
Cultorumq. ſeges defraudaretur inanis,
Nec meſſoris opus flaueſcens ſpica rogaret,
Agricolæq. manum tritura vetaret adempta,
Incola maturis totiens deceptus ariſtis,
Cum ieiuna ſuo torperent iugera ſulco,
Ac lapidata cibum populis ſeges ægra negaret,
Mittitur ad Sanctum legatio fida precatu,
Vt remoueret humo furibunda procella flagellum,
Celſa viri quæ mox oratio ſola peregit,
Nam ſtatim atq; preces fudit bonus ore Sacerdos,
Tempeſtate graues ſiccarunt nubila nymbos,
Et viduæ ſegetes ſe fertilitate maritant,
Quæq. quater quinos per quos ſuper extitit annos,
Intemerata ſacri viguerunt dona patroni,
Vir tamen ipſe Dei vt ſublatus ad aſtra receſſit,
Oblitæ incubuit rediuiua procella rapinæ,

Præſule ſub ducto vaſtat fera clades agellum,
Ac male captiuas imber populatur ariſtas,
Defenſorq. obit & mox prædam grando requirit,
Martini abſceſſu repetunt elementa flagellum.
Vir quoq; iuſtus item cum occurreret Auiciano,
Aſpicit inſtantem huic ſæui dæmonis vmbram,
Horrificam faciem truculentam corpore peſtem,
Quam procul intendens Sanctus flatu oris abegit,
Iudex dum in ſeipſum putat exuflaſſe beatum,
Cur bone paſtor, ait, tua nos iniuria vexat,
Indignosq. facit deſpectio flatilis auræ,
Quem pater egregius reſponſo aflatur amico,
Hæc tibi non facimus probroſi ſorte reatus,
Sed male quæ incubuit ceruici, flauimus vmbræ,
Mox tamen illa fugit ſub ſellia larua ſatelles,
Et ceruice ſedens in vaſa ſedilia liquit,
Libertate noua ſurgunt colla Auiciani,
Exoneratus enim iudex reuocatur honori,
Mitior atq; fuit grauis implacabilis olim.
Mirum aliud vico quod contigit Ambacienſi,
Turrito Idola fuerant educta metallo,
Eximie ſaxis moles onerata politis,
In ſublime thronum procedens æde ſuperba,
Falſa ſuperſtitio, deceptio vera precantum,
Grande opus ad facinus faciens nihil eſſe colentes,
Quod dum Sanctus ouans mandaſſet rite ruendum,
Humanis opibus neq; hoc auelleret vllus,
Tum ſacer Antiſtes aſſueta per arma recurrens,
Peruigil inſiſtens nocturnis excubat horis,

Alloquiis Domini taciturna ſilentia rumpens,
Sed cum mane recens auroram ſpargeret orbi,
Tenderet & croceum per nubila Phœbus amictum,
Ecce repens oritur variante fragore procella,
Stridula ſydereo volitatu & multa tumultu,
Auxiliis fremebunda tui Martine precatus,
Et tua caſtra mouens armata ferocibus auſtris,
Quæ phanum vt tetigit rapidæ vertiginis ictu,
Impulit, ac fabricam furibundo in pacta rotatu,
Illico comminuit, molemq. in puluere ſoluit,
Altaq. turrigero ceciderunt mœnia faſtu,
O ſacer Antiſtes, dulce, & memorabile nomen,
Qui ſe non ſubdat tibi, pro quo & nubila pungant?
Hæc quoq; mira loquar parili virtute peracta,
Stabat celſa rigens informis forma columnæ,
Immanis habitu, tractu inſuperabilis amplo,
Quæ ſuper impoſitum ſimulachrum hoſtile gerebat,
Quam pius vt voluit, valuit neq; ſoluere molem,
Rurſus ad orandi vitricia ſigna cucurrit,
Belliger eliciens ad ſe arma potentia cœlis,
Stratus humo recubans, precibus ſuper aſtra relatus,
Quo exorante diu, multoq in puluere fuſo,
Cœlitus eſt oculis deſcendere viſa columna,
Molliter aerio diſulcans nubila lapſa,
Quæ molem oppoſitam vt vibrato perculit ictu,
Fragmine diſſoluit compago ſoluta columnæ,
Lapſaq diſperſo fregit ſimulachra metallo,
Et mentita nouo feriuntur numina telo,
Falſa quidem veram ſumentia numinis iram,

Quæ ſubuerſa ſuis genuerunt lucra ruinis,
Ac reſoluta feris creuerunt templa fauillis.
Pondere quin etiam decet illud honore beati,
Pallida cum mulier ſtillante rubore cruoris,
Cuius ſe irriguo ſiccarunt viſcera fluxu,
Naufraga mẽbra trahens ſecũ vaga ſanguinis vnda,
Atq; ſuæ pluuiæ ſub pondere feſſa laborans,
Ipſa ſibi generans ſecreti turbinis imbres,
Fluctibus & propriis iam ſubmerſura ruebat,
Nec ſuper vllus erat portus ſibi norma ſalutis,
Cui ſemel vt tacta eſt benedici fimbria fili,
Nobilis ac ſummi palpantur flamina panni,
Exilit inde ſalus digitos prius vnguine complens,
Tranſit in arcanum fiducia tanta medellæ;
Protinus irrigui ſiccatur origo fluenti,
Prona etiam patulos damnantur fiſtula curſus,
Et reſtricta fluens redit inſonti vnda cruoris,
Aſſidui fluxus fugiens caua vena meatus,
Veſte ſacra medici ſolidantur glutine riui,
Et virtute viri ſenſerunt frena liquores,
Incolumisq. redit de furto fœmina fœlix,
Atq; ſalutis opem medico ignorante reſumpſit,
O Martine ſacer, neſcis, & numera donas.
Inde procul greſſum celerans Antiſtes abibat,
Obuius ecce venit ſerpens adnando per amnem,
Pectoris impulſu ſulcans vaga remige cauda,
Squammea terga mouens, ſpiris vada cærula findens,
Quem ſacer inſpiciens, ait hæc in nomine Chriſti,
Impero dira tibi, pete curſum beſtia retro,

Quæ procul in fluuium Sinuamina lenta reflexit,
Atq; retorſit iter mox ſarcina tanta veneni,
Inde petit bibulas ripæ vlterioris arenas,
Gurgite lapſa natans, totasq. renauigat vndas,
Obſequiis famulans, & vipera perdidit iras,
Imperiis iuſti nec iniqua venena repugnant.
Forte dies aderant paſchalia feſta gerentes,
In quibus Antiſtes partem quoq; piſcis edebat,
Edebatq. bonus tum fercula reptile guſtu,
Sollicitat monachos ſi copia piſcis adeſſet,
Reſpondit cui cura foret commiſſa miniſter,
Sed toto piſcante die captura negaſſe,
Nil valuiſſe hamum ſetis ab arundine iactum.
Nec potuiſſet aliquam vel retia ducere prædam,
Cui conſtanter ait placido moderamine paſtor,
Perge modo ad fluuium, tibi nec captura negatur,
Artificem ſpes certa mouet, petit impiger amnem,
Implentur pariter monachorum examine ripæ,
Vt ſacra Martini ſpectarent dicta prophetæ,
Quem ſcirent non caſſa loqui, neq; verba refelli,
Proiicit in fluuio caſſem de pupe magiſter,
Molliter ac vitreo ligeri trahit humida lina,
Mox ingentem Eſocem modico ſub rete coercet;
Et trahitur cognatus aquis ad littora piſcis,
Non rete artificis, ſed Martini ore ligatus,
Vſibus & Sancti ſe præda natatilis offert,
Tali morte magis vitæ quam munere currens.
Nobile quin etiam ex præfecto arborius effert,
Signum, quod vidit ſe teſte fidelis in vrbe,

Immaculata Deo cum dona imponeret aræ,
Et pater attonitus cerimonia diua ſacraret,
Munera vel Chriſti benediceret ore Sacerdos,
Impoſita altari rata corporis atq; cruoris,
Emicuit ſubito manus alma decore ſuperbo,
Nobilium vario lapidum ſplendore coruſcans,
Vndiq. viſa rote ſpargens radiatile lumen,
Brachia purpureis vibrantia fulgura gemmis,
Lumen & ad ſolis radians lux fulua metallis,
Credula quo potius fierent miracula rerum,
Vir ſimul ipſe potens ſe tunc Arborius inquit,
Gemmarum grauium crepitantem audiſſe fragorem,
Sic geminante fide iuſti pia dextera fulſit,
Inque loco manicæ micuit translata ſmaragdus,
O Martine decens lapidum velamine comptæ,
Quam noua palla tibi cuius textura coruſcans,
Trama topazus erat rutilans & ſtamen iaſpis,
Et tunicæ inſignes currunt pro vellere gemmæ,
Quæ manus artificis cataclyſica fila rotauit?
Quis fuit hic opifex, vbi lana hyacintina cucurrit?
Quis potuit rigidas torquere ad licia gemmas,
Hæc venerando magis poterunt, quam fando referri,
Quid ſecreta petis nec in abdita luminis intras?
Eſt homo quod ſtupeas, vbi nectet gratia telas.
Hiſtoriæ nobis oritur hic longior ordo,
Sed breuiore via data per compendia curram,
Maximus imperii moderans quaſi rector habenas,
Præcipit Itachium cum armorum iure tueri,
Nequis eum peteret damnandum lege forenſi,

Accuſatorem veterati Priſciliani,
Mittit ad Hiſpanos armata ſorte tribunos,
Reliquias hæreſis, qui quærant & bona tollant,
Inuentosq. pares capitali crimine damnent,
Sic tamen vt cunctos occaſio ſæua feriret,
Pluribus ergo malis bonitas impulſa beati,
Leocadio pariter pro præſide prompta precatur,
Occurrit treuiros aliis quoq; mota querelis,
Pontifices adeunt prędicti principis aures,
Ne Martinus eat, ſynodi niſi pace recepta,
Sed ſacer aſſeruit Chriſti ſe in pace manere,
Quo prius abſtinuit Sanctus ſic cœtibus illis,
Pontifices iterum occurrunt ad Cæſaris aulam,
Cogat vt innocuum ſe participare nociuis,
Prouocat alloquio quem molliter induperator,
Vt ſociaretur reliquis communio iuſti;
His Theoniſtum etenim ſolum diſtiſſe querelis,
Cui non complacuit communio noxia fratrum,
Hinc quia non valuit flecti vehementia Sancti,
Abripit ex oculis ſe principis alta poteſtas,
Mox percuſſores gladio minitante relaxat,
Qui ſemel offenſos iaculo figente trucident,
Comperit vt Sanctus reſerandæ fraudis amictum,
Pollicitus Regis ſe participare miniſtris,
Et pietate calens, deponit amore rigorem,
Mens rea cuius abeſt par fit communio culpæ,
Hinc ſe proripiens propere Martinus abegit,
Aeſtuat interea gradiens grauis anxius augens,
Quo vel ad horale ſpatium conſenſit iniquis,

Inde iter emenſum per vaſta ſilentia ducens,
Progreſſis ſociis ibi ſe andethama propinquat,
Ecce viro inſigni ſacer obuius Angelus adſtat,
Præſenti alloquio confeſſus publice vultus,
Atq; reuelata facie ſic comminus infit,
Quam merito Martine loco compungeris iſto,
Nec properas exire aliter niſi iura faceſſes,
Inter vtrunq; nephas mercatus acerba doloris,
Nunc age conſtanter repara virtutis honorem,
Et tibi te reuoca trepidum, ne noxia frangant,
Gloria ne pereat, neu proſpera lubrica perdant,
Vtere more tuo, te deinde rediſſe magiſter,
Fortis athletæ animos caſus non obruit vnus,
Acrius inſequitur hoſtem manus iſta dolore,
Plagaq. fixa ſolet mentes armare viriles,
Atq; pudore recens creſcit diro vlcere virtus,
Ac datur armigero victoria vulnere crebro,
Fraterno alloquio ſic Angelus explicat ore,
Et vice germani monitis animauit amantem,
Tanta eſt cura Dei Martinum auellere lapſum,
Vlteruis ſynodo nec ſe promiſcuit inſons,
Virtutisq. ſuæ damnis noua lucra parauit.
Res probat ipſa tamen ſacro venerabilis actu,
Namq. ad pſeudophorum cellæ dum accederet æger,
Quem male vexabat nimium fera dæmonis ira,
Ingenioq. graui torquebat iniquior vmbra,
Ante monaſterii qua limina tangeret almi,
Martini faciem refugit ferus hoſpitis hoſtis,
Et benedicta viri terror fuit ora videri,

Non ſufferre valens res obſcuriſſima lumen,
Nec vaga conſtantem fugit infida corde fidelem,
Sæua bonum, furioſa pium, truculenta benignum,
Sic quoq; nigranti retinetur ianua lucis,
Hæc medicina ſacri ſatis vnica, cuius opimum,
Hoſpitum vidiſſe fuit meruiſſe ſalutem,
Sanctus in æde latet, foris exit origo medelæ,
Et cura ante datur medici quam forma videtur,
Nec ſatis eſt mirum dederit quid corpore præſens,
Nomine ſub cuius ſparguntur dona per orbem,
Deniq; cum quidam Tyrrenum curreret æquor,
Fertiter ad Romam quod velificante volatu,
Turbinis impatiens oritur violentia venti,
Exiliunt fluctus, feriunt caua vela rudentes,
Nutat pinus iners, rapiuntur ſigna chirucis,
Læuis & antennæ coeuntia cornua frendent;
Artis inops ſtupidus reſilit de puppe magiſter,
Stant nudæ, armatura cadit, fragor æquoris vrget,
Prora bibit dum nauta vomit, perit ars iacet vſus,
Spes fugit, ira premit, rapitur lux morsq. minatur,
Caſibus in dubiis certi vergente ſalute,
Dum trepidant omnes Aegyptius hæc ait vnus,
Qui nec dum Chriſti chariſmata ſenſerat exors,
Martini Deus eripe nox, mox dira procella,
Corruit & pelagi tumor altus adima recedit,
Sternitur vnda rati, liquidi ſtet area campi,
Atq; immota loci iacuerunt murmura Ponti,
Gurgitis optati trabe curritur æquor amicum,
Lttioris ora legunt flabris data vota ſecundis,

Atq; petens portum vada complet nauta celeuma,
Sic bene pro meritis famulo dat Chriſtus honores,
Cuius eunte fide, terras, mare, ſydera ſupplet.
Pangere geſta libet reliquo veneranda relatu,
Indolis a patribus generoſe licontius olim,
Clarus honore, fide locuples, ab origine currens,
Cumq. domum propriam lues exitialis adiſſet,
Cunctaq. tabifluus penetraſſet acumine morbus,
Quo miſerabilium famulorum ſiue Clientum,
Vna ſtrages erat diuiſa per vlcera languens,
Dicere quo poſſes proſtrata cadauera telis,
Res extrema etenim nil nobilitatis honorat,
Præſidii ſpes ſola manet Martinus in orbe,
Mittitur ad Sanctum veneranter epiſtola curſu,
Auxilium rogitans hoc corde, hoc flagitat ore,
Ni cito ſubueniat, rapit omnia peſtis acerba,
Per ſpatium ferale trahens in tartara cunctos
Et craſſata diu quid agant contagia perdunt;
Qui potes affer opem pendenti in morte caterua,
Deſperata ſalus ſolatia fida requirit,
Quæ prius vt ſenſit diuino illata flagello,
Sed nec poſſe timet facili exorare precatu,
Attamen excipiens votum miſerantis amici,
Septem nempe dies, totidem ſub ſydere noctes,
Peruigil incubuit ieiunia nulla relaxans,
Continuata trahens per tempora mile precatus,
Nec prius abſiſtit, niſi ſupplicis illa Liconti,
Vota recepta daret, domuiq. medella rediret,
Et rediuiua ſalus fugitiuum expelleret vlcus,

Qui tamen vt didicit Sancti obtinuiſſe laborem,
Aduolat & grates deuoto corde rependit,
Exceptaq. domo ſua gaudia munere penſat,
Pro merito fidi dono vice Centurionis,
Iſraeli Dominus quem pretulit ore potenti,
Et prius hauſit opem genitæ, quam intraret in ædem,
Deniq. Sancto offert argenti pondera magna,
Tetricenna decem ſuper addita merce patroni,
Addit & has voces recreatio pectore ſupplex,
Quid tibi celſe pater vitæ pro munere ſoluam,
Cum prætio non poſſit emi hæc lux neq; vendi,
Vnius aut animæ mercari vita valebit,
Cum vero illa meæ domui lues vna noceret,
Nec supereſt opis id reliquum quod redderet vllum,
Præſidio ecce tuo mihi nempe tot agmina viuunt,
Sexus & ætatis numeroſa caterua meorum,
Cum ſtupeam ſolide reuocata cadauera vitæ,
Et quibus obſequerer morientibus ecce miniſtrant,
Nam ſtatim vt tua vox penetralis ad aſtra volauit,
Et viſa eſt meritis curuare cacumina cœli,
Quo vicina tibi fierent oracula Chriſti,
Expoſitæq. preces ante ora fuere tonantis,
Ac recitata fuit pia vox dominantis in aurem,
Mox bonitas indulſit ope preſente medellam,
Corpora deſeruit membratim tabida clades,
Qui potuere mori ſubitæ rediere ſaluti,
Et viguerunt ſpe pede, viſcere lumine, voce,
Ac languor moritur viuenti in carne ſepultus,
Vndę pater modicum pro viuis ſume tributum,

Fœnore vel minimo tolerans dum debita ſoluo,
Sed neq; ſuſcepit, neq; repulit ille quod offert,
Ante monaſterii ſed quam bene limen adiret,
Captiuis tribui redimendis pondera iuſſit,
Sic vno ex caſu fert dona gemella beatus,
His libertatem dedit illis vnde ſalutem,
Ac concordi animo cecinerunt gaudia plaſu,
Hoc idem eſt mirum, niteant ſi verba relatu,
Occurrit cellæ cum quidam e fratribus algens,
Carbone iniecto ardebat fornacula Sancti,
Cum ſede tergo celer rapiens quaſi lucra vaporis,
Inguine nudato, pede iacto, poplite pauſo,
Vir ſacer incluſus de cella protinus inquit,
Quis foris inceſtat nudus habitacula noſtra,
Corpore detecto, puro genu, & inguine nudo?
Quid fuit hoc, docti vos dicite, quæſo ſophiſtæ,
Martini ante oculos paries quaſi lintea lucri,
Aut quaſi filio agiles contexit aranea telas,
Retia vel nexis per rara foramina filis,
Vnde hic tam tenuis ſtructura pateſcit hiulca,
An ſe ſaxa leuant, aut reddunt ſciſſa feneſtram?
Seu duri lapides lento ſe glutine ſoluunt,
An caſa materiæ vitreo ſe margine pandit?
An ſpeculare dedit quo Sanctus lumine tranſit,
An leuior paries reuoluto ceſſit in arcu?
Et ſtetit incolumis rapido ſuſpenſus in ictu?
Nobilis aut acies oculorum & marmora tranſit,
Clarior ac viſus per cuncta obſtacula pergit?
Penniger an clauſi volitauit ad ora miniſter,

Ac per

Ac per opertum aperit & in inuia nuncius intrat,
An quia limen erat totum foris, intus habebat?
Carne ſedente loco velox an ſpiritus ibat?
Pandite doctiloqui, comprehendite clauſa diſerti,
Qui numeris atomis, ratione poteſtis & ore,
Hic fugit ars oculos, niſi Chriſtum nulla videtis,
Quanta Dei virtus, Martini eſt gratia quanta,
Hac ope mirificus homo complet quod homo neſcit
Explicat hac fidei merito quod obſtat origo.
Quod ſupereſt etiam memoretur honore patroni,
Conſummanda ſuo properat quia pagina textu,
Forte ſacer reſidens per dura ſedilia ligno,
Proſpicit huic claras pendenti rupe gemellas,
Tegmine pullatas, triſti terrore ſonoras,
Fraude laborantes, iaculantes ſpicula fellis
Nequitiæ artifices rebus grauia arma ſiniſtris,
Voce venenata verba hæc anguina rotabant,
Quid valet ira tumens, eia te Bricio monſtres,
Hoc iterum repetunt, donec male Bricio motus,
Irruptis foribus Sancto conuicia vergit,
Iurgia multa mouens turbata mente ſatellis,
Se meriti melioris ouans, quam Sanctus haberet,
Sic geſtu rabidus, neq; ſe agnoſcebat amarus,
Vitæ geſta ſuæ temerarius arbiter inflans,
Intolerabilium per inania bombica iactans,
Vento motus iners ſimulans foliatilis vmbræ,
Excuſa ceruice rigens leuitate rebellem,
Exagitans animum, pede iuncto, pectore tenſo,
Irrationalis tumido gliſcente cothurno,

Nec ſe mente capax, ſenſu ſpaciante vacillans,
Inq. Sacerdotem truculanter acerba redundans,
Sed quid in abiectum Martinum hæc turbida voluit,
Quid humilem placidum tam dira ſuperba minatur,
Cur animæ nimium dulci tot amara miniſtrat?
Non decet hæc audire pium, neq; ferre benignum,
Errant hi grauiter qui melli abſinthia miſcent,
Ille tamen pietate calens nihil intulit hoſti,
Excipit iratum placatus amanter amarum,
Oblectans rapidum, & per mollia famina mulcens,
Et neſcit non eſſe pater ſine felle vel hoſti;
Qui tamen exorante viro, laruisq. fugatis,
Dum redit ad mentem furioſus Bricio pridem,
Pontifici occurrit voto, prece, corpore ſupplex,
Sed bonitate pii celer indulgentia fluxit,
Non apud hunc opus eſſe diu lachrymando rogari,
Aut prece multiplici veniam ſuperare nocenti,
Qui magis expetiit culpas donare reatus,
Credidit & damnum quicquid non preſtitit vltro,
Hæc ſua lucra putans dimittere debita noxæ,
Obuius occurrens quærenti munera pacis,
Iraſci nulli cupiens, ignoſcere cunctis,
Fœdera ſola ligans celer, & delicta relaxans,
Effugiens nequando ſibi daret vltio damnum,
Rem pietatis agens, ſatis eſt clementia vindex,
Quæ pia dona metens fieri non indiget vltrix,
Omnibus aucta bonis, cui dos, & gloria pax eſt,
Vir tamen ipſe ſacer pietatis ab agmine miles,
Fœdera ſemper amans, & pacis in arma triumphans,

t

Supplicis ad vocem miſerantia viſcera laxat,
Inq. ſinu veniæ trepidum mulcendo reduxit,
Atq; reum ſolita patria pietate recepit,
Hæc tua dulcis erant holocauſta, ſacraria, templa,
Hæc tibi diuitiæ, theſauri, regna, talenta,
Flos, odor, æſca, ſapor, mera cynnama, balſama, thura,
Hæc ſacer omnis erat, hæc tota, hæc vnica cura,
Chriſtum corde pio, Chriſtum meditarier actu,
Reddere nolle vicem miſeri ſed parcere culpæ,
Criminis indultor, veniæ memor, ara reorum,
Spes miſerabilium, fuga laruarum, arma ſequentum,
Præda cateruarum, errantum via, cura medentum,
Omnibus vna ſalus, amor omnibus, vnus amator,
Quis tibi digna loqui valeat, quem mundus honorat,
Quid pie vir ſatis eſt, cui laudis debitor orbis;
Quæq. referre volens neq; totus id explicat axis,
Iugiter amplexu Chriſtum corde, ore retentans,
Nec ſine te patiens Dominum diſcedere quoquam,
Tecum ſemper habens vinctum pietate tonantem,
Aſtrictus precibus neq; ſe ſoluebat amator,
Cuius amica fides tantum ſibi contulit arcis,
Vt Solem radiis, & Lunam curſibus æques,
Qui ſplendore nitens pulcher, quaſi lucifer axis,
Ac fulgore Dei vir fulgidus ipſe coruſcas,
Tegmine vir niueus, miro diademate fuluus,
Supplicis ergo memor, famuli exauditor opime,
Fortunati inopis trepidi ſibi ſorte reatus.
Morbida cui rabie circum ſua crimina latrant,
Et fera delicti penetraliter vlcera mordent.

Intercede precor veniam, vir adepte coronam,
Eripe paſtor ouem, nec clauda vel extera reſtet,
Porrige celſe manum, rege greſſum, dirige ſenſum,
Exceſſitq. graues leuiori examine penſes,
Ac potius pietas diues miſerando precetur,
Mitis & exortes placident fomenta medele,
Inter & ipſe deum atq; reum mediator adeſto,
Defixis genibus, tenſis ad ſydera palmis,
Vocibus incluſis, animis penetrantibus auras,
Obtineas meritis, iudex cum venerit orbis,
Tu quoq; iuſſus eris dextro reſidere ſedili,
Arbiter in populos, tribuum pauor ante tribunal,
Qualiter effugiam flamma ſtridente caminum,
Tunc precor vt fragilem ſacro velamine celes,
Et tua me trepidum defendat ab igne poteſtas,
Nam ſcio poſſe reum quemuis tibi cedere Chriſtum,
Quem ſociat proprio manſura in ſæcula regno,
Sis precor in domino famuli memor alme per ipſum,
Cuius erit tibimet lumen ſine fine videndum,
Da veniam dulcis, pie, blande, benigne patrone,
Condere dum volui, quia læſi carmine flores,
Sed tua laus nullo breuiabitur ampla relatu,
Quam Deus in terris, pariterq. te tendit & aſtris,
Pone libelle modum tepido verecunde relatu,
Multiplices faciens diffuſo ſtamine rugas,
Nec bene fila ligans, nodo ſubit aſpera tela,
Hiſpida Cameli rigido quaſi vellere texta,
Serica cum decuit Martini pallia duci,
Aut prætexta micans, auro ſub tortile necti,

Vel toga permixtis hyacintia curreret albis,
Pingere ſeu variam Roſa, Lilia, gemma coronam,
Marcida lingua tacet, veniam tibi poſce libelle,
Contentus tantum Turonum pete mœnia ſupplex,
Qua Martinus habet veneranda ſepulchra Sacerdos,
Cuius honor tumuli faciat ſua rura tueri,
Qui pietatis opem tribuat, nam largus vbiq.,
Scit nil eſſe meum, ſua ſed ſibi dona recurrunt,
Sic tamen vrgeres, vt adhuc temerarius intres,
Inde Pariſiacam placide properabis ad arcem,
Quam modo Germanus regit & Dionyſius olim,
Si pede progrederis venerato ſepulchra Remedi,
Atq; pii fratris complectere templa Medardi,
Si tibi Barbaricos conceditur ire per amnes,
Vt placide Rhenum tranſcendere poſſis & Hiſtrum,
Pergis ad Auguſtam, quā Vindo, Licusq. fluentant,
Illic oſſa ſacræ venerabere Virginis Afræ,
Si vacat ire viam neq; te Baioarius obſtat,
Qua vicina ſedent Breorum loca, perge per Alpes,
Ingrediens rapido qua gurgite voluitur ænus,
Inde Valentini benedicti templa require,
Norica rura petens vbi Birrus vertitur vndis,
Per Drauum itur iter, qua ſe caſtella ſupinant,
Hic montana ſedens in colle ſuperbit Annitus,
Hinc pete rapte vias, vbi Iulia tenditur alpes,
Altius aſſurgens, & mons in nubila pergit,
Per rupes gelidisq. tuas qua labitur vndis,
Et ſuper inſtat aquis renuta telia mentis,
Hinc Venetum ſaltus campeſtria perge per arua,

Sub montana quidem caſtella per ardua tendens,
Aut Aquilienſem ſi fortaſſe acceſſeris vrbem,
Cantianos Domini nimium veneris amicos,
Ac Fortunati benedictam martyris vrnam,
Pontificemq. pium Paulum cupienter adora,
Qui me primæ uis conuerti optabat ab annis,
Si petis illud iter, qua ſe concordia cingit,
Auguſtinus adeſt pretioſus Baſiliusq.,
Qua mea Taruiſus reſidet ſi molliter intras,
Illuſtrem ſocium Fœlicem quæſo require,
Cui mecum lumen Martinus reddidit olim,
Per ſemitam gradiens & amicos duplauenenſes,
Qua natale ſolum eſt mihi ſanguine ſede parentum,
Prolis origo patrum, frater, ſoror, ordo nepotum,
Quos colo corde, fide, breuiter peto redde ſalutem,
Si Patauina tibi pateat via pergis ad vrbem,
Hic ſacra Iuſtinæ rogo lambe ſepulchra beatæ,
Cuius habet paries Martini geſta figuris,
Quoue ſalutis opus celſo depende Ioanni,
Atq; ſuis genitis ſociis per carmina noſtris,
Hic tibi Brinta fluens, iter eſt Retmone ſecundo,
Ingrediens Atheſim Padus excipit, inde phaſelo,
Mobilis vnde tibi rapitur ratis amne citato,
Inde Rauennatum placitam pete dulcius vrbem,
Pulpita Sanctorum per religioſa recurres,
Martyris egregii tumulum Vitalis adora,
Mitis & Vrciſini Pauli ſub ſorte beati,
Rurſus Apollinaris pretioſi limina lambe,
Fuſus humi ſupplex & templa per omnia curre,

Et pete Martini loculum quo iure ſacelli,
Iam deſperatum lumen mihi reddidit auctor,
Munera qui tribuit, ſaltem rogo verba repende,
Eſt vbi Baſilicæ culmen Pauli atq; Ioannis,
Hic paries retinet Sancti ſub imagine formam,
Aplectenda ipſo dulci pictura colore,
Sub pedibus iuſti paries habet arte feneſtrem,
Lybnus adeſt, cuius vitrea natat ignis in vrna,
Huc ego dum propero valido torquente dolore,
Diffugiente gemens oculorum luce feneſtris,
Quo procul vt tetigi benedicto lumen oliuo,
Igneus ille vapor marcenti fronte receſſit,
Et præſens medicos blando fugat vnguine morbos,
Non oblita mihi mea lumina munera Sancti,
Nam redit ante oculos oculorum cura fidelis,
Et memor illud ero, dum luce, & corpore conſto,
Promptius affectu precor inde require ſodales,
Si ſociis loqueris veniam pietate mereris,
Porrigo materiam quibus han ego, vt ore rotundo,
Martini geſtis florentia carmina pangant,
Et claro ingenio texant ſpargenda per ortum,
Vir radians meritis licet ille, nec indiget iſtis,
Gratia cuius ouans, ac fama iter occupat orbis,
Arua capax, pelagus intrans, ſuper aſtra coruſcans,
Diſtribuens miras populis pro ſtipe medelas,
Qui Domino famulando ſuo capit omnia dono,
Et quo Chriſtus habet nomen, Martinus honorem.

FINIS.

INDEX LIBRORVM VENANTII FORTVNATI, in quo capitula uniuſcuiuſque libri continentur.

Capitula libri Primi.

AD VITALEM Epiſcopum Rauenatem. fol.1
De templo S. Andreæ, quod ipſe Vitalis ædificauit. ibidem
De Baſilica S. Stephani. 2
De Baſilica S. Martini. ibidem
In Cellulam S. Martini. ibidem
De Baſilica S. Martini. 3
In honorem Baſilicæ S. Martini. ibidem
Ee Baſilica S. Martini de Garomna. ibidem
De Baſilica S. Vincentii Vernemetis. 4
De S. Nazario. ibidem
De Baſilica S. Dionyſii. ibidem
De Baſilica S. Bibiani. 5
De Baſilica S. Eutropii. ibidem
De Calice Leontii Epiſcopi. 6
De Leontio Epiſcopo. ibidem
Hymnus de Leontio Epiſcopo. 8
Ad Placidinam matrem Leontii Epiſcopi. 9
De Biſſono uilla Burdegalentii. 10
De Virginis uilla Burdegalentii. ibidem
De premiaco uilla Burdegalentii. ibidem
De Circio flumine. 11

Capitula libri Secundi.

De Cruce Domini. 12

Hymnus in honorem S. Crucis. 13
In honorem Sanctæ Crucis, & Oratorii domus Eccleſiæ apud Turonos. ibidem
Hymnus in honorem S. Crucis. 14
De Sancto Saturnino. ibidem
De Launebode qui ædificauit Baſilicam Sancti Saturnini. 15
Ad Clerum Pariſiacum. 16
De Eccleſia Pariſiaca. 17
De Baptiſterio Maguntiæ. 18
De Baſilica S. Georgii. ibidem
De Oratorio triſaurici. ibidem
De Sanctis Agaunenſibus. 19
De Sancto Hilario. ibidem
De Sancto Merdardo Epiſcopo. ibidem

Capitula libri Tertii.

Ad Euphronium Epiſcopum Turonenſem. 23
Ad Eundem. ibidem
Ad Fœlicem Epiſcopum Namneticum. 25
Ad Eundem. 26
Ad Eundem. 27
Ad Eundem, de dedicatione Eccleſiæ ſuæ. ibidem
Ad Eundem, in honorem eorum quorum ibi reliquiæ continentur, ideſt Petri, & Pauli apud Namnetas. 28
Ad Eundem in laudem eius, & regionis Armoricæ. 29
Ad Fœlicem Epiſcopum de Paſchate. 30
De Domno Fœlice Namnetico, cum fluuium alibi detorqueret. 32
De Nicetio Epiſcopo Treuerenſi. ibidem
De Caſtello eiusdem ſuper Moſellam. 33
Ad Villicum Epiſcopum Melitenſem. 34
Ad Eundem. ibidem
Ad Eundem. 35
De Pictura nitis in menſa eiusdem. ibidem
De Piſcibus in menſa eiusdem. ibidem

Ad Carentinum Epiſcopum Coloniæ. ibidem
De Igidio Epiſcopo Remenſi. ibidem
Ad Hilarium Epiſcopum. 36
Ad Bertechramnum Epiſcopum. ibidem
Ad Eundem de opuſculis ſuis. ibidem
Ad Agræcolam Epiſcopum. 37
Ad Fœlicem Epiſcopum Biturigenſem. ibidem
Ad Auitum Epiſcopum Aruernæ. ibidem
Ad Eundem. 38
De Domno Agerico Epiſcopo Vereduni. ibidem
De Agerico Epiſcopo Vereduni. 39
Ad Amphionem presbyterum. ibidem
Ad Paternum Abbatem, de Codicis emendatione. 40
Ad Druconem Diaconum. ibidem
Ad Archidiaconum Meldenſem. ibidem
Ad Ioannem Diaconum. ibidem
Ad Anthemium Diaconum, ubi quædam deſunt, & quæ ad Sindulphum Diaconum ſcripſit. 41

Capitula libri Quarti.

Epitaphium Euemeri Epiſcopi Ciuitatis Namneticæ. 41
Epitaphium Domni Gregorii Epiſcopi Ciuitatis Lingonicæ. 42
Epitaphium Domni Tetrici Epiſcopi Ciuitatis Lingonicæ. ibidem
Epitaphium Domni Galli Epiſcopi, Ciuitatis Aruernæ. ibidem
Epitaphium Roricii Epiſcopi Ciuitatis Lemouicinæ. 43
Epitaphiū Exocii Epiſcopi Ciuitatis Lemouicinæ. ibidem
Epitaphium Chalacterici Epiſcopi Ciuitatis Carnotenſis. 44
Epitaphium Chronopii Epiſcopi Petrocorienſis. ibidem
Epitaphium Hilarii Presbyteri. 45
Epitaphium Bobolem Diaconi. ibidem
Epitaphium Attici. 46
Epitaphium Archarii. ibidem
Epitaphium Brumachii. ibidem

Epitaphium Auoli. ibidem
Epitaphium Innocentium. 47
Epitaphium Orientii. ibidem
Epitaphaium Theodechildis Reginæ. ibidem
Epitaphium Viuliſchildis. 48

Capitula uero quæ deſiderantur ex libro Quarto hæc ſunt.

Epitaphium Leontii Epiſcopi Anterioris.
Epitaphium Leontii Epiſcopi ſequentis.
Epitaphium uictoriam Abbatis, & quorum inibi reliquiæ continentur.
Epitaphium Seruilionis presbyteri.
Epitaphium Preſidii.
Epitaphium Iuliani.
Epitaphium Euphraſiæ.
Epitaphium Euſebiæ.

Capitula libri Quinti.

Ad Martinum Epiſcopum Gallienſem. 51
Ad ciues Turonicos de Gregorio Epiſcopo Turonēſi. 52
In natalium Gregorii Epiſcopi. 53
Ad Eundem de Iudæis conuerſis per Auitum Epiſcopum Aruernæ. ibidem
Ad Fœlicem Epiſcopum Namneticum. 56
Ad Gregoriū Epiſcopū Turonenſem poſt itinera. ibidem
Ad Eundem. 57
Ad Eundem pro libro preſtito. ibidem
Ad Eundem pro inuitatione. ibidem
Ad Eundem pro commendatione mulieris. ibidem
Ad Eundem de itinere ſuo. 58
Ad Eundem Salutatoria. ibidem
Ad Eundem pro pomis & Graffiolis. ibidem
Ad Eundem de commendatione puellæ. ibidem
Ad Eundem de commendatione peregrini. 59
Ad Eundem Salutatoria. ibidem

Ad Eundem. ibidem
De Armentaria matre Gregorii Turonenſi. ibidem
Ad Epiſcopos pro commendatione Peregrini. ibidem
Ad Aredium Abbatem. 60
Deeſt autem ex libro Quinto uidelicet.
Ad Euagrium Epiſcopum Auguſtodinenſem.
Capitula libri Sexti.
De Domno Sigiberto Rege. 60
De Nuptiis Sigiberti Regis,& Brunichildis Reginæ. 61
De Sigiberto Rege & Brunichilde Regina. 63
De Chariberto Rege. 64
De Theodechilde Regina. 66
De Berechilde. ibidem
De Gelefuntha. 67
De Horto ultrogothonis Reginæ. 72
De Cantum Blandum uillā de Romam dictum. ibidem
De Coco qui nauem tulerat,& iniuriam fecerat. ibidem
Ad Dynamium Maſſilienſem. 73
Ad Dynamium. 74
Capitula libri Septimi.
Ad Gogonem. 75
Ad Eundem cum rogaretur ad Cœnam. 76
Ad Eundem. ibidem
Ad Eundem. ibidem
De Bodegiſilo duce. 77
De palatina uxore eius. 80
De Lupo duce. 81
Ad Eundem. 82
Ad Lupum ducem. 84
Ad Magnulfum fratrem Lupi. ibidem
Ad Iouinum Rectorem prouinciæ. ibidem
Ad Eundem. 85
Ad Fœlicem ſocerum eius. 87
De Mumuleno. ibidem
De Berulfo Comite. 88

De Condane Domeſtico. ibidem
Ad Gundouarium. 89
Ad Flauum. ibidem
Ad Flauum & Euodium. 90
Ad Sigiſmundum. ibidem
Ad Sigiſmundum & Areſilum. ibidem
Ad Bolonem Referendarium. 91
Ad Paternum. ibidem
Verſus in Cauatis. ibidem
Ad Conuiuam. ibidem
Ad Eundem. ibidem
De breuitate uitæ. ibidem
Ad Eundem. 92
Ad Conuiuam. ibidem
Ad Eundem. ibidem
Ad Galactorium Comitem. ibidem

Capitula libri Octaui.

De nomine ſuo ad diuerſos. 93
De Itinere ſuo. 94
Hymnus de Natiuitate Domini. ibidem
De Virginitate. 95

Capitula uero quæ deſiderantur ex libro Octauo, *hæc ſunt*.

Ad Virgines.
Ad domnam Rhadegundem.
Ad Eandem de Violis.
Ad Eandem de floribus ſuper altare.
Ad Eandem de floribus tranſmiſſis.
Ad Eandem cum ſe recluderet.
Ad Eandem cum rediret.
Ad Greogorium Epiſcopum pro infirmitate ſua.
Ad Eundem pro cauſa Abbatis.
Ad Eundem ex nomine Iuſtinæ.
Ad Eundem Salutatoria.
Ad Eundem de Eadem re.
Ad Eundem.
Ad Eundem de Eadem re.

Ad Eundem pro uilla preſtita.
Precatoria pro ipſa re.
Ad Eundem pro pellibus.

Capitula libri Noni etiam deſiderantur quæ hæc ſunt.
Ad Chilpericum Regem in conuentu Epiſcoporum.
Ad Chilpericum Regem, & Fredegundem Reginam.
Ad Eosdem.
Epitaphium Clodoberti.
Epitaphium Dagoberti.
Ad Gregorium Epiſcopum pro metris Sapphicis.
Ad Eundem in ipſo metro.
Ad Baudoualdum Epiſcopum.
Ad Sydonium Epiſcopum.
Ad Rhagnemodum Epiſcopum.
Ad Faramodum Referendarium.
Ad Lupum & Vuadonem Diaconum.
De Baſilica S. Laurentii.
De domo Lignea.
Ad Chrodinum ducem.

Capitula libri Decimi etiam deſiderantur quæ hæc ſunt.
Expoſitio Orationis Domini.
Ad ſalutare Mummuleni.
Alia.
Alia.
De Oratorio Artauenſi.
De Eccleſia Turonica.
De Childeberto Rege & Brumichilde, & Natali Sancti Martini Pontificis Turonici.
Ad Eosdem.
De Nauio ſuo.
De Oratorio Artanenſi.
Verſus in menſa in Villa S. Martyriani deſcripti.
Pro puella a iudicibus capta ad Gregorium Epiſcopum.
Ad Epiſcopos in commendatione Peregrini de Platone Epiſcopo.
De Armentaria matre Gregorii Turonenſis.

De Domno Gregorio Epiſcopo.
Pro comitatu eius ad Sigoaldum.
De Sigoaldo comite quod pauperem pro rege paueret.
De prandio defenſoris.
Ad Galactorium Comitem.

Capitula libri Vndecimi etiam deſiderantur quæ hæc ſunt.

De Expoſitione Symboli.
Ad Domnam Rhadegundem.
Ad Eandem de Natalicio Abbatiſſæ.
Ad Eandem ut uinum bibat.
Ad Eandem.
Ad Eandem.
Ad Eandem pro Eulogiis tranſmiſſis.
Ad Eandem.
Ad Abbatiſſam de Natali ſuo.
De floribus.
Pro Eulogiis.
Pro Caſtaneis.
Pro lacte.
Pro prandio.
Pro munere ſuo.
Pro Prunellis.
De delitiis & lacte.
Pro ouis & prunis.
De Abſentia ſua.
De Conuiuio.
Verſus in Conuiuio factus.
De Munere ſuo.
De Itinere ſuo.
De Oratio Piliauenſi.

Etiam in Indice aliqua deeſſe uidebantur.

FINIS.